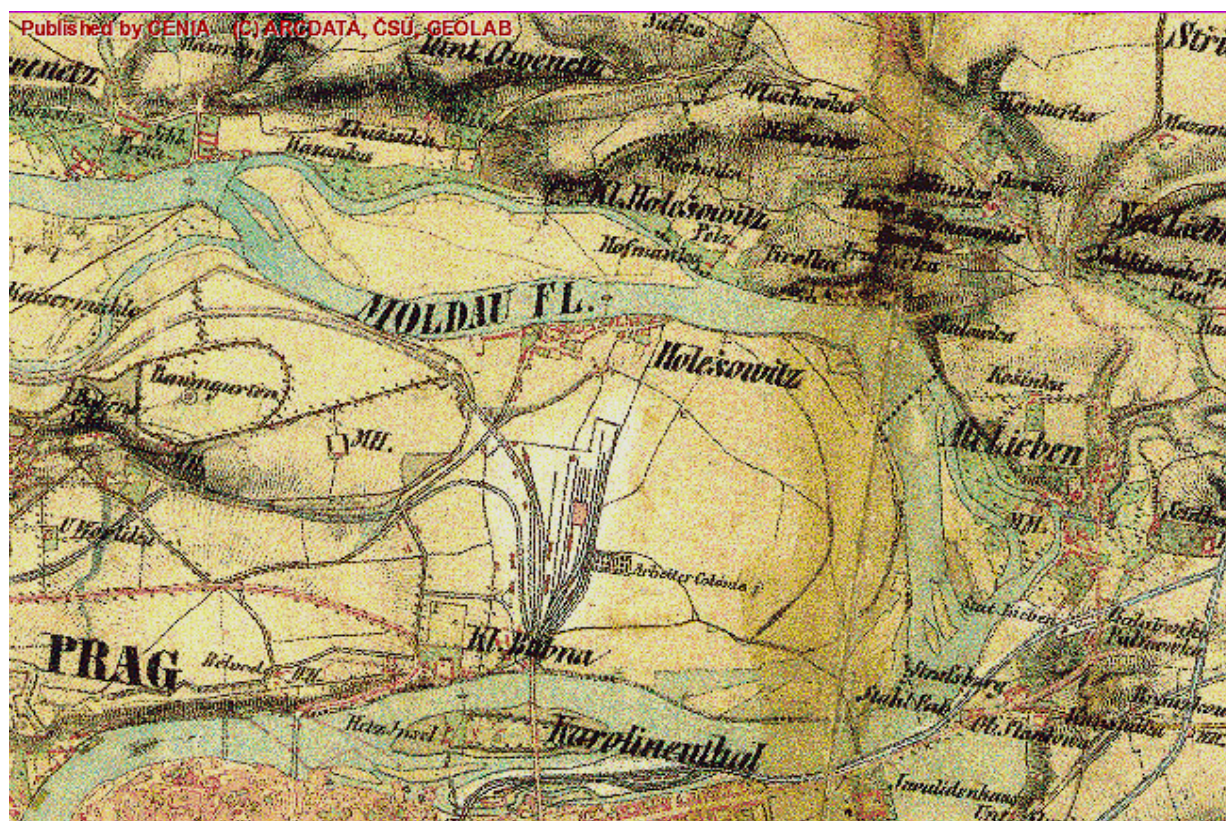

PROGNÓZA, KONCEPCE A STRATEGIE OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY V PRAZE

I. Rozborová část

zhotovitel: U-24, s.r.o., Atelier pro urbanismus a územní plánování
Praha 2007

Prognóza, koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny v Praze

Objednatel: Útvar rozvoje hlavního města Prahy, příspěvková organizace
Oprávněná osoba ve věcech technických: Mgr. M. Fejfar

Zhotovitel: U-24, s.r.o., Atelier pro urbanismus a územní plánování
Zastoupený: Ing. V. Mackovičem, jednatelem

Kooperující osoby:
ATEM, spol. s r.o.
Ing. A. Šimčíková, GREEN DESIGN
Doc. RNDr. V. Ziegler, CSc.

Kolektiv autorů:
Prof. Ing. arch. Miroslav Baše
Mgr. Lucie Břejšková
Ing. Terezie Cuhrová, Ph.D.
Doc. PhDr. Petr Dostál, CSc.
Ing. arch. Tomáš Havrda
Ing. Tomáš Just
Bc. Tomáš Kafka
Mgr. Jan Karel
Ing. Vladimír Mackovič
Ing. Stanislav Mach
Ing. Václav Píša, CSc.
RNDr. Jan Řezníček
Ing. Milan Říha
Ing. Alena Šimčíková
Ing. Kateřina Vaculová
Ing. Květoslava Zelenková
Doc. RNDr. Václav Ziegler, CSc.

Geografické informační systémy, geografické analýzy, zpracování grafických výstupů:
Ing. Václav Píša, CSc.
Ing. Milan Říha
Bc. Tomáš Kafka

Praha 2007

OBSAH

ÚVOD	2
2 ÚČEL A CÍLE KONCEPCE, METODA A POSTUP ZPRACOVÁNÍ.....	4
3 STAV ZEMĚDĚLSKÝCH EKOSYSTÉMŮ	7
3.1 STATISTICKÉ ÚDAJE - ANALÝZA STRUKTURY PŮDNÍHO FONDU.....	7
3.2 CHARAKTERISTIKA ZEMĚDĚLSKÝCH EKOSYSTÉMŮ	9
4 STAV LESNÍCH EKOSYSTÉMŮ.....	13
4.1 PLOCHA LESA	13
4.2 PŘÍRODNÍ LESNÍ OBLASTI	13
4.3 DRUH VLASTNICTVÍ LESA	14
4.4 STANOVÍSTNĚ ODPOVÍDAJÍCÍ A PŘÍRODĚ BLÍZKÉ LESNÍ EKOSYSTÉMY	14
4.5 FUNKCE LESA DEKLAROVANÉ VEŘEJNÝM ZÁJMEM A STÁVAJÍCÍ KATEGORIE LESA	23
4.6 PŘÍRODNÍ PARKY	25
4.7 ZDRAVOTNÍ STAV LESNÍCH POROSTŮ	26
4.8 DOPRAVNÍ ZPŘÍSTUPNĚNÍ LESA	32
4.9 ZALESŇOVÁNÍ ZEMĚDĚLSKÝCH POZEMKŮ Z HLEDISKA HISTORICKÉHO VÝVOJE LESŮ V MAJETKU HL. M. PRAHY	33
4.10 ÚZEMNÍ SYSTÉMY EKOLOGICKÉ STABILITY Z HLEDISKA LESNÍHO PLÁNOVÁNÍ	35
4.11 NATURA 2000 Z HLEDISKA LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ	36
4.12 LESNÍ HOSPODÁŘSKÉ CELKY, OBDOBÍ PLATNOSTI LESNÍCH HOSPODÁŘSKÝCH PLÁNŮ A LESNÍCH HOSPODÁŘSKÝCH OSNOV	37
4.13 POUŽITÁ LITERATURA	37
5 STAV VODNÍCH EKOSYSTÉMŮ.....	39
5.1 VODNÍ PRVKY V KRAJINĚ	39
5.2 VODNÍ PLOCHY	54
5.3 MOKŘADY	55
5.4 POMĚR UPRAVENÝCH TOKŮ	58
5.5 KVALITA VODY V TOCÍCH	58
5.6 ZÁKLADNÍ KONCEPČNÍ DOKUMENTY A AKTIVITY MĚSTA V OBLASTI OCHRANY VOD A VODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ	59
5.7 RETENČNÍ SCHOPNOST KRAJINY	60
5.8 DŮSLEDKY URBANIZACE	61
5.9 ZÁPLAVOVÁ ÚZEMÍ	62
5.10 POUŽITÁ LITERATURA	63
6 STAV KRAJINY	65
6.1 OBECNÁ OCHRANA PŘÍRODY	66
6.2 INVAZNÍ DRUHY	80
6.3 CELOMĚSTSKÝ SYSTÉM ZELENĚ	88
6.4 STAV URBANIZOVANÉ KRAJINY	98
6.5 DOPRAVA	98
6.6 REKREACE	102
6.7 POUŽITÁ LITERATURA	108
7 ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ, NATURA 2000, PAMÁTNÉ STROMY	109
7.1 STRUČNÝ ÚVOD DO PROBLEMATIKY ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍ V PRAZE	109
7.2 CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI V PRAZE.....	111
7.3 MALOPLOŠNÁ ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ V PRAZE	113
7.4 EKOSYSTÉMOVÁ DIVERZITA V PRAZE	126
7.5 PAMÁTNÉ STROMY	131
7.6 ÚZEMÍ NATURA 2000.....	139
8 ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY ROSTLIN A ŽIVOČICHŮ	142
8.1 OHROŽENÉ A CHRÁNĚNÉ DRUHY CÉVNATÝCH ROSTLIN NA ÚZEMÍ HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY (DOSTÁL).....	142
8.2 VÝZNAMNÁ ROSTLINNÁ SPOLEČENSTVA NA ÚZEMÍ HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY (DOSTÁL)	144
8.3 ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY BEZOBRATLÝCH ŽIVOČICHŮ V PRAZE (ZIEGLER, ŘEZNÍČEK, BREJŠKOVÁ)	149
8.4 ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ A OHROŽENÉ DRUHY OBRATLOVCŮ (BREJŠKOVÁ, ŘEZNÍČEK).....	155
8.5 PÉČE O HANDICAPOVANÁ ZVÍŘATA (PŘEDEVŠÍM OBRATLOVCE) (ŘEZNÍČEK)	174
8.6 POUŽITÁ LITERATURA	176
9 OCHRANA PŘÍRODY V SEKTOROVÝCH POLITIKÁCH KRAJE	185
9.1 STRATEGICKÝ PLÁN HL. M. PRAHY.....	185
9.2 ÚZEMNÍ PLÁN	190
9.3 ZÁSADY DOPRAVNÍ POLITIKY HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY	196
9.4 ZÁSADY PÉČE O ZELEN V HLAVNÍM MĚSTĚ PRAZE	196
9.5 ZÁSADY ROZVOJE SYSTÉMU CYKLISTICKÝCH TRAS	196
9.6 INTEGROVANÝ KRAJSKÝ PROGRAM SNIŽOVÁNÍ EMISÍ A ZLEPŠENÍ KVALITY OVZDUŠÍ	197
9.7 GENEREL ODVODNĚNÍ	198
9.8 KONCEPCE ENVIRONMENTÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, VÝCHOVY A OSVĚTY	198
10 VYHODNOCENÍ ÚDAJŮ ANALYTICKÉ ČÁSTI, FORMULACE MOŽNÝCH VÝVOJOVÝCH TRENDŮ	200
10.1 LESNÍ EKOSYSTÉMY	200
10.2 ZEMĚDĚLSKÝ PŮDNÍ FOND.....	202
10.3 VODNÍ EKOSYSTÉMY	204
10.4 STAV KRAJINY	206

ÚVOD

Kraje ve své územní působnosti a ve spolupráci s ministerstvem životního prostředí zajišťují zpracování prognózy, koncepce a strategie ochrany přírody krajiny ve smyslu ustanovení §77a odst. 1 zákona č. 114/92 Sb., v platném znění.

Návrh cílů a principů koncepce vychází z cílů a principů Státního programu ochrany přírody a krajiny, dokumentu schváleného usnesením vlády č. 415 ze dne 17. června 1998.

Státní program ve svém úvodu mimo jiné uvádí:

"Příroda a krajina jsou součástí národního bohatství a na jejich stavu přímo či nepřímo závisí naše ekonomická a v mnoha ohledech i kulturní úroveň. Mezi hodnoty strategického významu pro lidskou společnost, o něž český stát musí dbát, náleží udržení nebo zvýšení biologické rozmanitosti, příznivé uspořádání vodních poměrů, zachování přirozené úrodnosti půd a v neposlední řadě uspořádání funkčního využití území zajišťující ochranu přírodních i kulturních hodnot naší krajiny."

Zpracování úkolu „Prognóza, koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny v Praze“ (dále jen KOP) bylo zadáno zhotoviteli na základě výběrového řízení. Při něm byl užit analogický postup ve smyslu znění ustanovení §6 odst. 3 zákona č. 40/2004Sb., o veřejných zakázkách ve znění pozdějších předpisů. Výzva VU 0525 ze dne 30. 8. 2005 je vedena pod evidenčním číslem ÚRM č.j. 5221/2005 vl.

Společnou nabídku do výběrového řízení podali ATEM, s.r.o., Ing. Alena Šimčíková – GREEN DESIGN, Doc. RNDr. Václav Ziegler, CSc. a společnost U-24, s.r.o., která je smluvní nositelkou zakázky. Kooperačními smlouvami jsou výše uvedené právnické a fyzické osoby zaangažovány na vypracování tohoto úkolu.

Ministerstvo životního prostředí vydalo osnovu pro zpracování prognózy a koncepce strategie ochrany přírody a krajiny v územní působnosti krajů. Tato osnova se jako příloha č. 2 stala nedílnou součástí smlouvy o dílo. Její smluvní strany tvoří Útvar rozvoje hlavního města Prahy, příspěvková organizace (dále jen ÚRM) jako objednatel a U-24, s.r.o. jako zhotovitel. Smlouva byla uzavřena 23. prosince 2005 s termínem 15. listopadu 2006.

Termín odevzdání byl z objektivních důvodů dvakrát posunut. V září 2006 uzavřel ÚRM smlouvu s posuzovatelem KOP z hlediska vlivu na životní prostředí (dále jen SEA). Cílem bylo umožnit pracovní souběh zpracovatelů KOP a SEA. Termín byl proto posunut na prosinec 2006. Začátkem listopadu 2006 byla k dispozici schválená výrazná změna územního plánu hlavního města Prahy označená jako Z1000/00. Tuto změnu bylo potřebné promítnout do zpracovávané koncepce. Proto byl termín posunut na únor 2007.

V úvodní části je nutné upozornit na skutečnost, že Praha se od ostatních krajů liší zejména v následujících parametrech a charakteristikách:

- řešené území spadá pod jednu obec: Tato skutečnost představuje jakousi komparativní výhodu pro naplňování přijaté koncepce a umožňuje koordinovaně uplatňovat kompetence samospráv jak na úrovni kraje, tak na úrovni obce (v ostatních krajích jsou zastoupeny desítky obcí, které musí na svém území akceptovat krajskou koncepci). Pro vlastní zpracování bylo k dispozici široké spektrum podrobných podkladů, obsažených v územním plánu hlavního města Prahy a poskytnutých Magistrátem hl. m. Prahy. Pracovní projednávání koncepce v jednotlivých fázích

rozpracovanosti bylo možné realizovat s menším okruhem partnerů. Ti mají odborné znalosti a správní kompetence za celé řešené území. Na druhé straně byla vyžadována větší míra podrobnosti řešení než u ostatních krajských koncepcí.

- nejvyšší podíl urbanizovaného území: Ochrana přírody a krajiny v silně urbanizovaném území má své specifické problémy. V tomto úkolu se týkají více než 55 % území a pokud by byly využity územní rezervy vyznačené ve schváleném územním plánu, budou se týkat téměř 70 % území.
- nejnižší lesnatost: Les patří k ekologicky nejstabilnějším ekosystémům. Plní řadu mimoprodukčních funkcí. Jejich nízký podíl signalizuje potenciální ekologické problémy krajiny. Tuto negativní skutečnost zvyšuje fakt, že ani navazující obce Středočeského kraje nemají výrazně vyšší lesnatost a v bližším zázemí Prahy neexistuje plošně rozsáhlý lesní komplex.
- nejmenší území: Nejmenší rozloha a vysoký počet obyvatel znamenají nejvyšší hustotu obyvatel. S tím také souvisí vysoká pravděpodobnost vzniku územních problémů a střetů mezi urbanizací území a ochranou přírody a krajiny.

I z výše uvedených důvodů bylo nutné při pracovních poradách a konzultacích průběžně upřesňovat zaměření zpracovávané koncepce a míru podrobnosti řešení.

2 ÚČEL A CÍLE KONCEPCE, METODA A POSTUP ZPRACOVÁNÍ

Základním principem pro tvorbu koncepce strategie ochrany přírody a krajiny je skutečnost, že zachování a obnova biodiverzity a ekologické stability krajiny je základem trvale udržitelného hospodaření v krajině a předpokladem udržení ekologicky vyváženého stavu s respektováním měnících se podmínek prostředí.

Při přípravě koncepce kraje v oblasti ochrany přírody a krajiny je nutné vycházet z podrobné analýzy stávajícího stavu přírodního prostředí. Na jejím základě specifikovat příčiny stavu a formulovat vývojové trendy a navrhnout cíle, případně i opatření, které bude kraj v oblasti ochrany přírody a krajiny prosazovat a respektovat.

Vzhledem k velké kumulaci aktivit, zájmů a hodnot v relativně malém území (ve srovnání s ostatními kraji) dochází k širokému spektru střetů a problémů. Jejich řešení vychází z předpokladu, že bude nalezen potřebný kompromis při preferenci překryvu neantagonistických funkcí v území. Jedná se zejména o mimoprodukční funkce krajiny, které lze jejich významem a působností charakterizovat jako funkce ve veřejném zájmu. Osoby tvořící řešitelskou skupinu, jejíž nabídka byla vybrána ve výběrovém řízení, si rozdělily garance za jednotlivé oblasti uvedené v osnově úkolu. Podle potřeby a odborných požadavků na zajištění garantované oblasti zpracovávaly osobně nebo koordinovaly činnost dalších smluvně zajištěných specialistů (viz přehled řešitelů).

Úkol byl v rozpracovanosti projednáván s odborným garantem objednatele v následujících termínech, s níže uvedeným zaměřením jednání:

- únor 2006:
 - kontrola zajištění a převzetí podkladových materiálů
 - rozpracování metodického přístupu k celé zakázce a k jednotlivým oblastem
 - vytvoření kartogramů analyzujících rámcovou strukturu půdního fondu řešeného území
- červen 2006:
 - prezentace výsledku analýzy půdního fondu
 - informace o porovnání základních parametrů krajů
 - informace o analýze zemědělských ekosystémů
- červenec 2006:
 - rekapitulace analytické části z hlediska:
 - lesních ekosystémů
 - zemědělských ekosystémů
 - ÚSES
 - systému městské zeleně
 - prostupnosti krajiny
 - zvláště chráněných zájmů ochrany přírody a krajiny
 - vodních ekosystémů
- srpen 2006:
 - rekapitulace analytické části z hlediska:
 - koncepce dopravních systémů

- návaznosti na jiné strategické koncepce
- doplnění lesních ekosystémů o vyhodnocení LHP a jejich vazeb na ÚSES
- urbanizovaného území
- září 2006:
 - formulace vizí ochrany přírody a krajiny
 - aplikace vegetační mapy
 - seznámení s první verzí problémového výkresu
 - první schůzka s posuzovatelem SEA
- listopad 2006:
 - rekapitulace závěrů analytické etapy v jednotlivých oblastech a formulace doporučení a strategických cílů
 - druhá verze problémového výkresu.

Tři projednání měla formu prezentace pro objednatelem pozvané hosty.

Kromě toho od října 2006 až do 12. února 2007 proběhla řada úzce zaměřených pracovních schůzek s odbornými zástupci ÚRM a Magistrátu hlavního města Prahy. Schůzky se týkaly lesních ekosystémů (2x), zvláštní ochrany přírody (3x), vodních ekosystémů (2x), obecné ochrany přírody (1x), urbanizovaného území (2x), problémového výkresu (1x), přírodně rekreačních vazeb na Středočeský kraj (1x). Zbývající oblasti byly oponovány pouze písemně (např. ekonomické vyhodnocení, zemědělské ekosystémy).

Zpracovatelé přistoupili k úkolu se snahou zobecnit problémy a specifikovat trendy vývoje formulované na základě podrobné analýzy. Jejich cílem bylo navrhnout potřebná opatření a přístupy k naplnění cílů Státního programu ochrany přírody a krajiny. Při pracovních projednáních se občas objevily požadavky, aby byly v návrhové části řešeny jednotlivé zjištěné problémy. Přitom základním cílem je formulace koncepce¹, strategie² a prognózy³ ochrany přírody a krajiny v řešeném území.

Vstupními grafickými podklady pro analytickou fázi byly údaje z územního plánu hlavního města Prahy, podle vzájemné dohody postupně předávané. Široké spektrum podkladů poskytl také Magistrát hlavního města Prahy. Všechny použité prameny, podklady a údaje pro zpracování jednotlivých oblastí jsou uvedeny na konci příslušné kapitoly.

Cílem velkého množství analýz provedených v systému GIS bylo shromáždit široké spektrum exaktních údajů, které by bylo možné využít při zdůvodňování a prosazování navržené koncepce v tržním prostředí. Dle možnosti jsou analýzy doloženy grafickými přílohami, kartogramy či tabulkovými přehledy.

V průběhu zpracování pořizovatel úkolu (ÚRM) reagoval na skutečnost, že více než 55 % území je silně urbanizováno. Posílil proto zpracování této specifické oblasti tím, že zadal Ing. arch. Havrdovi vypracování podkladového materiálu. Ten se zabývá vztahem urbanizovaného území a neživé i živé přírody.

Do předepsané osnovy, zpracované pro kraje s nižším podílem zastavěného území, se obtížně promítaly problémy zastavěného území a nemohl být formulován souvislý text. Proto jsou výstupy

¹ pojetí, chápání, způsob nazírání, myšlenková osnova

² postup, metoda, obecný postup, jímž se řeší problémy nebo se rozhoduje

³ odhad vývinu, vývoj něčeho, předpověď

čerpáno ze Slovníku cizích slov

týkající se urbanismu prezentovány jako dvě autorské podkladové studie, prezentované jako samostatná příloha č. IV.

V některých případech může vzniknout dojem, že se témata opakují a nejsou soustředěna do jedné kapitoly. Jako příklad lze uvést územní systém ekologické stability (ÚSES). Ten je v samostatné kapitole charakterizován jako systém vymezený v území a jsou analyzovány s tím související problémy. V kapitole Lesní ekosystémy je sice také subkapitola týkající se ÚSES, zde však z lesnického úhlu pohledu.

Celý úkol je adjustován následujícím způsobem. Text je rozdělen do tří částí (Analytická část, Návrhová část a Podkladové studie). Problémový výkres v měřítku 1:10 000 je vytištěn na 9 výkresů A0. Doplňující grafické přílohy (46 ks) ve formátu A3 vytvářejí samostatný svazek.

3 STAV ZEMĚDĚLSKÝCH EKOSYSTÉMŮ

3.1 Statistické údaje - analýza struktury půdního fondu

Způsob využití území (land use) podmiňuje a vytváří základní charakteristiku stavu a vývoje přírodního prostředí v posuzovaném území. Pro vstupní a orientační charakteristiku land use plošně rozsáhlého území lze využít analýzy úhrnných hodnot druhů pozemků. Tyto údaje jsou evidovány po jednotlivých katastrálních územích a jsou každoročně aktualizovány.

V rámci analýzy ÚHDP byly sledovány následující charakteristiky:

- podíl zemědělské půdy z celkové výměry (orientačně charakterizuje „zemědělský význam území“),
- podíl lesů z celkové výměry („lesnatost“),
- podíl zastavěných a ostatních ploch z celkové výměry (tzv. „míra urbanizace“),
- podíl vodních ploch a vodotečí z celkové výměry.

Pro posouzení možných trendů byly údaje vypočteny pro delší časové období. V elektronické podobě jsou k dispozici údaje od roku 1998⁴.

Z vypočtených hodnot vyplývá, že v období 1998-2005 nedošlo u sledovaných jevů k výraznějším změnám.

Tab. I: Charakteristika struktury půdního fondu ve správním území hl. m. Prahy

Sledované kritérium	% kritéria v řešeném území		
	1998	2001	2005
podíl zemědělské půdy	43,0	42,7	42,1
podíl lesů	9,8	9,8	9,9
podíl zastavěných ploch	9,3	9,7	9,8
podíl ostatních ploch	35,7	35,6	36,0
podíl vodních ploch	2,1	2,2	2,2

Komentář změn:

- Z uvedeného přehledu je patrné, že největší změny nastaly v podílu zemědělské půdy. Za sedm let ubylo v posuzovaném území téměř 1 % zemědělské půdy. Při tomto tempu by za cca 3 století ve správním území Prahy zemědělská půda už nezbyla. V tomto období naopak přibýlo 0,5 % zastavěných ploch.
- Podíl lesů, který je v řešeném území nízký, se zvýšil pouze o 0,1 %. Zalesněním zemědělské půdy nejsou nenávratně zrušeny mimoprodukční funkce půdního fondu a jeho přirozený produkční potenciál.

Rozložení sledovaných kritérií v řešeném území je nejlépe patrné z jejich grafického vyjádření. V kartogramech jsou jednotlivá katastrální území zařazena do jedné z pěti velikostních skupin, které lze slovně charakterizovat následujícím způsobem:

⁴ V digitální podobě není k dispozici delší časová řada, ze které by bylo možné odvodit vypovídající trendy sledovaných kritérií.

- katastrální území s minimálními hodnotami,
- katastrální území s podprůměrnými hodnotami,
- katastrální území s průměrnými hodnotami,
- katastrální území s nadprůměrnými hodnotami,
- katastrální území s maximálními hodnotami.

Pro úplnost jsou odlišena katastrální území, ve kterých sledované kritérium není zastoupeno.

Zemědělský význam území viz grafická příloha č.4.

Následující dva tabulkové přehledy charakterizují jednak širší zázemí Prahy a jednak porovnávají strukturu půdního fondu všech krajů.

Tab. II: Porovnání struktury půdního fondu ve správním území hl. m. Prahy a ve Středočeském kraji

Kritérium	Hl. m. Praha	Středočeský kraj
podíl orné půdy ze zemědělského půdního fondu (ZPF)	73,40%	83,20%
podíl orné půdy z celkové výměry	30,90%	50,30%
podíl zahrad ze ZPF	19,10%	3,90%
podíl zahrad z celkové výměry	8,00%	2,40%
podíl sadů ze ZPF	3,20%	1,70%
podíl sadů z celkové výměry	1,40%	1,00%
podíl ZPF z celkové výměry	42,10%	60,50%
lesnatost	9,90%	27,70%
podíl vody z celkové výměry	2,20%	1,90%
podíl zastavěných a ostatních ploch z celkové výměry	45,80%	9,90%

Tab. III: Porovnání struktury půdního fondu v krajích ČR

Posuzované území	Podíl sledovaného druhu pozemků v % z celkové výměry území				
	ZPF	les	vodní plocha	zastavěná plocha	zastavěná a ostatní plocha
hlavní město Praha	42,3%	min. 9,9%	2,2%	max. 9,8%	max. 45,6%
Středočeský kraj	max. 60,6%	27,7%	1,9%	1,9%	9,8%
Jihočeský kraj	49,2%	37,4%	max. 4,3%	min. 1,0%	9,1%
Plzeňský kraj	50,7%	39,5%	1,5%	1,3%	8,3%
Karlovarský kraj	min. 37,6%	43,2%	2,1%	min. 1,0%	17,0%
Ústecký kraj	52,0%	29,8%	1,9%	1,7%	16,3%
Liberecký kraj	44,5%	max. 44,2%	1,5%	1,6%	9,8%
Královéhradecký kraj	58,8%	30,9%	1,5%	2,0%	8,8%
Pardubický kraj	max. 60,6%	29,4%	1,4%	1,6%	8,6%
kraj Vysočina	max. 60,6%	30,4%	1,7%	1,2%	min. 7,3%
Jihomoravský kraj	60,2%	27,8%	2,1%	2,0%	9,9%
Olomoucký kraj	53,5%	34,7%	min. 1,1%	1,6%	10,7%
Zlínský kraj	49,4%	39,6%	1,3%	1,8%	9,7%
Moravoslezský kraj	51,4%	35,5%	2,0%	2,2%	11,1%
průměrná hodnota za ČR	54,1%	33,5%	2,0%	1,7%	10,3%

Komentář porovnání struktury půdního fondu:

- Nejvýraznějšího rozdílu dosahuje kritérium „míra urbanizace“, které vyjadřuje poměr součtu zastavěných a zpevněných ploch a celkové výměry posuzovaného území. Vysoká hodnota tohoto kritéria odlišuje území hlavního města Prahy od ostatních území, pro která se zpracovávají krajské koncepce. Toto kritérium přitom zásadně ovlivňuje podmínky ochrany přírody a krajiny. Přes 40 % území má zásadně pozměněné původní přírodní podmínky.
- Přes 30 % řešeného území tvoří orná půda. Ze součtu hodnot prvních dvou kritérií vyplývá, že více než 70 % území má výrazně pozměněné původní přírodní podmínky a v důsledku toho ekologicky labilní charakter.
- Ekologickou stabilitu území zásadně podmiňuje podíl lesů. V posuzovaném území dosahuje lesnatost necelých 10 %. Tato hodnota je nejnižší ze všech území, pro která se zpracovávají krajské koncepce ochrany a přírody.
- Vysoký podíl zahrad signalizuje výraznou obytnou funkci posuzovaného území. Zahrady obvykle navazují na rodinné domy nebo vytvářejí zahrádkářské osady.
- Zemědělská půda představuje 42 % řešeného území. V porovnání s ostatními kraji je menší podíl zemědělské půdy v Karlovarském kraji (37,6 %) a v Libereckém kraji je podíl srovnatelný (44,5 %). Z dosavadních trendů vývoje struktury půdního fondu v posuzovaném území lze odvodit, že největší změny ve využití území se týkají a budou týkat zemědělské půdy. Rozborová část se proto podrobněji zabývá analýzou zemědělské půdy. Zaměřila se na diferenciaci zemědělské půdy z hlediska různých kvalitativních hledisek a potenciálů. Zjištěné údaje jsou následně využity při formulaci cílů, úkolů a doporučení.

3.2 Charakteristika zemědělských ekosystémů

Zemědělská půda byla analyzována z řady hledisek. Kvantitativní hledisko vyjadřují analýzy struktury půdního fondu na základě úhrnných hodnot druhů pozemků. Struktura zemědělské půdy vyjadřuje způsob jejího využití.

Podíl orné půdy ze zemědělského půdního fondu (ZPF)

Zornění, což je podíl orné půdy z výměry zemědělské půdy, je v posuzovaném území sice o cca 10 % nižší než ve Středočeském kraji, ale stále dosahuje vysokých hodnot (cca 73 %). Zornění vyjadřuje míru produkčního využití zemědělské půdy. Příměstské území, ve srovnání se „zemědělskou krajinou“, plní ve větší míře mimoprodukční funkce, kterým odpovídají jiné druhy zemědělské půdy (zatravnění, zahrady, ovocné sady apod.).

Ohroženost půd vodní erozí

Orientační posouzení ohroženosti zemědělských půd vodní erozí bylo provedeno analýzou bonitovaných půdně ekologických jednotek (BPEJ). Výpočet vychází z rovnice erodovatelnosti půd podle Wischmeiera a Smithe 1978. Pro účely tohoto úkolu byl uvažován pouze vliv neměnných

faktorů⁵: faktor půdy K a faktor sklonu svahu S. Mapa ohroženosti půd vodních erozí tak spíše představuje mapu půd (ploch) náchylných k erozi za předpokladu absence jakýchkoli půdoochranných opatření.

Do kategorie ploch středně ohrožených vodní erozí byly zahrnuty půdy se středně těžkými ornici (hlinitými až jílovitohlinitými) na mírných, často táhlých svazích (3-7 stupňů) a půdy s ornici lehkou nebo velmi těžkou na středních svazích (7-12 stupňů).

Do kategorie silně ohrožených půd byly zahrnuty k erozi nejnáchylnější půdy středně těžké (hlíny až jílovité hlíny) na středních svazích (7-12 stupňů) spolu se všemi půdami na příkrých svazích nad 12 stupňů.

Tab. IV: Algoritmus pro stanovení půd ohrožených vodní erozí v posuzovaném území

Stupeň ohrožení	Ornice	Sklon (stupně)
středně ohrožené	středně těžké ornice (hlinité až jílovitohlinité)	3-7, často táhlý svah
	lehké nebo velmi těžké ornice	7-12
silně ohrožené	středně těžké (hlíny až jílovité hlíny)	7-12
	všechny půdy	nad 12

Pozn: Mezi půdami na příkrých svazích je rozdíl v erodovatelnosti s ohledem na různý zrnitostní ráz ornice, avšak vzhledem k tomu, že jsou tyto plochy většinou pod extenzivními kulturami a částečně tak před erozí chráněny, není třeba rozdíly jejich erodovatelnosti rozlišovat detailněji.

Ohroženosti půd větrnou erozí

Orientační posouzení ohroženosti zemědělských půd větrnou erozí bylo provedeno analýzou bonitovaných půdně ekologických jednotek (BPEJ). Mezi plochy půd ohrožených větrnou erozí byly zahrnuty půdy na rovinách (0-3 stupně) a mírných svazích (3-7 stupňů) s ornici zrnitostního rázu lehkého (jemné písky a hlinité písky) a lehčího středního (píscité hlíny) a navíc půdy středně těžké (hlinité) s ornici slabě strukturními až nestrukturními (v důsledku procesu illimerizace).

Tab. V: Algoritmus pro stanovení půd ohrožených větrnou erozí v posuzovaném území

Stupeň ohrožení	Ornice	Sklon (stupně)
středně ohrožené	lehčí hlíny a mírně illimerizované hlíny	0-7
silně ohrožené	jemné písky a hlinité písky, prachovice a silně illimerizované hlíny	0-7

Stanovení půd nevhodných pro intenzivní zemědělské hospodaření

Zemědělská půda byla analyzována i z hlediska předpokladů pro intenzivní zemědělské hospodaření. Respektive jsou touto analýzou vytipovány půdy vhodné například pro zástavbu, zalesnění či zatravnění, půdy s velmi výraznými projevy nepříznivých vlastností či jejich kombinací. Zařazení do této kategorie půd je provedeno čistě z hlediska ochrany zemědělských půd, z pohledu jejich úrodnosti. Tyto z pohledu zemědělství méně hodnotné či zcela bezcenné plochy však často jsou

⁵ Sezónně a organizačně neměnné.

cennými krajinnými prvky (prvky biodiverzity), a je tedy třeba uvažovat i s tímto jejich mimoprodukčním významem pro krajinu, a to jak zemědělskou, tak městskou.

Do této kategorie byly zahrnuty půdy, u nichž se projevuje ztížená obdělavitelnost nebo snížená úrodnost v důsledku:

- vysoké svažitosti,
- vysoké skeletovitosti (vysoký obsah hrubého podílu – štěrky, kameny),
- snížené mocnosti profilu,
- výsušnosti stanovišť.

Plochy ohrožené zatopením resp. povodňovou erozí

V této analýze byly sledovány zemědělské půdy, které signalizují zvýšenou pravděpodobnost zatopení. Tyto půdy jsou také ohroženy erozní aktivitou toků. V této kategorii jsou zahrnuty půdy historických niv, budované nivními usazeninami, a tedy v minulosti běžně zaplavované. Zvláště jsou odlišeny půdy bezprostředně podél břehů toků. Tyto půdy silně ohrožuje eroze při vlastním vzduť a vybřežení toku a jsou erodovatelné i vracející se vodou při opadnutí vzduť hladin. Šíře těchto pásů je přímo závislá na konfiguraci terénu. Jedná se o:

- fluvisoly (nivní půdy) včetně glejových subtypů,
- černice (lužní půdy) včetně glejových subtypů,
- gleje na nivních sedimentech.

Pramen: Janeček, M., Tippl, M., Pivcová, J., Vetišková, D.: *Mapy potenciální ohroženosti zemědělských půd České republiky vodní a větrnou erozí*. Výstup z projektu NAZV EP 7057 „Způsoby omezení degradace půd erozí a systémy protierozní ochrany“, VÚMOP Praha, 2000.

Kvalitativní rozlišení zemědělských půd

Zemědělská půda byla analyzována také z hlediska její kvality. Jednotlivé bonitované půdně ekologické jednotky (BPEJ) jsou zařazeny do tříd ochrany. Z mapového podkladu je zřejmé kvalitativní rozlišení zemědělských půd v posuzovaném území. S ohledem na vysoký podíl zemědělských půd zařazených v posuzovaném území do 1. třídy ochrany byly ještě podrobněji analyzovány. Cílem této analýzy bylo zvýraznit půdy, kterým by měla být věnována nejvyšší ochrana. Pracovně jsou označeny jako 1+.

Tab. VI: Návrh rozlišení BPEJ 1. třídy ochrany na území hl. m. Prahy⁶

1+ (jednoznačně nejlepší)		
2.01.00	4.01.00	5.09.00
2.02.00	4.01.10	5.10.00
2.03.00	4.02.00	5.10.10
2.09.00	4.02.10	5.11.00
2.10.00	4.03.00	5.11.10
2.56.00	4.09.00	5.56.00
2.60.00	4.10.00	5.60.00
	4.10.10	5.61.00
	4.11.00	5.62.00
	4.11.10	
	4.12.00	
	4.56.00	
	4.60.00	

⁶ Navrženo jen pro tento úkol.

	4.61.00	
	4.62.00	
1- (v rámci 1. třídy horší, stále však velmi dobré)		
	4.14.00	5.12.00
	4.57.00	5.14.00
	4.58.00	5.25.01
		5.42.00
		5.43.00
		5.57.00
		5.58.00

Ekologické zemědělství

Zemědělská agentura Praha eviduje ekologicky hospodařící zemědělce. Údaje jsou shromažďovány za okresy Praha-východ, Praha-západ a na území hlavního města Prahy. Podíl ekologicky hospodařících zemědělců je na tomto území nízký.

Neobhospodařované zemědělské pozemky

V současné době nejsou systematicky evidovány zemědělské pozemky, které nejsou obhospodařovány. Tento údaj proto není k dispozici.

4 STAV LESNÍCH EKOSYSTÉMŮ

4.1 Plocha lesa

Plocha lesa na území hlavního města Prahy, zjištěná různými způsoby, a lesnatost, vypočítaná jako poměr plochy lesa k celkové rozloze kraje, je uvedena v tabulce I.

Tab. I: Rozloha lesa a lesnatost v Praze (porovnání údajů zjištěných různými způsoby)

Rozloha kraje		Rozloha lesa		Lesnatost
způsob zjištění	ha	způsob zjištění	ha	%
katastrální rozloha z OPRL	49 842	plocha PUPFL* (zdigitalizovaná) z OPRL	5 825	11,69
		plocha PUPFL dle platných LHP	5 167	10,37
		porostní plocha dle platných LHP	4 727	9,48
		výměra lesa podle KN (údaj z OPRL)	4 779	9,59
plocha zdigitalizovaná	49 625	plocha PUPFL (zdigitalizovaná) z OPRL	5 825	11,74
		plocha PUPFL dle platných LHP	5 167	10,41
		porostní plocha dle platných LHP	4 727	9,53
		výměra lesa podle KN (údaj z OPRL)	4 779	9,63

* PUPFL – pozemky určené k plnění funkcí lesa ve smyslu zákona č. 289/1995 Sb., §3, odst. 1-4.

Tab. II: Porovnání údajů o lesnatosti v Praze, Středočeském kraji a v ČR

Způsob zjištění	Lesnatost v %		
	Praha	Středočeský kraj	ČR
plocha PUPFL (zdigitalizovaná)	11,74	29,3	34,9
porostní plocha dle platných LHP	9,53	27,1	32,8
výměra lesa podle KN	9,63	27,7	33,5

Území hlavního města Prahy má ze všech krajů v České republice nejmenší lesnatost. Druhou nejmenší lesnatost vykazuje Středočeský kraj, který na Prahu bezprostředně navazuje (tab. II).

4.2 Přírodní lesní oblasti

Přírodní lesní oblast je souvislé území s obdobnými přírodními a produkčními podmínkami. Podrobná typologická klasifikace lesů v ČR v uplynulých desetiletích umožnila vymezit řadu lesních oblastí s příbuznými přírodními podmínkami vývojově spolu souvisejícími. Charakter určité oblasti se projevuje především v zastoupení některých dřevin a v jejich potenciální produkci, ve vyhraněných ekotypech dřevin přizpůsobených místním podmínkám oblasti odolností, růstem a kvalitou a z velké části i současným hospodářským stavem porostů.

Přírodní lesní oblasti v České republice jsou vymezeny v Příloze č. 1 vyhlášky č. 83/1996 Sb. v počtu 41 a jejich hranice jsou zakresleny v mapovém díle OPRL.

Na území hlavního města Prahy zasahují čtyři přírodní lesní oblasti: 8 – Křivoklátsko a Český kras, 9 – Rakovnicko-kladenská pahorkatina, 10 – Středočeská pahorkatina a 17 – Polabí. Převážnou část území Prahy zaujímá PLO 17 – Polabí. PLO 10 – Středočeská pahorkatina zasahuje do dvou nejjižnějších výběžků území, PLO 8 – Křivoklátsko a Český kras vytváří jakýsi klín při jihozápadním okraji a kopíruje území budované převážně silurskými a devonskými vápenci. PLO 9 – Rakovnicko-kladenská pahorkatina zasahuje pouze nepatrně do západního výběžku území (část k. ú. Sobín), kde se nenachází žádný les.

Přehled o plošném zastoupení jednotlivých PLO na území hlavního města Prahy je uveden v tabulce III.

Tab. III: Přírodní lesní oblasti v Praze (přibližné údaje podle katastrálních území, převzaté z OPRL)

Název PLO	Katastrální rozloha		Výměra lesa		Lesnatost na území Prahy
	ha	%	ha	%	%
8 – Křivoklátsko a Český kras	5 326	10,69	928	19,42	17,42
9 – Rakovnicko-kladenská pahorkatina	189	0,38	0	0,00	0,00
10 – Středočeská pahorkatina	5 709	11,45	724	15,15	12,68
17 – Polabí	38 618	77,48	3 127	65,43	8,10
celkem	49 842	100,00	4 779	100,00	9,59

4.3 Druh vlastnictví lesa

Druh vlastnictví lesa vyjadřuje vylišení majetkové držby lesa podle vlastnických skupin. Největší podíl (46,16 %) mají lesy obecní a městské, na druhém místě jsou státní lesy pod správou LČR a VLS (35,56 %), lesy fyzických osob zaujímají třetí místo (17,64 %) a pouze nepatrné zastoupení (0,64 %) mají lesy jiných právnických osob a družstev (tab. IV).

Tab. IV: Druh vlastnictví lesa

Vlastnictví	Plocha PUPFL	
	ha	%
státní lesy	1 837,37	35,56
obecní a městské lesy	2 384,76	46,16
lesy jiných právnických osob a družstev	33,29	0,64
lesy fyzických osob	911,52	17,64
celkem	5 166,94	100,00

Zdroj: Platné LHP a LHO.

4.4 Stanovištně odpovídající a přírodě blízké lesní ekosystémy

Stupeň přirozenosti lesních porostů

Přirozenost lesního porostu je vyjádřena druhovou skladbou porostu. Přirozená druhová skladba byla rekonstruována jako skladba přirozených lesních společenstev.

Stupeň přirozenosti lesního porostu se posuzuje na základě porovnání současné dřevinné skladby se skladbou přirozenou.

Pro odvození plošného zastoupení stupňů přirozenosti lesních porostů byly použity údaje z Inventarizace lesů ČR. Podle metodiky IL ČR je podkladem pro stanovení stupně přirozenosti typologická mapa a přehled přirozené dřevinné skladby podle lesních typů za jednotlivé přírodní lesní oblasti.

Porovnání plošného podílu stupňů přirozenosti lesních porostů a hodnocení porostů z hlediska přirozenosti je uvedeno v tabulkách V a VI a znázorněno v grafech č. 1 a 2.

Tab. V: Stupně přirozenosti lesních porostů v Praze

Stupeň přirozenosti	Hodnocení porostů	Plošný podíl v %	
nevhodný, přír. skladba <10 %	nevhodné, introdukované	16,9	36,0
velmi nízký, exoty, přír. skladba 11-30 %		19,1	
nízký, monokult., přír. skladba 11-30 %	spíše kulturní	8,5	22,7
průměrný, monokult., přír. skladba 31-50 %		14,2	
vysoký, přír. skladba 51-70%	spíše přirozené	31,5	41,3
velmi vysoký, přír. skladba 71-90%		4,9	
mimořádný, přír. druh. skladba >90%		4,9	
celkem		100,0	100,0

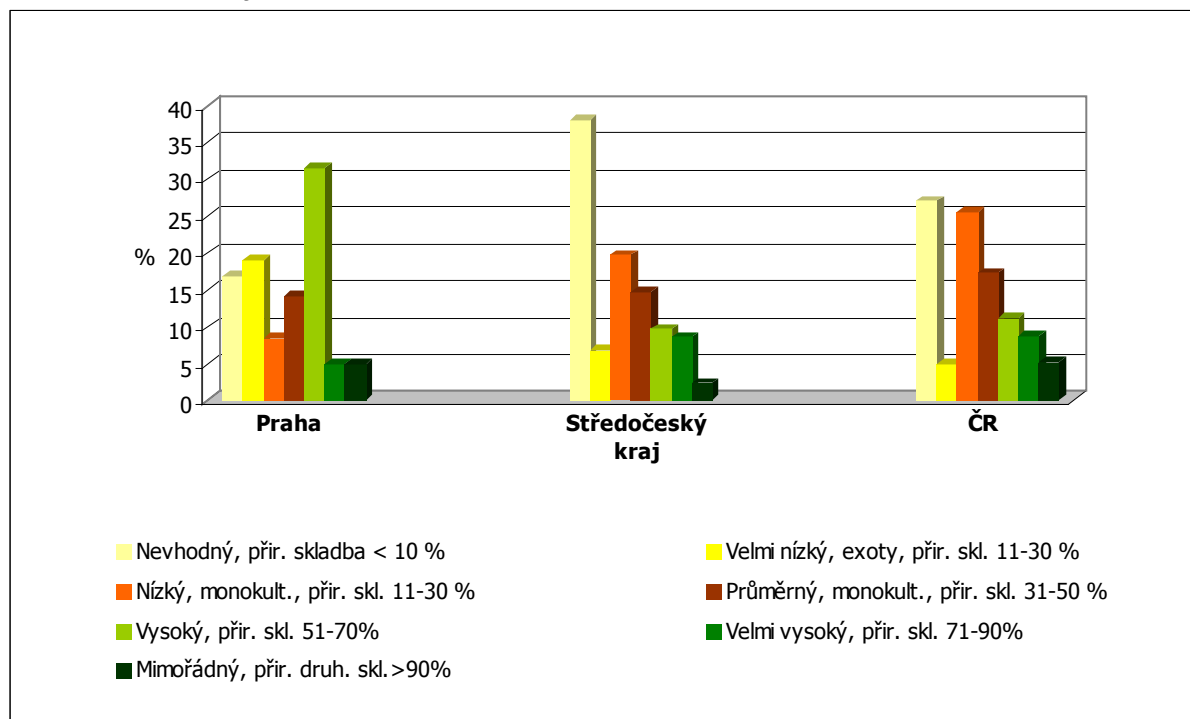
Zdroj: Podklady převzaté z IL ČR.

Tab. VI: Porovnání stupňů přirozenosti lesních porostů v Praze, Středočeském kraji a v celé ČR

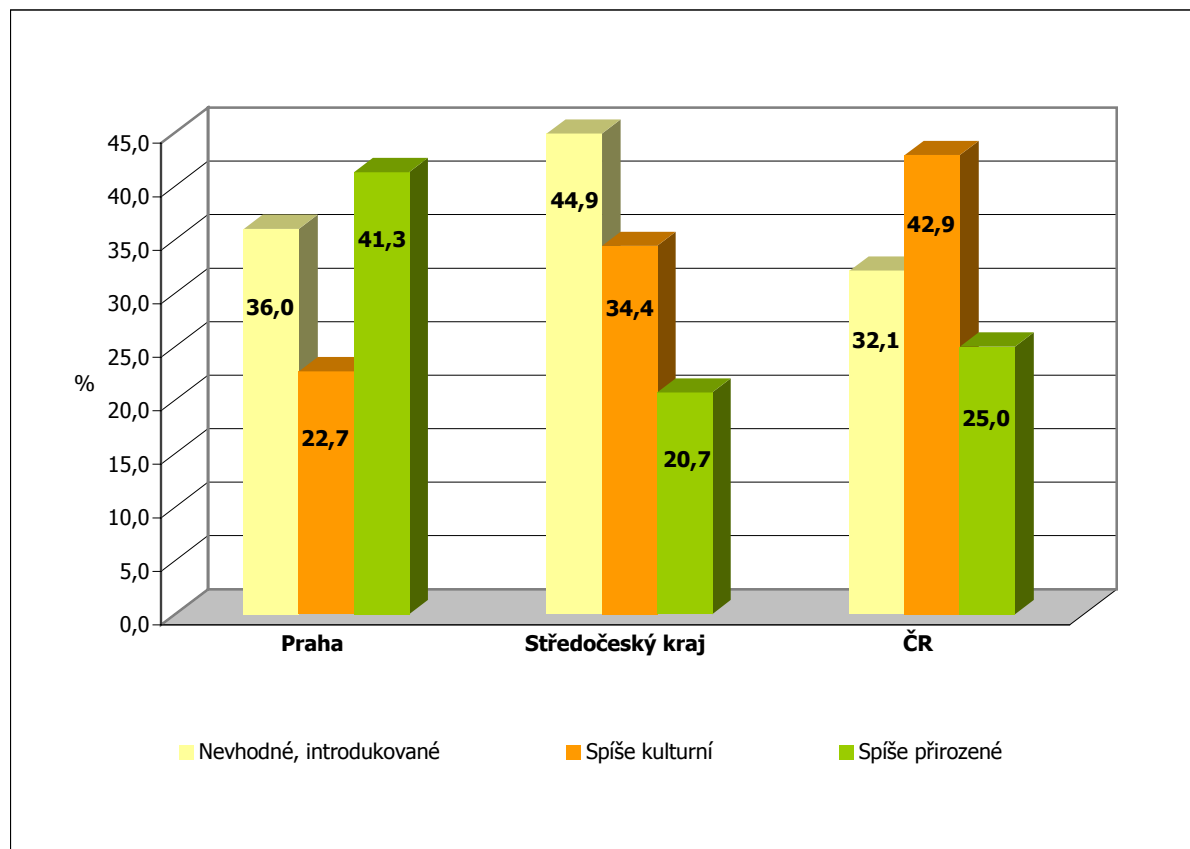
Stupeň přirozenosti	Hodnocení porostů	Plošný podíl v %					
		Praha		Středočeský kraj		ČR	
nevhodný, přír. skladba <10 %	nevhodné, introdukované	16,9	36,0	38,0	44,9	27,1	32,1
velmi nízký, exoty, přír. skladba 11-30 %		19,1		6,9		5,0	
nízký, monokult., přír. skladba 11-30 %	spíše kulturní	8,5	22,7	19,7	34,4	25,6	42,9
průměrný, monokult., přír. skladba 31-50 %		14,2		14,7		17,3	
vysoký, přír. skladba 51-70%	spíše přirozené	31,5	41,3	9,7	20,7	11,1	25,0
velmi vysoký, přír. skladba 71-90%		4,9		8,6		8,7	
mimořádný, přír. druh. skladba >90%		4,9		2,4		5,2	
celkem		100,0		100,0		100,0	

Zdroj: Podklady převzaté z IL ČR.

Graf 1: Porovnání plošného podílu stupňů přirozenosti lesních porostů na území hlavního města Prahy, ve Středočeském kraji a v ČR

Graf 2: Hodnocení lesních porostů z hlediska stupňů přirozenosti a jejich plošný podíl v Praze, Středočeském kraji a v ČR

Největší plošný podíl (41,3 %) mají v Praze lesní porosty hodnocené jako spíše přirozené, ve kterých je podíl přirozené druhové skladby vyšší než 50 %. Tato skutečnost je důsledkem vysokého zastoupení porostů, ve kterých hraje roli zájem ochrany přírody a také rekreační funkce lesa. Významnou roli hrají lesní enklávy, kde není možné běžné hospodaření. Vývojem přirozené sukcese zde dochází ke zvyšování přirozenosti porostů.

Plošný podíl porostů hodnocených jako spíše kulturní je zde na poměry naší republiky relativně nízký (22,7 %); z toho podíl téměř čistých monokultur je 8,5 % a porostů s vyloženě nevhodnou druhovou skladbou je 16,9 %. Poměrně vysoký je podíl porostů nevhodných a introdukovaných (36,0 %), kde především značně vysoké procento porostů s výskytem cizokrajných druhů a exot (19,1 %), které zvyšují estetickou hodnotu rekreačně využívaných lesů, je charakteristické pro městské lesoparky.

Druhová skladba lesních porostů

▪ Přirozená druhová skladba

Přirozená druhová skladba byla rekonstruována jako skladba přirozených lesních společenstev, která by se v daných přírodních podmínkách vyvinula za současného klimatu, kdyby člověk během historické doby nezasahoval do přírody. Byla odvozena podle druhové skladby dochovaných zbytků přirozených lesů a podle popisů přirozených lesů před jejich smýcením.

Téměř výhradní zastoupení listnatých dřevin v přirozené druhové skladbě (97,84 %) je odrazem přírodních podmínek na území hlavního města Prahy, které dávají předpoklady pro vznik potenciálních přirozených lesních společenstev různých typů doubrav, kde se vedle dubu letního a zimního dále uplatňují především habr a lípa (tab. VII).

▪ Cílová druhová skladba

Cílová druhová skladba je zastoupení dřevin v mýtném věku porostu, vyjádřené v procentech, které je z hlediska zabezpečení produkčních i mimoprodukčních funkcí lesů v dané přírodní lesní oblasti optimální (§1, odst. 7, písm. a, vyhl. č. 83/96 Sb.). Jinak řečeno, cílová druhová skladba představuje ekonomicky, biologicky i funkčně optimalizované zastoupení dřevin v mýtném věku porostu, které odpovídá přírodním podmínkám hospodářského souboru jako jednotky diferenciaci hospodaření v lesích. Při vymezení HS se vychází:

- z rámcového vymezení cílových hospodářských souborů, charakterizovaných přírodními podmínkami – lesními typy (LT) a jejich soubory (SLT) – příloha č. 4 vyhlášky MZe č. 83/1996 Sb.,
- z funkčního zaměření lesa na základě veřejných zájmů deklarovaných prostřednictvím kategorizace lesů – oddíl 2 zákona č. 289/1995 Sb.,
- ze stavu lesních porostů definovaných porostními typy v oblasti, pro kterou se plán zpracovává – příloha č. 3 vyhlášky MZe č. 83/1996 Sb.

Poměrně vysoké zastoupení listnatých dřevin v cílové druhové skladbě je odrazem kromě přírodních podmínek i funkčního zaměření lesů na území hlavního města Prahy, a to především vysokým podílem lesů s deklarovanými zájmy ochrany přírody a krajiny.

▪ Současná druhová skladba

Současná druhová skladba zachycuje aktuální stav druhové skladby lesních porostů. Jedním z nejdůležitějších úkolů lesního hospodářství je zachování porostů se stanovištně odpovídající druhovou skladbou a postupná přeměna porostů s nevhodnou druhovou skladbou na porosty stanovištně vhodné z hlediska produkčních i mimoprodukčních funkcí lesa.

Porovnání současné druhové skladby lesních porostů v Praze, Středočeském kraji a v celé ČR (tab. VIII a graf č. 4) má pouze informativní charakter, protože jsou porovnávány oblasti s naprosto odlišnými přírodními podmínkami. Přesto, a možná právě proto, je zajímavý téměř obrácený poměr v zastoupení listnatých a jehličnatých dřevin v Praze v porovnání se Středočeským krajem a Českou republikou. Tuto skutečnost nelze opominout vzhledem k tomu, že vysoké zastoupení listnatých dřevin klade značné nároky na lesní hospodářství.

Tab. VII: Porovnání přirozené, současné a cílové druhové skladby lesních porostů na území hlavního města Prahy

Dřevina	SM	BO	BOC	MD	DG	JD	ost. jehl.	JEHL	DB	DBC	DBP	BK	JS	JV	KL	BB	LP	HB	BR	BRK	MK	OL	VR	JL	TP	OS	AK	ost. list.	LIST.	Celkem
přirozená druhová skladba (zdroj: OPRL)																														
%	0,21	1,14	0,00	0,00	0,00	0,81	0,00	2,16	63,73	0,00	0,31	8,81	1,11	2,20	0,06	0,13	7,46	8,41	3,25	0,05	0,05	1,32	0,08	0,46	0,01	0,40	0,00	0,00	97,84	100
současná druhová skladba (zdroj: ÚHÚL + platné LHP/O)																														
%	8,70	17,49	2,64	5,24	0,20	0,06	0,03	34,36	30,84	2,94	0,00	1,21	3,84	2,51	0,40	0,01	5,34	4,27	3,68	+	0,00	1,24	0,17	0,13	0,44	0,14	7,28	1,20	65,64	100
cílová druhová skladba (zdroj: RSH z platných LHP/O)																														
%	0,76	20,27	0,00	2,92	0,16	0,09	0,10	24,30	52,86	0,16	0,01	3,81	1,28	3,08	0,15	0,07	4,58	4,32	2,12	0,04	+	1,15	0,08	0,04	+	0,12	0,01	1,82	75,70	100

Tab. VIII: Porovnání současné druhové skladby lesních porostů v Praze, Středočeském kraji a v ČR (srovnávací údaje převzaty z IL ČR)

Dřevina	SM	BO	MD	DG	JD	ost. jehl.	JEHL	DB	DBC	BK	JS	JV	LP	HB	BR	OL	VR	JL	TP	OS	AK	ost. list.	LIST.	Celkem
Praha																								
%	8,70	17,49	5,24	0,20	0,06	2,67	34,36	30,84	2,94	1,21	3,84	2,92	5,34	4,27	3,68	1,24	0,17	0,13	0,44	0,14	7,28	1,20	65,64	100
Středočeský kraj																								
%	31,7	30,9	2,2	0,4	0,3	0,1	65,6	8,9	0,9	4,7	2,1	1,2	1,8	4,3	4,8	0,9	0,8	0,2	0,0	1,2	0,5	2,1	34,4	100
Česká republika																								
%	53,1	16,0	3,7	0,2	0,9	0,2	74,1	5,8	0,2	5,1	1,3	1,6	1,6	1,8	3,1	2,5	0,5	0,1	0,1	0,6	0,6	1,0	25,9	100

Stanovení a zdůvodnění cílové druhové skladby je klíčovou úlohou lesního hospodářství. Při rozhodování o cílové druhové skladbě je třeba zvažovat ekologické podmínky stanoviště a poznatky o biologických vlastnostech dřevin, výsledky ochrannářského a historického průzkumu, a to jak u jednotlivých dřevin, tak i u typických směsí. K tomu přistupuje významný požadavek zavádět a udržovat maximální podíl ekonomických dřevin (všeobecně smrk a borovice), jenž by zaručoval nejvyšší možnou produkci a přitom neohrožoval její trvalost do budoucna. Je třeba zdůraznit, že cílová druhová skladba nemusí být vždy dosažena v současných porostech, ale bývá dosažena až v porostech následných.

Při návrhu cílové druhové skladby se vychází z rekonstruované přirozené druhové skladby, sleduje se působení dřevin na stav humusu, na vegetaci a produkci a posuzuje se zastoupení různých dřevin. Tato úvaha je zvláště naléhavá na citlivějších stanovištích, kde snadno dochází ke zhoršení humusové formy. Čím je stanoviště chudší a extrémnější, tím více se musí cílová druhová skladba blížit původnímu složení dřevin; taková skladba je nejodolnější a nejtrvalejší.

Na území hlavního města Prahy jsou přírodní podmínky velmi příznivé pro širokou škálu dřevin, jejich směsí a kombinace. Pouze smrk lze využít jen velmi omezeně, protože nižší polohy, jako je Praha, svými klimatickými podmínkami nevyhovují ekologickým nárokům této dřeviny. Smrk může být v těchto podmínkách napadán parazitickými dřevokaznými houbami (kořenovník vrstevnatý, václavka smrková), které způsobují jeho hnilobu. Napadené smrkové porosty jsou velmi labilní a snadno se vyvracejí v kořenech a pařezové části kmene. Oslabené smrkové porosty jsou napadány dále různými hmyzími škůdci (kůrovec – lýkožrout smrkový a lýkožrout lesklý).

V lesích na území hlavního města Prahy pokračuje započatý trend v hospodaření, tj. přeměna stanovištně nevhodných smrkových porostů a borových monokultur ve špatném zdravotním stavu na porosty smíšené s dřevinnou skladbou blíží se původnímu přirozenému složení porostů v oblasti Prahy (dub, habr, lípa, buk), případně na borové porosty s dostatečnou příměsí listnatých dřevin. Tomu odpovídá i navržená cílová druhová skladba, ze které je v porovnání se současnou druhovou skladbou patrný výrazný pokles zastoupení smrku a naopak výrazné zvýšení zastoupení dubu. V lesích ve vlastnictví hl. m. Prahy je v současné době též snaha vysazovat ve větší míře habr obecný, který se jeví jako velmi vitální, bez výraznějšího ohrožení hmyzími škůdci. Dále se počítá s postupným zvyšováním podílu jedle bělokoré, která po plošném odumírání v minulosti začala v posledních 15 až 20 letech regenerovat a její zastoupení zvyšuje stabilitu i estetickou hodnotu lesních porostů.

Optimální zastoupení jasanu ztepilého by v lesních porostech mělo přibližně odpovídat jeho přirozenému zastoupení, avšak v Praze lze předpokládat mírný nárůst podílu jasanu vzhledem k tomu, že jej lze v kombinaci s dalšími dřevinami s výhodou využít při zalesňování zemědělských půd jako dřeviny rychle odrůstající buňeni a škodám způsobovaným zvěří.

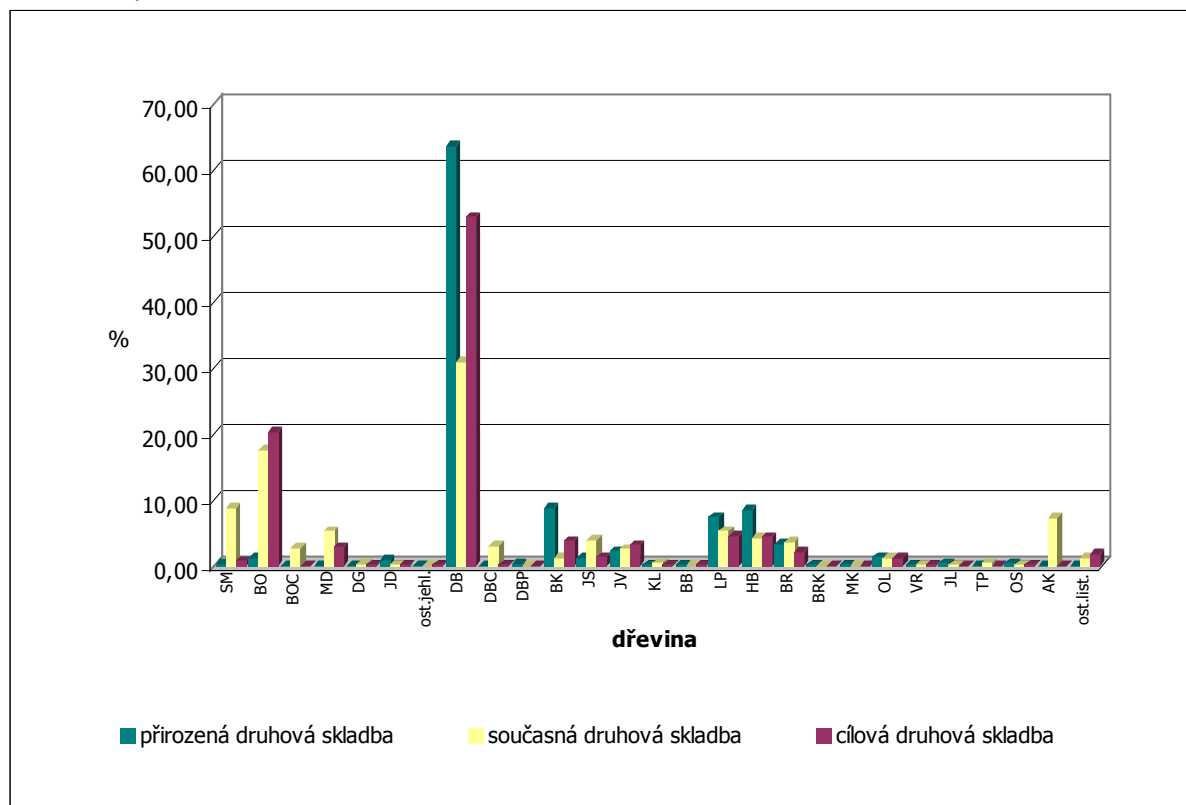
Výsadba introdukovaných dřevin (modřín opadavý, jedle obrovská, douglaska tisolistá, borovice vejmutovka, dub červený a topol kanadský) je omezena jen na vybrané lokality mimo zvláště chráněná území a prvky územního systému ekologické stability. Maximální podíl introdukovaných dřevin v cílové druhové skladbě vymezuje „Závazné stanovisko MŽP z hlediska zavádění regionálně nepůvodních druhů lesních dřevin“, které je vypracováno pro každou přírodní lesní oblast a je přílohou Oblastního plánu rozvoje lesů. To znamená, že při obnově porostů lze uplatnit vyšší podíl těchto dřevin, než je doporučené optimum uvedené v cílové druhové skladbě, ale nesmí být překročena maximální hranice daná „Závazným stanoviskem MŽP“. (V Praze se tato hranice pohybuje podle typu stanoviště, daného hospodářským souborem, od 0 do 10 %.) Výsadba borovice černé, jako další

introdukované dřeviny, není plánována a její zavádění by bylo v rozporu s výše uvedeným „Závazným stanoviskem MŽP“.

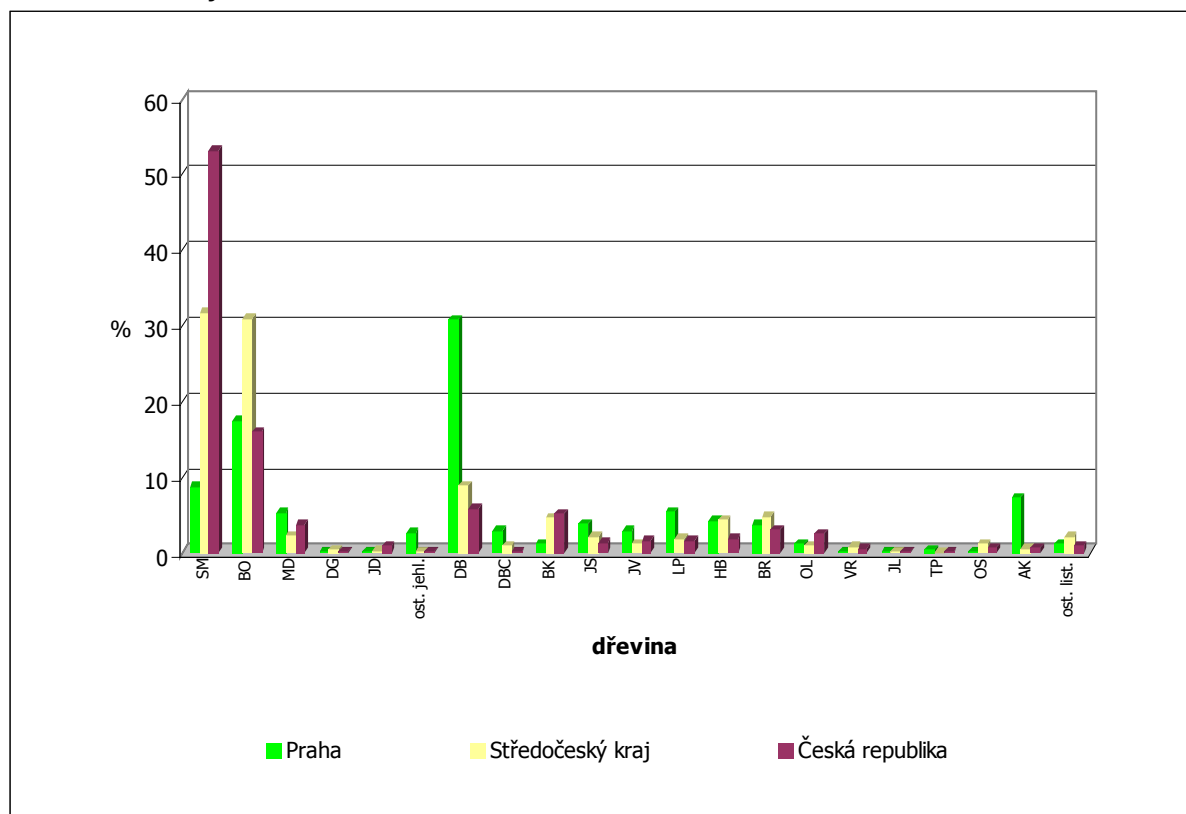
V současně platném LHP pro Městské lesy hl. m. Praha je zohledněna možnost kultivace exotů (smrk omorika, smrk pichlavý, ořešák královský, kaštanovník jedlý, pajasan žláznatý) a keřů.

Určitým problémem jsou v Praze stávající akátové porosty, které v současné době zaujímají celkem 7,28 % porostní půdy. Všeobecnou snahou lesníků je tyto nevhodné akátové porosty postupně přeměňovat na porosty se stanovištně vhodnými dřevinami. Vzhledem k velmi vysoké pařezové výmladnosti akátu jsou tyto přeměny pracné a ekonomicky velmi náročné. Proto je potřeba zvážit, kdy je vhodné takovou přeměnu provést a kdy je vhodnější současné zastoupení akátu v porostu ponechat. To je opodstatněné především na extrémních stanovištích, kde podmínky obnovy porostů jsou velmi ztíženy samotnými nepříznivými vlastnostmi stanoviště a přeměna by byla v takových podmínkách téměř nereálná. V současně platných LHP(O) je převážně počítáno s postupnými přeměnami akátových porostů, proto je zastoupení akátu v cílové druhové skladbě pouze 0,01 %.

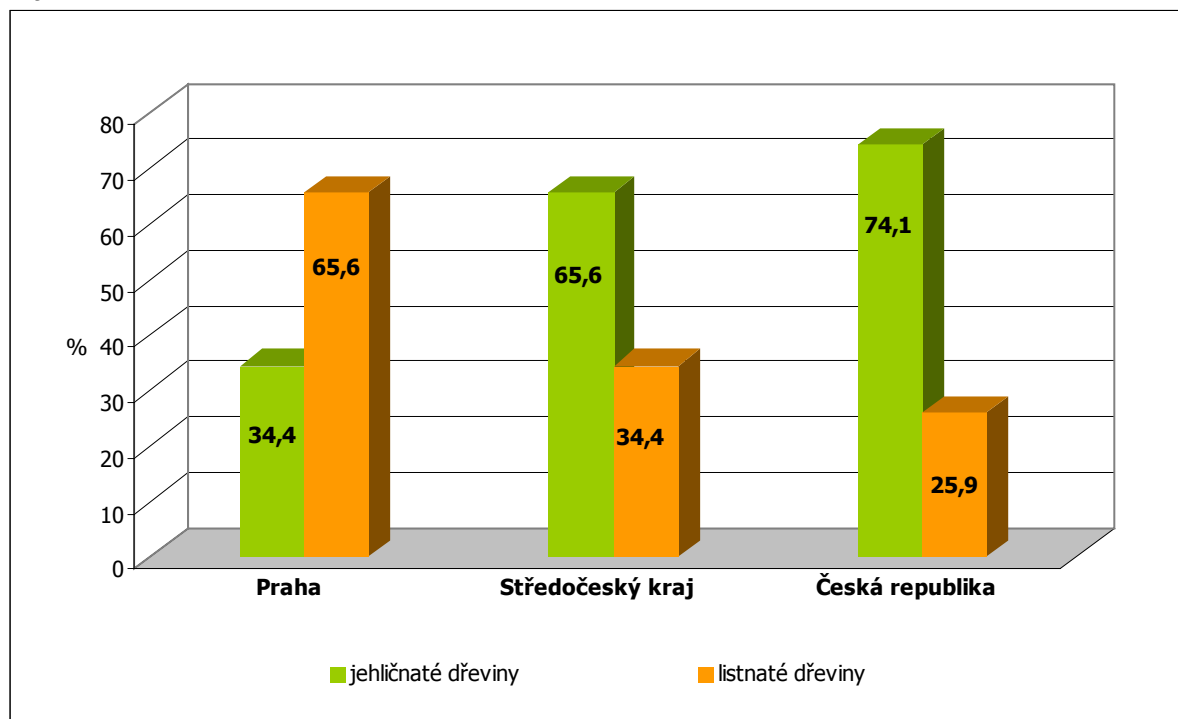
Graf 3: Porovnání přirozené, současné a cílové druhové skladby lesních porostů na území hlavního města Prahy

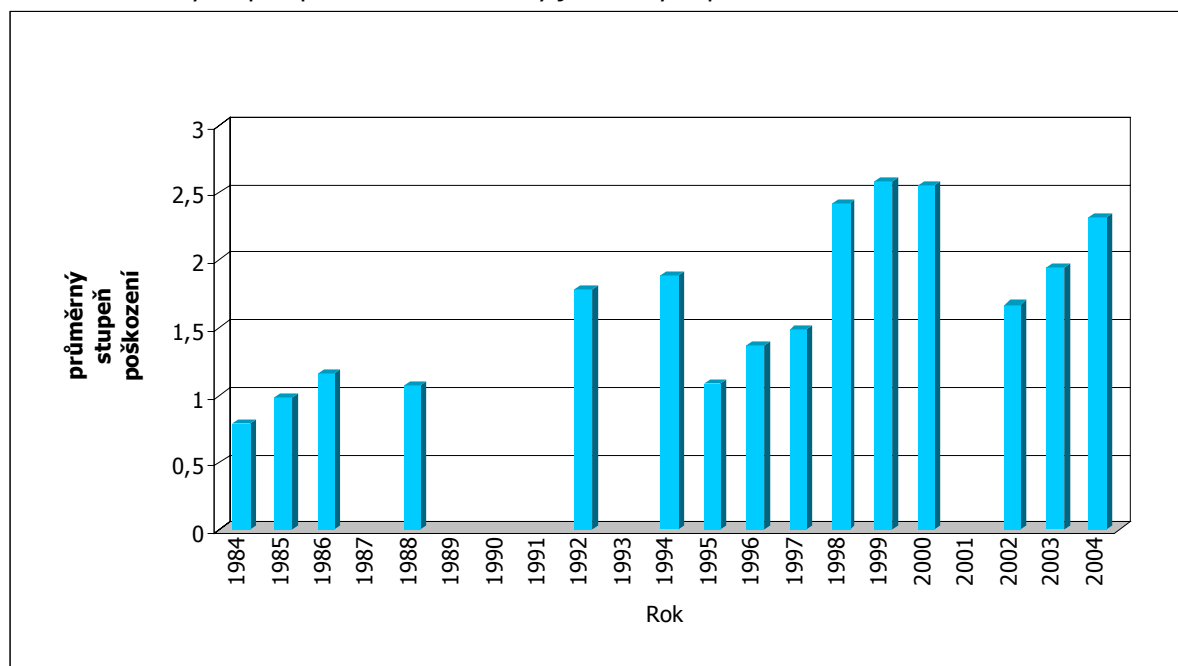
Graf 4: Porovnání současné druhové skladby lesních porostů na území hlavního města Prahy, ve Středočeském kraji a v ČR

Graf 5: Porovnání současného zastoupení dřevin na území hlavního města Prahy, ve Středočeském kraji a v ČR

Graf 6: Průměrný stupeň poškození a mortality jehličnatých porostů v Praze

4.5 Funkce lesa deklarované veřejným zájmem a stávající kategorie lesa

Deklarované veřejné zájmy, které se vztahují k lesním pozemkům, jsou vyjádřeny ustanovením zákonů (např. lesní zákon, vodní zákon, zákon o ochraně přírody apod.) a jejich prováděcích vyhlášek, vládních nařízení, směrnicemi a rozhodnutími příslušných orgánů státní správy, schválenými směrnými územními plány (SÚS) včetně územního systému ekologické stability (ÚSES).

Deklarované veřejné zájmy jsou podkladem pro kategorizaci lesů. Veřejné zájmy společnosti svým způsobem ovlivňují nebo mohou ovlivňovat základní, tj. produkční funkci lesa v lesním hospodářství tak, že buď některá území téměř vyloučí z normálního hospodaření nebo toto hospodaření usměrňují natolik, že se výrazně odlišuje od běžného standardního hospodaření v lesích hospodářských, tzn., že mimoprodukční funkce lesa jsou nadřazovány funkci produkční nebo ji omezují. V některých případech se veřejné zájmy mohou územně vzájemně překrývat. Veřejné zájmy jsou nebo mohou být důvodem pro eventuální zařazení lesů do kategorií jiných než do kategorie lesů hospodářských podle příslušných odstavců a písmen zákona č. 289/1995 Sb.

O zařazování lesů do kategorií jiných než lesů hospodářských rozhoduje orgán státní správy lesů na návrh vlastníka nebo z vlastního podnětu (u §7 a §8 odst. 2 zákona č. 289/1995 Sb.). Do kategorie lesů zvláštního určení podle §8 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb. jsou lesy zařazeny přímo ze zákona, podle §8 odst. 2 lze lesy zařadit do lesů zvláštního určení.

V lesích ochranných (§7) se musí hospodařit tak, aby byly zajištěny především jejich ochranné funkce.

V lesích zvláštního určení (§8, odst. 1 a 2) je veřejný zájem na zlepšení a ochraně životního prostředí, nebo jiný oprávněný zájem na plnění mimoprodukčních funkcí lesa nadřazen funkcím produkčním. V těchto lesích jsou vlastníci povinni strpět omezení při hospodaření v nich, avšak mají právo na náhradu újmy (náhrada zvýšených nákladů) vzniklé v důsledku omezení hospodaření v lese vůči orgánu státní správy, který o tomto omezení rozhodl. Orgán státní správy může uložit úhradu osobám, v jejichž zájmu o tomto omezení rozhodl (viz §11, odst. 3 a §36, odst. 3-6). Náhrada nenáleží v případech, kdy byly lesy vyhlášeny za lesy zvláštního určení podle §8 odst. 2, písm. g) – v uznaných oborách a samostatných bažantnicích, a v případech, kdy je úhrada zvýšených nákladů poskytována podle zvláštních předpisů.

Na základě vyhlášky č. 83/1996 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů, jsou všechny lesy na území hlavního města Prahy zařazeny podle převažujících funkcí do dvou kategorií, a to do kategorie lesa ochranného a do kategorie lesa zvláštního určení (tab. IX).

Lesy ochranné

- Lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích (§7, odst. 1, písm. a, zák. č. 289/95 Sb.)

Do této subkategorie byly zařazeny lesy, ve kterých převládají soubory lesních typů definované ve vyhlášce č. 83/96 Sb. jako soubory lesních typů lesa ochranného (v Praze jsou zastoupeny tyto SLT: 0X, 0Z, 1X, 1Z, 1J, 3J).

Lesy zvláštního určení

- Lesy v prvních zónách CHKO, lesy v přírodních rezervacích a přírodních památkách (§8, odst. 2, písm. a, zák. č. 289/95 Sb.)

Plocha lesů zařazených do této subkategorie je menší než skutečná plocha chráněných území v Praze. Tento rozdíl je způsoben tím, že v rámci zpracování příslušných LHP a LHO všichni vlastníci nepožádali o zařazení těchto lesů do příslušné subkategorie lesů zvláštního určení. Přesto jsou v LHP a LHO respektovány schválené plány péče pro tato území.

- Lesy příměstské a další lesy se zvýšenou rekreační funkcí (§8, odst. 2, písm. c, zák. č. 289/95 Sb.)

Do této subkategorie byly zařazeny všechny lesy na území hlavního města Prahy rozhodnutím MZe ČR ÚO Praha č. j. Les 445/00-K ze dne 18. 12. 2000. Vzniklý překryv s ostatními subkategoriemi vyhlášenými na území hlavního města Prahy je řešen tak, že ostatní subkategorie jsou nadřazeny této subkategorii.

Návštěvnost jednotlivých lesních celků v Praze je přímo závislá na vzdálenosti od obytných sídel, případně MHD, zejména metra. Důležitým faktorem, který ovlivňuje návštěvnost, je i stav lesních porostů (stáří, dřevinná skladba, zdravotní stav, prostupnost apod.) a také vybavení rekreačními prvky.

Z hlediska návštěvnosti patří mezi nejzatíženější lesopark Hostivař, který splňuje prakticky všechny požadavky na rekreační les – je v blízkosti několika velkých sídlišť (Jižní Město, Horní Měcholupy a Košík), má hustou síť kvalitních cest a chodníků i udržované rekreační prvky, jako jsou dětská a sportovní hřiště, lavičky apod.

Mezi další velmi navštěvované lesy patří Kunratický a Michelský les, Ďáblický háj, obora Hvězda a Divoká Šárka. Dlouhodobým cílem je zatraktivnit i další méně navštěvované lesní celky tak, aby se rekreační zatížení rovnoměrněji rozložilo mezi další pražské lesy, protože návštěvnost některých lesů se již blíží maximální únosné hranici a často převyšuje návštěvnost řady parků. Problémem zůstává rekreační využití větších lesních celků na okraji města z důvodů jejich horší dostupnosti pro krátkodobé návštěvy. V jejich okolí je osídlení zejména v rodinných domcích, kde potřeba krátkodobé rekreace není nikdy tak vysoká, jako u osídlení městského typu. V těchto lesích není žádné nebo jen minimální vybavení očekávané návštěvníky rekreačních lesů. Bez jasnější dotační podpory zejména státu je v lesích, které jsou v jeho vlastnictví nebo ve vlastnictví soukromých osob, malá naděje na zlepšení stavu, protože návratnost takto vynaložených prostředků není přímá, ale jedná se vždy o práci v celospolečenském zájmu.

- Lesy se zvýšenou funkcí půdoochrannou, vodoochrannou, klimatickou nebo krajinnou (§8, odst. 2, písm. e, zák. č. 289/95 Sb.)

Do této subkategorie byly zařazeny lesy se zvýšenou funkcí půdoochrannou na exponovaných, silně svažitých stanovištích a s plošně nepřevažujícím výskytem souborů lesních typů lesa ochranného.

- Lesy v uznaných oborách a samostatných bažantnicích (§8, odst. 2, písm. g, zák. č. 289/95 Sb.)

Tab. IX: Kategorizace lesů podle převažujících funkcí (zákon č. 289/1995 Sb. o lesích)

Funkční zaměření lesa		Schválená kategorizace (plocha PUPFL)				Překryvy subkategorií				
		subkategorie		kategorie		21a	32a/32c	32c	32e	32g
kategorie	subkategorie	ha	%	ha	%	ha				
lesy ochranné	21a §7 odst. 1, písm. a) lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích	442,02	8,56	442,02	8,56	-	123,38	318,64	0,00	0,00
lesy zvláštního určení	32a §8 odst. 2, písm. a) lesy v prvních zónách CHKO, lesy v PR a PP	766,05	14,83	4724,92	91,44	0,00	-	766,05	0,00	0,00
	32c §8 odst. 2, písm. c) lesy příměstské a další lesy se zvýšenou rekreační funkcí	3917,29	75,81			0,00	0,00	-	0,00	0,00
	32e §8 odst. 2, písm. e) lesy se zvýšenou funkcí půdochrannou	34,66	0,67			0,00	0,00	34,66	-	0,00
	32g §8 odst. 2, písm. g) lesy v uznaných oborách a samostatných bažantnicích	6,92	0,13			0,00	0,00	6,92	0,00	-
celkem		5166,94	100,00	5166,94	100,00	0,00	123,38	1126,27	0,00	0,00

Zdroj: Platné LHP/O.

4.6 Přírodní parky

Před účinností zákona č. 114/1992 Sb. se jednalo o oblastech klidu, které se zřizovaly dle zákona č. 69/1977 Sb., o národních výborech (§39, odst. 2, písm. e), vyhlášeném v úplném znění pod č. 31/1983 Sb.

Přírodní parky se zřizují obecně závazným právním předpisem k ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami. Krajinným rázem se rozumí zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti. Zásahy do krajinného rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonického měřítka a vztahů v krajině (§12 zák. č. 114/1992 Sb.).

Tab. X: Přehled přírodních parků na území Prahy

Název	Vyhlášení	Okres	Plocha PUPFL	Celková rozloha
			ha	
Prokopské a Dalejské údolí	Vyhláška č. 7/1993 Sb. HMP ze dne 4. 5. 1993	Praha 5	238,06	676,50
Radotínsko-Chuchelský háj	Vyhláška č. 8/1990 Sb. NVP ze dne 15. 11. 1990	Praha 5	347,07	886,69
Košíře-Motol	Vyhláška č. 3/91	Praha 5	107,24	352,32
Šárka-Lysolaje	Vyhláška č. 8/90	Praha 6	564,81	1 006,43
Draháň-Trója	Vyhláška č. 8/90	Praha 7, 8	103,49	581,13
Klánovice-Čihadla	Vyhláška č. 3/91	Praha 9	1 059,95	2 224,69
Modřanská rokle-Cholupice	Vyhláška č. 3/91	Praha 4	551,16	1 703,11
Botič-Miličov	Vyhláška č. 3/84	Praha 4, 10	96,1	835,30
Hostivař-Záběhlce	Vyhláška č. 8/90	Praha 10	154,76	424,29
Rokytko	Vyhláška č. 8/90	Praha 10	25,75	129,25
Říčanka	Vyhláška č. 3/84	Praha 10	71,14	361,45

celkem	3 319,53	9 181,16
--------	----------	----------

Zdroj: OPRL.

4.7 Zdravotní stav lesních porostů

Imisní zatížení

Tab. XI: Vylišená pásma ohrožení imisemi v Praze (ve smyslu §10 zák. č. 289/95 Sb.)

Pásma ohrožení	Plocha	
	porostní půda v ha	%
B – střední imisní zátěž	29,55	0,62
C – mírná imisní zátěž	4 031,57	85,29
D – nejnižší, ještě patrná imisní zátěž	665,99	14,09
celkem	4 727,11	100,00

Zdroj: Platné LHP/O.

Zdravotní stav lesů z družicových snímků - statistické údaje

Tab. XII: Poškození jehličnatých porostů v Praze

Rok	Zastoupení stupňů poškození a mortality v %						Průměrný stupeň
	0 porosty zdravé	0/I první příznaky poškození	I mírné poškození	II střední poškození	IIIa silné poškození	IIIb-IV velmi silné poškození	
1984	4,9	56,9	29,3	6,5	1,3	1,0	0,79
1985	6,8	32,3	43,1	15,0	2,1	0,7	0,98
1986	0,4	26,8	48,3	19,7	4,5	0,2	1,16
1987							
1988	1,5	30,7	47,5	16,7	3,0	0,5	1,07
1989							
1990							
1991							
1992	0,7	7,1	35,9	37,5	11,6	7,2	1,78
1993							
1994	0,4	5,3	27,9	47,1	13,8	5,6	1,88
1995	3,8	22,4	54,3	16,7	1,9	0,9	1,08
1996	3,9	17,3	41,6	26,3	9,2	1,6	1,37
1997	4,5	7,4	44,8	32,8	7,2	3,2	1,49
1998	0,6	2,0	14,7	38,0	28,5	16,3	2,42
1999	0,3	1,6	16,0	32,8	21,2	28,1	2,58
2000	0,8	2,5	16,3	30,9	22,1	27,4	2,55
2001							
2002	1,4	10,7	43,8	25,7	7,0	11,5	1,67
2003	0,2	3,4	32,6	37,2	19,7	6,9	1,95
2004	0,5	4,1	21,3	33,9	20,5	19,6	2,31

Zdroj: ÚHÚL, Brandýs n. L.

Tab. XIII: Poškození listnatých porostů v Praze

Rok	Zastoupení stupňů poškození a mortality v %					Průměrný stupeň
	0 porosty zdravé	0/I první příznaky poškození	I mírné poškození	II střední poškození	IIIa-IV silné až velmi silné poškození	
1984	5,7	71,6	20,8	1,7	0,2	0,61
1985	0,3	54,8	43,4	1,5	0,0	0,74
1986	0,4	26,2	59,7	13,6	0,1	1,00
1987						
1988	0,2	37,1	52,4	10,2	0,1	0,92
1989						
1990						
1991						
1992	0,1	17,8	61,0	18,5	2,4	1,16
1993						
1994	0,0	6,2	45,6	35,9	12,3	1,63
1995	0,4	44,8	47,9	6,6	0,3	0,85
1996	1,6	40,7	48,0	9,7	0,0	0,88
1997	1,3	31,7	50,5	14,1	2,5	1,03
1998	0,2	7,9	53,1	34,3	4,6	1,42
1999	0,0	1,4	25,5	53,7	19,5	2,02
2000	0,0	2,3	35,1	47,5	15,1	1,84
2001						
2002	0,1	6,2	49,3	34,1	10,3	1,57
2003	0,0	3,4	39,6	43,6	13,4	1,75
2004	0,1	3,2	31,0	42,8	22,9	1,98

Zdroj: ÚHÚL, Brandýs n. L.

Mapy zdravotního stavu lesů ČR z družicových snímků a základní charakteristika metody vyhodnocení zdravotního stavu lesů z družicových snímků typu Landsat jsou zveřejněny na Mapovém serveru ÚHÚL na stránkách <http://www.uhul.cz/>.

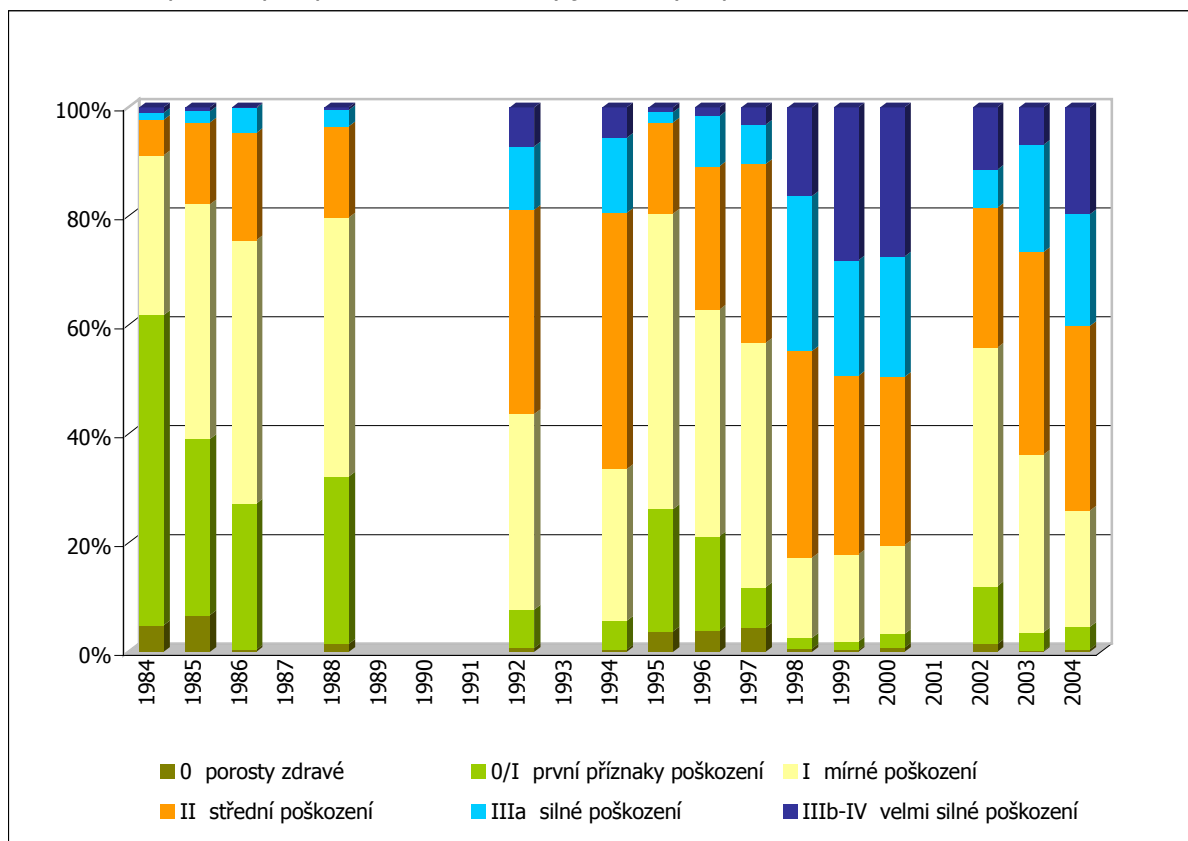
Z uvedených údajů je patrné, že vývoj zdravotního stavu lesních porostů, indikovaného množstvím jehličí (listů) a jeho stavem (množství obsažené vody a stupeň prosychání), má ve sledovaném období (1984-2004) kolísavý charakter, ale celkově jednoznačně zhoršující se tendenci. Zatímco v roce 1984 byl podíl zdravých jehličnatých porostů nebo pouze s prvními příznaky poškození celkem 61,8 % a podíl porostů silně až velmi silně poškozených 2,3 %, v roce 2004 bylo zdravých jehličnatých porostů nebo pouze s prvními příznaky poškození pouze 4,6 % a naopak porostů silně až velmi silně poškozených bylo již 41,1 %.

Podobná je situace i u listnatých porostů, kdy v roce 1984 byl podíl zdravých porostů nebo pouze s prvními příznaky poškození celkem 77,3 % a podíl porostů silně až velmi silně poškozených 0,2 %, zatímco v roce 2004 bylo zdravých listnatých porostů nebo pouze s prvními příznaky poškození jen 3,3 % a naopak porostů silně až velmi silně poškozených bylo 22,9 %.

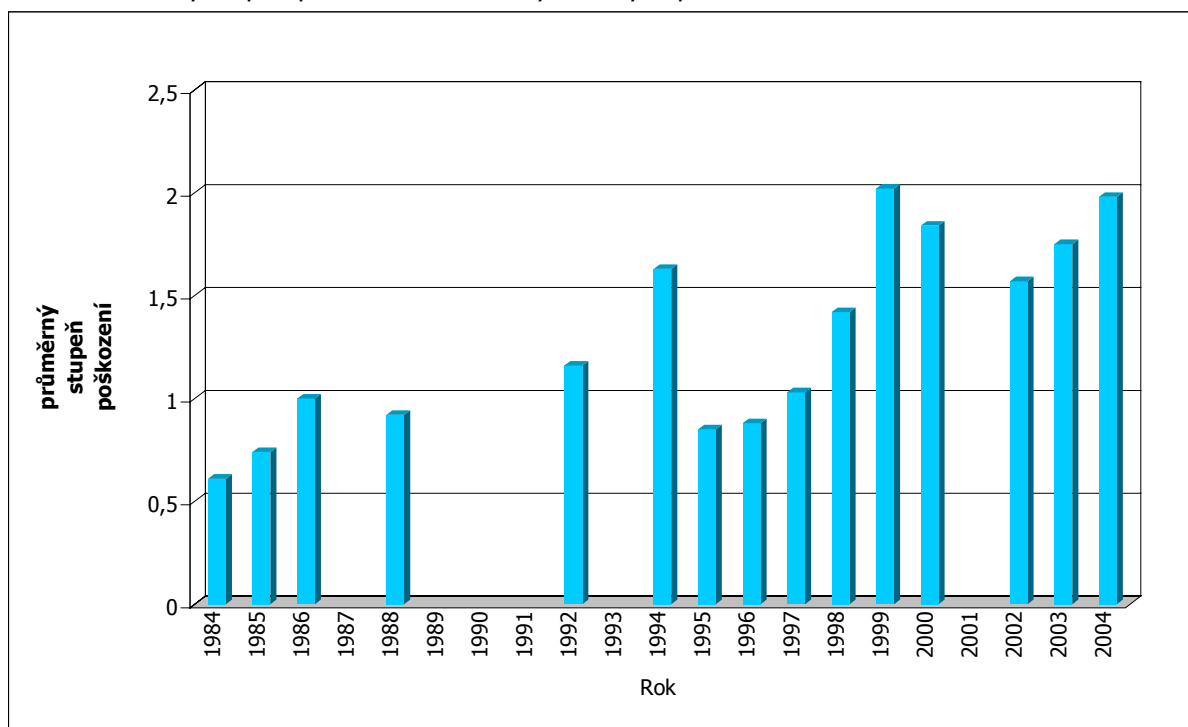
Průběh zdravotního stavu lesních porostů je dán především průběhem klimatu (srážky zejména v průběhu jara, průběh teplot v letních měsících atd.). Zdravotní stav lesa významně ovlivňují také imise, které patří k rozhodujícím faktorům poškození lesů v daném území. Přestože došlo k výraznému

poklesu imisí SO_2 , došlo zároveň i k značnému nárůstu imisí NO_x především z automobilové dopravy. Tato situace bude pravděpodobně i nadále pokračovat a bude stále více ovlivňovat stav lesních porostů, a to nejen porostů v bezprostřední blízkosti frekventovaných komunikací.

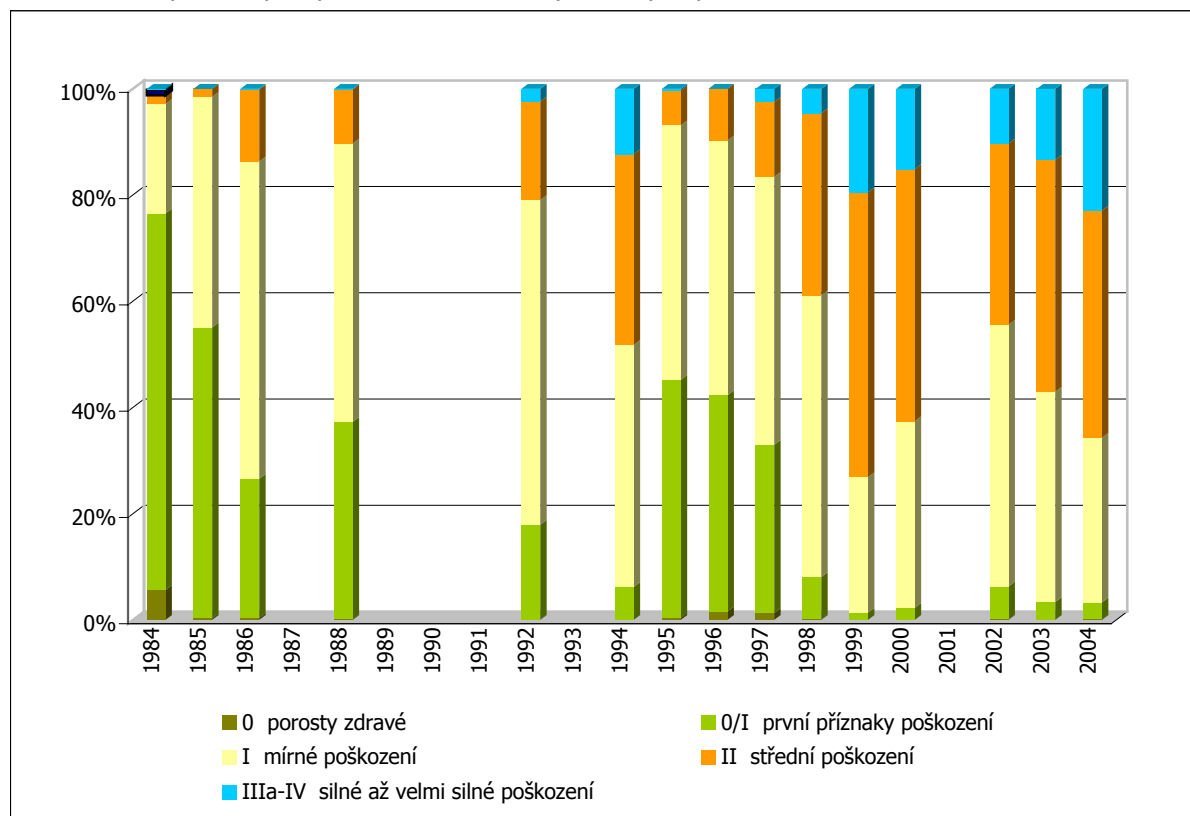
Graf 7: Zastoupení stupňů poškození a mortality jehličnatých porostů v Praze

Graf 8: Průměrný stupeň poškození a mortality listnatých porostů v Praze

Graf 9: Zastoupení stupňů poškození a mortality listnatých porostů v Praze

Rekreační zatížení

Ve sledovaném území se jedná o porosty s velmi silnou rekreační zátěží, v důsledku které jsou patrné škody na nárostech, kulturách, mlazinách i půdní vegetaci. Škodami se rozumí tvorba stezek, trampských chodníků a zvýšený výskyt různých odpadků (viz metodiku IL ČR na stránkách <http://www.uhul.cz/>).

Tab. XIV: Porovnání údajů o rekreační zátěži lesních porostů ve vybraných krajích a v ČR

Území	Podíl lesních porostů poškozených rekreační zátěží
Kraj Praha	28,4 %
Středočeský kraj	3,0 %
Královéhradecký kraj	4,8 %
Česká republika	3,3 %

Zdroj: IL ČR.

Negativní vlivy rekreačního využívání pražských lesů se projevily na 28,4 % lesních porostů, což je absolutně nejvyšší míra poškození tohoto druhu v rámci celé ČR. Pro srovnání je uveden rozsah poškození lesních porostů rekreační zátěží v Královéhradeckém kraji, který je druhý nejvyšší v republice, a to je 4,8 %. Vysoké rekreační zatížení lesních porostů je důsledkem nedostatku zeleně a vysoké hustoty obyvatelstva v Praze.

Škody biotickými a abiotickými činiteli – vývoj v letech 1991-2006

Tracheomykózní onemocnění způsobují houby rodu *Ophiostoma*. Napadeny jsou listnáče, především dub. Příčinou je pravděpodobně celkové oslabení zdravotního stavu dřevin vlivem synergického působení řady činitelů, z nichž jako nejdůležitější se jeví dlouholetý srážkový deficit a negativní působení imisí.

V případě dubových porostů se podařilo zpomalit odumírání porostů v důsledku chorob s tracheomykózními příznaky, a to jak v důsledku včasného provádění nahodilé těžby, včetně likvidace klestu, tak i vlivem několika srážkově nadprůměrných let (1997, 2002). Ovšem srážkově silně podprůměrný rok 2003 tento pozitivní trend opět v dalších letech zvrátil.

Od roku 2000 se u dubu také projevuje zvýšený výskyt václavky. Prakticky v každém roce došlo k poškození dubových porostů obalečem dubovým a pídalkou podzimní, zatím bez rozsáhlejších následků.

U smrku byl lýkožrout (smrkový, menší a lesklý) s maximem výskytu v letech 1991-1996, v dalších letech byl hluboko v základním stavu. Až v roce 2003 v důsledku primárního oslabení smrkových porostů suchem se objevili kůrovci ve větším množství než obvykle, ale stále nedošlo k překročení základního stavu. Na smrkových mlazinách působí v menší míře škody pilatky.

U borovice došlo v letech 1995-1996 ke gradaci krasce borového, kdy došlo v některých lokalitách k hromadnému usychání porostů, po roce 1997 se situace uklidnila. Menší škody působí na borovici lýkobub menší. Avšak v posledních letech dochází k intenzivnímu usychání borovic pravděpodobně

v důsledku srážkově podprůměrného roku 2003, když suchem oslabené borové porosty jsou sekundárně napadány houbami především z rodu *Cenangium*. Škody na borových kulturách způsobené klikorohem borovým jsou vzhledem ke struktuře dřevin na zalesňovaných plochách spíše ojedinělé.

V současné době je značně rozšířena klíněnka jírovcová, jejíž larvy působí škody na jírovci maďalu především v parcích a stromořadích.

Poškození stromů hnilobami se týká především smrkových porostů starších 60 let, nejvíce pak porostů v rozmezí 80-110 let. Smrkové porosty jsou napadány hnilobou jednak v důsledku celkového oslabení vlivem škodlivých abiotických činitelů, jednak může jít o následek dřívějšího poškození člověkem, částečně též zvěří (Kunratický les).

Škody způsobené myšovitými se ve zvýšené míře projevily jen v roce 1999.

Na kulturách jsou značné ztráty způsobovány zvěří (především okus a vytloukání). K nárůstu škod především v některých lokalitách dochází od roku 2000. V současné době se výše škod způsobených spárkatou zvěří (srnčí zvěř, daněk, muflon) odhaduje na 4 % a výše škod způsobených drobnou zvěří (zajíc) až na 15 %. Kultury, především v těchto v exponovaných lokalitách, je nutno oplocovat.

V průběhu celého decenia jsou poměrně významné škody člověkem, a to jak neúmyslné, tak i úmyslné (krádeže sazenic ve větším rozsahu, požáry v kulturách i starších porostech, poškozování – lámání – kultur a mlazin). Škody zejména v Kunraticích nabývají plošného charakteru a v některých případech brání docílit zajištění kultur.

Škody abiotickými činiteli nejsou, s výjimkou již dříve zmíněného sucha, výrazné. Škody sněhem se téměř nevyskytují (jen výjimečně v mladších listnatých porostech), vývraty a zlomy byly registrovány v průběhu decenia jen po extrémních větrech. Ve většině případů se jednalo o smrkové porosty poškozené hnilobami.

4.8 Dopravní zpřístupnění lesa

Kategorie lesní cesty

Kategorie lesních cest je třídící znak, společný pro lesní cesty téhož dopravního významu z hlediska lesního provozu. Kategorie lesních cest upravuje ČSN 736108. Lesní cesty se označují číselným a písmenným znakem, charakterizujícím dopravní důležitost cesty. Číselný znak označuje třídu cesty, písmenný znak „L“ značí, že se jedná o lesní cestu.

Hlavní charakteristika lesních odvozních cest:

- 1L - odvozní cesty s parametry a vybavením umožňujícím celoroční provoz s vyšší návrhovou rychlostí a vozovkou z několika vrstev, s bezprašným povrchem a podélným odvodněním,
- 2L - odvozní cesty se sezónním až trvalým provozem se člení na kategorie:
 - 2L1 - cesty s trvalým provozem opatřené jednoduchou zpevněnou vozovkou, převážně s prašným povrchem nebo asfaltovým povrchem s parametry neodpovídajícími zařazení do cest třídy 1L,
 - 2L2 - cesty se sezónním provozem s prašným povrchem a pomístním zpevněním, nebo nezpevněné.

Odvozní cesty veřejné jsou cesty třídy 1L a 2L1 (nebo jejich části), které lesními komplexy procházejí nebo se jich dotýkají.

Tab. XV: Délka a hustota lesních odvozních cest na území hlavního města Prahy

Plocha území (ha)	Kategorie lesní cesty		Délka (km)		Podíl (%)		Hustota (m/ha)	
							současná	modelová
5 825	lesní	L1L	10,8	78,1	11,9	86,0	1,9	13,5
		L2L1	55,7		61,3		9,6	
		L2L2	11,6		12,8		2,0	
	veřejná	V1L	6,4	12,8	7,0	14,0	1,1	2,2
		V2L	6,4		7,0		1,1	
	celkem		90,9		100,0		15,7	

Zdroj: OPRL.

Vysoký podíl odvozních cest se zpevněným povrchem umožňujícím celoroční provoz (kategorie 1L a 2L1) – celkem 87,2 %, svědčí o vysoké kvalitě cestní sítě v lesích na území hlavního města Prahy. Odvozní cesty s prašným povrchem, které lze využít pouze sezónně, pokud jsou vyschlé (kategorie L2L2), zaujímají pouze 12,8 % z celkové délky cest.

Současná hustota cest činí 15,7 m/ha, což je podstatně méně, než modelová hustota, odpovídající členitosti tohoto území – 19,8 m/ha. Nízká hustota je částečně kompenzována výše zmiňovanou vysokou kvalitou cest.

4.9 Zalesňování zemědělských pozemků z hlediska historického vývoje lesů v majetku hl. m. Prahy

Pohled do minulosti lesů v majetku obce hl. m. Prahy je možno uvést faktem, že území Prahy je výjimečné z dlouhodobého pohledu mj. tím, že zde za posledních cca 100 let vzrostla výměra lesů o více než 28 %. Počátek tohoto jevu je v roce 1903, kdy byla zahájena realizace akce „Zemědělské rady pro Čechy“ na zalesnění holých strání, do 1. světové války pak bylo zalesněno cca prvních 80 ha. Po vzniku čs. státu byla zřízena Zalesňovací komise pro pražské okolí, její péčí bylo do 2. světové války zalesněno dalších cca 200 ha, opět především akátem, ale také borovicí černou a dubem červeným. Některé pozemky v té době zalesňovali i samotní vlastníci, a to především z důvodů daňových úlev. Již v této době byl vypracován plán na vytvoření zeleného pásu kolem Prahy, který nebyl „pro odpor soukromých majitelů pozemků“ realizován. Po roce 1948 byl odpor vlastníků již snadno překonatelný a od počátku šedesátých let nastává výrazné rozšiřování ploch lesa. Zalesňování se provádí nejen na pozemcích nehodících se pro jiné účely, ale také na do té doby zemědělsky využívané půdě. Vzhledem k tomu, že zalesňování nebylo určováno zájmy vlastníků pozemků, ale orgány města, byly často zalesňovány i vysoce bonitní půdy, a to nejen pozemky státní (které dle zákonů přijatých po roce 1989 přešly do majetku hl. m. Prahy), ale i na pozemcích soukromých, které jsou po roce 1989 předmětem restitucí. Nově zalesňované plochy jednak navazují na stávající lesy (např. oblast Šárky) nebo jsou založeny lesy do té doby v téměř bezlesé krajině (např. Strašnice, Hostivař). Narozdíl od lesů vysazovaných do roku 1948 jsou nyní lesy zakládány nikoliv jen jako souvislé lesní porosty, ale již při

zakládání lesa je počítáno s rekreačním využitím těchto porostů – části ploch jsou ponechány bez výsadeb (nebo s výsadbami jednotlivých stromů) jako budoucí rekreační louky, současně je budována základní cestní síť. Jako příklad poslouží lesopark Hostivař, kde ze 170 hektarů výměry tvoří 50 ha louky a 120 ha lesní porosty. Maximum výsadeb bylo provedeno v letech 1965-1975, ale zalesňování probíhalo prakticky až do roku 1990, kdy se na řadu let (do roku 1996) zcela zastavilo. Celkem se v letech 1948-1990 zalesnilo přes 800 hektarů.

Fakticky se plocha lesů v Praze zvyšovala také tím, že se k Praze připojovaly další okrajové části, které jsou od původního centra vzdálené 20 i více kilometrů. V důsledku toho byly státní lesy na těchto územích (jednalo se o katastrální území obcí připojených k Praze do roku 1970) převáděny hospodářskými smlouvami na tehdejší podnik hl. m. Prahy Sady, lesy a zahradnictví, který pak v těchto lesích hospodařil.

Přestože restituce ani dohledávání historického majetku obce nejsou doposud zcela uzavřeny, lze předpokládat, že se výměra lesů v majetku hl. m. Prahy nebude výrazněji měnit. Nárůst plochy je očekáván již pouze v souvislosti s obnovením zalesňování zemědělských a nelesních půd.

Je třeba zdůraznit, že v průběhu let se měnil charakter nově zalesňovaných ploch podle toho, jak se měnily důvody zalesnění: od zamezení eroze, přes snahy o zvýšení krásy pražského okolí a zpříjemnění pobytu obyvatel v přírodě, až po cílevědomé zakládání lesoparků jako míst pro krátkodobou rekreaci obyvatel nově vznikajících sídlišť. Podle toho se měnila i volba dřevin od borovice černé, akátu a dubu červeného k dřevinám odpovídajícím cílové druhové skladbě a podle potřeby doplňovaným dalšími dřevinami, zvyšujícími estetickou hodnotu rekreačně využívaných lesů.

V obecné rovině lze říct, že problematika zalesňování zemědělských půd nabyla v několika v posledních letech na významu z celostátního hlediska. Současné změny v zemědělské politice přinesly u nás vznik několika dotačních programů na podporu zalesňování zemědělských půd. Jedná se o zalesňování pozemků dosud využívaných zemědělsky, kde je další kultivace nežádoucí nebo nerentabilní, nebo pozemků antropogenně výrazně degradovaných.

Dne 17. 1. 2006 se v Kostelci nad Černými lesy konala konference „Zalesňování zemědělských půd – výzva pro lesnický sektor“, pořádaná KPL FLE ČZU v Praze a VS Opočno VÚLHM Jíloviště-Strnady. Cílem bylo soustředění poznatků při řešení výzkumně zajímavého a kulturně-politicky významného fenoménu. Jedním z příspěvků na této konferenci byl příspěvek Dr. Ing. Jaromíra Macků: Strategie a kriteria pro výběr pozemků pro ZZP. V dalším textu je uvedena citace z této práce:

Specifikace cílů řešení:

- trvalé snížení výměry zemědělsky obdělávaných půd nevhodných pro zemědělské využití,
- možnost převádět zemědělsky neobdělávané půdy, které jsou zdrojem plevelů v kulturní krajině, na lesy s bohatou dřevinnou skladbou,
- rozšířením zalesněných ploch především v zemědělské krajině dojde k posílení biodiverzity krajiny, zlepšení sociálních a ekonomických podmínek venkovského prostoru.

Z hlediska ochrany přírody je zalesňování zemědělských půd v obecné rovině značným přínosem, především z hlediska ekologie krajiny, stabilizace hydrologických a mezoklimatických podmínek v krajině, ochrany půdy i ochrany vod. V konkrétních případech však mohou být nepříznivě dotčeny fenomény, jež jsou v ochraně přírody důležité z dalších hledisek – příkladem mohou být lokality výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, cenologicky hodnotná travinná, mokřadní nebo naopak xerothermní společenstva, popř. bezlesí významná z krajinářského hlediska. Při zalesňování zemědělských pozemků by tak měl být v co největší míře využit pozitivní potenciál těchto opatření a naopak zabráněno jejich možným negativním důsledkům.

U takto zakládáných porostů by měl být v první řadě kladen důraz na jejich mimoprodukční funkce – a to především v případě státní půdy (tedy pozemků ve správě Pozemkového fondu), ale vzhledem k stávající dotační politice (Horizontální plán rozvoje venkova – HRDP, Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství – OP) i v případě pozemků ve vlastnictví soukromých subjektů. Z mimoprodukčních funkcí významných pro oblast ochrany přírody je možné zdůraznit celkovou ekologickou stabilitu a biodiverzitu porostů (se základem v přírodě blízké skladbě, vycházející ze stanovištních podmínek) a dále dílčí funkce, jako zmíněná půdoochranná a vodoochranná funkce a další.

Dále jsou v této práci velmi podrobně vymezena kritéria k posouzení zalesnění zemědělských půd (ZZP), jejich analýza a hodnocení. Formulovány jsou jako nástroj státní správy pro výběr lokalit pro ZZP.

4.10 Územní systémy ekologické stability z hlediska lesního plánování

Podle metodiky navrhování a projektování ÚSES na lesním fondu je nadregionální ÚSES definován jako nepravidelná síť ekologicky významných segmentů lesních biocenóz, reprezentující přírodní lesní oblast včetně unikátních společenstev. Biocentrum nadregionálního významu svými prostorovými parametry charakterizuje přírodní lesní oblast a je zpravidla řazeno do kategorie lesa zvláštního určení (národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, genové základny). Svým významem přesahují stabilizační prvky nadregionálního ÚSES kompetence lesního hospodářství a hospodářské úpravy lesa. Jejich síť se prakticky omezuje na stávající kostru nadregionálního typu, protože vzhledem ke značným plošným nárokům není navrhování chybějících biocenter nadregionálního významu v dohledné době reálné.

Regionální ÚSES je na lesním půdním fondu definován jako nepravidelná síť ekologicky významných segmentů lesních geobiocenóz, které reprezentují spektrum lesních vegetačních stupňů v přírodní lesní oblasti včetně unikátních společenstev. U biocenter regionálního významu se předpokládá nepřetržitá ekostabilizační působení, vycházející z časově nepřetržité existence vyspělých geobiocenóz. Podmínkou je jejich úplnost, nenarušenost, velikost a reprezentativnost. Regionální biocentra náležejí zpravidla do kategorie lesa hospodářského, pokud nejsou zároveň genovými základnami, tj. lesem zvláštního určení. V případě dostatečné rozlohy mohou tuto funkci plnit i maloplošná zvláště chráněná území.

Lokální ÚSES je definován jako nepravidelná síť ekologicky významných segmentů lesních geobiocenóz, které reprezentují soubory lesních typů daného lesního vegetačního stupně nebo které jsou pro něj unikátní. Lokální biocentra jsou tvořena hospodářsky samostatnými lesními porosty, které svým druhovým složením a provenienčně odpovídají stanovištním podmínkám. Jejich ekostabilizační funkce začíná působit zhruba od věku 40 let a končí smýcením nebo rozpadem dřevinného patra. Poloha biocenter lokálního významu uvnitř lesních celků se řídí požadavky vnější a vnitřní prostorové úpravy lesa v návaznosti na liniové stabilizační prvky s relativně přirozenou dřevinnou skladbou.

Ve všech LHP a LHO zasahujících na území hlavního města Prahy byly použity kromě jiných i podklady z Oblastních plánů rozvoje lesů pro přírodní lesní oblasti 8, 10 a 17. Podkladem pro identifikaci prvků ÚSES na porosty a porostní skupiny je mapa dlouhodobých opatření ochrany lesa s vymezenými prvky ÚSES. V LHP resp. LHO je přítomnost prvků ÚSES podchycena ve slovním popisu porostů. Rovněž zásady hospodaření v prvcích ÚSES jsou převzata z OPRL.

V LHP a LHO, které byly zpracovány před dokončením a schválením OPRL, byly použity v té době dostupné údaje, odpovídající rozpracovanosti OPRL.

Hlavní zásady hospodaření ve vymezených a schválených prvcích ÚSES na lesních pozemcích:

- upřednostňovat jemnější způsoby hospodaření, zejména podrobní event. násečný způsob hospodaření a vyvarovat se rozsáhlých holých sečí,
- cílová druhová skladba musí splňovat požadavek výhledového přiblížení k přirozené druhové skladbě odpovídající příslušnému stanovišti (lesnímu typu),
- nezavádět geograficky nepůvodní dřeviny, pokud není stanoveno jinak v podrobné dokumentaci ÚSES.

V těchto lesních porostech jsou zvýrazněny ostatní užitečné funkce lesa, avšak nejedná se o kategorii lesů zvláštního určení ve smyslu zákona č. 289/1995 Sb., a proto pokud prvky ÚSES vymezené v rámci generelu nejsou zpracovány do územních plánů obcí, nejsou pro vlastníka lesa závazným dokumentem.

V případě překryvu kategorie lesa ochranného nebo kategorie lesa zvláštního určení s vymezeným prvkem ÚSES je v takových porostech preferována funkce lesa vyplývající z vyhlášené kategorie lesa, ale zároveň jsou zohledněny i zásady hospodaření v prvcích ÚSES.

Vzhledem k tomu, že na území hlavního města Prahy zauímají relativně vysoké procento celkové rozlohy (14,91 %) maloplošná zvláště chráněná území, je značná část vymezených prvků ÚSES právě součástí jednotlivých MZCHÚ. To je z hlediska lesního hospodářství výhodné, protože splněním požadavků vyplývajících z plánů péče o jednotlivá MZCHÚ je zároveň vyhověno i požadavkům na hospodaření v prvcích ÚSES. Obdobná je situace i v případě, že prvek ÚSES je vymezen v kategorii lesa ochranného, kde je hospodaření omezeno na velmi jemné a šetrné zásahy, event. přirozený vývoj a preferenci přirozené druhové skladby.

4.11 Natura 2000 z hlediska lesního hospodářství

Na území hlavního města Prahy se nachází celkem osm lokalit soustavy Natura 2000, z nichž tři zahrnují lesní typy přírodních stanovišť.

Natura 2000 je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie. Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast (endemické). Seznam těchto evropsky významných lokalit spolu s konkrétními druhy a typy evropských stanovišť, pro jejichž ochranu jsou jednotlivé lokality určeny, byl zveřejněn v nařízení vlády č. 132/2005 Sb., s účinkem od 15. 4. 2005.

Protože většina evropsky významných lokalit zahrnuje i lesní typy přírodních stanovišť, byla při MŽP ustanovena již počátkem roku 2005 pracovní skupina, jejímž úkolem bylo řešit problematiku zavádění soustavy Natura 2000 do systému lesního hospodářského plánování a lesnické praxe. Tato skupina zpracovala a ministerstvu 18. 9. 2006 předala „Pravidla hospodaření pro typy lesních přírodních stanovišť v evropsky významných lokalitách soustavy Natura 2000“. Její zástupci se zároveň dohodli, že budou tato pravidla respektovat v rámci hospodářské činnosti svých členů (SVOL) i organizačních jednotek (LČR, s.p., VLS ČR, s.p.). V resortu životního prostředí by tato pravidla měly využívat všechny

dotčené orgány ochrany přírody a odborné organizace při vytváření plánů péče, posuzování návrhů lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov i dalších dokumentů, týkajících se lesního hospodaření v evropsky významných lokalitách.

Pravidla jsou přílohou Sdělení č. 23 odboru mezinárodní ochrany biodiverzity o vydání „Pravidel hospodaření pro typy lesních přírodních stanovišť v evropsky významných lokalitách soustavy Natura 2000“.

4.12 Lesní hospodářské celky, období platnosti lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov

Tab. XVI: Přehled LHC na území hlavního města Prahy, platnost LHP a plocha dle druhu vlastnictví

LHC (kód a název)	Období platnosti LHP/LHO	Plocha PUPFL (ha)				
		vlastník				
		stát	obec	jiná právnická osoba	fyzická osoba	celkem PUPFL
101000 – LHC Mělník	1997-2006	22,40				22,40
108000 - LHC Konopiště - LČR, s.p.	2002-2011	475,51				475,51
110001 - LHC Dobřichovice	1999-2008	218,30				218,30
110002 - LHC Újezd n. L.	2002-2011	918,70				918,70
110003 - Závist	2002-2011	6,40				6,40
110201 - Úřad vlády ČR, obora Koloděje	2002-2011	48,53				48,53
110801 - LHO Praha, z.o. Zbraslav	2002-2011		0,15	10,65	135,78	146,58
112000 - LHC Nižbor	1998-2007	100,50				100,50
112405 – LHC Město Praha	1998-2007		8,50			8,50
112804 - LHO Praha, z.o. Nižbor	1998-2007			1,79	2,67	4,46
114202 - LHC Strnady	2001-2010	36,98				36,98
114701 - Lesy Steinských	2001-2010				232,71	232,71
114702 - Lesy Jíloviště	2001-2010				51,56	51,56
117201 - LHC Městské lesy hl. m. Praha	2004-2013		2 376,11			2 376,11
117701 - LHC Milíčovský les	2004-2013				79,36	79,36
117801 - LHO Praha, z.o. Praha	2004-2013			20,85	409,44	430,29
VLS Hořovice – LHC Jince		10,05				10,05
celkem		1 837,37	2 384,76	33,29	911,52	5 166,94

4.13 Použitá literatura

Oblastní plán rozvoje lesů pro přírodní lesní oblast 8 – Křivoklátsko a Český kras, ÚHÚL Brandýs nad Labem, pobočka Stará Boleslav, platnost 2000-2019

Oblastní plán rozvoje lesů pro přírodní lesní oblast 10 – Středočeská pahorkatina, ÚHÚL Brandýs nad Labem, pobočka Stará Boleslav, platnost 2001-2020

Oblastní plán rozvoje lesů pro přírodní lesní oblast 17 – Polabí, ÚHÚL Brandýs nad Labem, pobočka Hradec Králové, platnost 2001-2020

Obnova ekologické stability lesů, Igor Míchal a kolektiv, Academia, 1992

Strategie a kritéria pro výběr pozemků pro ZZP, Dr. Ing. Jaromír Macků, sborník referátů konference „Zalesňování zemědělských půd – výzva pro lesnický sektor“, 17. 1. 2006 Kostelec nad Černými lesy

Textové části LHP a LHO:

101000 LHC Mělník – LČR, s.p., platnost 1997-2006, ÚHÚL Brandýs nad Labem, pobočka Stará Boleslav

108000 LHC Konopiště – LČR, s.p., platnost 2002-2011, Lesprojekt Stará Boleslav, s.r.o.

110001 LHC Dobřichovice, platnost 1999-2008, Lesprojekt východní Čechy, s.r.o.

110002 LHC Újezd n. L., platnost 2002-2011, Lesprojekt Stará Boleslav, s.r.o.

110201 Úřad vlády ČR, obora Koloděje, platnost 2002-2011, Lesprojekt Stará Boleslav, s.r.o.

110801 LHO Praha, z.o. Zbraslav, platnost 2002-2011, Lesprojekt Stará Boleslav, s.r.o.

112000 LHC Nižbor, platnost 1998-2007, Lesprojekt Stará Boleslav, s.r.o.

112405 LHC Město Praha, platnost 1998-2007, Lesprojekt Stará Boleslav, s.r.o.

112804 LHO Praha, z.o. Nižbor, platnost 1998-2007, Lesprojekt Stará Boleslav, s.r.o.

114202 LHC Strnady, platnost 2004-2013, Lesprojekt Stará Boleslav, s.r.o.

114701 Lesy Steinských, platnost 2004-2013, Lesprojekt Stará Boleslav, s.r.o.

114702 Lesy Jíloviště, platnost 2004-2013, Lesprojekt Stará Boleslav, s.r.o.

117201 LHC Městské lesy hl. m. Praha, platnost 2004-2013, Lesprojekt východní Čechy, s.r.o.

117701 LHC Milíčovský les, platnost 2004-2013, Lesprojekt východní Čechy, s.r.o.

117801 LHO Praha, z.o. Praha, platnost 2004-2013, Lesprojekt východní Čechy, s.r.o.

VLS Hořovice, LHC Jince, platnost 2001-2010

Vyhodnocení dat Inventarizace lesů v České republice 2001-2004, ÚHÚL Brandýs nad Labem, prosinec 2004

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 83/1996 Sb., o zpracování OPRL a o vymezení hospodářských souborů

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 84/1996 Sb., o lesním hospodářském plánování

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon)

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Internetové odkazy:

<http://www.uhul.cz>

<http://www.lhmp.cz/lesy>

<http://www.praha-mesto.cz/>

5 STAV VODNÍCH EKOSYSTÉMŮ

5.1 Vodní prvky v krajině

Vodní toky

V návaznosti na přistoupení k Evropské unii směřuje vodní hospodářství České republiky k naplňování Směrnice 2000/60/ES (Rámcová směrnice vodní politiky ES). V rámci tohoto procesu, zohledněného novelizovaným zněním zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, probíhá v současné době zpracování plánů oblastí povodí, které zajišťují správci povodí – státní podniky Povodí.

Plánování v oblasti vod je soustavná státem zajišťovaná koncepční činnost jejímž účelem je vymezit a vzájemně harmonizovat veřejné zájmy:

- ochrany vod jako složky ŽP,
- ochrany před povodněmi a dalšími škodlivými účinky vod,
- trvale udržitelného užívání vodních zdrojů a hospodaření s vodami.

Nástrojem plánování jsou plány oblastí povodí, které obsahují programy opatření. Pro potřeby tohoto plánování jsou definovány základní jednotky představující významná dílčí povodí – vodní útvary.

V polovině roku 2006 jsou známa vymezení vodních útvarů, která však správci povodí označují jako pracovní verze, které se ještě mohou měnit. Na území hl. m. Prahy zasahují dle těchto vymezení, zpracovaných Povodím Vltavy, s.p., a Povodím Labe, s.p., následující vodní útvary:

- 13749070 – Berounka po ústí do toku Vltava,
- 12911030 – Vltava po soutok s tokem Berounka,
- 13879000 – Vltava po ústí do toku Labe,
- 13769000 – Botič po ústí do toku Vltava,
- 13782010 – Rokytka po ústí do toku Vltava,
- 11073000 – Labe po soutok s tokem Jizera,
- 11335000 – Labe po soutok s tokem Vltava.

Vymezení hlavních problémů vodních útvarů

- 13749070 – Berounka po ústí do toku Vltava

Vodní útvar sahá od ústí Litavky v Berouně po ústí do Vltavy. Území hl. m. Prahy se Berounka dotýká v MČ Lipence, kde nejprve tvoří hranici mezi Prahou a Středočeským krajem. Od přistoupení MČ Radotín na levém břehu teče již Berounka plně územím Prahy. Významnějším přítokem Berounky na pražském území je Radotínský potok.

Berounka na území Prahy je souvisle technicky upravená. Úprava z přelomu 19. a 20. století zlikvidovala původní přirozené řečiště, které se výrazně vlnilo v širokém pásu štěrkových náplavů, dle dobových vyobrazení s četnými náběhy k divočení a nestabilnímu větvení. Technická úprava, jejímž produktem je málo členité, uniformní řečiště lichoběžníkového průřezu s břehy ponejvíce stabilizovanými kamennými dlažbami, vymezila řece proti dřívějšímu stavu podstatně užší pás. Významným nedostatkem této úpravy bylo to, že nebyla diferencována podle toho, zda probíhala

v zastavěném území, nebo ve volné krajině. Na úkor někdejšího říčního pásu převážně vznikly vyvýšené nivní plochy, které jsou chráněny pouze před povodněmi menší velikosti, ale přesto byly v průběhu 20. století ve značném rozsahu zastavěny obytnou a rekreační zástavbou. Existence této nevhodné zástavby způsobuje, že v tomto úseku Berounky jsou často a ve velkém množství registrovány povodňové škody.

Samovolnou renaturaci vodního toku, včetně alespoň částečné obnovy přirozeného splaveninového režimu, ohrožuje tzv. údržba toku, která má zejména po povodních tendenci orientovat se jednostranně a nediferencovaně na odstraňování splavenin. Přitom obnova šterkových lavic je jedním ze základních projevů samovolné regenerace řeky a význam těchto nebezpečných splaveninových tvarů jako povodňových překážek je velmi malý (lavice mohou znatelnou měrou ovlivňovat průtoky do kapacity koryta, po vylití do nivy již je jejich význam podstatně menší).

Celkově je stav tohoto úseku Berounky nevyhovující. Břehové porosty jsou z větší části staré, často se jedná o přestálé topoly. Současně jsou místy vysazovány nové porosty s dlouhověkými domácími dřevinami.

V celé délce úseku se vyskytují invazní rostliny, zejména křídlatka japonská.

Pražský úsek Berounky, včetně široké a dosud převážně nezastavěné levobřežní nivy na území MČ Lipence a Zbraslav, vykazuje značný revitalizační potenciál, který umožňuje provést vodohospodářsko-krajinářská opatření, jejichž základem může být obnova nebo nápodoba některého z původních členitých průběhů řeky, včetně obnovení průtoku vody z Berounky do starého ramene Krňáku. Vytvořením členité soustavy vodních ploch je možné získat povodňovou retenční kapacitu, spolu s plochami přírodní zeleně a rekreace typu vodní sporty, sportovní rybářství apod. Lze předpokládat, že vytváření těchto vodních ploch by bylo spojeno s těžením využitelných zásob písků a šterků, což by mohlo významnou měrou příznivě ovlivnit nákladovou stránku těchto opatření.

V současné době je zadáno zpracování studie řešení území levobřežní nivy.

Radotínský potok jako jediný významnější přítok Berounky na území hl. m. Prahy je v horní části průběhu pražským územím přírodní nebo přírodě blízký a v relativně zachovalém přírodním údolí, avšak je významně ovlivňován nevyhovujícím stavem horního povodí, které se nalézá na území Středočeského kraje – zejména silné znečištění vody z bodových i plošných zdrojů, destabilizace průtokového režimu velkým podílem zastavěných ploch a ploch intenzivně zemědělsky využívaných, jakož i technickými úpravami vlastního koryta.

Žádoucím řešením je komplexní revitalizace horní části povodí Radotínského potoka, tento úkol se však týká území mimo hl. město Prahu.

Dolní část potoka v zástavbě MČ Radotín je z ekologického hlediska zásadním způsobem znehodnocena technickými úpravami, jednostranně zaměřenými na provádění povodňových průtoků. Zde je nutno uvažovat alespoň o dílčí ekologické rehabilitaci koryta vybudováním drsné kynety a překonáním migračních překážek pro vodní živočichy.

Hlavní problémy identifikované ve vodním útvaru na území hl. m. Prahy:

– P13749070-1

Nadměrná technická upravenost řečiště Berounky – redukováná členitost, omezení ekologické, rekreační a rybářské hodnoty toku.

- P13749070-2
Nevhodné postupy správy a údržby koryta Berounky – zejména eliminace povodňových změn v neodůvodněně velkém rozsahu, zejména odstraňování šterkových lavic, které jsou nevýznamné jako povodňová průtočná překážka, avšak z hlediska ekologické hodnoty toku jsou velmi významné.
- P13749070-3
Nepříznivý stav břehových porostů Berounky.
- P13749070-4
Neadekvátní způsoby současného využívání nivy Berounky zejména v území MČ Radotín, Lipence a Zbraslav, jejich nedostatečné zhodnocení. Stávající intenzivní zemědělské využívání a ladem ležící plochy nepředstavují správné využití významného potenciálu vodohospodářských, ekologických a rekreačních funkcí. V současné době se připravuje projekt využití tohoto území.
- P13749070-5
Z ekologického hlediska nevyhovující stav technické úpravy Radotínského potoka v zástavbě Radotína. Technická úprava jednostranně orientovaná na provádění velkých průtoků, za běžných průtoků ekologický stav s hladkou kynetou a spádovými stupni ekologicky zcela nevyhovující.

▪ 12911030 – Vltava po soutok s tokem Berounka

Vodní útvar zahrnuje dílčí povodí Vltavy od ústí Sázavy po ústí Berounky. Na území hl. m. Prahy tento útvar vstupuje u Zbraslavi – Strnad levým břehem, od ústí Břežanského potoka oboustranně. Pražskými přítoky Vltavy v tomto útvaru jsou zleva Lipanský potok - Krňák (v dolní části zbytek staré trasy Berounky), zprava potok od Točné, Komořanský potok, Cholupický potok.

Vltava je v tomto útvaru souvisle technicky upravená. Úprava, prováděná v první polovině 20. století, byla orientována zejména na říční plavbu, včetně prvků sloužících dobovým, dnes již neprovozovaným plavebním činnostem (potažní plavba a voroplavba – potahové stezky, koncentrační stavby v řečišti). Souvislá technická úprava řečiště s oboustranným dlážděním břehů. Tato technická úprava významným způsobem degraduje koryto řeky z hlediska ekologického i rekreačního. Poměrně sevřené údolí samo o sobě neposkytuje velké možnosti pro rozlivy povodňových průtoků, avšak kapacitní technická úprava ještě znatelně přispívá k soustředění a zrychlení postupu případných povodňových vln. Revitalizační potenciál tohoto úseku je velmi omezený až nulový při levém břehu řeky, po němž souvisle prochází komunikace. Tento potenciál však existuje při pravém břehu, kde jsou ve významných dílčích úsecích mezi řečištěm a zástavbou dostatečně široké pásy nevyužívaných nebo nevhodně užívaných ploch.

Tento potenciál však zůstává nadále nevyužit a ještě v rámci opatření po povodni roku 2002 jsou bez výjimky prováděny konzervativní opravy dlažeb, potahových stezek a koncentračních objektů, které pocházejí z 1. poloviny minulého století a v současné době již z velké části i z čistě technického hlediska postrádají funkční opodstatnění.

Jako značně problematický počín správce toku nutno označit obnovení levostranné koncentrační hráze mezi Zbraslaví a ústím Krňáku, k němuž došlo rovněž po povodni roku 2002. Odůvodnění tohoto objektu je v dnešní době nejisté, neboť původní plavební funkci by v dnešní době mělo nahrazovat vzduť jezu Modřany. Obnova již rozpadlé hráze jednak eliminovala příznivé členité tvary v řečišti, jednak znamenala obnovení objemné průtokové překážky v korytě, která může významně zhoršovat povodňová vzduť vůči zástavbě dolního okraje Zbraslavi.

Povodňovou situaci Zbraslavi může v tomtéž profilu zhoršovat několik metrů vysoká stará navážka sutí a odpadních zemin, která je rozložena na pravém břehu Vltavy pod zbraslavským mostem.

Součástí hodnoceného úseku je zvláště chráněné území Krňák, zejména jeho ústí do Vltavy a partie povodňových rozlivů na levém břehu řeky. Toto území zůstalo jedním z mála míst na dolní Vltavě, kde autentické povodňové tvary z roku 2002 nebyly zničeny následnými opatřeními. Problémem území však je nedostatečná péče, vedoucí k zarůstání invazními rostlinami, zde zejména trnovníkem akátem. Vlastní vodní plocha Krňák (zbytek starého ramene Berounky, napájený vodami degradovaného Lipanského potoka) byla v nedávné době ze strany hl. města Prahy odbahněna a Magistrát připravuje projekt komplexní revitalizace, včetně zavedení vod z Berounky.

Přírodně významným územím je rovněž pravobřežní prostor bývalých výhonových tůň v Komořanech, již poblíž soutoku Vltavy s Berouňkou. Staré tůně nabýly letitým vývojem vcelku přírodních tvarů a jsou hodnoceny jako významné vodní a mokřadní biotopy. Přírodní a rekreační hodnotu tohoto území podporuje údržba, kterou zajišťuje MČ Praha 12. Nepříznivými faktory jsou technická úprava drobného pravostranného přítoku a rovněž opravy starých břehových dlažeb, které byly prováděny v rámci opatření po povodni roku 2002. Vzhledem k charakteru navazujícího území s přírodně transformovanými výhonovými tůňmi bylo možné ponechat v tomto území přirozený vývoj.

V řešeném úseku je rovněž nevyhovující stav břehových porostů, v nichž dosud převažují účelové výsadby kulturních odrůd topolů.

Drobné pravostranné přítoky Vltavy v řešeném úseku jsou zčásti nepříznivě ovlivněné technickými úpravami. Komořanský potok je postižen nepřirozeným odvodněním v souvislosti s výstavbou komunikace pražského silničního okruhu.

Hlavní problémy identifikované ve vodním útvaru na území hl. m. Prahy:

- P12911030-1
Nadměrná technická upravenost řečiště Vltavy – redukováná členitost, omezení ekologické, rekreační a rybářské hodnoty toku. Nedostatečné zhodnocení ploch v nivě na pravém břehu řeky. Existence ekologicky degradujících, technicky a povodňově problematických konstrukcí – zejména levostranná koncentrační hráz na dolním okraji Zbraslavi.
- P12911030-2
Absence orientace správce vodního toku na obnovu jeho ekologické a rekreační hodnoty – stereotypní udržování a obnova i přežilých částí a konstrukcí technické úpravy koryta.
- P12911030-3
Nepříznivý stav břehových porostů Vltavy, rozvoj invazních druhů.
- P12911030-4
Navážka zemin na PB Vltavy pod mostem ve Zbraslavi – znehodnocení břehového území, omezení povodňového průtočného průřezu.
- P12911030-5
Nedostatečná údržba povodňového pole v ZCHÚ Krňák – zarůstání náletovými dřevinami.
- P12911030-6
Nevhodná technická úprava výústní trati Cholupického potoka u Komořanských tůň, zanedbaný stav některých přiléhajících ploch v nivě – tyto skutečnosti do jisté míry znehodnocují snahy o udržování přírodní a rekreační hodnoty tůň a rekreační louky.

– P12911030-7

Devastace ekosystémů Komořanského potoka ztrátou průtoku v důsledku stavební činnosti.

▪ 13769000 – Botič po ústí do toku Vltava

Z tohoto vodního útvaru leží na území hl. m. Prahy dílčí povodí Botiče od MČ Újezd a dílčí povodí přítoku – Pitkovického potoka od k. ú. Lipany.

Poměry v toku Botiče a Pitkovického potoka určují do značné míry i horní části povodí, které leží mimo území hl. m. Prahy. Rozložitý vějíř přítoků Botiče nad Průhonickým parkem, stejně jako horní povodí Pitkovického potoka silně degradují tradiční technické úpravy vodních toků v intenzivně využívaných zemědělských plochách. Ekologicky a vodohospodářsky, včetně nepříznivých vlivů na kvalitu vody (bodové a plošné zdroje znečištění), je toto povodí zásadním způsobem degradované. Situaci zhoršuje zatím nedostatečně zabezpečené nakládání s odpadními vodami v řadě obcí. V těchto územích – mimo hl. m. Prahu – jsou potřebné zejména rozsáhlé liniové revitalizace technicky upravených úseků vodních toků, včetně obnovy doprovodných potočních pásů a břehových porostů. Možným doplňkovým opatřením je výstavba MVN s revitalizační a retenční funkcí.

Od Průhonického parku se charakter přítoků proti výše uvedenému příliš nemění, avšak vlastní tok Botiče se stává osou významného přírodního a rekreačního území, které sahá od Průhonického parku po zvláště chráněné území Meandry Botiče v Praze-Hostivaři. Koryto potoka a zčásti i přítoku, Pitkovického potoka, je zde z velké části přírodní nebo přírodě blízké.

Dolní pasáž od dolního okraje ZCHÚ Meandry Botiče leží v zastavěném území hl. m. Prahy. Hodnota toku je snížena starou technickou úpravou. Niva Botiče ve významných částech této pasáže přitom představuje značný potenciál městské přírodní zeleně.

Specifickým problémem jsou dešťová odlehčení z kanalizace. Jak z hlediska vodohospodářského, tak z hlediska ochrany přírody a krajiny a obecného využití prostoru, není uspokojivě dořešen režim využívání existujících dešťových retenčních nádrží (např. nádrže na přítoku od Milíčovského lesa). Tento režim by bylo vhodné transformovat na víceúčelové – částečné stálé nadržení, mokřadní vývoj zátopové plochy atp.

Vzhledem k hodnotě městského území a k potřebě řešit komplexním způsobem provádění velkých vod je nevyhnutná celková rekonstrukce nivy a toku Botiče v této pasáži, která využije dílčích hodnotných prvků.

Hlavní problémy identifikované ve vodním útvaru na území hl. m. Prahy:

– P13769000-1

Správa a údržba Botiče a Pitkovického potoka po nádrži Hostivař není dostatečně orientována na podporu přírodních a krajinných funkcí.

– P13769000-2

Nedořešená koncepce nakládání s odlehčovanými dešťovými vodami a využití retenčních nádrží – zatím převažuje jednostranné hydrotechnické využívání nádrží.

– P13769000-3

Staré, z velké části i technicky přežilé a nevyhovující technické úpravy snižují hodnotu významných úseků Botiče v zástavbě, a tím i jejich ekologický, estetický a rekreační potenciál.

▪ 13782010 – Rokytka po ústí do toku Vltava

Většina povodí Rokytky, které zahrnuje zejména toky Říčanky, Rokytku a Běchovický potok, leží na území hl. města Prahy. Pouze horní úseky Říčanky a Rokytky leží na území Středočeského kraje. V Říčanech však dochází k významnému ovlivnění obou toků, které se projeví na území hl. m. Prahy. V dílčím povodí Rokytky jsou odběry vody pro Říčany, což v potoce posiluje sezónní deficit vody. Odpadní vody z Říčan pak jsou vypouštěny do Říčanky. Ta byla v důsledku dlouhodobých problémů v kapacitě a funkci čistírny odpadních vod, včetně vlivů místního nábytkářského průmyslu (chemická kontaminace), po léta velmi silně znečišťována. Znečištění, na území města Prahy ještě doplňované nedostatečně čistěnými odpadními vodami z Kolovrat a Uhříněvsi, pak do značné míry určovalo celkovou ekologickou degradaci Říčanky. V roce 2006 by mělo docházet k výraznému zlepšování situace, neboť byla dokončena rekonstrukce ČOV Říčany a bude dokončena intenzifikace ČOV Kolovraty.

Ve střední pasáži Rokytky v úseku Nedvězí – Koloděje se dochovaly významné části toku v přírodním nebo přírodě blízkém stavu, v přírodně hodnotném údolí.

Specifickým problémem je nakládání s dešťovými vodami a provozní režim retenčních nádrží, které převážně slouží jako jednoúčelové hydrotechnické objekty. Na záplavových plochách převažují ruderalní bylinné porosty, jejichž přírodní hodnota je velmi malá a rekreační a pobytová hodnota téměř nulová.

V minulosti ohrožovaly tento vodní útvar záměry výstavby retenčních a podobných nádrží, které byly na základě jednostranných přístupů umísťovány do stavebně vhodných profilů, bez ohledu jak na existující přírodní hodnoty území, tak na reálné potřeby vodního hospodářství. Příklady mohou být záměry nádrží Prknovka, Nedvězí a Křenice. Zejména záměr nádrže Křenice byl situován nevhodným způsobem do přírodně nejhodnotnější části toku mezi Nedvězím a Královicemi.

Na území města Prahy prochází již spojený tok Rokytky nejprve nesouvisle zastavěným územím, v němž se sice nacházejí lokální přírodní enklávy kolem velkých rybníků Počernického a Kyjského, jinak je koryto toku technicky upraveno. V souvislé zástavbě Rokytka pokračuje technicky upraveným korytem.

Celkově se jedná o povodí se sníženou ekologickou hodnotou, s destabilizovaným vodním režimem. Povodí přitom vzhledem ke své poloze na okraji Prahy představuje značný rozvojový potenciál městské a příměstské přírodní i rekreační zeleně.

Hlavní problémy identifikované ve vodním útvaru na území hl. m. Prahy:

- P13782010-1
Správa a údržba přírodě blízkých úseků vodních toků není vždy dostatečně orientována na podporu přírodních a krajinných funkcí. Poškození některých úseků hloubkovou erozí, vyvolanou nejspíše nevhodnými zásahy při správě toků – například úsek Říčanky od Uhříněvsi po Podleský rybník.
- P13782010-2
Dosud nevyhovující funkce ČOV Kolovraty – řeší probíhající rekonstrukce.
- P13782010-3
Zabahnění a nevyhovující technický stav nádrží Vodice a Nadýmače v Uhříněvsi – mimo jiné jako důsledek přísunů znečištění z výše ležících částí povodí.

- P13782010-4
Degradace koryta a nivy Říčanky v úseku Podleský rybník – soutok s Rokytkou – tvarová a v důsledku toho také ekologická degradace toku a nivy, omezení jeho přírodní i rekreační hodnoty.
- P13782010-5
Průtokové deficity v toku Rokytky – podporovány odběry vody na území Říčan.
- P13782010-6
Nevhodné a z hlediska ochrany přírodně, morfologicky a rekreačně hodnotných úseků údolí nepřijatelné záměry výstavby retenčních nádrží – zejména záměry na Rokytce pod Nedvězím a pod Křenicemi.
- P13782010-7
Degradace koryta a nivy Rokytky v úseku Koloděje – soutok s Říčankou – tvarová a v důsledku toho také ekologická degradace toku a nivy, omezení jeho přírodní i rekreační hodnoty.
- P13782010-8
Technické úpravy Rokytky v zástavbě Prahy snižují přírodní a rekreační potenciál území. Odbahnění a rekonstrukce existujících malých vodních nádrží v povodí.

▪ 13879000 – Vltava po ústí do toku Labe

Vodní útvar představuje dílčí povodí Vltavy od ústí Berounky po ústí do Labe, mimo uvedené samostatné vodní útvary. Na území hl. města Prahy sahá tento útvar po severní okraj Prahy, kde Vltava opouští město pod pravostranným vyústěním Dražanského potoka. Do tohoto vodního útvaru v Praze náleží významnější přítoky:

- levostranné: Vrutice, Dalejsko-Prokopský potok, Motolský potok, Brusnice, Litovický potok, částí pravobřežní Únětický potok,
- pravostranné: potoky Libušský, Lhotecký, Zátěšský, Kunratický, Čimický, Dražanský.

Řeka Vltava v celém tomto útvaru, v části ležícím na území hl. m. Prahy, prodělala v první polovině 20. století soustavou technickou úpravu pro plavební účely. Včetně nesplavného úseku Troja – Podbaba, zdvojeného plavebním kanálem Podbaba, byly břehy koryta opevněny kamennou dlažbou a řečiště ve značném rozsahu koncentrováno podélnými hrázi, oddělovacími výhonové tůň. V historickém středu města byla vybudována vysoká zděná nábreží. V celém úseku je řeka vzduta soustavou zdymadel – jezy Modřany, Šitkovský-Staroměstský, Helmovský a Trojský. Tok na severním okraji Prahy leží ve vzdutí jezu Klecany, který sám se již nachází mimo hl. m. Prahu.

Technická úprava řeky je poplatná více než sto let staré zesplavňovací koncepci, která sloužila i dnes odeznělým způsobům vodní dopravy – voroplavbě a potažní plavbě. V době vzniku soustavy zajišťovaly hradlové jezy pouze sezónní vzdutí, zejména zajištění podmínek pro voroplavbu vyžadovalo koncentraci plavební dráhy podélnými stavbami. Potřeba koncentrace plavební dráhy podélnými stavbami byla do jisté míry nahrazena celoročním vzdutím novými, ovladatelnými jezy. Minulostí je voroplavba, pro kterou byly mj. kanalizovány i pro lodě nesplavné úseky, i potažní plavba, která vyžadovala souvislou standardní potahovou stezku. Řada prvků úpravy řeky je tedy i z hlediska plavby nepotřebná. Současně v podstatně větší míře než dříve pocítujeme hlavní negativa spojená s technickou úpravou – ekologické, pobytové a rekreační znehodnocení řeky. Na povodňovou průtočnou kapacitu nemá opevnění břehů významný vliv, naopak rozvolnění řečiště by v některých úsecích mohlo průtočnou kapacitu o něco zvětšit.

S výjimkou řešení v historickém středu Prahy, kde se vysoká zděná nábreží již sžila s obrazem města a ani z technického hlediska neumožňují významné změny, tedy jsou důvody pokládat současný stav technické úpravy řečiště Vltavy v daném úseku za nevyhovující a uvažovat o rekonstrukci, která zohlední též kriteria ekologické, pobytové a rekreační hodnoty. Při tom je nutno zvážit též technický stav staré úpravy. Pokud by měla být udržována v původním stavu, náročnost oprav bude stoupat.

Bohužel je nutno konstatovat, že poslední významnější zásahy do technické úpravy řeky, kterými je odstraňování povodňových škod po roce 2002 proběhly nebo ještě probíhají v duchu pasivní obnovy staré technické úpravy. Takto byla promeškána významná příležitost k zahájení ekologizace tohoto úseku řeky.

Od popsaného jednostranného pojmání řeky jako vodní cesty a povodňového recipientu se odvíjí celkově a dlouhodobě neuspokojivé nakládání se suchými bermami v říčním korytě a s nivními plochami, které ke korytu přiléhají. Zde se dosud neuplatnily koncepty využití těchto ploch, odpovídající soudobé evropské úrovni vodního hospodářství, například v podobě kombinace funkčních říčních biotopů a rozvolněných, přiměřeně povodňově průtočných a rekreačně využívaných přírodně-krajinářských úprav. Dosud převažuje udržování těchto ploch v podobě suchých „jalových ruderalů“, přírodně a pobytově velmi málo hodnotných. V lepších případech na těchto plochách dochází k sukcesi porostů většinou nenáročných dřevin, často s podílem nevhodných invazních druhů. Horší variantou vývoje ploch v blízkosti řeky je vznik skládek nebo různé stavební aktivity, které se neslučují s optimálním využitím území.

S tímto stavem souvisí nedostatečná péče o břehové a příbřežní porosty. Kombinací více faktorů (starší nevhodné výsadby kultivarů topolů, dlouhodobá absence pozitivní péče, jednostranně likvidační zásahy po povodni roku 2002, výskyt chorob a oslabení porostů po povodni, tlumení přirozené obnovy i hodnotných složek porostů, nesmyslná selekce keřových porostů atp.) je současný stav břehových porostů podél Vltavy špatný.

Specifické jsou úseky Vltavy ve městě Praze, nad a pod historickým středem města. V nivě tu mají dosud velký podíl ruderalní plochy, zčásti pokryté nevyhovujícími stavebními objekty (např. úseky na obou březích poblíž jezu v Modřanech, významné části nivy v Karlíně a Libni, bývalý Holešovický ostrov na pravém břehu nad Trojou).

Transformace ploch tohoto charakteru v golfová hřiště (pravý břeh pod jezem v Modřanech, Maniny v Libni) není optimální, neboť i přes příznivý vzhled se jedná o povrchy velmi vzdálené přírodě, navíc tato hřiště vytvářejí rozsáhlé enklávy, neprostopné pro veřejnost.

Na plochy nábreží Karlína, Manin a Libně je zpracována studie využití území (Rohanský ostrov, Maniny Libeň - regenerace území). V rámci protipovodňových opatření se připravuje revitalizace části nivy spolu s realizací obtokového ramene Vltavy.

Přítoky:

Dalejsko-Prokopský potok

Horní část povodí nad Řeporyjemi (Dalejský potok, Jinočanský potok) charakterizuje jednak nevyhovující stav technicky upravených koryt potoků, jednak nepříznivé využívání ploch, které se v současné době vyvíjejí od intenzivního zemědělského hospodaření k lavinovitě zástavbě.

Dalejský potok v Řeporyjích je degradován ekologicky i technicky nevyhovující intravilánovou technickou úpravou a výrazným znečištěním vody v důsledku nedořešeného nakládání s odpadními vodami.

Od Řeporyj po Hlubočepy prochází potok mimořádně hodnotnými přírodními územími, včetně zvláště chráněných, sám je však v různorodém stavu – kombinují se úseky přírodě blízké se staršími, vesměs již i stavebně nevyhovujícími technickými úpravami, které tok vesměs zbytečně ekologicky znehodnocují. Jak podélné úpravy, tak příčné spádové objekty vytvářejí na potoce migrační překážky.

Příkladným počinem v této části je realizace revitalizace toku, která probíhá od r.2003 v Hlubočepích v úseku cca 1,5 km toku. Úpravy spočívají zejména v zabezpečení zdí, zrušení kynety a vydláždění kamennou rovinou se širokými spárami, členění koryta více stupni. Místy je ponechán zemní val zpevněný kokosovými válci se zapěstovanou vegetací.

Přítokem Dalejského potoka od Jinonic je Prokopský potok. V horním úseku pod Stodůlkami byl v minulosti postižen dílem zatrubněním, dílem ztrátou průtoku v souvislosti s výstavbou kanalizace, kolektorů a podobných objektů. Naproti tomu však je tento úsek potoka předmětem rehabilitačních a revitalizačních snah v rámci budování tzv. Centrálního parku Prahy 13. V povodí tohoto potoka dále leží dvě velké retenční nádrže, dosud provozované překonaným, jednostranným způsobem (není využíván přírodní potenciál záplavových ploch nádrží). Potok v údolí pod těmito nádržemi, po ústí do Dalejského potoka, byl v některých pasážích v posledních patnácti letech úspěšně revitalizován – opevnění betonovými tvarovkami nahrazeno kamennými záhozy.

Dalejsko-Prokopský potok od Hlubočep po ústí do Vltavy je degradován jednostranně technicky provedenou technickou úpravou, která mj. představuje migrační blok mezi potokem a řekou.

Celkově představuje Dalejsko-Prokopský potok a jeho údolí velký přírodní, pobytový a rekreační potenciál, který je v současnosti využíván jenom částečně. K jeho lepšímu využití jsou potřebná další krajinná opatření.

Motolský potok

Potok je zásadním způsobem degradován, neboť většina jeho délky je zatrubněna. V otevřené horní části povodí na Zličíně provádí MČ Praha 13 hodnotná rehabilitační opatření, včetně výstavby tůní jako vodních biotopů, avšak samotný potok je dosud i v tomto úseku znehodnocen v podstatě zcela zbytečnou technickou úpravou. Před vstupem toku do zatrubnění, prochází potok suchou retenční nádrží – její jednoúčelové využívání nelze vzhledem k hodnotě městského prostředí pokládat za vyhovující.

Na zatrubněném potoce se otvírají jenom kratší pasáže pod nemocnicí Motol a poblíž Cibulky.

Potok vyžaduje zásadní revitalizační opatření – rehabilitovat dosud otevřené úseky a prověřit možnost rehabilitace některých zatrubněných úseků.

Brusnice

Potok je v celé délce zatrubněn nebo veden v technické úpravě (Jelení příkop).

Litovický potok

Potok je na území Prahy osou významného přírodního území – Šáreckého údolí. V tomto údolí se kombinují pasáže přírodní a přírodě blízké s převážně staršími dožívajícími technickými úpravami.

Stav potoka je významně limitován působením plošných a soustředěných zdrojů znečištění v území nad Prahou, zejména v Hostivicích. Zejména případná zhoršení funkce ČOV Hostivice mají na potok výrazný nepříznivý vliv, který dostatečně neeliminují ani retenční nádrže se stálým nadržением – Strnad a Jiviny. Nepřekonatelnou migrační překážku tvoří nádrž Džbán.

Snížení ekologické hodnoty potoka a jeho migrační nespojitost určují rovněž upravené nebo zatrubněné úseky v Ruzyni a Liboci.

Únětický potok (pravobřeží pod Úněticemi)

Poměrně krátký úsek pravobřeží, který přísluší hl. m. Praze, je v přírodním nebo přírodě blízkém stavu.

Libušský potok

Potok v přírodním území Modřanské rokli byl v minulosti významným způsobem degradován výstavbou retenční dešťové nádrže v horní části a navazujících technických úprav koryta nad i pod nádrží. Dolní část potoka v Modřanech je znehodnocena zatrubněním.

Kunratický potok

Tok tvoří čtyři typologicky odlišné části. Soustava drobných toků a rybníků v planině nad Kunraticemi představuje území se značnými přetrvávajícími hodnotami a velkým potenciálem, ale též silným ohrožením expandující zástavbou. Drobná koryta potoka a přítoků převážně upravená (starší technické úpravy s napřímením, zahloubením, prizmatickým průřezem, technickým opevněním; v současnosti v různém stupni degradace, resp. samovolné renaturace). Potoky vedou zčásti v lukách, včetně zvláště chráněných území, zčásti v polnostech, kde jsou redukovány do velmi úzkých pásů, převážně bez vegetačního doprovodu.

Kunratický potok v zástavbě Kunratic, po vstup do komplexu Kunratického lesa, prochází hlouběji zaříznutým údolím, převážně v technicky upraveném stavu, jednostranně nebo oboustranně doprovázen zástavbou zahradního charakteru. Starší technické úpravy koryta svým rozsahem a charakterem provedení neodpovídají objektivním potřebám průtočnosti a stability koryta. Jejich výsledkem je celkově kanalizační charakter toku a s tím související nízká ekologická hodnota a nevyhovující vzhledová a pobytová hodnota celé potoční zóny. Neadekvátní je zejména technická úprava nad dolním rybníkem (nad vstupem potoka do komplexu Kunratického lesa). V tomto úseku je vhodné uskutečnit v celé délce rehabilitaci toku, spočívající v částečných revitalizačních opatřeních (rozčlenění alespoň kynety toku, rehabilitace a rozčlenění břehů) a rehabilitaci přiléhajících ploch a cest.

V Kunratickém lese je tok převážně v přírodním nebo přírodě blízkém stavu. V dolním úseku Krč – Braník je potok souvisle znehodnocený technickou úpravou se souvislým opevněním dna betonovými tvárničkami, úprava není adekvátní objektivní potřebě vodohospodářské funkčnosti toku.

Lhotecký, Zátěšský

Dolní úseky toků mají v soustředěné zástavbě technicky upravená koryta.

Hlavní problémy identifikované ve vodním útvaru na území hl. m. Prahy:

- P13879000-1
Nadměrná technická upravenost řečiště Vltavy (v pasážích mimo historický střed města) – redukována členitost, omezení ekologické, rekreační a rybářské hodnoty toku.
- P13879000-2
Migrační neprostupnost vlivem zdymadel.
- P13879000-3
Z velké části nevhodné využívání ploch v nivě, neodpovídající hodnotě přírodního a rekreačního území ve městě (sklady, stavební dvory, navážky, manipulační plochy).
- P13879000-4
Dosud nedostatečná orientace správce vodního toku na obnovu jeho ekologické a rekreační hodnoty – stereotypní udržování a obnova i přežilých částí a konstrukcí technické úpravy koryta.
- P13879000-5
Nepříznivý stav břehových porostů Vltavy. Po povodni 2002 jednostranná likvidace dřevin bez ohledu na jejich skutečný stav.
- P13879000-6
Správa a údržba přírodě blízkých úseků vodních toků není až na výjimky dostatečně orientována na podporu přírodních a krajinných funkcí.
- P13879000-7
Zánik zbytkových tůň za pravým břehem Vltavy pod jezem Modřany – v rámci popovodňových opatření v roce 2002 nebylo využito příležitosti tůň rehabilitovat, naopak pokročila jejich degradace – zazemění, izolace od řeky obnovou břehového opevnění dlažbou.
- P13879000-8
Výstavba protipovodňové ochrany v Karlíně, Libni a Troji – umístění ochranných hrází uprostřed nivního území omezilo plochy pro přirozené rozlivy.
- P13879000-9
Projekt zástavby na území přístavu Holešovice přináší další omezení povodňového průtočného profilu.
- P13879000-10
Záměr rozšíření Ústřední čistírny odpadních vod na Císařském ostrově – omezení povodňového průtočného profilu a negativní zásah do významného přírodního, pobytového, rekreačního a kulturního rozvojového potenciálu širšího území Trojské kotliny.
- P13879000-11
Degradace horního povodí Dalejského potoka nad Řeporyjemi nevhodnými technickými úpravami a nevhodným užíváním doprovodných ploch.

- P13879000-12
Zastaralá koncepce nakládání s dešťovými retenčními nádržemi v povodí Prokopského potoka – neefektivní využívání zátopových ploch.
- P13879000-13
Degradace Dalejsko-Prokopského potoka technickými úpravami v úseku od Řeporyj po ústí do Vltavy – ztráta členitosti, migrační neprostupnost.
- P13879000-14
Degradace horní části Motolského potoka zbytečnou technickou úpravou v části Zličín a zastaralou koncepcí nakládání s plochou suchého poldru.
- P13879000-15
Degradace převážné části Motolského potoka zatrubněním nebo tvrdými technickými úpravami, včetně neefektivního využívání záplavové plochy poldru pod Cibulkou.
- P13879000-16
Zastaralý způsob využívání záplavové plochy retenční nádrže Jiviny na Litovickém potoce. Potenciál výraznějšího rozvoje přírodních funkcí.
- P13879000-17
Degradace horního úseku Litovického potoka (na území hl. m. Prahy) zatrubněním a technickou úpravou – ztráta členitosti a většiny přirozených funkcí.
- P13879000-18
Migrační neprostupnost Litovického potoka – zejména vlivem nádrží Strnad, Jiviny, Džbán.
- P13879000-19
Částečná degradace Litovického potoka v Dolní Šárce nesourodými staršími technickými úpravami – ztráta členitosti a prostupnosti.
- P13879000-20
Degradace Libušského potoka nevhodnými technickými úpravami v horní části – v souvislosti s odlehčováním dešťových vod.
- P13879000-21
Úplné znehodnocení dolní části Libušského potoka v Modřanech – zatrubnění.
- P13879000-22
Ohrožení horního toku expandující zástavbou, starší technické úpravy snižují ekologickou hodnotu potoka.
- P13879000-23
Degradace dolních úseků Lhoteckého a Zátíšského potoka technickými úpravami v zástavbě.

▪ 11073000 – Labe po soutok s tokem Jizera

Pouze okrajově - drobné přítoky toku Výmola na území MČ Klánovice. Nevýznamné.

▪ 11335000 – Labe po soutok s tokem Vltava

Jedná se o dílčí povodí Labe v úseku od ústí Jizery po soutok s Vltavou. Na území hl. m. Prahy sahají povodí přítoků Vinořského potoka a Mratínského potoka.

Vinořský potok je na území hl. m. Prahy zčásti postižen staršími technickými úpravami, které omezují jeho ekologickou hodnotu. Jeho stav je do značné míry určován úrovní funkce systémů zneškodňování odpadních vod – z hlediska kvality vody se stále jedná o labilní stav, s rizikem významných nepříznivých výkyvů. Starou zátěž představuje kontaminace sedimentů v toku a v soustavě protékanych malých vodních nádrží toxickými kovy, která souvisí zejména s někdejší existencí dominantního zdroje – provozu povrchových úprav kovů ve Kbělicích.

Horní úseky Mratínského potoka a jeho přítoku Třeboradického potoka jsou na území Čakovic, Miškovic a Třeboradic zcela degradovány úpravou do podoby odvodňovacích struh a celkově nepříznivým nakládáním s okolními plochami (zástavba, zemědělské hospodaření, průmyslové provozy). Ekologický stav potoků, a to i dále mimo území hl. m. Prahy, významně ovlivňuje úroveň funkce systémů zneškodňování odpadních vod v pražských obcích.

Hlavní problémy identifikované ve vodním útvaru na území hl. m. Prahy:

- P11335000-1
Částečná degradace Vinořského potoka dílčími technickými úpravami – ztráta členitosti a ekologické hodnoty.
- P11335000-2
Kontaminace sedimentů Vinořského potoka toxickými kovy.
- P11335000-3
Degradace Mratínského a Třeboradického potoka technickými úpravami koryt a způsoby nakládání s plochami v povodí – potoky mají převážně charakter odvodňovacích struh.

Obecné problémy, oddalující vodní útvary od ekologicky příznivého stavu, požadovaného Rámcovou směrnicí EU

- Redukce prostorového rozsahu potočních a říčních pásů a různých typů vodních a mokřadních biotopů

Rozsah vodních prvků v krajině byl technickými a hospodářskými úpravami výrazně omezen, v některých oblastech až minimalizován na nejmenší míru, nutnou pro zajištění jenom základních odvodňovacích funkcí. Specifickým problémem je redukce přirozené šířky říčních koridorů zástavbou, která vede mj. k velkým škodám za extrémních povodní.

Prostorová redukce vodních prvků znamenala zásadní omezení rozsahu významné části přírodních stanovišť. Zpětně však nepříznivě ovlivňuje i vodohospodářské funkce krajiny – redukce přirozených povodňových koridorů omezuje uplatnění přirozených mechanismů tlumení vzniku a průběhu povodní.

- Nadměrný rozsah upravenosti koryt vodních toků

Technické úpravy koryt vodních toků byly prováděny zejména pro tyto účely: zajištění funkčnosti plošných odvodňovacích soustav a přímého odvodnění nivních území, zvětšení rozsahu zemědělsky využitelných nebo zastavitelných ploch, rychlé a soustředěné odvádění povodňových průtoků, zajištění plavby. Řada technických úprav byla již v době svého vzniku problematická i z hlediska těchto užitkových funkcí.

Technické úpravy toků mají zejména tato negativa:

- napřímená, nepřírozeně kapacitní a hydraulicky hladká koryta soustřeďují a zrychlují běžné i povodňové průtoky a omezují přirozené tlumivé rozlivy povodní v nivách (viz též dále),
- tato koryta jsou za větších průtoků vystavena velkým rychlostem proudění, a tedy musejí být silně opevněna; pokud nejsou opevněna dostatečně nebo funkce opevnění selže, může docházet k jejich destrukci, včetně škod na navazující zástavbě,
- koryta jsou nadměrně zahloubená – zbytečně odvodňují přiléhající nivní plochy – zbytečné zmenšování běžných zásob vody v krajině – zbytečná mineralizace půd – další zhoršování vodohospodářských vlastností těchto půd,
- napřímená a hladká koryta postrádají členitost, která je základem ekologické hodnoty vodních toků – redukovaný rozsah aktivního povrchu koryta, absence úkrytů pro vodní živočichy, nedostatečná členitost hloubek vody a rychlostí proudění,
- omezení rozsahu aktivního povrchu koryta a zkrácení dob proběhu vody jednotlivými úseky zmenšuje samočisticí kapacitu vodních toků,
- zásadní zhoršení vzhledu a omezení pobytové a rekreační hodnoty prostředí v blízkosti vodních toků.

- Útlum přirozených mechanismů zpomalování odtoků z povodí

Hladké a nedostatečně členité povrchy ploch v povodích s nepříznivě změněnými vlastnostmi půd negativně ovlivňují distribuci a průběh odtoku ze srážek – větší podíl povrchového odtoku, jeho rychlý průběh a předčasná koncentrace. Napřímená, kapacitní a hydraulicky hladká technicky upravená koryta umožňují soustředěný a rychlý průběh povodňových vod.

- Vodní toky nejsou migračně prostupné pro vodní živočichy

Migrační prostupnost vodních toků přerušují umělé překážky:

- příčné objekty (prahy, stupně, jezy, hráze), které vytvářejí soustředěný spád zhruba od 30 centimetrů výše, případně soustřeďují průtok do turbín,
- úseky, kde je nedostatek vody v důsledku nadměrných odběrů (nejčastěji u MVE na postranních kanálech),
- zatrubněné úseky, včetně většiny propustků,
- úseky, kde v důsledku technické úpravy není hloubka nebo rychlost proudění příznivá pro migraci vodních živočichů.

Problémy způsobů nakládání s vodními toky

V dobách založení města představovala Vltava proměnlivý systém ostrovů a ramen a byla přirozenou součástí krajiny. V 18. století byla nepravidelná ramena regulována výstavbou mlýnů a přístavů. Regulaci završil posun koryta toku v oblasti Vltavského meandru ve dvacátých letech minulého století.

Stávající stav vodních prvků je výsledkem lidské činnosti dob minulých, kdy voda byla ve městě považována za neovladatelný a nebezpečný živel, který je nutno co nejrychleji z města odvést. Důsledkem toho bylo zatrubňování koryt, zvyšování jejich kapacity a tvrdé opevňování.

Problematiku správy a údržby toků je nutno rozdělit na správu říčních tepen a vodních toků.

Pro říční tepny doposud platí preference odtokových, energetických a plavebních funkcí před funkcemi přírodními, pobytovými a rekreačními.

Závažné je dosavadní jednostranné zaměření vodohospodářského pojetí protipovodňové ochrany na její technické prvky a tendence opomíjet aktivaci přirozených faktorů tlumení vzniku a průběhu povodní a využívání revitalizačních opatření, kompenzujících nezbytná technická opatření. Toto pojetí zřetelně zaostává za dnes již zcela běžnou praxí vodního hospodářství v pokročilejších zemích EU, kde se mezi nosnými částmi protipovodňových programů a opatření uplatňují například:

- podpora tlumivých rozlivů povodní v nezastavěných nivách revitalizacemi technicky upravených koryt,
- zvětšování členitosti povrchů niv, a tím podpora jejich příznivých účinků na povodně (včetně výsadeb porostů dřevin, hloubení retenčních sníženin, které se běžně uplatňují jako vodní a mokřadní biotopy, obnovy a tvorby postranních ramen a tůní),
- alespoň částečná obnova povodňově průtočných říčních koridorů přírodě blízkého charakteru, umožňující poskytovat ostatním územím v nivách vyšší stupeň protipovodňové ochrany; mezi tato opatření náleží též rozšiřování povodňových koridorů odsazováním původně těsně přisazených ochranných hrází,
- výstavba povodňových odlehčovacích koryt přírodního charakteru,
- revitalizační kultivace kapacitních koryt v intravilánech a jiných územích, chráněných před povodněmi,
- odstraňování nepotřebných vzdouvacích objektů, které současně působí jako migrační překážky.

V oblasti plánování nastupuje na některých místech trend údržby toku pro ochranu přírody příznivější. V současné době se připravuje revitalizace části nivy v oblasti Manin s realizací obtokového ramene v rámci připravované celkové revitalizace pobřežních ploch mezi řekou a valem protipovodňové ochrany na území Rohanského ostrova, Manin a Libně. Jedná se o snížení inundačního území, rozšíření retenčního prostoru a výsadbu zeleně.

Rovněž v druhovém zastoupení dřevin dochází ke změně, u nových výsadeb jsou upřednostňovány dlouhověké domácí dřeviny (Berounka).

U vodních toků na území města se jedná o trend revitalizace koryt potoků, případně místně otevírání koryt zatrubněných toků. Ve městě je to velmi problematické z prostorového hlediska, poněvadž toky jsou často vtěsnané mezi zástavbou s téměř kolmými nábřežními zdmi. Cílem revitalizačních úprav v městském prostředí je taková úprava toku, která umožní alespoň v omezené míře existenci vodní fauny a flóry při dodržení stability koryta, aby nedocházelo k narušení nábřežních zdí a objektů. V korytě nesmí být vytvořena překážka, která by negativně ovlivnila rozsah zátopového území.

Postupně jsou zpracovávány generely vodních toků, které, zejména ty novější, již obsahují krajinné a ekologické hodnocení:

- Botič a přítoky – Slatinský, Chodovecký, Měcholupský, Košíkovský, Hájecký, Milíčovský, Dobrá voda, Pitkovický,
- Dalejský potok,
- Motolský potok,
- Litovicko-šárecký a přítoky,
- Krajinné a ekologické posouzení Motolského potoka,
- Rokytka (Klánovický a Blatovský potok),
- Pasport Kunratického potoka je ve zpracování.

5.2 Vodní plochy

K významným vodním prvkům pražské krajiny patří rybníky a vodní nádrže, které mají velký význam nejen z vodohospodářského hlediska, ale i ekologického, krajinnotvorného a rekreačního.

Obnova a revitalizace pražských nádrží

Od roku 2003 probíhá projekt s názvem Obnova a revitalizace pražských nádrží, jehož ukončení je stanoveno na rok 2010. Projekt byl oceněn stříbrným certifikátem v mezinárodní soutěži měst a obcí The International Awards for Liveable Communities. Cílem je zvýšení počtu rostlinných a živočišných druhů vázaných na vodní ekosystémy, ochrana chráněných druhů a zvýšení čistoty vody v pražských vodních tocích a rybnících, zajištění bezpečnosti vodních děl při povodňových stavech, rekonstrukce a opravy všech funkčních objektů vodních nádrží.

V rámci projektu obnovy byly provedeny tyto stavby: Dolní Chabry – rekonstrukce středního rybníka, Malá říčka – oprava a vyčištění vodohospodářského systému, obnova původního rybníka v oboře Hvězda, revitalizace retenční nádrže N1 Stodůlky, revitalizace Čimického rybníka a rekonstrukce Velkého Počernického rybníka, oprava rybníka U Vodotoku a rekonstrukce rybníčku na Cibulce. Připraveny jsou projekty poldr Čihadla, otevření Litovicko-šáreckého potoka u Hvězdy a otevření Řepského potoka.

Jedním z nejvýznamnějších projektů, které hl. m. Praha v současnosti připravuje, je obnova a rozšíření vodních ploch v královské oboře Stromovka.

Některé úpravy, např. úprava rybníka v Čimicích, Počernický rybník, úprava nádrže Černý most a připravované odbahnění Kyjského rybníka, jsou financovány z Programu JPD 2.

Rekonstruovány jsou rovněž technické prvky na tocích, např. Záběhlický jez, přehrážka na Vrutici, hráz Malé říčky.

Úpravy a hospodaření na vodních plochách probíhají na základě zpracovaných Biologických zhodnocení rybníků, včetně návrhů hospodaření (Doc. Farkač a kol.).

K rekreaci slouží přírodní koupaliště: Podle plánu oblasti povodí jsou vyhrazené jako koupaliště ve volné přírodě následující vodní plochy: rybník/koupaliště Šeberák, koupaliště Lhotka, nádrž/koupaliště Hostivař, rybník Motol, nádrž/ koupaliště Džbán.

Vyhodnocení:

Výše uvedená problematika vodních útvarů se týká hodnocení vodních útvarů ve vztahu k naplňování požadavků Směrnice 2000/60/ES Evropského parlamentu a Rady z 23. října 2000, stanovující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky. Tato směrnice ukládá členským státům EU provádět opatření k tomu, aby bylo dosaženo příznivého stavu vodních útvarů, přičemž zásadním cílovým rokem je rok 2015. Příznivý stav je charakterizován zejména příznivými podmínkami pro život ve vodách, a to v oblasti kvality vody a morfologie vodních útvarů.

V rámci hodnocení vodních útvarů je nutné si uvědomit, že přístup správy hlavních říčních tepen preferuje zabezpečení vodohospodářských, energetických funkcí a provozu lodní dopravy, čistoty koryta v daleko větší míře než ekologické a rekreační funkce toku. Opevnění břehů se z vodohospodářského hlediska navrhuje a dimenzuje s cílem znemožnit tvorbu břehových nátrží nebo zabezpečit patu sesuvného terénu.

Současný pohled na vodní toky a rybníky ve správě odboru ochrany prostředí MHMP se mění. Voda je chápána jako nedílná součást města a městské zeleně. Při revitalizacích a opravách je kladen důraz na doplnění břehových porostů, vytvoření litorálních a břehových pásů vegetace včetně výstavby ostrůvků pro vodní ptáky. Při obnovách technických prvků rybníků jsou používány zejména přírodní materiály (kámen, dřevo).

Nastupuje trend mimoprodukční funkce rybníků. U revitalizovaných vodních ploch je eliminován chov ryb, případně jsou s rybáři dohodnuty podmínky, aby nechovali býložravé ryby. Výsadbou mokřadní vegetace se zakládají podmínky pro rozvoj živočichů.

Přínosná je rovněž snaha o zvýšení povědomí obyvatel Prahy o pražských rybnících, jejich významu v městské krajině a v historii města. (Obnova historických rybníků ve Hvězdě a Na Cibulce vycházela z historických dokumentů a map.) V souvislosti s projektem byl vytvořen jednotný informační systém o pražských rybnících a chráněných územích, který je postupně zaváděn. Připravují se nové webové stránky s problematikou lesů a toků.

5.3 Mokřady

V roce 1971 byla v íránském Ramsaru předložena k podpisu organizací UNESCO mezinárodní „Úmluva o mokřadech, majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva“, známá dnes po celém světě spíše pod zkráceným názvem „Ramsarská úmluva“. Úmluva je věnována ochraně velmi zranitelných typů ekosystémů a jejich stanovišť – mokřadů. Z původního přednostního zaměření na ornitologicky významné mokřady se po více než čtvrtstoletém vývoji dospělo k současnému stavu, kdy se prostřednictvím této úmluvy zajišťuje ochrana stále vyššího počtu mokřadních území bez ohledu na rozlišování mezi specifickými skupinami organismů, které je obývají. V evidenci mokřadů v rámci Ramsarské úmluvy jsou na území hl. m. Prahy následující lokality rozdělené podle významu.

Nadregionální mokřady celostátního až celoevropského významu

▪ Hrnčířské louky N.AA.01⁷

k.ú.: Šeberov; zš 5000, zd 1431, kv 5953; R: 29,5; TM: 1, 5, 7, 13, 14; SO: PP; Lit: ; A: 220

Komplex rybníku a přilehlých mokřadních luk mezi obcemi Šeberov a Hrnčíře v pramenné oblasti Kunratického potoka. Největší lokalita mokřadních luk v Praze. Mozaika rákosin, ostřicových luk a podmačených luk. Bezkolencové louky svazu *Molinion*, asociace *Sanguisorbo-Festucetum pratensis*.

▪ Blatovské louky N.AA.02

k.ú.: ; zš 5004, zd 1438, kv 5953; R: 15; TM: 1, 5, 7, 11, 13; SO: N; Lit: ; A: 220, 221 95

Komplex rákosin a mokřadních luk s přilehlým rybníkem v oblasti soutoku Blatovského a Běchovického potoka na západním okraji Újezda nad Lesy. Bezkolencové louky svazu *Molinion*, kosený a nehnojený porost asociace *Potentillo albae-Festucetum rubrae*. Součást soustavy NATURA.

Regionální mokřady významné z hlediska bioregionu

▪ Milíčovský les a rybníky R.AA.01

k.ú.: Háje, Újezd u Průhonic; zš 5001, zd 1432, kv 5953; R: 93,3; TM: 1, 4, 5, 7, 11, 14; SO: PP; Lit: ; A: 220

Soustava rybníku obklopená prameništěmi olšinami a zbytky vlhkých luk. Součást soustavy NATURA.

▪ Krňák R.AA.02

k.ú.: Zbraslav; zš 4959, zd 1424, kv 6052; R: 26,6; TM: 3, 4; SO: PP; Lit: ; A: 220

Mrtvé rameno Berounky u Zbraslavi s přilehlou nivou.

⁷ Vysvětlivky:

RS mezinárodně významné mokřady, **N** nadregionální, celostátního až středoevropského významu, **R** regionální, lokality významné z hlediska daného bioregionu, **L** lokální, významné pro menší území

Kód okresu podle platných zkratk SPZ, **Číslo lokality** přidělováno průběžně během zpracování

Lokalizace (P) - (1) katastrální území, (2) zeměpisné souřadnice (zeměpisná šířka [zš] a zeměpisná délka [zd], kde první dvě čísla znamenají vždy minuty a druhá dvě vteřiny), (3) číslo kvadrátu mapovací sítě v systému síťového mapování, běžně užívaného v ČR

Rozloha a údaje o délce toku v km (**R**, **DT**)

Ochrana (SO) stupeň ochrany lokality podle zákona č. 114/92 Sb., N - území již bylo navrženo oficiálně k ochraně, 0 - území bez oficiální legislativní ochrany

Důvod ochrany (DO) symbol uveden pouze u kategorie lokálních mokřadů, uvádí důvod zařazení mokřadu do přehledu: A = algologicky významný, Am = významný výskytem obojživelníků (*Amphibia*), B = botanicky významný, Br = bryologicky významný, C = významný výskytem korýšů (*Crustacea*), E = entomologicky významný, H = herpetologicky významný, tj. významný výskytem plazů (*Reptilia*), Ch = významný výskytem parožnatků (*Charophyta*), I = ichtyologicky významný, KE = krajinně ekologicky významný, L = lichenologicky významný, M = významný výskytem měkkýšů (*Mollusca*), Ma = významný výskytem savců (*Mammalia*), My = mykologicky významný, O = ornitologicky významný, Z = zoologicky významný

Typ mokřadu (TM) zařazení lokality podle klasifikace mokřadu: 1 pramen, prameniště, 2 tok, úsek toku, 3 nivní jezero, mrtvé rameno, tun, 4 lužní les, olšina či jiné mokřadní lesy, 5 zaplavovaná nebo mokrá louka, 6 jiné vodní a bažinné biotopy, 7 rákosina, ostřicová louka, 8 rašeliniště a slatiniště, 9 horské jezero, 10 slanisko, 11 kanál, stoka, příkop, 12 průmyslová odkalovací nádrž, 13 rybník, klausura, 14 soustava rybníků, 15 údolní nádrž, 16 lom, šterkovna, pískovna

Lokální mokřady

L.AA.01 Cholupická bažantnice; P: Praha 4, Cholupice, zš 4959, zd 1422, kv 6052; R: 13,78; TM: 1, 4; SO: PP; DO: KE, B; Lit: ; A: 220

L.AA.02 Klánovický rybník; P: Praha 9, Klánovice, Újezd nad Lesy, zš 5005, zd 1440, kv 5953, 5954; R: 221,6; TM: 1, 3, 8, 11; SO: PR; DO: KE, Am, B, E, O; Lit: ; A: 220

L.AA.03 Lítožnice; P: Praha 10, Dubeč, zš 5004, zd 1436, kv 5953; R: 27,99; TM: 7, 13, 14; SO: PP; DO: Am, B, I, O; Lit: ; A: 220

L.AA.04 Meandr Botiče; P: Praha 10, Hostivař, Záběhlce, zš 5003, zd 14311432, kv 5953; R: 6,7; TM: 2, 4; SO: PP; DO: Am, KE, O; Lit: ; A: 220

L.AA.05 Louka „K Rozkoši“ u Hrnčír; P: Praha 4, Šeberov, zš 5000, zd 1431, kv 5953; R: 3; TM: 5, 7, 11, 13; SO: 0; DO: B; Lit: ; A: 220

L.AA.06 Počernický rybník; P: Praha 9, Dolní Počernice, zš 5005, zd 1435, kv 5953; R: 41,77; TM: 2, 4, 13; SO: PP; DO: Am, B, E, O; Lit: 194; A: 136, 195, 220

L.AA.07 U hájů; P: Praha 5, Stodůlky, zš 5003, zd 1419, kv 5951; R: 6,63; TM: 1, 4, 5, 15; SO: PP; DO: KE, Am, B, Z; Lit: ; A: 220

L.AA.08 V pískovně; P: Praha 9, Dolní Počernice, Hostavice, zš 5005, zd 1434, kv 5953; R: 7,67; TM: 13, 16; SO: PP; DO: Am, B, O; Lit: ; A: 220

L.AA.09 Louka „Na Jeleně“ u Koloděj; P: Praha 9, Koloděje, zš 5004, zd 1438, kv 5953; R: 4; TM: 5; SO: 0; DO: B; Lit: ; A: 220

L.AA.10 Mýto; P: Praha 10, Nedvězí, zš 5000, zd 1439, kv 5953; R: 17,5; TM: 2, 4, 5; SO: PR; DO: B, E, My; Lit: ; A: 220

L.AA.11 Olšanský rybník; P: Praha 4, Kunratice, zš 5000, zd 1429, kv 5952; R: ; TM: 13; SO: 0; DO: B; Lit: ; A: 220

L.AA.12 Slanisko nad Klikovnou; P: Praha 5, zš 5004, zd 1422, kv 5952; R: 0,5; TM: 10; SO: 0; DO: B; Lit: ; A: 220

L.AA.13 Údolí Kunratického potoka; P: Krč, Kunratice, Michle; R: 152; TM: 2; SO: PP; DO: KE; Lit: ; A:

L.AA.14 Vinořský park; P: Vinoř; R: 33,1; TM: 4; SO: PR; DO: KE; Lit: ; A:

L.AA.15 Zmrzlík; P: Radotín, Zadní Kopanina; R: 16,35; TM: ; SO: PP; DO: KE; Lit: ; A:

K evidovaným mokřadům v rámci Úmluvy patří ještě mokřady v rámci ZCHÚ, VKP a přírodovědně hodnotných lokalit a mokřadních biotopů. Pro mokřady v rámci chráněných území má OOP – odd. městských organizací zpracovány plány péče.

Základní povinností Ramsarské úmluvy je efektivní ochrana všech mokřadů. Aby bylo možné mokřady efektivně chránit, je nutné je nejprve inventarizovat, zjistit, jaké charakteristické druhy a společenstva je obývají, a poté navrhnout a postupně realizovat odpovídající způsob ochrany.

Biotopy stojatých vod a mokřadů jsou velmi významným aspektem obecného zachování biologické rozmanitosti, včetně zachování populací zvláště chráněných a ohrožených druhů živočichů a rostlin. Mnohé mokřady jsou ohroženy rozvojem zástavby a s tím spojeným úbytkem vody v povodí, některé mokřady již byly degradovány stavební nekázní v území.

Negativní dopady na rozvoj biotopů stojatých vod má i chov ryb v rybnících.

5.4 Poměr upravených toků

V přírodním nebo přírodě blízkém stavu je velmi malá část toků:

- střední pasáž Rokytky v úseku Nedvězí – Koloděje, kde se dochovaly významné části toku v přírodním nebo přírodě blízkém stavu, v přírodně hodnotném údolí,
- Litovický potok – osa významného přírodního území – Šáreckého údolí; v tomto údolí se kombinují pasáže přírodní a přírodě blízké s převážně staršími dožívajícími technickými úpravami,
- Únětický potok – poměrně krátký úsek pravobřeží pod Úněticemi, který přísluší hl. m. Praze, je v přírodním nebo přírodě blízkém stavu,
- úseky Dalejského potoka od Řeporyj po Hlubočepy prochází potok mimořádně hodnotnými přírodními územími, včetně zvláště chráněných, sám je však v různorodém stavu – kombinují se úseky přírodě blízké se staršími, vesměs již i stavebně nevyhovujícími technickými úpravami, které tok vesměs zbytečně ekologicky znehodnocují; jak podélné úpravy, tak příčné spádové objekty vytvářejí na potoce migrační překážky,
- meandry Botiče ZCHÚ.

5.5 Kvalita vody v tocích

V rámci sledování profilů jakosti vod v tocích ve státní síti jsou na území hl. m. Prahy a v jeho nejbližším okolí sledovány na Vltavě a Berounce celkem čtyři profily. Vltava – Vrané nad Vltavou, Vltava – Podolí, Vltava – Libčice a Berounka – Lahovice. U vybraných ukazatelů probíhá měření nepřetržitě již od roku 1963. V roce 2004 bylo na profilech Vltava – Vrané a Vltava – Libčice stanovováno 105 látek, na profilu Vltava – Podolí 82 a na profilu Berounka – Lahovice 57, většinou s četností 1x měsíčně.

Podle TNV 75 7221 byl nejhůře hodnocen chlorofyl. V profilech Vltava – Libčice a Berounka – Lahovice dosáhl V. třídy, u zbývajících dvou profilů byl hodnocen IV. třídou. IV. třídou byla hodnocena i BSK₅ v profilu Berounka – Lahovice a olovo v profilu Vltava – Podolí. Na všech profilech byl do III. třídy zařazen veškerý fosfor, AOX a TOC. Nejlépe hodnoceny byly „specifické organické látky“, které dosahovaly většinou I. třídy, u sumy PAU II. třídy.

Profil Vltava – Vrané nad Vltavou byl nejlépe hodnoceným profilem, protože téměř dvě třetiny z 37 měřených ukazatelů dosahovaly pouze I. třídy, 10 ukazatelů bylo ve třídě II., tři ve třetí třídě a pouze jediný – chlorofyl – ve třídě IV.

Vltava – Podolí dosáhla I. třídy v 19 ukazatelích z 37 měřených, 11 profilů bylo ve třídě II. a pět ve třídě III. – kromě výše zmíněného P celkového, AOX a TOC i kadmium a zinek. Olovo dosáhlo IV. třídy stejně jako chlorofyl. V V. třídě nebyl zařazen žádný ukazatel.

Vltava – Libčice měla z těchto čtyř profilů hodnocení nejméně příznivé. I. třídou bylo klasifikováno 15 ukazatelů z 37, 13 látek dosáhlo limitů II. třídy, osm třídou III. – P celkový, AOX, TOC, CHSKCr, BSK₅,

amoniakální dusík, zinek a fekální koliformní bakterie. IV. třídou nebyl klasifikován ani jeden ukazatel, v V. třídě byl zařazen chlorofyl.

Na profilu Berounka – Lahovice bylo sledováno 35 látek vyjmenovaných v TNV 75 7221. 18 z nich splnilo limit pro I. třídu, 10 pro II. a pět látek bylo hodnoceno III. třídou – P celkový, AOX, TOC, CHSKCr a kadmium. BSK5 bylo na tomto profilu zařazeno do IV. třídy a chlorofyl do V. třídy.

Počet látek vyjmenovaných v nařízení vlády č. 61/2003 Sb. (dále NV 61/2003) a měřených na jednotlivých profilech se pohyboval od 66 na profilu Vltava – Libčice do 54 na profilu Berounka – Lahovice.

Podle hodnocení NV 61/2003 byly na všech profilech překročeny imisní standardy pro povrchové vody u P celk., NL 105 °C a pH. Nejčastěji byl překročen limit na profilu Vltava – Libčice, u 11 ukazatelů z 66 měřených. Nejčistším z těchto profilů byl profil Vltava – Vrané nad Vltavou, kde předepsaným imisním standardům vyhovělo přes 90 % měřených látek.

Povrchové vody jsou pravidelně sledovány na 35 profilech na vodních tocích v Praze (viz ročenku Praha Životní prostředí 2005, str. 126, 127 a www.praha-mesto.cz - průměrné hodnoty vybraných ukazatelů, koncentrace v mg.l⁻¹, 1994-2004).

Odbor ochrany prostředí MHMP, oddělení městských organizací na úseku vodního hospodářství:

- vykonává správu drobných vodních toků a vodohospodářsky ucelených úseků drobných vodních toků podle § 48 vodního zákona,
- zajišťuje výkon investorských činností u staveb na drobných vodních tocích a na vodních plochách, zařazených do schváleného rozpočtu HMP, u nichž je HMP investorem,
- sleduje vývoje technologií souvisejících s ochranou vod, koordinuje práce na asanaci starých zátěží ve vodních tocích,
- sleduje změny kvality povrchových vod a iniciuje sankce a nápravná opatření příslušných vodohospodářských orgánů.

5.6 Základní koncepční dokumenty a aktivity města v oblasti ochrany vod a vodního hospodářství

Mezi základní koncepční dokumenty v oblasti vodního hospodářství v hl. m. Praze patří Generel odvodnění hl. m. Prahy, Plán rozvoje vodovodů a kanalizací a Generel zásobování vodou hl. m. Prahy. Problematika ochrany vod je dále obsažena v základních strategických a programových dokumentech hl. m. Prahy – ve Strategickém plánu hl. m. Prahy a Programovém prohlášení Rady hl. m. Prahy pro volební období 2002-2006.

Z hlediska ochrany přírody a zajištění retenční schopnosti území je nejdůležitější generel odvodnění.

Generel odvodnění hl. m. Prahy

Dokument Generel odvodnění hl. m. Prahy (GO HMP) představuje trvalý strategický prostředek pro řešení plánovací, investiční a provozní politiky pro odvodnění hl. m. Prahy.

Dokončena je první - koncepční fáze, která stanoví koncepcí odvodnění území hlavního města tak, aby bylo zajištěno bezpečné odvádění srážkových a splaškových vod a bylo zajištěno jejich čištění na takové úrovni, že nedojde k překročení přípustného stupně zatížení vodních toků. Navržená koncepce definuje hlavní směry vývoje systému, určuje, jakým způsobem budou důležité prvky systému udržovány a rozvíjeny při posouzení technicko-ekonomických a ekologických dopadů navržených řešení. Detailní část GO HMP je zpracovávána postupně od roku 2001 po jednotlivých ucelených povodích v detailní úrovni řešení.

Centrální kanalizační síť byla v Praze vybudována jako jednotná, sídliště vystavěná na okrajích Prahy mají kanalizační síť oddílnou, která odvádí splaškové a dešťové vody odděleně. Odpadní vody jsou odváděny převážně do Ústřední čistírny odpadních vod v Praze-Troji (ÚČOV), v provozu či výstavbě jsou i další pobočné čistírny odpadních vod. V současné době nesplňuje ÚČOV požadavky platné právní úpravy a připravuje se její rozsáhlá rekonstrukce a intenzifikace.

5.7 Retenční schopnost krajiny

V posledních letech patří mezi nejčastější přírodní katastrofy na našem území povodně. Ty vznikají jako následek zrychleného povrchového odtoku vody z krajiny, který je způsoben stále se zvyšujícím výskytem ploch s nízkou retenční schopností.

Vodní toky ve městě doposud většinou jednostranně preferují odtokové, energetické a případně plavební funkce, pokud jde o zadržování odtoků z povodí, technickými prostředky zajišťují pouze retenci vody v nádržích. Současně opomíjejí funkce související s přirozenými formami zadržování vody v krajině a zpomalování odtoků.

Urbanizací povodí především v pramenných oblastech drobných vodních toků, které se nacházejí hlavně v okrajových částech Prahy, dochází ke snížení průtoku v tocích během bezdeštných období. Hlavní příčinou jsou netěsnosti v jednotné nebo splaškové kanalizaci. Ta potom funguje jako drenáž a podzemní voda neodtéká do toku, ale je odváděna kanalizací do ČOV.

Ke ztrátě vody v povodí dochází také výstavbou inženýrských sítí, které jsou většinou obsypávány pískem či štěrkem, strhávají tak veškeré okolní podzemní vody a fungují jako podzemní kolektory odvádějící vodu z povodí.

Další příčinou snižování retence a tím i průtoku v tocích během bezdeštných období je podíl zpevněných ploch, které neumožňují infiltraci srážkových vod do podzemí.

Obecně závisí retence území na míře propustnosti povrchů v území a na hospodaření s dešťovými vodami. Předkové dříve nestavěli v přirozených pramenných oblastech, poněvadž neuměli technicky eliminovat poruchy staveb vzniklé zamokřením. Technické zabezpečení staveb dnes není problémem, a tak mohou být urbanizovány i pramenné oblasti.

Hodnocení vodního režimu a retenční schopnosti krajiny vyžaduje rozsáhlé průzkumy a výpočty. Byla zpracována řada studií týkajících se např. variability dešťů, retence srážkových vod, stanovení změn jakosti vody ve Vltavě během průtoku Prahou, posouzení odvodnění vytipovaných oblastí hl. m. Prahy. Tyto studie byly využity při zpracování Generelu odvodnění.

Generel odvodnění je zpracován na stav podle územního plánu a stanoví podmínky pro zachování odtokových poměrů z území. Retence je navrhována plošně v určitém objemu. U nově navrhovaných

zastavěných území se sleduje dopad odvodnění na vodní tok. Podstatné je vodu zadržet, akumulovat a postupně odpouštět do vodního toku, případně kanalizace. Akumulovaná voda v půdě zajistí výpar, a tím zlepšení mikroklimatu a zásobu vody pro období bez dešťů.

Vyhodnocení

Zásady stanovené v generelu odvodnění jsou rámcově v souladu s požadavky ochrany přírody. Jedná se zejména o:

- preferenci vedení dešťových vod povrchově v otevřených odvodňovacích zařízeních,
- o požadavek zachování vodnosti toku i po realizaci zástavby v nových lokalitách, kde je vyžadováno zajištění snížení odtoku z areálů, parcel rodinných domů apod.,
- navrhování retenčních nádrží, poldrů, otevřených příkopů, zasakovacích muld apod. pro retenci a retardaci,
- základní ekologický požadavek preference podzemní retence a využití vody jako užitkové,
- zásadní požadavek vodotěsnosti na rekonstrukci a výstavbu nových kanalizací,
- návrh tras odvodňovacích zařízení využívá především plochy určené ÚPn hl. m. Prahy jako plochy izolační zeleně a zeleně městské a krajinné apod.

Přístupy generelu k odvodnění u nově navrhovaných zastavěných území, které sledují dopad odvodnění na vodní tok, jsou z hlediska ochrany přírody pozitivní. Akumulují vodu, zpomalí její odtok a tím zajistí výpar a zlepšení mikroklimatu a zásobu vody pro období bez dešťů.

V současnosti převažuje odvodnění území konvenčním způsobem, tedy rychlým odtokem dešťových vod do kanalizace. V posledních přibližně 15 letech se v západní Evropě přístup k odvádění dešťových vod ve městech a obcích zásadně změnil. Principem systému je, že dešťové vody se zadrží pokud možno na pozemku každé nemovitosti v objektech decentralizované retence, na rozdíl od zadržování v centralizovaných retenčních nádržích na stokové síti, jak je tomu u konvenčního způsobu. Pokud jsou pro to vhodné podmínky, je možné tyto vody zasakovat do podzemí a využít je pro doplňování zdrojů podzemních vod a zásobování pramenů vodotečí v dobách, kdy je vody málo. V Praze jsou většinou vhodné podmínky pouze k tomu, aby se dešťové vody sváděly do podzemních objektů lokální retence ke krátkodobé akumulaci. Vody z těchto objektů odtékají pomalu a mechanicky předčištěné do kanalizace nebo vodoteče. Toto zpoždění a zrovnoměnění odtoku přívalových srážek má pro vodní hospodářství města velký význam.

5.8 Důsledky urbanizace

Urbanizací území dochází k neustálému zvyšování povrchového odtoku. V současných městech po povrchu odeče 55 % srážek a 15 % z nich se vsákne do země, v území s přirozeným zemským povrchem se vsákne 50 % deště a 10 % odeče po povrchu.

Nejen povodně, ale i místní přívalové srážky ve městě mohou způsobit tak rychlý nárůst dešťových vod ve stokách, že je kapacitně nedostatečné profily nemohou odvést a dochází k rozlivu.

Problémem jsou na jedné straně kapacitně nedostatečné profily při přívalových srážkách a na druhé straně nutnost budování kapacitních koryt, která zabírají velkou plochu a jsou v suchém období zbytečně velká.

5.9 Záplavová území

Znázorněno viz III. Grafická příloha č. 8

Z hlediska využití území podél toků byla zásadní Změna ÚPn č. 720, která reagovala na povodně z roku 2002. Na vodních tocích Vltavě a Berounce je vymezeno záplavové území nejvyšší zaznamenané přirozené povodně (srpen 2002) a aktivní zóna pro průtoky s periodicitou 100 let⁸. Na tuto povodeň jsou navržena protipovodňová opatření ($Q_{2002} + 30-60$ cm). Na drobných vodních tocích jsou vodoprávním úřadem stanovena záplavová území pro průtoky, které se vyskytují při přirozené povodni s periodicitou 100 let.

Záplavová území se dělí na:

- A1) určená k ochraně- zajišťovaná městem,
- A2) určená k ochraně- zajišťovaná individuálně,
- B) neprůtočná,
- C) průtočná,
- D) aktivní zóna.

Z hlediska možnosti využití území pro účely ochrany přírody a krajiny jsou nejdůležitější průtočná území a aktivní zóna. Pro tato území platí řada omezení zejména dle zák. č. 254/2001 Sb., o vodách.

V záplavovém území průtočném:

- se nesmí umísťovat stavby ani dočasné s výjimkou staveb sloužících k údržbě vodních ploch nebo k provozním účelům správce vodních toků a ploch, stavby objektů a zařízení, jejichž provoz a využití jsou vázány na vodní plochy (jezy, vodní elektrárny, plavební komory, odběrné objekty apod.), staveb systému protipovodňové ochrany. Výjimečně lze umístit stavby přístavů a zařízení sloužící vodní dopravě, liniové stavby (komunikace, inženýrské sítě) a nezbytné doplňkové stavby pro zajištění provozu sportovišť, rekreačních ploch a ZOO a krátkodobé deponie materiálu určeného k přímé nakládce na loď a na návaznou dopravu,
- dále je zakázáno provádět terénní úpravy a výsadby souvislých ploch nízké zeleně zhoršující odtok povrchových vod, těžit zeminu a nerosty způsobem zhoršujícím odtok povrchových vod, skladovat rozpustný a rozplavitelný materiál, předměty a látky ohrožující životní prostředí, zřizovat tábory, kempy a jiná dočasná zařízení, stavby a plochy pro skladování potravin.

Plánované výsadby dřevin podléhají v záplavových územích povolení dle ust. §14 odst. (1) písm. a) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších změn a doplňků. Povolení je třeba k vysazování stromů nebo keřů v záplavových územích v rozsahu ovlivňujícím odtokové poměry.

Vodní toky, plochy a záplavová území jsou vymezena ve výkresech č. 4 a 9, kategorie záplavových území ve výkrese č. 33 schváleného územního plánu.

⁸ Na návrh Povodí Vltavy, s.p., byla vodoprávním úřadem pod č.j. MHMP-118671/2003/VYS/Po/Ku ze dne 21. 8. 2003 stanovena aktivní zóna záplavového území Vltavy a Berounky dle zákona č. 254/ 2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zobrazeno záplavové území povodně roku 2002, nejvyšší zaznamenané přirozené povodně dle vyhlášky Ministerstva životního prostředí ČR č. 236/2002 Sb., o způsobu a rozsahu zpracování návrhu a stanovování záplavových území.

Zájmy ochrany přírody a krajiny v záplavových územích

Změna rozsahu a vedení linií protipovodňové ochrany (PPO) výrazně zvyšuje rozsah chráněných oblastí města před povodňovými průtoky a umožňuje širší funkční využití těchto území. V nechráněném záplavovém území vzniknou po vymístění nevhodných objektů a činností prostory pro nové pobytové a rekreační plochy.

Tyto prostory by měly mít polyfunkční využití plnící funkce vodohospodářské (včetně protipovodňové), ekologické a rekreační.

K největším rozvojovým plochám v zátopovém území patří oblast vltavského meandru – Rohanský ostrov, Maniny a Libeňské koso a oblast na soutoku Vltavy a Berounky. V souvislosti s realizací PPO jsou zpracovávány studie na využití záplavových území. V nich je třeba již na projekční úrovni důsledně prosazovat zájmy ochrany přírody a krajiny.

Jedním z prvních počínů úprav území v souvislosti s realizací PPO je projekt v oblasti Manin, kde se připravuje jako součást protipovodňových opatření poměrně rozsáhlý vodohospodářský projekt: Stavba č. 5407 Maniny - příprava území - zvýšení kapacity koryta v oblasti Rohanského ostrova a revitalizace území, atelier FNA, Hydroprojekt, a. s., 2007. Jedná se o první část celkového záměru transformace doposud nevhodně využívaných ploch meandru Vltavy. Cílem stavby je snížením úrovně stávajícího terénu a realizací dolního obtokového ramene Vltavy snížit hladinu Vltavy při povodňových stavech. Na tato vodohospodářská opatření navazují přírodní úpravy a přírodě blízké krajinné úpravy navrženého regionálního biocentra Rohanský ostrov. Projekt je dobrým příkladem víceúčelového využití území a respektování požadavků vodohospodářských, ekologických i rekreačních.

Záplavová území představují velký potenciál rozvoje přírodních a přírodě blízkých společenstev. Po povodni z roku 2002 po vymístění objektů vznikla v zátopovém území Vltavy golfová hřiště (Hodkovičky) a odpaliště (Maniny). Toto řešení se zřejmě jeví v době vzniku přínosné, neboť rychle rehabilitovalo devastovaná území. Z hlediska vodohospodářského (vysoký terén představuje překážku při povodňových stavech) a ekologického (travnatý povrch, založením a způsobem údržby velmi vzdálený přírodním travnatým porostům) však je nevhodné. Toto využití rovněž brání plynulé průchodnosti území.

5.10 Použitá literatura

Mokřady České republiky - Přehled vodních a mokřadních lokalit České republiky, Josef Chytil, Pavlína Hakrová, Karel Hudec, Štěpán Husák, Jana Jandová, Jitka Pellantová, Český ramsarský výbor, Mikulov 1999

Identifikace a prostorová lokalizace ploch s nízkou retenční schopností, disertační práce V. Pechanec, MZLU v Brně, fakulta lesnická a dřevařská, Ústav geodézie a fotogrammetrie

Chytrý M. a kol.: Katalog biotopů České republiky, AOPAK ČR, Praha 2001

Sádlo J., Štorch M.: Biologie krajiny – biotopy České republiky, Praha 2000

Nové trendy v odvodňování urbanizovaných území, Jiří Vítek, Moderní obec 12/2006, str. 27, Územní plánování – příloha

Voda ve městě, J. Karnecki, Zahrada-park-krajina, 3/2005

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Generel odvodnění hl. m. Prahy/koncepční část, Hydroprojekt CZ, a.s. – DHI Hydroinform, a.s., 2001

Generel odvodnění hl. m. Prahy/II.fáze – Západní město – Odvodnění dešťových vod – návrh řešení, Hydroprojekt CZ, a.s. – DHI Hydroinform, a.s., Pudis, a.s.

Generel odvodnění Kunratic a Šeberova/Pilotní projekt II. detailní části GO HMP, Hydroprojekt CZ, a.s. – DHI Hydroinform, a.s., 2002

Leitlinie Ökologie, Perspektive München, Referat für Stadtplanung und Bauordnung, 2002

Planwerk Stadtraum Leipzig 2015+, W. Kunz, Garten und Landschaft 10/2005

Praha Životní prostředí 2005, Ročenka – Zpráva o stavu životního prostředí, 1/2006

Waterscapes, H. Dreiseitl, 2001

Internetové odkazy:

Po Praze podél potoků: [http://envis.praha-mesto.cz/\(e1vhuc55exkum2451k2ptrro\)/default.aspx?ido=6091&sh=-526566629](http://envis.praha-mesto.cz/(e1vhuc55exkum2451k2ptrro)/default.aspx?ido=6091&sh=-526566629)

Projekt „Obnova a revitalizace pražských nádrží“: [http://www.praha-mesto.cz/\(0wqv5345oglonv55fyefqu55\)/default.aspx?id=66014&ido=5751&sh=675683416](http://www.praha-mesto.cz/(0wqv5345oglonv55fyefqu55)/default.aspx?id=66014&ido=5751&sh=675683416)

Projekt RainDROP, INTERREG IIIIB, CADSES: <http://www.cadses.net/en/home.html>

6 STAV KRAJINY

Území hlavního města Prahy lze i při vysokém stupni urbanizace nazývat krajinou a uplatňovat zde – byť v omezené míře – pravidla pro hodnocení krajiny.

Základní hodnotou krajinného obrazu je pestrá morfologie pražského terénu, která byla v dějinách postupně ovlivňována lidskou činností. Členitý reliéf byl využíván a modelován v každé z historických fází vývoje organismu města. Dominantním prvkem je údolí řeky Vltavy, které člení území města na dvě odlišné části z hlediska konfigurace terénu a zastoupení ploch zeleně. Na prudkých svazích na západě a severu se díky omezené využitelnosti území zachoval vysoký podíl zeleně, která tvoří významnou panoramatickou kulisu v rámci Pražské kotliny. Na východní straně řeka vytvořila několik pozvolných teras tvořených náplavami s výrazně nižším zastoupením zeleně. Zatímco hřbety se strmými svahy sehrály svou roli při vzniku města jakožto významné fortifikační prvky (Vyšehrad, Hradčany), umožnily mírné svahy, říční terasy a široká údolí pravostranných přítoků rozvoj města.

První významný zásah člověka do přirozené vegetace území znamenal příchod neolitického lidu, který začal půdu obdělávat, a tak došlo ke zničení přirozených ekosystémů a jejich nahrazení druhotnými ekosystémy. Nejvýrazněji se vliv neolitických zemědělců projevil na sprašových pokryvech, na nichž se i dnes vyskytuje černozem, ačkoliv by zde v souladu s klimatem a přirozenou vegetací měla být hnědozem popř. parahnědozem. V pozdní době kamenné se začal rozvíjet obchod. Obchodní stezky, které v Pražské kotlině našly vhodný přechod přes Vltavu, podnítily vznik opevněných osad, čímž byl položen základ pro vznik města Prahy. Tak došlo k ústupu nejen přirozené vegetace, ale vegetačního krytu vůbec ve prospěch zástavby. Pražský hrad byl založen v 7. nebo 8. století a pod jeho ochranou začal vlastní rozvoj města. Na počátku 14. století existovaly na území Prahy tři městské celky – Staré Město s obchodní osadou Poříč a Újezdem sv. Martina, Pražský hrad s Hradčany a podhradím (Malou Stranou) a Vyšehrad s Podskalím. Mohutný stavební rozvoj, k němuž došlo během krátkého období za Karla IV., zvětšil městské území více než dvojnásobně. Tato nová plocha stačila Praze po dalších 500 let, tj. až do 19. století. Po celou tuto dobu zůstává vegetace pražského území mimo vlastní město ovlivněna malovýrobním způsobem zemědělství. Lesy byly ovlivněny těžbou, vypalováním, popř. pastvou. Maloplošně měla význam i těžba stavebního kamene (hlavně opuky a pískovce) a primitivní výroba vápna. K dalšímu rychlému a rozsáhlému rozvoji Prahy došlo v druhé polovině 19. století, rozvojem zástavby za hranicemi města. Koncem 19. století ustupuje pastva, zejména ovcí, a začíná rozsáhlé zalesňování bývalých pastvin, které v okolí města zabíraly velké plochy a poskytovaly vhodná stanoviště mnoha xerothermním druhům. Tyto změny lze doložit dobovými fotografiemi.

K dalšímu ovlivnění vegetace a jejího prostředí dochází plánovitou výstavbou rozsáhlých sídlišť a komunikačních sítí. Terénní úpravy spojené s výstavbou velkoplošně zcela ničí vegetaci a přetvářejí i půdu. Dochází k přemístění humózních horizontů, ke změnám mocnosti půdních profilů, k jejich převrstvení cizorodým materiálem přivezeným odjinud nebo materiálem z výsypek a skládek.

Výsledkem dlouhodobého působení lidské činnosti na vegetaci území Prahy jsou současné podmínky pro rozvoj vegetace tvrdé.

6.1 Obecná ochrana přírody

Mimo zvláště chráněná území definuje zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, také všeobecné podmínky ochrany pro některé útvary, přírodní objekty či úseky krajiny, přispívající k podpoře ekologické rovnováhy nebo mající významnou krajinnou funkci. Tyto lokality nebo i větší krajinné úseky jsou v praxi označovány jako obecně chráněná území a jsou jimi přírodní parky, významné krajinné prvky (VKP) a územní systémy ekologické stability (ÚSES).

Územní systém ekologické stability (ÚSES)

Znázornění ÚSES viz III. Grafická příloha č. 10.

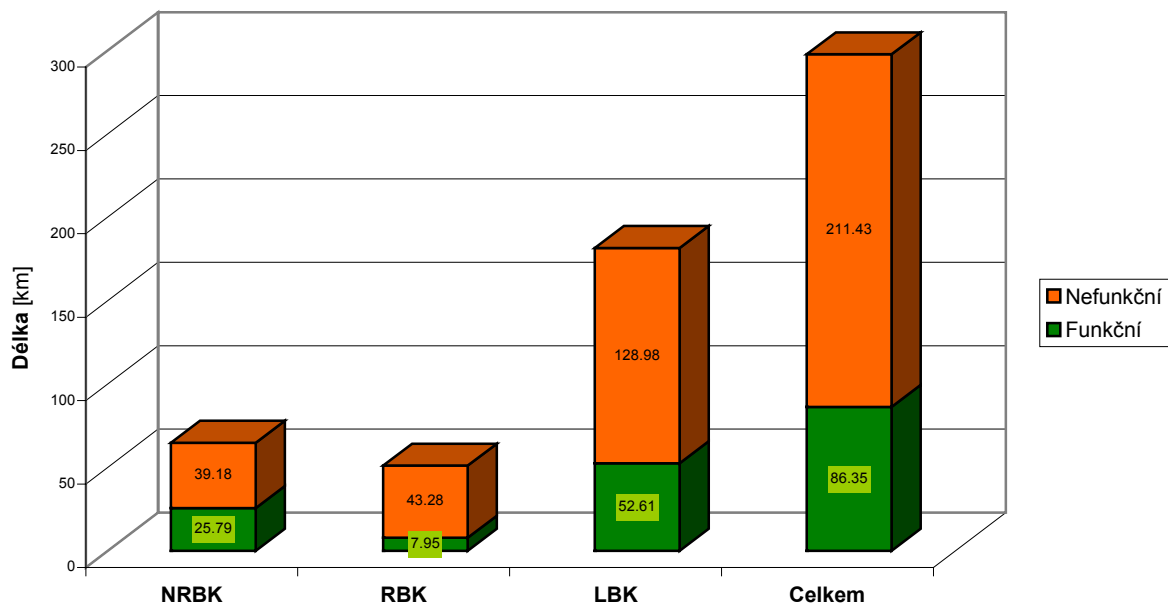
Neoddělitelnou součástí urbanistické koncepce částí funkčního uspořádání hlavního města Prahy je územní systém ekologické stability (ÚSES). Koncepce ÚSES vychází z územně technického podkladu „Nadregionální a regionální ÚSES ČR“, pořízeného v roce 1996 Ministerstvem pro místní rozvoj. Systém je doplněn o prvky lokálního (místního) významu a interakční prvky.

Územní systém ekologické stability v hl. m. Praze představuje vybranou část systému zeleně a vodních prvků se zcela specifickými požadavky na realizaci. Jedná se o přírodní a přírodě blízká společenstva, která zajišťují přirozenou reprodukci a transfer bioty. Systém tvoří stávající ekologicky stabilnější části krajiny vymezené na základě funkčních a prostorových kritérií a navržené dosud nefunkční krajinné segmenty. Skladebné prvky ÚSES jsou biocentra, biokoridory a interakční prvky. Podle biogeografického významu skladebných prvků se ÚSES dělí na nadregionální, regionální a lokální.

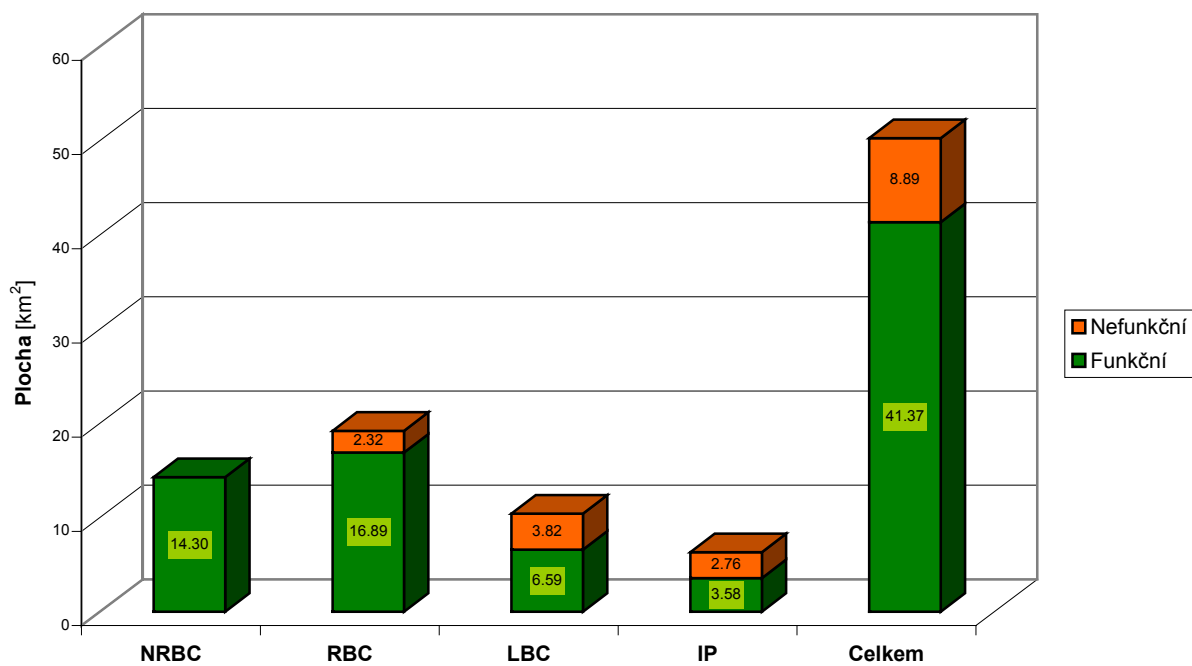
ÚSES zejména na nadregionální a regionální úrovni je základem vazby na region, umožňující obousměrný transfer bioty. Vazby ÚSES na Středočeský kraj byly na nadregionální a regionální úrovni korigovány v rámci zpracování VÚC Pražský region 2006.

ÚSES je vymezen v závazné části ÚPn (vyjma interakčních prvků, které jsou směrné), má oporu v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a tvoří základ celoměstského systému zeleně (viz III. Grafická příloha č. 11).

Funkčnost jednotlivých úrovní ÚSES - biokoridory

Funkčnost jednotlivých úrovní ÚSES - biocentra

Realizace prvků (zajištění funkčnosti) ÚSES probíhá různými způsoby:

- samostatný projekt ÚSES - projekt je většinou součástí větší stavby, plocha prvku ÚSES je v rámci územního řízení stabilizována:
Plán ÚSES - Satalice, parcela 933/222 (BC),
Plán ÚSES - Satalice, parcela 933/222 (BK),
Soubor rodinných domů Podvinný mlýn (BC),
Polyfunkční dům Delvita (BK),
Biokoridor Býchovický potok-Lesní čtvrť (BK),
Praha 4-Libuš - Výstavba rodinných domů (R),
Zklidnění předprostoru Pražské tržnice - Bubenské nábřeží (BK),
River City Prague (BK),
Benice - Za Zahrádkami - výstavba 34 rodinných domů (BK),
Rezidence Vidoule (BK),
- realizace na plochách v majetku města (např. Šeberov, Satalice, Kbely biokoridor a Kbely školky, na tyto plochy byla vydána ÚR a byly realizovány),
- realizace je součástí obnovy historických zahrad a parků (např. biokoridor na svazích Letenských sadů, obora Hvězda, zámecký park Čakovice): 2,2 km², 12,9 % ploch historických zahrad a parků je součástí ÚSES, viz výkres č. 12,
- realizace je součástí revitalizace toku nebo vodních ploch: 80,33 km, tj. 52,87 % délky toků je součástí ÚSES, viz výkres č. 13,
- realizace je součástí obnovy na lesních pozemcích, z celkové plochy 60 ha nově založených lesů bylo cca 17 ha nově zalesněných ploch v rámci ÚSES: 32,15 km², 61,29 % lesních ploch je součástí ÚSES, viz výkres č. 14,
- realizace managementu ZCHÚ splňuje podmínky funkčnosti ÚSES: 17,8 km², 81 % ploch zvláště chráněných území je součástí ÚSES, viz výkres č. 15,
- realizace v rámci úprav v přírodních parcích: 32,85 km², tj. 33,86 % ploch přírodních parků je součástí ÚSES, viz výkres č. 16,
- realizace z iniciativy občanských sdružení – neúspěšně, zásadní problém představují majetkoprávní vztahy.

Analýza prvků ÚSES (výkresy č. 12-16) ukazuje jejich pozici ve vztahu k jiným druhům ochrany území. Často se vyskytuje na území prvku více druhů ochrany. Nadřazeným stupněm managementu, který je nutno z pozice ÚSES respektovat, je management ZCHÚ, historických zahrad a parků, v případě přírodních parků ochrana krajinného rázu. Požadavky ÚSES by měly být zohledněny na lesních pozemcích a podél vodních toků.

Narozdíl od jiných krajů, kde rozhodující roli ve vymezení ÚSES hrají v současné době komplexní pozemkové úpravy, je v Praze zásadním nástrojem pro jednoznačné vymezení skladebných částí ÚSES územní řízení zakončené územním rozhodnutím o využití území.

Řada projektů na úrovni plánu i projektu ÚSES je zpracovávána v rámci nových stavebních záměrů v případě, že sousedí s prvky ÚSES. Tato dokumentace potom slouží k upřesnění hranice prvků ÚSES a prověření možností funkčnosti prvku v území, ale nestává se součástí vlastního ÚR, a tedy není pro

investora závazná. Zde je možné vidět velký potenciál realizace ÚSES, poněvadž může být pro investora přínosem. Zvýší kvalitu prostředí, a tím i podmínky k bydlení, případně podnikání.

Vyhodnocení:

- Vymezení skladebných prvků ÚSES:

Skladebné prvky ÚSES jsou v územním plánu vymezeny orientačně, nejsou vymezeny s ohledem na:

- hranice parcel: rozpor mezi orientačním vymezením prvků v ÚP a skutečností, že je ÚSES závaznou částí ÚP, je problémem při zpracování následných dokumentací,
- konkrétní přírodní poměry v území: například na regionální úrovni je nesprávně ve vztahu k přírodním podmínkám vymezeno RBC Ve Výrech (v současné době se zpracovává urbanistická studie Hliník Stodůlky, která vymezení RBC upřesňuje); na lokální úrovni např. biocentrum v Kolovratech L2/113,
- souběh funkcí využití území: ve vymezených plochách ÚSES jsou často zahrnuty jiné objekty, zvláště v biokoridorech podél vodních toků jsou to pěší cesty a cyklostezky, které snižují funkční potenciál plochy, a u minimálních parametrů biokoridoru se tak dotýkají jádrové části biokoridoru.
- Biocentra s rozdílnými nároky na cílová společenstva a péstební opatření:
Problematická z hlediska managementu jsou biocentra, jejichž součástí jsou historické zahrady (např. RBC Hradčany, Obora Hvězda). Ochranu prvků ÚSES je možné zajistit pomocí diferencované péče a nabídkou pobytových aktivit mimo jádro prvku (př. BC Zámecký park Čakovice).
- Vlastnictví pozemků:
Soukromé vlastnictví pozemků je zásadním problémem realizace ÚSES. Vlastníci pozemků, na kterých je vymezen ÚSES, nemohou být srovnatelně odměněni jako vlastníci stavebních pozemků a to brání případným směnám pozemků.
- Revitalizace vodních toků:
Velká část biokoridorů je vedena podél toků, revitalizace nefunkčních částí a nivy (v úsecích, kde je to z vodohospodářského hlediska možné) je řešením spolu s potřebou obnovy migrační dostupnosti toků a posílením retenční schopnosti území.
- Ohrožení nadměrnou zátěží vlivem rekreace:
Ohroženy jsou zvláště prvky ÚSES na ZCHÚ, lesních pozemcích, v přírodních parcích a podél vodních toků.
- S rozvojem zástavby vzniká tlak na zmenšování ploch ÚSES, realizací dopravních staveb vznikají migrační bariéry.
- Ohrožení invazními druhy:
Přednostně jsou invazní druhy rostlin (zejména křídlatka, bolševník a netýkavka) likvidovány v rámci ZCHÚ a na lesních plochách.

- Působení stresových faktorů městského prostředí na vegetaci:
Nejvíce jsou ohroženy prvky v souběhu nebo křížení s dopravními stavbami.

Krajinný ráz

Krajinný ráz a jeho ochrana jsou definovány §12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů.

V obecné rovině je ochrana krajinného rázu zajišťována především regulativy v procesu územního plánování. K ochraně krajinného rázu při konkrétních zásazích do krajiny slouží povolující správní řízení podle §12 odst. (2) zákona č. 114/1992 Sb. Speciální formou ochrany krajinného rázu je zřízení přírodního parku podle §12 odst. (3) zákona č. 114/1992.

Krajinný ráz hl. m. Prahy je chápán spíše v rovině ochrany těžko postihnutelné hodnoty krajiny, jako je její estetika a harmonický výraz a vliv těchto hodnot na psychiku člověka. Jedinečná poloha města ve vltavské kotlině, umocněná pestrou morfologií terénu, kde přírodní prvky prostupují až do samého jádra města, kde spolu s řekou Vltavou a jejími ostrovy doplňují různorodý architektonický odkaz tisíciletého vývoje města. Město je součástí krajiny, která spoluvytváří jedinečný obraz Prahy.

Krajinný ráz je v současném územním plánu částečně zohledněn návrhem celoměstského systému zeleně, ÚSES a prostorovým uspořádáním funkčních ploch a stanovením regulativů. V historickém centru je chráněn v rámci Pražské památkové rezervace a jejích ochranných pásem. Nejvyšší ochranu krajinného rázu zabezpečují přírodní parky a částečně i významné krajinné prvky.

Rozvoj města přináší nevyhnutelné střety s principy zachování krajinného rázu, např.:

- velké dopravní stavby spolu s infrastrukturou představují výrazný zásah do krajinného rázu,
- rozvoj bytové zástavby většinou bez adekvátních ploch zeleně,
- rozvoj suburbii stírá vesnický charakter příměstských oblastí,
- postupně vzniká suburbanizační pás na hranicích regionu, který může znamenat ztrátu důležitých přírodních a komunikačních vazeb a narušení pohledových horizontů,
- dochází k rychlému úbytku volných krajinných prostorů,
- ohrožení tlakem na zástavbu niv,
- ohrožení spočívá v tlaku na zastavění prostorů, které utváří charakteristickou krajinnou matici (např. pole nad Zlíchovem, Velká skála, svahy v Tróji),
- výstavba satelitů ve volné krajině bez vazby na jádro obce a bez venkovské struktury, investoři preferují pozemky ve volné krajině a hledají přírodní prostředí pro zatraktivnění svých nabídek bydlení,
- výstavba logistických areálů a skladů mimo zastavěná území bez adekvátní zeleně,
- budování rozsáhlých parkovišť bez adekvátní zeleně,
- oplocování pozemků ve volné nezastavěné krajině,
- velkoplošné poutače a reklamy,
- požadavky majitelů chat a zahradních domků na změnu na trvalé bydlení (např. Nová Ves, Točná) v místech, kde pro změnu nejsou odpovídající podmínky,
- likvidace doprovodné zeleně vodotečí,
- vznikem oplocených areálů se snižuje průchodnost krajiny.

Přírodní parky

Lokalizace přírodních parků viz III. Grafická příloha č. 18.

Přírodní parky se zřizují k ochraně krajinného rázu oblastí s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami. Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Přírodní parky jsou nositeli historického vývoje území spolu s přírodními hodnotami a citlivým zasazením do krajiny představují nejen lokální, ale i dálkové pohledové dominanty území.

U pražských přírodních parků se podle evidenčních listů jedná o typy parků s harmonickou kulturní krajinou. Účel ochrany je u většiny parků konzervační a sanační.

Posláním přírodních parků je zachovat a trvale chránit vymezené části území pro jejich přírodovědné, krajinné a estetické hodnoty, umožnit jejich využití k rekreaci i poučení občanů a celkově přispět ke zlepšení prostředí města. V krajích jsou obecně tyto funkce přírodních parků většinou v rovnováze. V městském prostředí hl. m. Prahy převažuje funkce rekreační.

Na území pražské aglomerace se nachází řada dochovaných historických jader obcí se svým specifickým výrazem, z nichž některé jsou součástí přírodních parků. Převážně se jedná o původní půdorysnou stopu s charakteristickou hmotovou skladbou a prvky lidové architektury. V centrálním prostoru těchto obcí se nachází náves převážně doplněná duchovně významnou stavbou (kostel, kaplička, zvonice, boží muka apod.) obklopená klasickými dispozicemi bývalých statků. V půdorysném schématu se vyskytují dva základní druhy: vsi shlukové s nepravidelným seskupením obytných a hospodářských budov a vsi ulicové a návesní s pravidelnou skladbou. Tyto dochované a doposud životaschopné celky mají svou charakteristickou výškovou hladinu a drobné měřítko staveb a struktury.

Tab. I: Přehled přírodních parků a jejich rozloha; přehled zpracovaných dokumentací vyhodnocení krajinného rázu

označení	název	rozloha dle ÚP (ha)	rozloha dle OOP MHMP (ha)	rozloha dle evid. listů (ha)	zprac. dok. hodnocení KR
18	Drahaň-Troja	578,8	878,8	583,5	06/2000
103	Šárka-Lysolaje	1 005,0	1 004,9	1 011,3	12/2000
46	Klánovice-Čihadla	2 222,8	2 222,8	2 230,8	11/2002
49	Košíře-Motol	354,4	354,4	3 543,7	12/2002
89	Říčanka	407,7	423,1	440,0	-
79	Prokopské a Dalejské údolí	652,5	652,5	652,0	-
28	Hostivař-Záběhlce	423,1	423,1	423,9	11/2001
85	Rokytko	136,5	136,5	139,6	06/2002
82	Radotínsko-Chuchelský	1 392,4	1 393,8	1 393,8	11/2002
5	Botič-Milíčov	824,0	824,0	834,5	04/2002
60	Modřanská rokle-Cholupice	1 707,5	1 707,4	1 702,8	11/2001

Z tabulky je patrné, že výměry parků jsou v různých zdrojích odlišné. (Koncepte pracuje s plochami OOP MHMP, pouze zastoupení PUPFL bylo převzato z OPRL.)

Nepřesné údaje o rozloze parků svědčí o nepřesném vymezení, které je zdrojem řady problémů při zpracování podrobnějších dokumentací. Ve vyhláškách přírodních parků jsou plochy stanoveny slovním popisem hranic. Na mnoha místech neodpovídá situace v terénu poslání přírodního parku a naopak jsou plochy, které tato kritéria splňují.

Vyjma Říčanky a Prokopského a Dalejského údolí má OOP MHMP zpracovány pro všechny přírodní parky odborné dokumentace „Vyhodnocení krajinného rázu a návrh regulativů“ (Löw&spol., s.r.o.). Jedná se o odborné posudky vyhodnocení krajinného rázu a návrh regulativů nezbytných pro ochranu krajinného rázu ve smyslu §12 odst. (2) a (3) zákona č. 114/1992 Sb., které slouží pracovníkům odboru životního prostředí jako metodická pomůcka při výkonu státní správy na úseku ochrany přírody při posuzování staveb a činností, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz přírodního parku.

V posudcích jsou pro jednotlivé přírodní parky vymezeny typy krajinného rázu, vyhodnocena míra dochovanosti krajinného rázu, jsou navrženy způsoby a míra ochrany krajinných celků a stanoven podrobný návrh regulativů. Výkresy č. 19 a 20 jsou ukázkou grafické části dokumentace „Vyhodnocení krajinného rázu a návrh regulativů“ na příkladu PŘP Klánovice – Čihadla.

Stupeň dochovanosti krajinného rázu je v jednotlivých částech území vyjádřen mírou dochovanosti krajinného rázu. Ta je dána poměrem typických znaků dané oblasti k typickým znakům dochovaným v daném místě. Hodnocení slouží k určení diferencovaného stupně ochrany krajinného rázu daného místa a je zachyceno v grafické příloze, kde jsou jednotlivé stupně označeny římskými čísly, kterým odpovídá následující míra dochovanosti:

I - výjimečně dochovaný krajinný ráz je tam, kde jsou dochovány všechny typické znaky dané oblasti, tedy dominantní, hlavní i vedlejší; tato kategorie je v praxi velmi vzácná,

II - dobře dochovaný krajinný ráz je tam, kde jsou dochovány všechny dominantní i hlavní typické znaky dané oblasti krajinného rázu a alespoň část doprovodných,

III - částečně dochovaný krajinný ráz je tam, kde jsou dochovány všechny typické znaky dominantní a podstatná část hlavních; doprovodné znaky mohou být i silně setřeny,

IV - málo dochovaný krajinný ráz je tam, kde jsou typické znaky z větší části setřeny,

V - nedochovaný krajinný ráz.

Na základě stupně dochovanosti jsou vymezeny regulační zóny se stanoveným cílem ochrany a pro ně jsou navrženy regulativy. Regulace se týkají zejména:

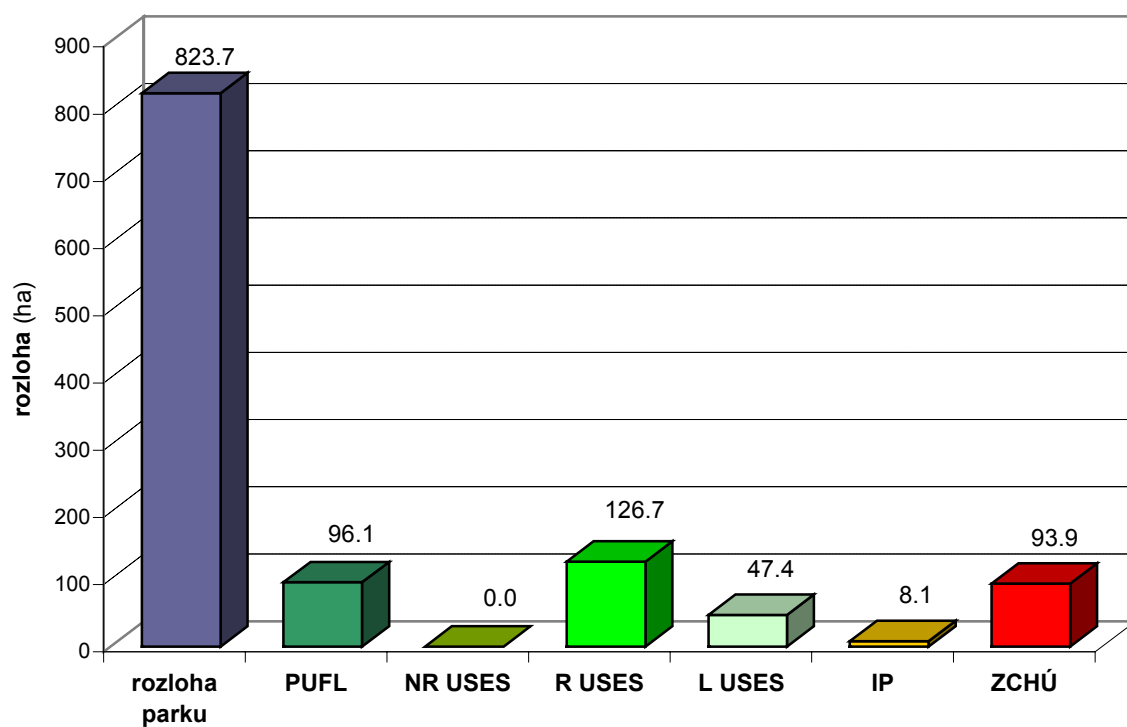
- zákazu výsadby geograficky nepůvodních dřevin,
- zákazu změny kultur mimo převodu na les,
- zákazu výstavby nadzemních objektů, které nejsou pro lesní hospodářství technologicky nutné na daném stanovišti; objekty musejí být přízemní, z tradičních materiálů se sedlovou nebo pultovou střechou tradičních sklonů,
- zákazu změn reliéfu,
- zákazu omezování přirozených rozlivů potoků v nezastavěných nivách,
- zákazu technických úprav koryta potoků, případná protipovodňová opatření provádět v odsunutě poloze, na okrajích nivy,
- zákazu kácení břehových porostů a solitérních stromů,
- v údolích potoků zákazu změn kultur mimo převod na louky či les.

Zástavby se většinou týkají:

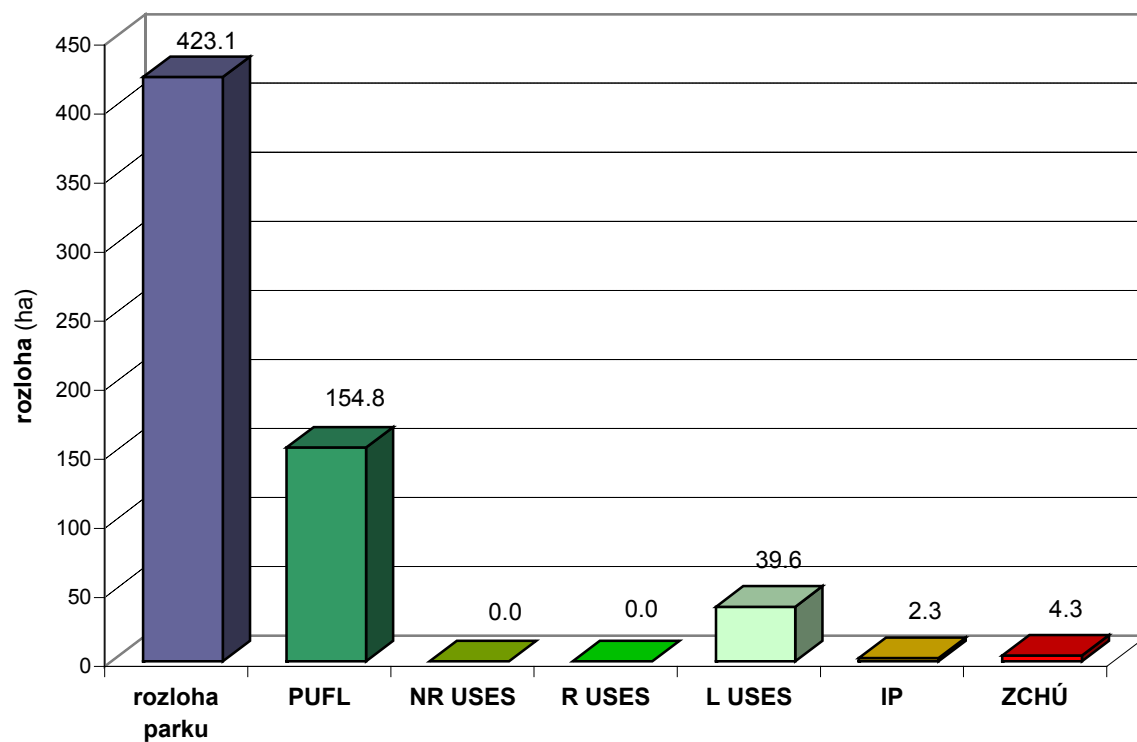
- zákaz výstavby mimo stávající dvorce a mimo objektů pro prvovýrobu, technologicky nezbytně spjatých s daným pozemkem,
- zákaz výstavby v 1/4 délky parcely od hranice zastavěného území s otevřenou krajinou, směrem do jeho středu,
- zákaz výstavby více než dvoupodlažních objektů,
- nové objekty na okrajích zastavitelného území z tradičních materiálů, se sedlovou střechou klasických sklonů a okapovou orientací,
- změny ve využití území možné pouze na základě schváleného územního plánu s vyhodnocením a schválením způsobů ochrany krajinného rázu,
- nová zástavba pouze na základě schváleného regulačního plánu.

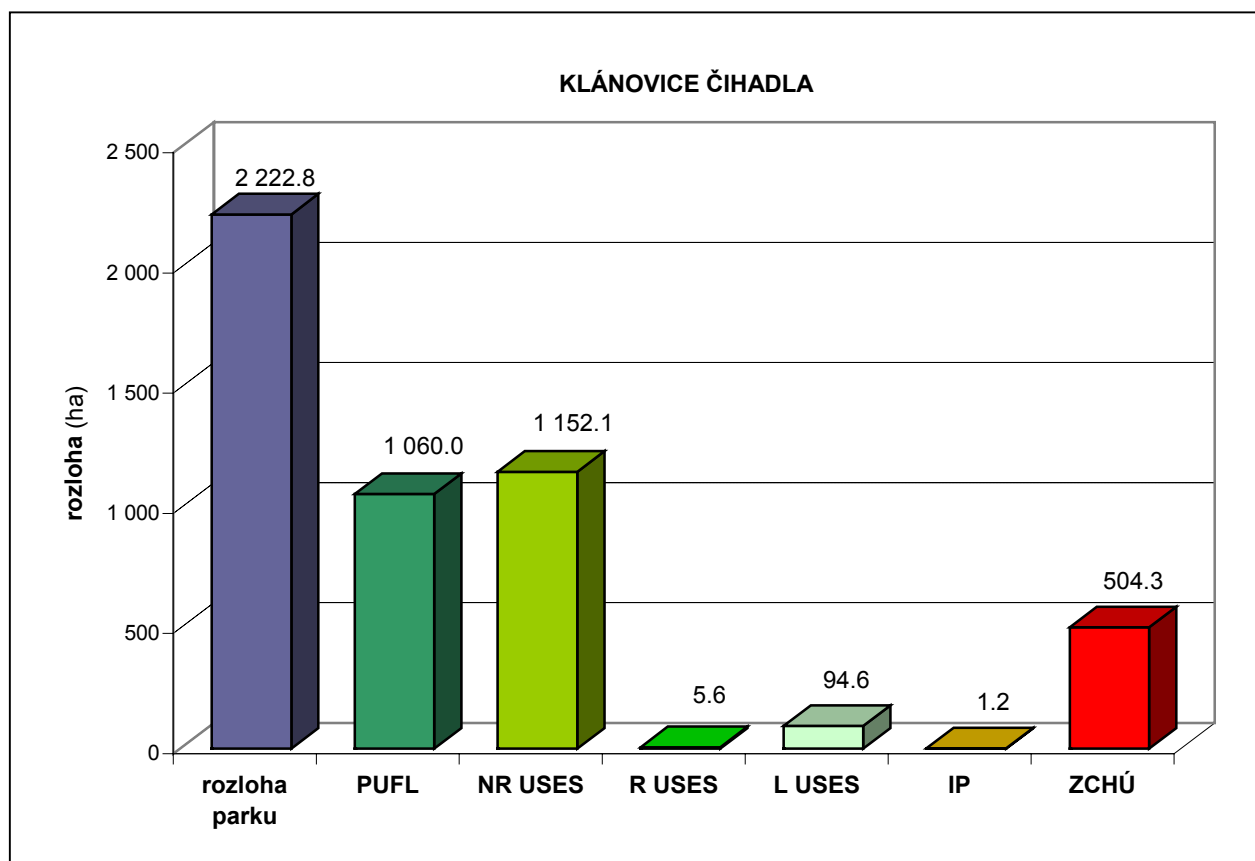
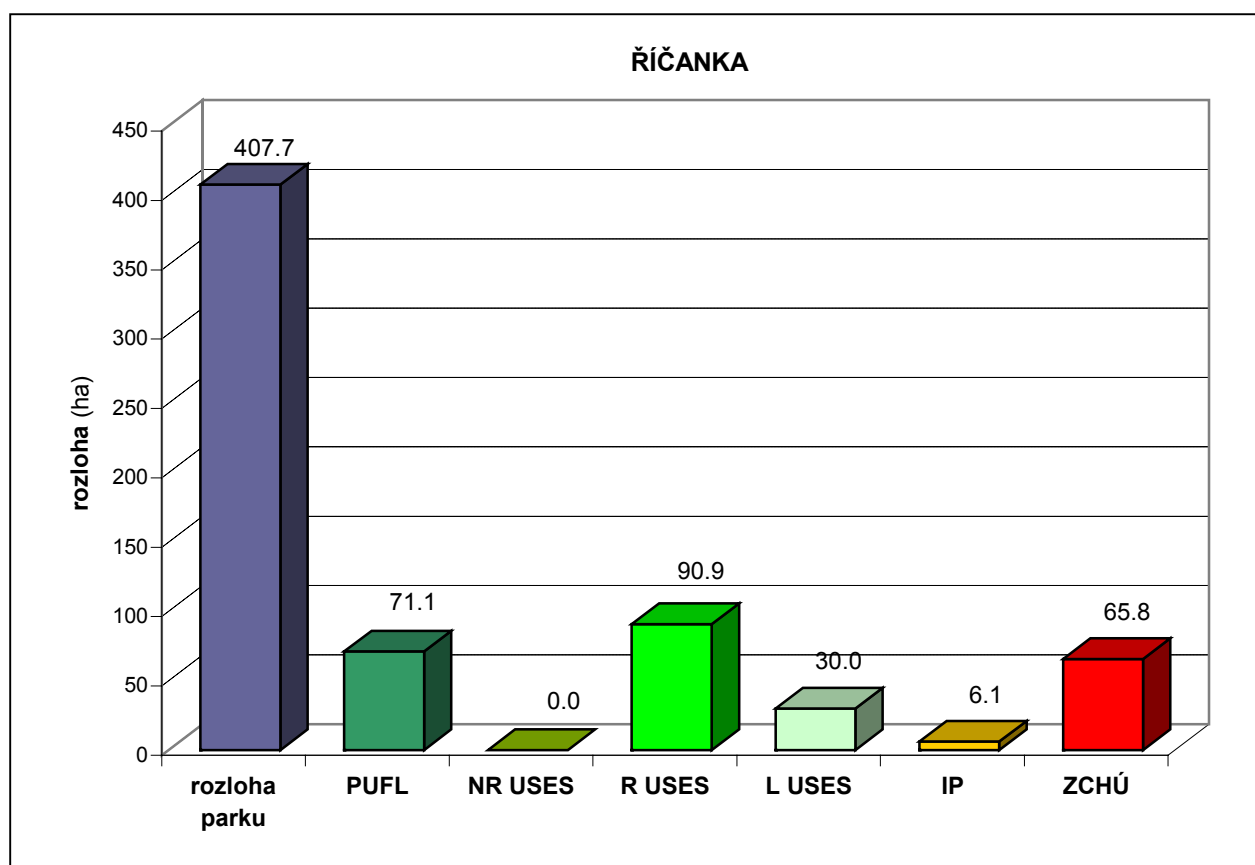
Bilance zastoupení ploch ZCHÚ, ÚSES a PUPFL v rámci jednotlivých přírodních parků ukazuje na různé způsoby managementu v přírodních parcích a jejich priority.

BOTIČ - MILÍČOV

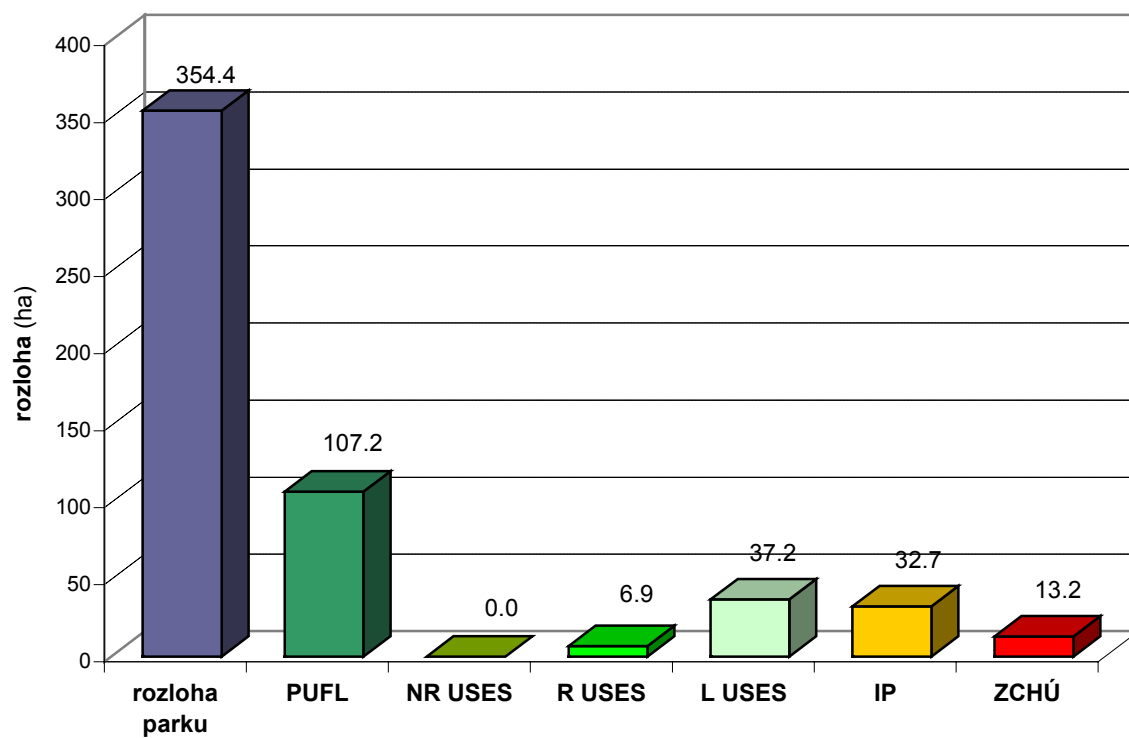

HOSTIVÁŘ - ZÁBĚHLICE

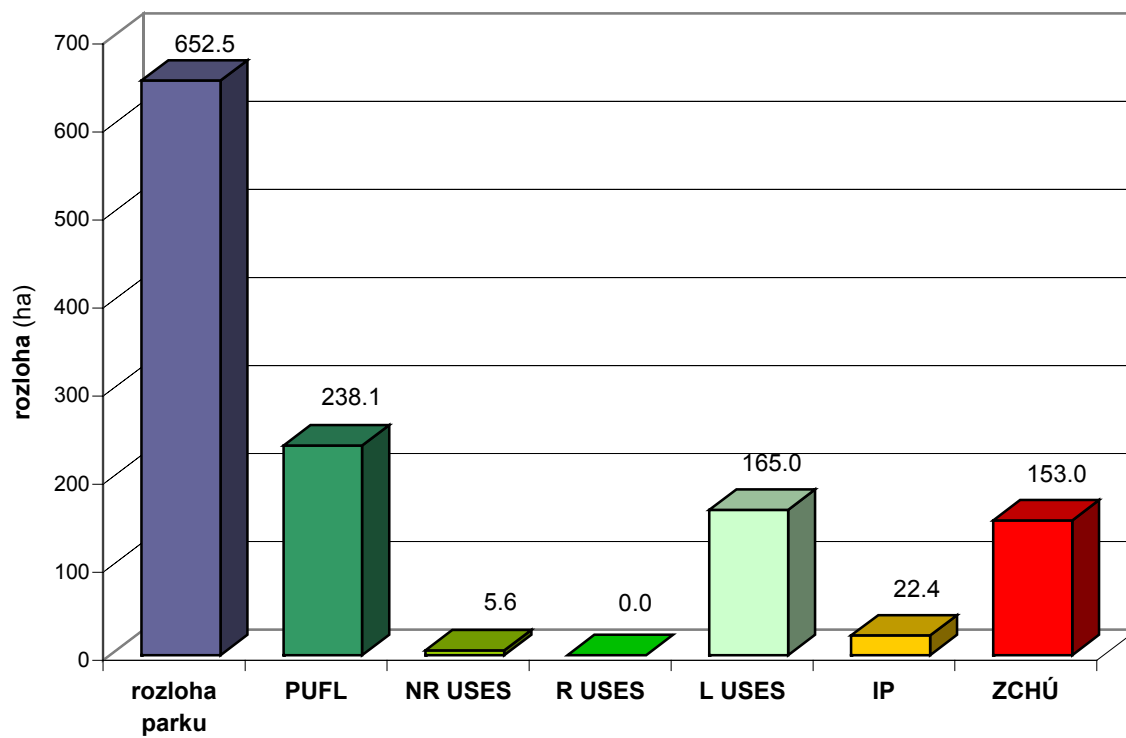

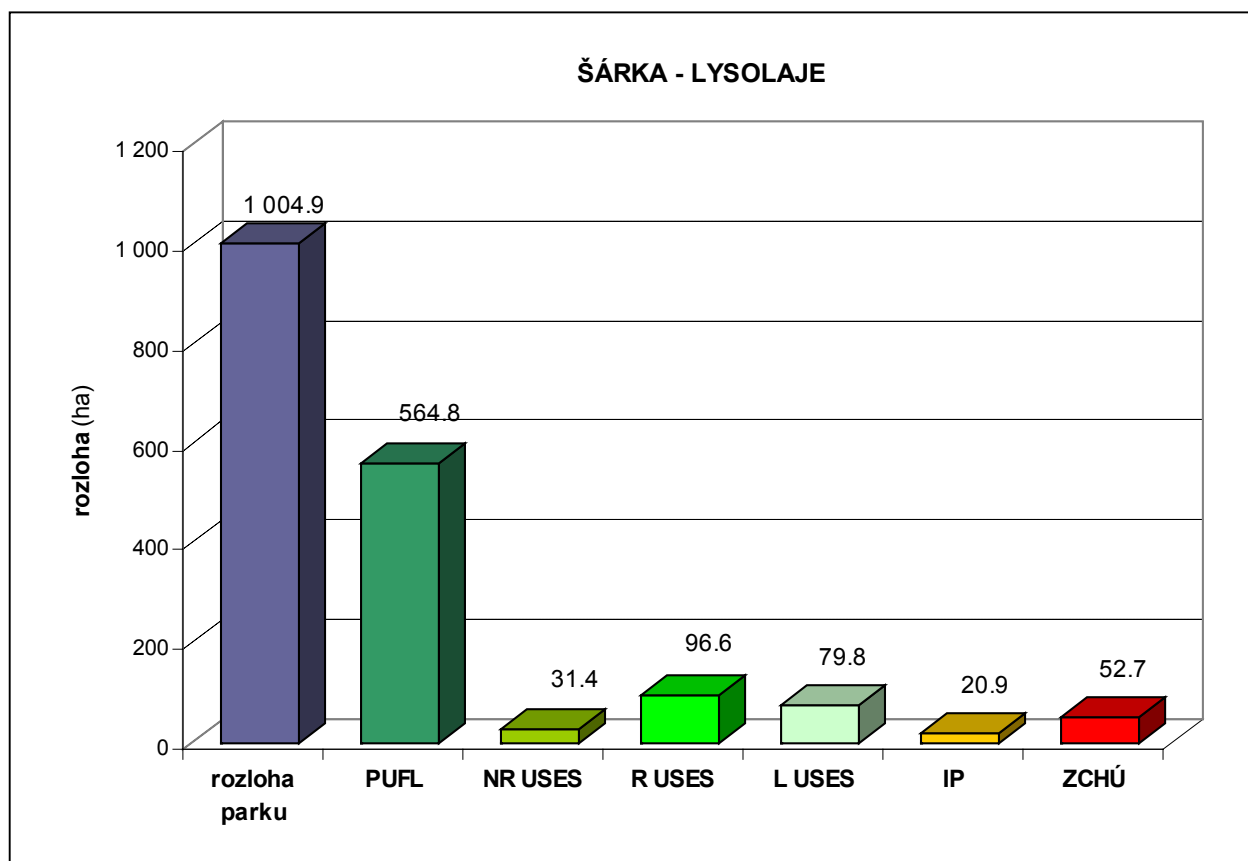
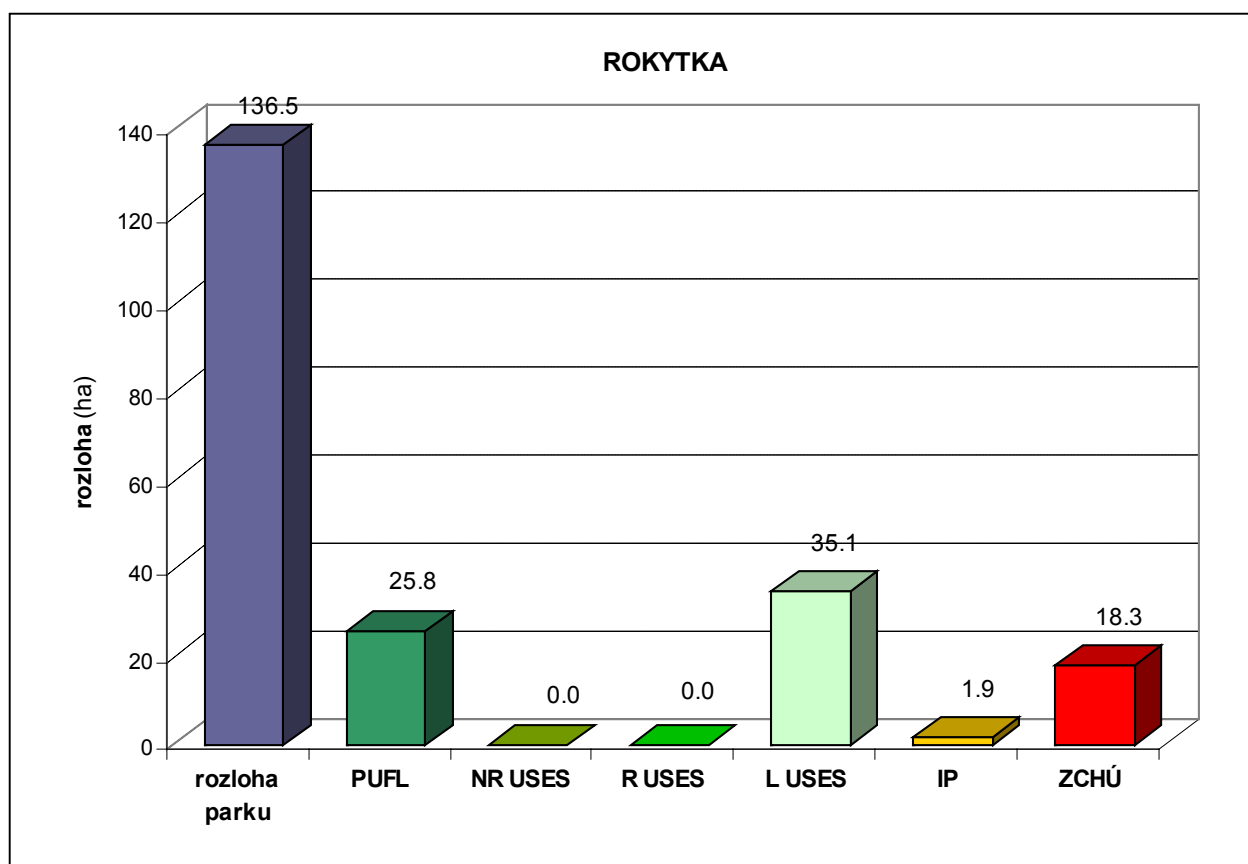

KOŠÍŘE - MOTOL

PROKOPSKÉ A DALEJSKÉ ÚDOLÍ

Ochrana přírodní složky území je zajišťována péčí o chráněná území v rámci parku a dále managementem, který se řídí regulativy stanovenými pro jednotlivé zóny parku. Ochrana krajinného rázu přírodního parku jako celku je dána ochranou historických jader obcí se stanovenou výškovou regulací dle ÚPn a rovněž regulativy v rámci zonace parku.

Přes uplatnění regulací při ochraně krajinného rázu přírodního parku jsou často problémem nevhodné aktivity v návazném území, kde regulativy již neplatí. Negativní zásah představuje zejména vysokopodlažní zástavba na okrajích parků, která ovlivní krajinný ráz přírodního parku, zejména v morfologicky členitém území. Dochází k narušení pohledových horizontů i vizuálně vnímaných prostorů uvnitř parku.

Pro možnost posouzení míry vlivu zástavby na krajinný ráz byla provedena analýza ploch bydlení v rámci parku a v návazném území do 300 m za hranicí parku (viz výkres č. 21 Bilance obytných ploch v přírodních parcích a jejich zázemí). Rozvojové plochy bydlení zčásti doplňují stávající struktury sídel v přírodním parku, velký podíl zástavby však je v navazujících plochách v zázemí parků, kde nejsou ovlivněny regulativy. 7 přírodních parků z 11 má přímou vazbu na pražský region, kde zástavbu s největší pravděpodobností nebude možné ovlivnit. Potenciální ohrožení zástavbou na hranici regionu je u parku Šárka-Lysolaje a Botič-Milíčov.

V současné době se na využívání přírodních parků podílí především rekreace. Ta se stává na mnoha místech neúnosnou a spolu s nevhodným chováním návštěvníků a vandalismem je příčinou určité devastace přírodní složky, a tím snížení kvality přírodního prostředí a narušení krajinného rázu. Vytvoření ochranných nárazníkových zón kolem parků je z hlediska přímé vazby na zastavěná území možné pouze místně.

U některých parků je možné cíleně soustředit nabídku rekreačních aktivit do méně atraktivních částí, např. Klánovice-Čihadla. U některých je však tato možnost omezená a potenciál parku je malý, např. Prokopské a Dalejské údolí, Botič-Milíčov, Šárka-Lysolaje.

Jako příklad možností rozvoje rekreačního potenciálu v rámci přírodního parku může sloužit urbanistická studie území mezi městskými částmi Černý most, Horní a Dolní Počernice, Kyje a Hostavice – Studie rekreačního parku U Čenku (Linhart architekt, 2006), zpracovaná pro Útvar rozvoje hl. m. Prahy. Převážná část řešeného území je součástí přírodního parku Klánovice - Čihadla. Studie principiálně správně navrhuje umístění rekreačních aktivit převážně v severní části území ve vazbě na navazující sídliště Černý most, do míst, kde je dnes převážně orná půda. Lze předpokládat, že v této části se soustředí větší počet návštěvníků, a částečně se tak odlehčí návštěvnosti chráněných území v rámci parku. Rekreační příležitosti, jako pobytové louky s rozptýlenou zelení a vodní plochy, jsou v rámci přírodního parku v území přírodě blízkého charakteru přínosné. Z pohledu ochrany přírody a krajinného rázu by činnosti, které lze realizovat v zastavitelném území (např. sportovní aktivity vázané na zpevněné plochy), měly být situovány vně přírodního parku.

Vyhodnocení problémů:

Jak na ZCHÚ, tak i na území s obecnou ochranou přírody, působí negativně tři zásadní vlivy: tlak na výstavbu v těchto plochách a v bezprostřední blízkosti, nadměrná návštěvnost a realizace dopravních staveb. Ohrožení vysokou návštěvností, zvláště části parků v sousedství sídlišť, rozvoj nových sídelních struktur bez adekvátních ploch zeleně bude nadále zvyšovat návštěvnost. Problémem přírodních parků i ZCHÚ je nedostatek dostupných veřejných parků. V rozvojových plochách nejsou spolu s výstavbou realizovány adekvátní plochy zeleně.

- Ohrožení tlakem na výstavbu v parcích a v jejich zázemí: nebezpečí zastavění prostorů, které utvářejí charakteristickou krajinnou matici, narušení pohledových horizontů. Rozvojové plochy bydlení v přírodních parcích nejsou v zásadě v rozporu s jejich posláním, pokud se jedná o citlivé doplnění stávajících jader obcí a jsou dodrženy navržené regulativy.
- Ohrožení stavební nekázní: narušení pohledových horizontů, měřítka krajiny, vzájemných vazeb nerespektováním regulačních podmínek.
- Ohrožení krajinného rázu realizací velkých dopravních staveb: budování obchvatu se dotkne parků Modřany-Cholupice, Radotínský a Chuchelský háj, Draháň - Trója a Říčanka.
- Potřeba korekce hranic přírodních parků ve vztahu ke skutečnému stavu a potřebě ochrany v daném místě.
- Nerovnoměrné rozložení parků (chybějí na severovýchodě) je dáno historickým vývojem; výskyt kvalitní zemědělské půdy a příznivé geomorfologické podmínky byly příčinou větší míry zemědělského využití území než v jiných částech města.
- Problematické jsou zahrádkářské kolonie, které většinou negativně působí svým neupraveným bezprostředním okolím a krajinný ráz ovlivňují i vysokým podílem okrasných dřevin, zejména jehličnanů.
- Velký tlak v rámci parků a na okolních pozemcích je vyvíjen na přestavbu zahrádkářských kolonií a chatových osad na bydlení.

Významné krajinné prvky (VKP)

Lokalizace VKP viz III. Grafická příloha č. 22.

Významný krajinný prvek je ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Kategorie významných krajinných prvků slouží jednak k obecné ochraně základních přírodních či přírodě blízkých krajinných struktur (lesů, rašelinišť, vodních toků, rybníků, jezer a údolních niv) – tzv. VKP ze zákona, jednak ke konkrétní ochraně ekologicky cenných krajinných segmentů registrovaných v souladu s §6 zákona č. 114/1992 Sb.

Toto dvojí pojetí je spojeno s řadou problémů, např. s obtížnou územní identifikací VKP ze zákona, nemožností registrace ekologicky cenných ploch v rámci VKP ze zákona. Nejednoznačné je i vymezení některých těchto VKP, např. údolní nivy. V urbanizovaném prostředí je rozsah nivy vymezený čarou rozlivu při povodních, jež většinou odpovídá výskytu nivních půd redukovanému zástavbou.

Z hlediska registrovaných VKP je důležitá zásadní změna v procesu registrace, kterou znamená novela zákona č. 114/1992 Sb. ze dne 25. března 2004 vydaná jako zákon č. 168/2004 Sb., díky níž se registrace VKP nově provádí v režimu správního řízení. Tímto způsobem byl registrován poslední VKP Skalní výchozy u Dolních Chaběr.

Během zpracování analytické části proběhla revize ÚPn Prahy a VKP jsou nyní zakresleny v ÚPn.

Tab. II: Přehled evidovaných VKP (zdroj OOP MHMP)

Stav	Ev. číslo	Datum registrace	Název	Rozloha (m ²)	Katastrální území
Evidované významné krajinné prvky	1	19990927	Čertův vršek	11 719	Libeň
	2	19990421	Botanická zahrada UK	40 882	Nové Město
	3	19990928	Středisko služeb Hostivař	1 027	Hostivař
	4	20000121	K Vrtilce	2 253	Písnice
	5	20000426	Křídový výchoz na vrchách	3 890	Běchovice
	6	20000419	Zamokřená louka u Golfu	4 600	Běchovice
	7	20000419	Remízek u Stacha	5 672	Běchovice
	8	20000415	Step nad Golfovým hřištěm	6 345	Jinonice
	9	20000814	Mokřady u Paloučku	2 820	Stodůlky
	10	20001017	Topoly Červenomlýnského potoka	13 243	Miškovice
	11	20000412	Skalní útvar u Podolského profilu	21 802	Podolí
	12	20001108	Společenstva křídových pramenů Pod Spiritkou	23 159	Smíchov
	13	20001108	Společenstva křídových pramenů Pod Císařskou	2 617	Smíchov
	14	20000929	Mokřady Triangl	29 513	Hostivař, Strašnice
	15	20001106	Nivní porosty V Dubínách	30 345	Kunratice
	16	20010806	Řepská step	21 141	Řepy
	17	20020116	Kolovratské vlhké louky	81 915	Kolovraty
	18	20030417	Společenstvo písnických vlhkých luk u Safiny	32 424	Písnice
	19	20041015	Lesostep Pod Kuliškou	19 593	Dejvice
	20	20050718	Skalní výchozy v Dolních Chabrech	4 237	Dolní Chabry
Potenciální VKP			Běchovická homole	128 881	Běchovice, Horní Počernice
			Cholupické vlhké louky	49 991	Cholupice
			Chvalské pískovcové výchozy	13 080	Horní Počernic
			Krteň	39 536	Řeporyje, Stodůlky, Třebonice
			Lesní louky - Kamýk	31 811	Kamýk
			Luční společenstva vápenců	13 943	Velká Chuchle
			Mokřad Běchovického potoka - Blatovské louky	48 811	Běchovice, Újezd nad Lesy
			Step Zbraslav	7 746	Zbraslav
			Suchý poldr Zličín	12 689	Zličín
			Venušin pahorek	2 010	Stodůlky
			Zličínská zahrada U Lípy	3 956	Zličín
			Celková plocha evidovaných VKP	359 196	
			Celková plocha potenciálních VKP	352 455	

Z tabulky je patrné, že plocha potenciálních VKP převzatých z předchozích seznamů dosahuje téměř plochy evidovaných VKP.

V roce 2004 proběhl na jednotlivých registrovaných významných krajinných prvcích a dalších přírodovědně hodnotných územích průzkum živých složek přírodního prostředí. Byly popsány negativní vlivy působící v současné době na dané lokalitě a stav kvality přírodního prostředí ohodnocen stupnicí 1-4, kdy 1 představuje kvalitu dosahující úroveň zvláště chráněných území a 4 prostředí, které je natolik ovlivněno lidskou činností, že původní záměr ochrany pozbývá smyslu.

Ohrožená VKP:

- VKP Stodůlky – mokřady U Paloučku, kde mokřad zanikl v důsledku technologické nekázně v průběhu stavebních prací. Zůstává rybníček v dolní části lokality s výskytem kriticky ohroženého skokana skřehotavého. Krajínový význam je výrazně snížen.
- VKP Smíchov – Pod Císařkou: bylinné porosty slatinného rázu (svazy *Phragmition*, *Caricion gracilis*) v místě akumulace vody výše položených pramenů jsou znehodnocovány skládkovou činností.

Mimo registrované VKP eviduje OOP MHMP ještě přírodovědně hodnotná území, která je možné považovat za potenciální VKP nebo přírodní památky (viz výkres č. 30). Na těchto lokalitách probíhá biomonitoring. Přírodovědně hodnotná území nemají v současnosti územní ochranu. Jejich plošné vymezení je proto vyznačeno v problémovém výkresu, kde jsou plochy vyhodnoceny z hlediska střetů s rozvojovými záměry u území.

Tab. III: Přehled evidovaných přírodovědně hodnotných území (zdroj OOP MHMP)

č.	katastr	popis	hodnocení*
1	Dubeč	Dubečské mokřadní louky	3
2	Hájek	mokřadní louky pod rybníkem Markéta	1
3	Horní Počernice	Svépravické bezkolencové louky	3
4	Horní Počernice	lužní les	3
5	Horní Počernice, Běchovice, Klánovice	zamokřené blatouchové a tužebníkové louky	2
6	Cholupice	ostřicové louky	3
7	Komořany, Modřany	Vltavské tůň	1
8	Košíře	stepi a teplomilné doubravy u bývalé usedlosti Měchurka	1
9	Kunratice	bezkolencová březová doubrava	2
10	Miškovice	lužní les s letitými jasany	2
11	Modřany	bezkolencová louka u Hornocholupické	1
12	Modřany	stepní enkláva u zahradnictví	3
13	Motol	tužebníkové louky a kyselé doubravy u Golfu	2
14	Petrovice	nivní louky Pitkovického potoka	2
15	Radotín	slepé rameno Berounky	4
16	Radotín, Lahovice	tůň u Čekanu	3
17	Satalice	východní část bažantnice	2
18	Slivenec	vápencový ostroh se skalní stepí	1
19	Sobín, Zličín	mokřady přítoku Litovického potoka	2
20	Stodůlky	prameniště Motolského potoka	2
21	Stodůlky	bývalá těžebna cihlářských hlín	1
22	Šeberov	blatouchové louky v Hrnčích	1
23	Třebonice, Stodůlky, Řeporyje	bývalý prutník a rákosiny u kostelíka v Chabech	3
24	Újezd nad Lesy	bezkolencové louky	2
25	Újezd nad Lesy	Blatovská bezkolencová louka	2
26	Velká Chuchle	sveřepová step pod sliveneckou velkoskládkou	1
27	Vinoř	bažinná olšina Ctěnického potoka	2
28	Vinoř	pramenné olšiny a tužebníkové louky	1
29	Zbraslav	tolitová doubrava u strnadského lomu	2

*1 kvalita dosahující úrovně zvláště chráněných území a 4 prostředí výrazně ovlivněné lidskou činností.

Vyhodnocení problémů:

- na plochy registrovaných VKP negativně působí urbanizační tlaky,
- VKP jsou ohroženy vysokou návštěvností, existencí černých skládek, vandalismem,
- nedostatek finančních prostředků na údržbu, upřednostňovány jsou ZCHÚ,
- místy dochází k devastaci ploch v důsledku technologické nekázně v průběhu stavebních prací, případně vlivem černých skládek,
- o některé VKP (např. K Vrtilce) pečují na základě grantů a odborného dozoru občanská sdružení.

Bioindikační monitoring

Mimo sledování výše uvedených lokalit probíhá dlouhodobé sledování ploch s bioindikačními druhy v cca pětiletých cyklech na pěti modelových přírodních územích: Divoká Šárka, Prokopské údolí, Pitkovické údolí a Uhřetěveská obora, Soutok Vltavy a Berounky a Trojská kotlina.

Biomonitoring se provádí jako opakovaná inventarizace vybraných skupin rostlin a živočichů s výraznou výpovědní hodnotou (např. lišejníky, mechorosty, plazi, obojživelníci, motýli, fytofágní brouci, střevlíkovití). Výsledkem je popis aktuálního stavu a zjištění časového trendu porovnáním s předchozími etapami.

Ze souhrnných výsledků sledování v CHÚ Prokopské údolí (2004) vyplývá, že pokud ve sledovaných složkách přírody probíhají negativní změny, nejsou již způsobeny městským a agrochemickým znečištěním, které po roce 1989 začalo ustupovat. To se projevilo zastavením postupující degradace většiny sledovaných skupin. Od roku 1989 je kvalita prostředí indikovaná tímto biomonitoringem hodnocena jako stabilizovaná a mírně se zlepšující. Pokud jsou zaznamenány negativní procesy, jedná se zejména o důsledek negativního vlivu vysoké návštěvnosti a stavebního tlaku na ochranná pásma, případně změn využívání vegetačního krytu. Část negativních změn mohou způsobovat i přirozené biocykly a anomálie klimatu.

Velmi hodnotný je z hlediska délky sledování monitoring výskyt střevlíků, který probíhá již od konce 18. století, kdy bylo zjištěno 215 druhů. Současných 119 druhů odpovídá stavu do roku 1950, kdy začalo působit rostoucí znečištění prostředí, v jehož důsledku došlo do roku 1989 k úbytku 9 reliktních druhů. Po roce 1989 se dva z nich postupně vrátili, což svědčí o pozitivním vývoji kvality prostředí zejména v lesích, křovinách a nivě potoka. Na xerothermních stanovištích naopak pokračuje trvalý úbytek reliktních a adaptabilních druhů zarůstáním ploch a poklesem stanovištní diversity.

Vegetační mapa

Znázorněna viz III. Grafická příloha č. 31.

Významným dokumentem pořízeným OOP MHMP, který představuje aktuální stav vegetace na území hlavního města Prahy, je Vegetační mapa (AQUATEST, RNDr. Jiří Vávra, CSc). Je zpracována metodou geobotanické interpretace leteckých spektrozónálních snímků, na niž navazuje klasické terénní šetření. Metoda představuje moderní přístup, který oproti klasickému zpracování výrazně zpřesňuje konečný mapový výstup. V rámci konstrukce vegetační mapy byly získány informace o posledních cenných enklávách pražské přírody, které doposud zůstávaly stranou pozornosti ochranářů. Některá z těchto území byla objevena jen díky použité metodě interpretace leteckých snímků.

Pro účely využití vegetační mapy v KOP byla po konzultaci s autorem vytvořena aplikace mapy, která slučuje významově příbuzné biotopy a vytváří 5 kategorií. Tato aplikace je využita v problémovém výkresu.

Přechodně chráněná plocha

Území s dočasným nebo nepředvídaným výskytem významných rostlinných nebo živočišných druhů, nerostů nebo paleontologických nálezů může orgán ochrany přírody svým rozhodnutím vyhlásit za přechodně chráněnou plochu (§13 zákona č. 114/92 Sb.). Tato možnost není v současné době v hl. m. Praze využívána.

6.2 Invazní druhy

Problematika invazních, introdukovaných a zavlečených druhů

Většina druhů organismů, které dnes označujeme jako druhy invazní, patří spíše do kategorií druhů organismů introdukovaných či zavlečených člověkem. O to větší škody jsou s to tyto organismy způsobit na přírodě, nikoliv však na samotném životním prostředí městského člověka, který volnou přírodu sice vyhledává, ale těmto druhům se instinktivně vyhýbá.

Pokud jde o vlastní invazní druhy, jejich šíření je spjato s postupným oteplováním našeho klimatu. Tady je nutno si uvědomit, že současné klima je výsledkem vývoje celkového klimatu Země po skončení doby ledové zhruba před 10 300 lety. Průměrná teplota klimatu tzv. doby poledové je však vyšší o 1-2°C, než je jeho teplota v současné době, tedy na úrovni, jakou očekáváme v budoucnosti při dalším zvyšování obsahu skleníkových plynů v atmosféře. A je nutné říci, že pro naše území, hlavní město Prahu z toho nevyjímaje, se v žádném případě nebude jednat o nějaké katastrofické období. Čím více se blížíme k dnešku, tím obtížnější je odlišit přirozené a lidmi způsobené změny klimatu.

Současný teplotní výkyv směrem nahoru začal počátkem posledního desetiletí 20. století. S pomalu se zvyšujícími teplotami začal od jihovýchodu (vzácněji od jihozápadu) nástup některých výrazných invazních druhů (*Arion lusitanicus* či *Argiope bruennichi*), stejně jako v letech po II. světové válce zasáhla Čechy a s nimi i Prahu invaze hrdličky zahradní (*Streptopelia decaocto*). Je známo, že většina druhů, které označujeme jako invazní, si najde své přirozené predátory a po tzv. hlavní invazní vlně se počty jedinců invazního druhu ustálí na hranici, která respektuje tamní přírodní podmínky.

Horší je to s druhy introdukovanými a zavlečenými, kde náhlý náraz vysazení takového druhu do přírodních podmínek může znamenat dlouhodobé narušení přírodní rovnováhy.

Introdukované a invazní druhy rostlin na území hlavního města Prahy

(podle Přílohy č. 2 k vyhlášce č. 482/2005 Sb.) (Dostál)

* druh neuveden v citované vyhlášce, ale patří k rozšířeným rostlinám cizího původu

Bolševník velkolepý (*Heracleum mantegazzianum*)

Statná, dvouletá až vytrvalá, někdy přes 3 m vysoká miříkovitá bylina. Do Čech byla jako okrasná rostlina introdukována v druhé polovině 19. století, později se však začala spontánně šířit na lesních lemech, na vlhkých neobhospodařovaných loukách, v příkopech a na rumištích. V Praze byla zjištěna ve větší míře např. na Bílé Hoře, v Břevnově, v Divoké Šárce, v Motole, v Bohnicích, v Troji a mezi Černým Mostem, Xaverovem a Horními Počernicemi.

Borovice černá (*Pinus nigra*)*

Nepůvodní, ale častý druh jehličnanu v naší přírodě. Tato borovice má jehlice ve svazečku po dvou, na rozdíl od b. lesní je však její borka po celé délce kmenu šedočerně zbarvená. Dosahuje výšky až 30 m a dobře se jí daří zvláště na půdách s vyšším obsahem vápníku. Pro tuto vlastnost byla u nás vysazována ve vápencových oblastech, v Praze např. v Prokopském údolí, v Radotínském údolí apod. Velmi často je i součástí lesních porostů (např. v lesích Divoké Šárky). Pochází z Balkánského poloostrova a do Čech byla introdukována koncem 18. století.

Borovice vejmutovka (*Pinus strobus*)

U nás až 25 m vysoký, rovnokmenný, silně pryskyřičnatý jehličnan s typickými protáhlými šiškami a s jemnými jehlicemi po pěti ve svazečku. Pochází ze Severní Ameriky, od začátku 19. století je však často vysazována v Čechách v parcích i v lesních porostech. Také v Praze se s ní setkáme především jako s ozdobnou dřevinou. Problémem v současné době je však to, že se jedná o hostitele rzi *Cronartium ribicola*, která se v přírodě rychle šíří a napadá i jiné druhy parkových borovic.

Dub červený (*Quercus rubra*)

Statný, až 30 m vysoký strom s typicky zubatými laloky na listech; listy na podzim nápadně červenají. Tato dřevina pochází ze Severní Ameriky, do Čech byla introdukována koncem 18. století jako významný lesní strom. Je častým zdomácnělým druhem, který se v lesích již samovolně šíří. I nadále zůstává cennou okrasnou dřevinou pro naše zahrady a parky. V Praze se s dubem červeným setkáme jako se součástí městské zeleně i v lesních porostech (např. v lesích Divoké Šárky).

Hvězdnice sp. (*Aster sp.*)

U nás zplaňují některé původně severoamerické druhy (např. h. kopinatá, h. hladká), a to nejčastěji podél vod nebo na odkrytých navezených půdách a na opuštěných místech (např. Centrální park ve Stodůlkách).

Janovec metlatý (*Sarothamnus scoparius*)

Bohatě větvený keř se zelenými větvemi a s chudým olistěním. Roste na chudých, často silikátových podkladech, setkáme se s ním často na lesních okrajích a v lesních světlínách, na skalách, kolem cest a na vřesovištích. Jeho původním areálem je západní a střední Evropa, na území Prahy se s ním např. setkáme na skalnatých vrcholech Divoké Šárky.

Javor jasanolistý (*Acer negundo*)

Strom až 20 m vysoký, běžně pěstovaný v parcích a zahradách, často v různých ozdobných kultivarech. Je to rychle rostoucí, ale krátkověká dřevina, která často zplaňuje v nížinách podél vodních toků. Do Evropy byl prvně introdukován koncem 17. století jako parková dřevina (např. vysazen v Královské oboře). V Praze je však téměř výhradně součástí udržované městské zeleně. Jeho původní vlastí je Severní Amerika.

Kolotočník ozdobný (*Telekia speciosa*)

Statná vytrvalá bylina dosahující nezhledka výšky až 2 m. Tento druh pronikl na území Čech zřejmě ze Slovenska, a to nejprve jako ozdobná parková rostlina. Často však zplaňuje podél vodních toků a podél cest. Vlastní nálezy z území Prahy jsou řídké, ale výskyt ve volné přírodě byl zjištěn např. v Průhonicích, na Chodově a v bezprostřední blízkosti Prahy v Roztokách.

Křídlatka japonská (*Reynoutria japonica*)

Vytrvalá, dvoudomá statná bylina, která dosahuje často výšky přes 2 m. Od následujícího druhu se liší zvláště utatou bází listové čepele a jejím zakončením dlouhou špičkou. Rostlina byla v minulosti hojně pěstována v parcích, ale častým zplaňováním na březích vodních toků, na rumišťích, opuštěných místech a podél cest se stala nepříjemným invazním druhem. K tomu přispívá výrazně její schopnost intenzivního vegetativního rozmnožování oddenky. Původním areálem jsou Korea, Čína a Japonsko, do Evropy byla introdukována v první polovině 19. století. Vzhledem ke svému obecnému rozšíření se s ní můžeme setkat na všech uvedených stanovištích na území Prahy.

Křídlatka sachalinská (*Reynoutria sachalinensis*)

Rostlina podobná předešlému druhu, báze listů je však srdčitá a zakončení čepele tupé. Roste též na obdobných stanovištích, ale její původ je na Sachalinu.

Křídlatka česká (*Reynoutria x bohemica*)

Tento kříženec předchozích dvou druhů nese jejich intermediární znaky a také se nejčastěji vyskytuje v blízkosti obou mateřských jedinců, což je v přírodě jev velmi častý. Na našem území je v současné době již zřejmě značně rozšířen, ale nedostatečně zmapován. V Praze jsou známá naleziště např. v okolí Bulovky a v Průhonicích.

Kustovnice cizí (*Lycium barbarum*)

Keř až 2 m vysoký s prutovitými, převislými větvemi. Pochází z jihovýchodní Evropy z Malé Asie. Pro svůj dekorativní vzhled je často pěstována v parcích a v živých plotech, nezhledka však zplaňuje. V Praze se s tímto keřem setkáme zvláště na svazích a okrajích parků, např. u Letenských sadů. Volně v přírodě roste především na okrajích cest, na hrázích, rumišťích a na neudržovaných svazích.

Laskavec (*Amaranthus sp.*)

Rod zastoupený u nás několika zpravidla jednoletými druhy bylin, které se šíří zvláště na ruderalních stanovištích nebo jako polní plevel. Můžeme se s nimi proto setkat na všech přírodních památkách, kde jsou obdobné biotopy zastoupeny. Původ většiny druhů je v Severní, vzácněji v Jižní Americe.

Netvařec křovitý (*Amorpha fruticosa*)

Keř dosahující u nás zpravidla výšky do 2 m. Jeho obvyklým stanovištěm jsou okraje silnic a železničních tratí, často se však i vysazuje do parků (např. Kinského zahrada na Petříně). Do Čech byl introdukován jako ozdobná parková dřevina v polovině 19. století, a to ze Severní Ameriky. Zplaňuje poměrně vzácně.

Netýkavka malokvětá (*Impatiens parviflora*)*

Jednoletá bylina druhotně obecně rozšířená na všech vlhkých místech podél lesních cest, ve stinných lesích, na okrajích potoků a na ruderalních stanovištích. Do Čech byla introdukována v druhé polovině 19. století, původní areál se nachází v jihozápadní Sibiři. V Praze se s ní setkáme na všech popisovaných místech, význačné porosty jsou např. v lesích celé Divoké Šárky.

Netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*)

Statná jednoletá bylina zplanělá na březích řek, potoků (šíří se především ve směru jejich toku) a rybníků. Původně byla pěstována jako okrasná a medodárná rostlina. Pochází z oblastí západního Himaláje, do Čech byla introdukována až koncem 19. století. V Praze nalezneme bohaté porosty např. na březích Šáreckého potoka v přírodní památce Divoká Šárka.

Oman pravý (*Inula helenium*)

Vytrvalá, až 2 m vysoká bylina z čeledi hvězdnicovitých, která roste nejčastěji na ruderalních místech nebo v pobřežních porostech. V minulosti byl pěstován jako léčivka. Nálezy z území Prahy nejsou podchyceny. Původním areálem byla Střední a Přední Asie.

Pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*)

Stromovitá dřevina, která ve vhodných podmínkách dorůstá výšky až 25 m. Je to teplobytný, velmi vitální strom odolný vůči exhalacím. Vzhledem k tomu, že vyžaduje větší množství vápníku v půdě, dobře se mu daří i ve městské zástavbě. Introdukován byl do Evropy koncem 18. století z Číny a je často vysazován v parcích (např. park na Karlově náměstí). Vzhledem k jeho nenáročnosti na životní podmínky a k jeho rychlému růstu se snadno šíří nejen ve volné přírodě, ale i ve městech. V Praze se např. vyskytuje u zanedbaných objektů a staveb.

Pupalka dvouletá (*Oenothera biennis*)

Statná, až 2 m vysoká dvouletá bylina se žlutými, v noci rozkvétajícími květy. Jejím původním stanovištěm jsou pravděpodobně štěrkopískové náplavy břehů řek, druhotně se s ní setkáme v pískovnách, lomech, podél tratí i v ruderalních společenstvech. Pochází zřejmě z Dálného Východu, introdukována do Čech byla jako kořenová zelenina a léčivka počátkem 18. století. V Praze se s ní můžeme setkat především v pobřežních náplavech Vltavy.

Rukevník východní (*Bunias orientalis*)

Brukvovitá bylina, která dosahuje na vhodných stanovištích výšky až přes 1 m. Tento druh se k nám rozšířil z Asie (popř. z východní Evropy) a vzhledem k jeho přizpůsobivosti se s ním setkáme na suchých i vlhkých místech, ale zpravidla vždy s vyšším obsahem vápníku v půdě. Roste zvláště na rumišťích, na okrajích cest, v příkopech, podél železničních tratí i v okolí vody. Do Prahy pronikl v malém zřejmě z Českého krasu, kde je v některých oblastech poměrně hojně zastoupen (např. na Karlštejnsku). Do Čech byl zavlečen přibližně v polovině 19. století.

Slunečnice topinambur (*Helianthus tuberosus*)

Vytrvalá vysoká hvězdnicovitá bylina vytvářející často celé porosty. Dříve často pěstovaná v zahradách, postupně však zplaněla, a to zvláště podél řek, na rumišťích, v příkopech a na místech zemních prací. Původní rozšíření bylo v Severní Americe, na území Prahy se s ní setkáme např. v Ruzyni, na Smíchově nebo v Chuchli.

Škumpa orobincová (*Rhus hirta*)

Keř nebo nižší strom s lichozpeřenými listy a s palicovitě utvářenými latami žlutavě zelených květů. Jedná se o nenáročnou dřevinu rostoucí dobře na suchých i zamokřených půdách, která byla jako ozdobná parková rostlina introdukována do Čech v první polovině 19. století (do parku Královské obory) ze Severní Ameriky. Dobře se množí kořenovými výmladky, což usnadňuje šíření zplanělým exemplářům ve volné přírodě. V Praze je tato dřevina vázána především na parky a zahrady.

Trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*)

Až 25 m vysoký strom, řídčeji keř se zpeřenými listy a s trny palistového původu. Jeho původním areálem je Severní Amerika, do Čech byl introdukován jako ozdobná parková dřevina začátkem 18. století. Vzhledem k nízkým nárokům na živiny rychle zplaněl, a to zvláště na místech s malým výskytem konkurenčních druhů rostlin. Setkáme se s ním proto např. na okrajích cest, na kamenitých stráních, v lesním zápoji, ale stále ještě i v parcích, alejích a zahradách. V Praze se s ním setkáme především na svažitých terénech např. v Chuchli, v Prokopském údolí, v Radotínském údolí atd. Jeho nebezpečí jako invazního druhu spočívá i v tom, že potlačuje výrazně růst okolních druhů rostlin podrostu.

Třapatka dřipatá (*Rudbeckia laciniata*)

Statná vytrvalá bylina často dosahující výšku přes 2 m. Roste především na březích řek, rybníků nebo i umělých vodních nádrží, ale také v příkopech, na vlhkých loukách a v ruderálních společenstvech. Od poloviny 19. století byla často pěstována jako ozdobná rostlina, brzy však začala zplaňovat a intenzita jejího šíření vrcholí právě v současné době. Jejím původním areálem je Kanada a střední oblasti USA. Na území Prahy se ve větší míře vyskytuje např. v Bohnicích nebo v Hloubětíně.

Třtina křovištní (*Calamagrostis epigeos*)

Trsnatá rostlina podobných vlastností jako druh předešlý s častým výskytem i na písčitých půdách a v okolí vod. Je hojně rozšířená na celém našem území, tedy i na odpovídajících stanovištích území Prahy.

Třtina rákosovitá (*Calamagrostis arundinacea*)

Vysoká trsnatá tráva rostoucí nejčastěji na světlínách v listnatých a smíšených lesích. Vyhledává zvláště vysychavá zásaditá či slabě kyselá stanoviště s absencí vápníku. Je to druh u nás původní, který se však v přírodě rychle šíří, a proto se s ním setkáme i na všech obdobných místech pražského území.

Vlíčí bob mnoholistý (*Lupinus polyphallus*)

Vytrvalá, až 1 m vysoká bylina s typickým hroznem modrofialových květů. Dobře se jí daří na okrajích cest, na mýtinách nebo v řídkých lesních porostech. Pochází z USA, u nás byla zprvu často záměrně vysévána v lesích s kyselou půdou. Brzy však zplaněla a zdomácněla. V Praze není její výskyt tak častý.

Vratič obecný (*Tanacetum vulgare*)

Vytrvalá, aromatická, až přes 1 m vysoká bylina, která vytváří často husté a rozsáhlé porosty. Setkáme se s ní obecně na lesních okrajích, podél cest, na pasekách, rumištích, podél toků a na zanedbaných plochách. Původní rozšíření je téměř v celé Evropě, častý výskyt je zaznamenán i v Praze (např. Centrální park ve Stodůlkách).

Zlatobýl kanadský (*Solidago canadensis*)

Vytrvalá, přes 1 m vysoká hvězdnicovitá bylina vytvářející často husté a rozsáhlé porosty. Stonky jsou v horní polovině (podobně jako rubus listů) hustě chlupaté, čímž se liší od následného velmi podobného druhu. K nejčastějším jejím stanovištím patří především rumiště v okolí obcí a zahrad, okraje silnic, břehy řek a železniční náspy. Původním areálem je území téměř celé Severní Ameriky, do Čech byla introdukována jako ozdobná rostlina přibližně ve druhé polovině 19. století. Se zplanělými jedinci se setkáme i na několika lokalitách v Praze.

Zlatobýl obrovský (*Solidago gigantea*)

Rostlina podobná předchozímu druhu, ale celá lysá, obdobná jsou i její stanoviště (břehy vod, rumiště, podél cest a železničních náspů). Původním areálem je Kanada a značná část území USA. Ke zdomácnění a zplanění na území Prahy došlo přibližně ve 2. polovině 19. století, a to zvláště na březích Vltavy.

Problémy invazních druhů rostlin

Invazní druhy rostlin působí problémy dvojího druhu. Především působí jejich pyly jako alergen a za druhé vytěsňují z přirozených stanovišť původní druhy rostlin a znemožňují jejich šíření. Ten druhý problém se týká především zvláště chráněných území. Na druhou stranu jsou tyto rostliny většinou rostlinami pionýrskými a obsazují půdně devastovaná území s úsilím vytvořit novou půdu, což se jim do určité míry daří.

Ovšem jde-li o zvláště chráněná území, je třeba jejich výskyt likvidovat, a to za pomoci osvědčených prostředků, tj. mechanickým kácením a mýcením u stromů a keřů a za pomoci chemických látek (např. Roundup) a kosením u bylin. Zvláště agresivní druhy bylin (např. bolševník velkolepý či netýkavka žláznatá) je vedle kosení rovněž třeba chemicky likvidovat, a to na všech stanovištích jejich výskytu.

Některé významné invazní druhy bezobratlých (Ziegler)

Současný teplotní výkyv směrem nahoru přispěl v posledních deseti letech k rychlému rozšíření některých bezobratlých živočichů z jižní Evropy do naší přírody, hlavní město Prahu nevyjímaje. Patří k nim rovněž dva velice výrazné druhy, se kterými se často setkáváme v přírodě. Tyto druhy nepředstavují ve volné přírodě žádné nebezpečí.

*Plzák (*Arion lusitanicus*)*

Patří mezi nahé plže. Statné tělo (dlouhé do 10 cm) má napjatou, hrubě hrbolkovanou pokožku oranžově hnědé barvy. Štít je vpředu i vzadu široce zaokrouhlený, dýchací otvor leží na jeho pravém spodním okraji v přední polovině těla. Jde o plže herbivorního, který se však nevyhýbá ani odpadkům a zdechlinám (včetně příslušníků svého druhu). Z hlediska zahrádkářů a částečně i zemědělců představuje škůdce, protože po „invazi“ těchto plžů na zahrádku nezbývá z pěstovaných bylinných produktů téměř nic. V přírodě samé však příliš škody nenadělá. V posledních pěti letech našel svého predátora především v kachně divoké.

*Křížák pruhovaný (*Argiope bruennichi*)*

Délka těla samičky až 2 cm, zadeček nápadně černožlutě příčně pruhovaný. Sameček je drobný a barevně méně výrazný než samička. Tento druh staví velké okrouhlé síť asi 30 cm nad zemí s velkým bílým terčem hustého pletiva a se svislým křivolakým stabilimentem. Obývá především teplá stanoviště, v Praze spíše suché stepní lokality, vzácněji se vyskytuje ve vlhkých údolích a loukách. Pro přírodu nepředstavuje větší nebezpečí, naopak sám je předmětem predace našich běžných pavoučích predátorů.

Významné invazní druhy obratlovců, které představují aktuální nebo potenciální riziko pro biodiverzitu Prahy (Brejšková)

Invazní druhy (invasive alien species) – nepůvodní druhy, jejichž zavlečení, vysazení a/nebo rozšíření ohrožuje biodiverzitu (definice CBD)⁹.

Střevlička východní (*Pseudorasbora parva*)

Ryba z čeledi kaprovitých dorůstající velikosti cca 10 cm. Má řadu předpokladů pro šíření a rychlé rozmnožení. Pohlavně dospívá ve vhodných podmínkách už ve druhém roce života. Dostala se do našich vod pravděpodobně s násadou ryb (amur bílý) už v osmdesátých letech minulého století. Ve sportovním rybářství je používána jako nástražní rybka. Původní oblast výskytu je Japonsko, Korea a Dálný Východ. Je ekologicky agresivním druhem, s širokým spektrem potravy. Obývá stojaté i tekoucí vody. Je konkurenčním druhem původních druhů ryb (slunka obecná, střevle potoční) a negativně ovlivňuje i populace obojživelníků (konzumuje larvální stadia). V současnosti není žádný účinný způsob eradikace. Je nezbytné zabránit šíření druhu vinou nedbalosti na nové lokality. Nejhorší situace nastává při rozšíření střevličky do opuštěných lomů, pískoven apod. Je schopna zlikvidovat larvální stadia obojživelníků.

Norek americký (*Mustela vison*)

Druh, známý též pod názvem mink, byl přivezen ze Severní Ameriky na farmy pro chov kožešinových zvířat ve 20. letech 20. století. Šíření do volné přírody začalo v první polovině 60. let minulého století pravděpodobně neplánovanými úniky chovaných zvířat. O začátku invaze do volné přírody lze hovořit od 90. let, kdy pokračovaly úniky a došlo k záměrnému vypouštění zvířat ze zanikajících farem. Následovala rychlá kolonizace nově osídlených oblastí. Druh vykazuje značnou ekologickou plasticitu při osídlování nových území (např. u expandujících populací došlo k posunu poměru pohlaví ve prospěch samic, zvýšení plodnosti, využívání širokého potravního spektra).

Tento druh obývá okolí řek a menších vodních toků. Centrem výskytu jsou jihozápadní Čechy (Berounka, Vltava a jejich přítoky, Českomoravská vrchovina). Základní složky potravy norka amerického tvoří drobní savci, ptáci (do velikosti lysky včetně), obojživelníci, ryby, korýši, měkkýši a hmyz. Konzumuje též plazy (užovky r. *Natrix*). Vymizení užovky podplamaté (*Natrix tessellata*) z některých lokalit v údolí Berounky, ještěrky zelené (*Lacerta viridis*) u Ohře je s největší pravděpodobností způsobeno predacním tlakem norka amerického. V letech 2000-2004 proběhl na Padrtském potoce výzkum zaměřený na vliv norka amerického na autochtonní druh – raka kamenáče (*Austropotamobius torrentium*). V průběhu čtyřletého výzkumu došlo ke snížení početnosti populace raků o 53 %.

Bariéry na vodních tocích nepředstavují překážku v migraci těchto zvířat. Jediným účinným způsobem řešení je účinná eradikace jednotlivých zvířat odstřelem nebo odchytom do vlezových pastí.

Podle oficiální myslivecké statistiky (www.mze.cz) bylo v roce 2004 uloveno na území České republiky pouze 359 kusů norků. Problémem je současná myslivecká legislativa, která umožňuje lov norka pouze členům myslivecké stráže a mysliveckému hospodáři¹⁰.

Nálezy norka amerického v Praze a okolí:

- Berounka v Radotíně (Ložek) – 1998,
- Žofín (Anděra) – 2000,

⁹ CBD – Úmluva o biologické rozmanitosti (Rio de Janeiro 1992).

¹⁰ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti (ve znění pozdějších předpisů).

– soutok Berounka-Vltava (Mudra) – 2004.

Na základě dosud ojedinělých nálezů v Praze a její blízkosti lze předpokládat, že je norek americký schopen proniknout po březích Vltavy, projít po říčních navigacích středem města a šířit se k severu. Větší rozšíření norka může v budoucnu ohrozit populace plazů (*Natrix tessellata*, *Lacerta viridis*).

▪ Problematika vysazování domestikovaných kachen

(Zpracováno s použitím zprávy z úkolu Péče o prostředí vodní pernaté zvěře, řešitel: Ing. František Havránek, CSc., Ústav pro výzkum lesních ekosystémů)

Na vysazování domestikovaných kachen divokých (*Anas platyrhynchos*) do volné přírody by mělo být pohlíženo jako na šíření nebezpečného invazního druhu. Vektorem šíření je v tomto případě člověk. Od začátku osmdesátých let minulého století začaly stavy populace divokých kachen klesat. V některých oblastech dosáhly 80-90% úbytku. Vzhledem k tomu, že březňáčka byla vždy velmi vyhledávaným druhem lovné zvěře, snažili se myslivci uměle zvýšit počet kachen vysazováním odchovaných jedinců. Bohužel použitým chovným materiálem byli zčásti importovaní jedinci, kteří byli potomky křížení s domestikovanou formou kachny. Tito ptáci byli po mnoho generací chováni pouze farmovým způsobem a selektováni na vysokou produkci vajec a tělesné hmotnosti. Domestikace se dále projevila zvětšováním objemu vajec a jejich zesvětlením. Kachňata z farmových chovů rostou rychleji a adultní jedinci mají vyšší hmotnost. Mezi morfologickými kvantitativními znaky – hmotností srdce a těla – dvou srovnávaných skupin se rýsují náznaky logických změn, které ukazují na geneticky fixované snižování výkonnosti organismu. Fenotypově se tyto jedinci dají identifikovat podle aberantního zbarvení, samci mají často modrý zobák, samice jsou větší a světlejší. V zahraničí na západ od nás je genofond kachny divoké již natolik narušen, že nechybí názory, že „čistá“ kachna divoká tam místy již neexistuje. Např. jen ve Francii je každoročně vysazeno 1,3 milionu těchto kachňat do volné přírody.

Genofond české populace březňáčky je ohrožován ze tří směrů. Jednak k nám zaletují nečistokrevní ptáci ze zahraničí, čemuž lze sotva zabránit. Můžeme však předpokládat, že jinak zdravá populace druhu by byla schopna toto znečištění eliminovat. Druhým zdrojem ohrožení jsou, jak bylo uvedeno, městské populace druhu, kde je procento genetického znečištění zvláště vysoké a přirozený výběr působící proti aberantům nedostatečný. Můžeme ale oprávněně soudit, že k mísení městských a mimoměstských kachen sice bezesporu dochází, že však výměna genů je nevelká a že tedy i nevládnutí situace ve městech by nemělo znamenat nezbytnou ztrátu „čistokrevné“ divoké březňáčky. Třetí nejzávažnější cestou ohrožení genetické čistoty druhu u nás je masové vysazování kříženců či alespoň ptáků pochybné genetické čistoty pro lovecké účely. Sotva lze pochybovat, že toto je hlavní důvod zjištěného narušení genofundu druhu u nás.

Ačkoli je již prokázáno, že ani masové vysazování nemůže zvýšit populační hustotu kachny divoké, je nepochopitelné, že tyto kachny jsou stále vysazovány do chráněných území. Příkladem může být Přírodní památka Litoznice. Každoročně jsou vysazeny stovky poloodrostlých kachňat. Kvalita vody v těchto rybnících je velmi špatná kvůli znečištěné Říčance. Tyto kachny přispívají k dalšímu obohacení živinami. Polodivocí ptáci jsou závislí na krmení, instalaci krmítek a míst k odpočinku. Při sebemenším vyrušení hromadně přeletují a plaší ostatní druhy ptáků. Celý prostor je silně znečištěn trusem, peřím a krmením. Přítomnost těchto kachen toleruje jen málo druhů jiných vodních ptáků. Citlivé druhy lokalitu opouští. Chráněné území slouží pro odchov ptáků pro lov, je tedy využíváno pro zájmovou činnost na úkor potřeb ochrany přírody.

Stav v roce 2006: Vysazování domestikovaných kachen bylo striktně zakázáno Mysliveckému sdružení odborem ŽP Magistrátu v roce 2006 ve všech chráněných územích s vodními biotopy. V nechráněné přírodě je vždy nutné vyžádat si stanovisko orgánu ochrany přírody.

6.3 Celoměstský systém zeleně

Znázorněno viz III. Grafická příloha č. 35.

Pozitivní lidská činnost při tvorbě krajiny a kultivovaného městského prostředí vytvořila historické obory, zahrady, parky, příměstské lesy a městské parky. Přírodní rámec a konfigurace terénu umožnily rozvoj přírodních a přírodě blízkých společenstev.

Obecně lze členit městskou krajinu na urbanizovanou (v rámci zastavěného území) a příměstskou (navazující plochy v nezastavěném území). Z hlediska prostorového členění s ohledem na stupeň urbanizace a rozvojové trendy, které určují charakteristiku jednotlivých částí, je možné území členit do tří pásem:

- V centrální oblasti s převážně historickou zástavbou jsou dominantní historické zahrady z různých vývojových období, parkové plochy s intenzivní údržbou spolu s plochami městského parteru a stromořadími, ojediněle kvalitní zeleň vnitrobloků a plochy hřbitovů. Lesní a přírodě blízké porosty se vyskytují jen v liniích a na menších plochách na nepřístupných svazích.

Zeleň tvoří významnou kulisu historickému jádru, je součástí známých panoramat a obrazu Vltavy s jejími ostrovy. Je součástí úpravy většiny veřejných prostorů a náměstí. Její rozsah v jednotlivých částech města odpovídá době založení a charakteru každé čtvrti.

Zachované historické zahrady a parky včetně areálové zeleně doplňují tzv. systémová stromořadí. Zprostředkovávají vzájemný kontakt ploch zeleně a umožňují průchodnost území zelení.

Některé zahrady a parky jsou součástí národních kulturních památek s vyšším stupněm památkové ochrany, např. zahrady Pražského hradu včetně Chotkových sadů, zahrady a parky Vyšehradu, zahrada kláštera na Strahově, Valdštejnská zahrada, zahrada kláštera na Slovanech, vrch Vítkov. Zahradních děl z různých vývojových období, která patří do kategorie památek zahradního umění, je v hl. m. Praze kolem 250.

Zahrady a parky centrální části jsou součástí Pražské památkové rezervace, a tím se řadí k památkám světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Některé zahrady a parky nebo jejich části jsou chráněny i podle zákona č. 114/92 Sb., např. Královská obora, obora Hvězda, vrcholové partie zahrady Kinských, Nebozízku, Seminářské a Lobkovické zahrady a strahovských zahrad, park u rozhledny na Petříně.

Dominantní část území je prostorově stabilizovaná a možnosti pro rozvoj nových ploch zeleně jako součásti zástavby jsou minimální. V současné době je velmi ohrožena vnitrobloková zeleň. S nárůstem potřeby parkovacích stání jsou budovány podzemní objekty, a tak ubývá zeleň na rostlém terénu. Zeleň je enormně zatížena stresovými faktory městského prostředí, zejména uliční stromořadí zasolením.

Rezerva pro uplatnění zeleně je v obohacení uličních prostorů a veřejných prostranství plochami a liniemi zeleně, případně podle charakteru a funkce prostoru se stromy ve zpevněném povrchu. Zlepšení mikroklimatu lze dosáhnout využitím vodních prvků.

Zeleň této části má velký význam pro zachování účinku zeleně v hlavních panoramatech.

- Ve středním pásmu (kompaktní město) převažují lesní porosty a přírodní plochy zeleně nad plochami orné půdy, významný podíl má i parkově upravená zeleň v přímé vazbě na zástavbu a zeleň u rodinných domů.

Do této části je možno zařadit zeleň vnitrobloků u vícepodlažní činžovní zástavby. Většinou jsou v nich neudržované stavební objekty, přerostlá neudržovaná zeleň zastíňuje plochy, které tak nejsou využívány k odpočinku, ale spíše ke skladování nepotřebných věcí. Tyto prostory představují velký potenciál rozvoje zeleně spolu s možnostmi krátkodobé rekreace. I zde je při rekonstrukcích domů vyvíjen tlak na stavbu pozemních garáží, a tím na likvidaci vzrostlé zeleně.

Zeleň rezidenční vilové zástavby s dostatečným prostorem soukromých zahrad slouží především jako zahrady okrasné, rekreační. Veřejnou zeleň zde představují zejména uliční stromořadí a malé parkově upravené plochy.

Zeleň rodinných domů většinou se zahradami 600-800 m² plní obvykle funkci hygienickou a estetickou pro majitele domu. Pro každodenní rekreaci zde většinou není v odpovídající docházkové vzdálenosti místo.

Sídlíštní zástavba. Již v roce 1993 byl v generelu zeleně dokladován výskyt sídlišť s dostatečným množstvím zeleně, nedostatečným a bez zeleně. Kvalita i údržba zeleně spolu s vybaveností byla nedostatečná. Od té doby se i na sídlištních původně bez zeleně objevila zeleň náletová nebo založená amatérsky, případně dosázená městskou částí. Útvar rozvoje hl. m. Prahy zpracoval v září 2001 analýzu Regenerace panelových sídlišť (viz komentář urbanistické části, arch. Havrda).

Z analýzy vyplývá, že v sídlištních převažují plochy zeleně průměrné kvality, vyžadující 50% regeneraci a plochy zeleně nekvalitní – podprůměrné, vyžadující 75% regeneraci.

Na špatném stavu sídlíštních prostorů se projevuje chybné založení cestní sítě nerespektující provoz v prostoru (bohužel se toto založení cest většinou nadále potvrzuje i při probíhajících regeneracích sídlišť).

Kvalita zeleně z hlediska rostlinného materiálu se zlepšila, stromová zeleň dosahuje dospělosti, problémem jsou ještě přerostlé výsadby převážně okrasných jehličnanů, které tvořily jakési předzahradky a stínily ve spodních patrech domů, ty jen pomalu zanikají. Z hlediska uspořádání zeleně se většinou jedná o nekoncepční řešení, které souvisí s původním nevhodným řešením parteru. Vybavenost sídlišť neodpovídá potřebám obyvatel. Chybí prostorový řád a identita.

Výjimku představují sídliště, u nichž byly založeny parkově upravené prostory, které dnes představují velmi hodnotné plochy zeleně, např. Ďáblice, Stodůlky, Na Dědině. Jako sídliště s kvalitními plochami zeleně lze označit např. Kobylisy, Ďáblice a Jižní Město II.

- Ve vnějším pásmu v návaznosti na příměstskou krajinu převažují plochy orné půdy, které přecházejí do linií a ploch přírodních porostů a doprovodných porostů vodotečí a vodních ploch. Výrazné jsou zelené klíny tvořené převážně lesními porosty a plochami přírodní zeleně, které pronikají do intenzivně zastavěného území. Zelené klíny tvoří základní kostru současné městské krajiny. Příměstská krajina s původně venkovským osídlením je v územním plánu doplněna o nízkopodlažní formy bydlení, navazující na zástavbu stávajících sídel. Venkovský charakter příměstské krajiny je ovšem setřen vizuální dominancí sídlišť na okraji zastavěného území. K tomu se přidávají ještě velké hmoty nákupních center a logistických areálů bez odpovídajícího množství

zeleně. Vnější pásmo však představuje největší prostorový potenciál pro posílení systému zeleně, systému ÚSES, rozvoj rekreačních ploch, ochranu pramenných oblastí toků a jejich niv.

Zásadním a zcela výjimečným systémem ve využívání krajiny je celoměstský systém zeleně. Zahrnuje zejména lesy, louky, parky, parkově upravené plochy a historické zahrady, sady, zahrady a plochy přírodní zeleně. Součástí systému je i většina chráněných území a plochy systému ekologické stability.

Po roce 1992 se začaly budovat základy k systémovému přístupu k zeleni ve městě. Významným dokumentem byl Generel zeleně hlavního města Prahy (Zahradní a krajinářská tvorba, s.r.o., 1993). Cílem zpracování odvětvového generelu bylo vytvořit materiál pro stanovení zásad řešení zeleně jako podklad pro rozhodování. Součástí generelu bylo zpracování mapy biogeografického členění území Prahy, která sloužila spolu s ÚSES jako podklad pro zonaci dřevin a základní výběr rostlinného materiálu pro dané území.

Základem pro vytvoření biogeografické diferenciace území bylo vyhodnocení přírodních podmínek, vegetační stupňovitosti, trofického a hydrického režimu stanoviště. Biogeografická diferenciace území je zpracována do mapového podkladu v M 1:10 000 a v tabelární části je navržena zonace dřevin a výběr rostlinného materiálu. Generel potvrdil nedostatek ploch zeleně ve městě a zejména jejich nerovnoměrné rozmístění.

Následoval další významný koncepční materiál Systém zeleně hlavního města (zpracovatel Ing. Petr Kučera, Ekologická dílna Brno, 1995), který řešil nerovnoměrné rozmístění ploch na území města a otázky financování a kompetencí v oblasti zeleně. Kromě využití v územním plánování sloužil tento projekt jako podklad pro koncepční materiál „Zásady péče o zeleň v hlavním městě Praze“, které v roce 1996 schválilo Zastupitelstvo hl. m. Prahy.

Systém zeleně hlavního města Prahy

Struktura systému zeleně je zde vyjádřena dvěma aspekty: individuálním – systém je složen z mozaiky základních ploch (každá základní plocha má jiné vlastnosti) a systémovým – systém zeleně budují především prostorové a funkční vazby mezi jednotlivými plochami.

Prostorová koncepce systému zeleně – zelené klíny, rozvojové osy a rozvojové uzly – byly zapracovány do ÚPn jako základ celoměstského systému zeleně. Výrazná významová hierarchie se stala základem systému péče o zeleň.

- Zelené klíny: V těchto územích jsou soustředěny souvislé komplexy volných ploch s různými hlavními funkcemi (zemědělský půdní fond, lesní půdní fond, různé funkční typy zeleně krajinné, vzácněji zeleně městské, pasekářské formy osídlení, zahrádkářské a chatové lokality). Vzniká tak mozaika biologicky aktivních ploch v rozmanitém prostorovém uspořádání (plošné, liniové, bodové prvky, porosty lesů, dřevin rostoucích mimo les, solitérů, travní porosty, orná půda), pronikající do intenzívně urbanistického území. Zelené klíny jsou součástí urbanistické kompozice sídla. Jsou pouze limitně zastavitelné v souladu s regulativy návrhu územního plánu.
- Rozvojové osy: Systém zeleně je založen především na intenzívně pěstovaných a udržovaných plochách zeleně. Tyto plochy jsou v návrhu soustředěny do těch částí území, kde je zelení vytvářena protiváha urbánním a stavebním strukturám. Tyto rozvojové osy zeleně dotvářejí prostorově a funkčně spojitý systém budovaný vzájemnými vazbami jednotlivých ploch. Soustava

rozvojových os se opírá o významné (zpravidla historicky vyvinuté) vegetační objekty sídla, sdružené v rozvojových uzlech urbánní osnova.

- Rozvojové uzly: Rozvojové uzly představují polyfunkční integrovaná a zpravidla intenzívně urbanizovaná území, v nichž více než jinde hrají významnou prostorotvornou roli vegetační prvky. Plochy rozvojových uzlů jsou navrhovány v různých typech zeleně v závislosti na historickém, urbanistickém a technickém charakteru území.

Územní ochrana ploch zeleně v územním plánu

U členění ploch zeleně v územním plánu je určující funkční hledisko. Jako monofunkční plochy zeleně jsou v ÚPn stabilizovány následující kategorie:

- LR - lesní porosty: zahrnují lesní porosty a pozemky určené k plnění funkcí lesa, lesní školky a trvalé travní porosty,
- PP - historické zahrady, parky a parkově upravené plochy, hřbitovy (*ZP - parky, historické zahrady a hřbitovy*) zahrnují památkově chráněné plochy zahradní architektury, záměrně založené a architektonicky ztvárněné plochy zeleně, zelené parkové pásy a systémová stromořadí; historické zahrady jsou jako památky zahradního umění zařazeny do operativního seznamu nemovitých kulturních památek hl. m. Prahy s ochranou dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů,
- ZN - přírodní nelesní plochy (*ZMK - zeleň městská a krajinná*),
- NL - louky a pastviny,
- IZ - izolační zeleň.

Pěstební plochy zahrnují:

- PSZ - sady a zahrady (*PS - sady, zahrady, vinice*),
- PZA – zahradnictví,
- PZO - zahrádky a zahrádkové osady.

Během zpracování KOP byla změnou č. 1000 upravena a zjednodušena legenda ÚPn. Nové změněné názvy jsou v předchozím výčtu uvedeny kurzívou.

Monofunkční plochy zeleně vyjma izolační zeleně a produkčních ploch tvoří spolu s některými polyfunkčními plochami celoměstský systém zeleně vymezený ve výkresech č. 30 a 31 územního plánu.

Nezanedbatelnou funkci má rovněž zeleň v polyfunkčních plochách, např. ve funkci doplňkové, tj. zeleň u rodinných domů a v areálech. K celoměstskému systému zeleně se ještě přidávají plochy sloužící oddechu, kde převažuje podíl zelených ploch a je minimální podíl zástavby.

Územně je zeleň chráněna i v plochách sloužících oddechu, zvláště v plochách zeleně s pasivní rekreační funkcí a v území rekreace s prioritou ochrany přírody.

Vegetace v polyfunkčních plochách mimo stabilizovaná území je chráněna koeficientem zeleně KZ, obsaženém ve směrné části ÚPn, a v některých případech značkou hodnotná zeleň vyžadující zvláštní ochranu.

Vyhodnocení trendů rozvoje zeleně

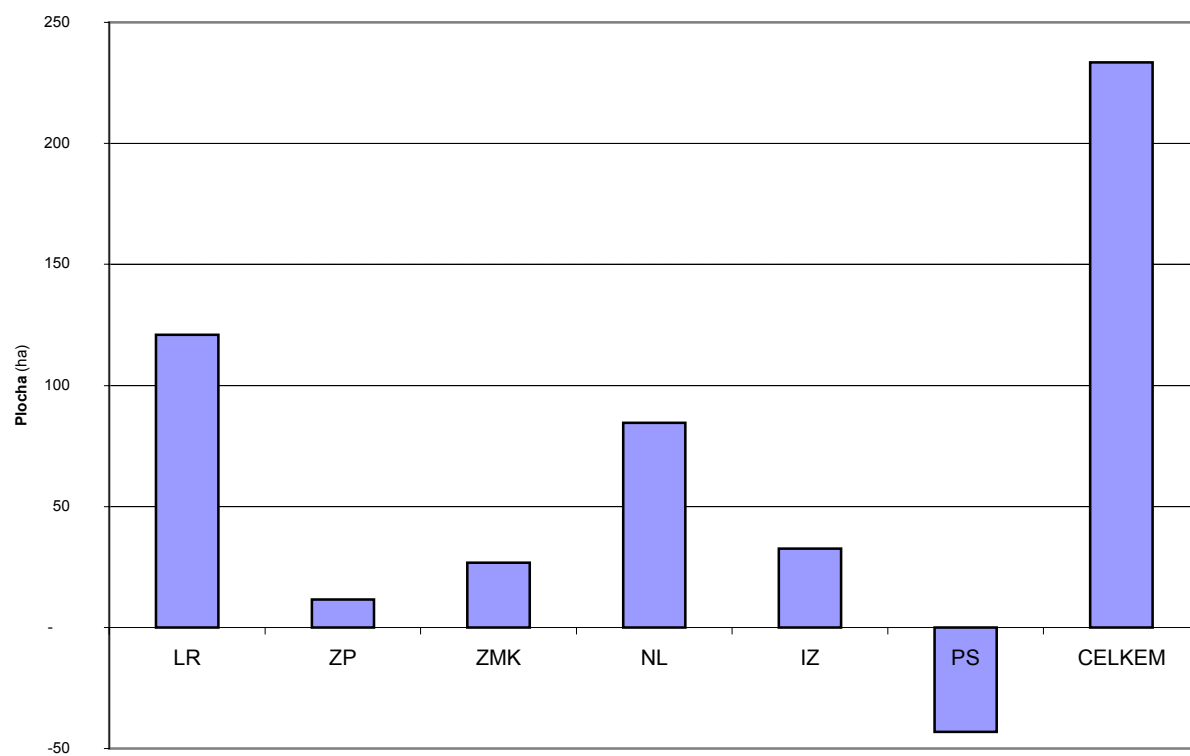
Při analýze veškerých ploch zeleně (zahrnuta i zeleň v zástavbě) odpovídá dle ÚPn ukazatel 69-92 m²/obyvatele, při analýze pouze monofunkčních ploch zeleně je to 44-60 m²/obyvatele. Optimální ukazatel pro město nad 1 mil. obyvatel je dle Generelu zeleně celkem 80 m²/obyvatele.

Z toho vyplývá, že v návrhu systému zeleně je relativně dostatek ploch, stávající plochy jsou však nerovnoměrně rozložené, nejméně je zeleň zastoupena v centru, výrazně chybí v severovýchodním sektoru, dostatek je na jihozápadě a západě. Tento problém prostorově řeší celoměstský systém zeleně jako součást ÚPn, v němž jsou stávající plochy zeleně doplněny o navržené plochy tak, aby bylo dosaženo relativně rovnoměrného zastoupení zeleně na území hl. m. Prahy.

Během platnosti ÚPn však dochází k řadě změn, které jsou příčinou úbytku ploch zeleně zejména ve vnitřní Praze.

Následující graf ukazuje plošnou bilanci základních monofunkčních ploch zeleně podle ÚPn vztažených k roku 1999 a po změnách do roku 2004. Vyjma úbytku ploch sadů a zahrad PSZ dochází v ostatních funkcích k nárůstu ploch zeleně.

Bilance ploch zeleně ve vztahu ke změnám ÚPn v rozmezí let 1999 - 2004

Pro zjištění míry vlivu změn ÚPn na plochy zeleně provedl MHMP SURM podrobnou analýzu změn v letech 1998-2003. V tomto období bylo vydáno 45 územních rozhodnutí, v nichž byla zastoupena zeleň. 2/3 rozhodnutí se vztahovaly k zeleni ve funkci doplňkové a 1/3 k monofunkčním plochám zeleně. Výsledkem analýzy bylo zjištění, že rozsah zeleně navržený územním plánem snížily úpravy provedené v rámci změn o více než 5 %. Z analýzy rovněž vyplynulo, že k úbytkům zeleně dochází zejména ve vnitřní části města a k nárůstu ploch na okraji.

Přitom zakládání zeleně v monofunkčních plochách probíhá a pravděpodobně bude probíhat zejména ve vnějším pásmu, a tak podle uvedeného trendu může nastat situace, kdy při zdánlivém nárůstu monofunkčních ploch bude ubývat zeleně ve vnitřní Praze.

Realizace nových ploch zeleně

Realizace nových ploch zeleně probíhá zejména jako zalesnění, realizace ÚSES, v rámci revitalizace toků a jako zelené partery u obytných souborů a nových staveb. K zakládání parků a větších parkových ploch až na výjimky nedochází. Většinou je to způsobeno majetkovými vztahy na funkčních plochách zeleně.

Ve snaze získat přehled o potenciálních plochách zeleně z hlediska majetkových vztahů byl v souladu s usnesením RHMP č. 1731 ze dne 12. 11. 2003 zpracován v rámci záměru vytvoření Zeleného pásu podklad v měřítku 1:25 000. Vnější hranici zeleného pásu v této fázi zpracování záměru tvoří hranice hl. m. Prahy, vnitřní je vymezena zónou přechodu mezi zastavěným a zastavitelným územím a územím dle územního plánu nezastavitelným i po roce 2010. Jedná se o majetkoprávní identifikaci pozemků, při níž jsou vyhledány pozemky Pozemkového fondu ČR a Lesů České republiky, s.p. Takto zpracovaný záměr zeleného pásu není zatím systémově připravený a měřítko zpracování neumožňuje kompatibilitu s ÚPn, ale lze ho využít jako podklad při zpracování následných dokumentací.

Uvedený zelený pás je možno chápat jako území, v němž je nutno hledat možnosti realizace ploch zeleně ať již zalesnění, trvalé travní porosty nebo plochy zeleně městské a krajinné či plochy rekreace v nezbytném vztahu k Celoměstskému systému zeleně a ve vazbě k centru města a pražskému regionu. Základní by mělo být radiální propojení systému, které vychází z historického kontextu a přirozené konfigurace terénu doplněné plochami „zeleného pásu“ v určitých funkčních a prostorových vazbách.

Péče o zeleň v Praze

Základním koncepčním dokumentem v oblasti ochrany zeleně v hl. m. Praze jsou Zásady péče o zeleň v hlavním městě Praze, schválené Zastupitelstvem HMP v roce 1996. Problematika ochrany přírody a krajiny na území Prahy je dále obsažena v základních strategických a programových dokumentech hl. m. Prahy, tj. ve Strategickém plánu hl. m. Prahy a Programovém prohlášení Rady hl. m. Prahy pro volební období 2002-2006.

▪ Zásady péče o zeleň

Hlavním předpokladem v systému péče o zeleň je územní ochrana ploch zeleně. V obecně závazné vyhlášce hl. m. Prahy č. 32/1999 Sb., o závazné části územního plánu sídelního útvaru hl. m. Prahy, je stanoveno, že na území města je vymezen a chráněn celoměstský systém zeleně.

Pro třídění městské zeleně byla v rámci zásad péče o zeleň zvolena tři základní hlediska: 1. funkční hledisko, 2. hledisko majetkoprávních vztahů, 3. hledisko významu ploch:

- Funkční hledisko vyjadřuje funkci plochy zeleně jako prvku systému všech funkčních ploch ve městě. Funkční třídění používá Územní plán HMP a podrobnější třídění Generel zeleně HMP.
- Majetkoprávní vztahy ovlivňují správu ploch, přístupnost ploch, financování údržby a rozvoje ploch, využití a uspořádání ploch; může se jednat o plochy na pozemcích v majetku státu, v majetku hl. města Prahy nebo jiných právních subjektů.
- Hledisko významu ploch je syntetické hledisko, které zohledňuje přírodní hodnotu, velikost, polohu, funkci v systému zeleně (základní prvek, spojovací článek atd.). Podle významu v systému zeleně se rozlišují plochy mimořádného významu (I. kategorie), plochy celoměstského významu (II. kategorie), plochy městského významu (III. kategorie) a plochy doplňkové (IV. kategorie).

▪ Organizace péče o zeleň

V systému péče o zeleň v hl. m. Praze jsou plochy zeleně rozděleny do čtyř kategorií podle významu. Zeleň je chápána jako jeden přírodní celek, nejsou rozlišovány jednotlivé druhy zeleně (jak je vymezuje územní plán nebo generel zeleně), ani vlastnictví. Zařazení v uvedeném a schváleném systému je určující při stanovování priorit v procesu obnovy zeleně města.

- I. plochy mimořádného významu (30 lokalit – více než 4 500 ha),
- II. plochy celoměstského významu (30 lokalit – více než 1 000 ha),
- III. plochy městského významu (65 lokalit – necelých 1 000 ha),
- IV. plochy doplňkové.

Pro správu a údržbu ploch zeleně na území hl. m. Prahy je rozhodující jednak význam plochy z hlediska jejího postavení v systému zeleně města, ale také majetkoprávní vztahy. Např. organizace údržby, rekonstrukce i rozvoj ploch mimořádného významu (I. kategorie) na pozemcích v majetku města jsou v kompetenci zastupitelských orgánů hl. m. Prahy. Výkonným orgánem je Magistrát hl. m. Prahy odbor ochrany prostředí MHMP.

Péči o zeleň v majetku hl. m. Prahy zajišťuje město prostřednictvím:

- odboru ochrany prostředí (OOP MHMP),
- odboru správy majetku (OSM MHMP),
- městských částí,
- organizací zřizovaných městem (zejména Pražská botanická zahrada, Lesy hl. m. Prahy, Zoologická zahrada Praha, Správa pražských hřbitovů, Technická správa komunikací).

Uliční stromořadí: V pražských uličních stromořadích je přibližně 26 000 stromů, z toho je více než 5 000 stromů zařazeno do I. kategorie. Od roku 1995, kdy hlavní město zahájilo projekt Praha stromům – stromy Praze, v jehož rámci započala systematická obnova uličních stromořadí, se podařilo v ulicích města vysadit více než 2 700 nových stromů. Počet nově vysazovaných stromů v uličních stromořadích značně převyšuje počet stromů kácených. Méně uspokojivý je stav cca 2/3 uličních stromořadí (převážně II. kategorie) z hlediska jejich věku, zdravotního stavu a vitality.

Lesy na území hl. m. Prahy, včetně tzv. lesoparků leží na pozemcích v majetku města (cca 2 400 ha), státu (cca 1 735 ha) a fyzických a právnických osob (cca 750 ha).

Tab. IV: Správa lesních pozemků na území hl. m. Prahy

Vlastník	Správce
Hlavní město Praha	Lesy hl. m. Prahy
stát	Lesy ČR, s.p.
fyzické a právnické osoby	správu zajišťují sami vlastníci, případně Lesy hl. m. Prahy, pokud je údržba spojena s rekreačním využíváním lesů (na základě smlouvy mezi vlastníkem a městem)

Zvláště chráněná území: Hlavní město Praha prostřednictvím OOP MHMP zajišťuje a financuje údržbu 76 zvláště chráněných území, a to na základě smluv, zejména s organizacemi ochránců přírody, občanskými sdruženími nebo fyzickými či právnickými osobami. Údržba je prováděna na pozemcích, které jsou jak v majetku města, tak na pozemcích jiných právnických i fyzických osob. Obnovní a výchovné zásahy v ZCHÚ, pokud jsou zároveň lesními pozemky, provádějí Lesy hl. m. Prahy. Údržba ploch národních přírodních památek města se je financována státem prostřednictvím Ministerstva životního prostředí, zbývajících 5 ZCHÚ je ve správě AOPK ČR.

Tab. V: Správa ZCHÚ na území hl. m. Prahy

Správce	ZCHÚ
Hlavní město Praha prostřednictvím OOP MHMP	63 přírodních památek, 13 přírodních rezervací
AOPK ČR	2 přírodní památky (Hvízdalka, Zmrzlík-část), 3 přírodní rezervace (Klapice, Radotínské údolí, Staňkovka)
AOPK ČR	8 národních přírodních památek (Barrandovské skály, Cikánka I, Dalejský profil, Lochkovský profil, Požáry, U Nového mlýna, Letiště Letňany, NPP Černá rokle - část)

Ostatní zeleň: veřejně přístupná zeleň na pozemcích v majetku města je spravována příspěvkovými organizacemi, jejichž zřizovatelem je hl. m. Praha. Jedná se zejména o hřbitovy, silniční zeleň a zeleň podél vodotečí ve správě hl. m. Prahy. Zvláštní kategorii představuje veřejně přístupná zeleň ve správě jiných právních subjektů, a to zeleň podél vodotečí (ve správě Povodí Labe, Povodí Vltavy) a zeleň podél železničních tratí (ve správě ČD). Mezi ostatní – zpravidla omezeně přístupnou – zeleň, jejíž údržba je financována městem, patří zeleň v areálech školních zařízení, zdravotnických a sociálních ústavů, jejichž zřizovatelem je hl. m. Praha. Zeleň, která není svěřena MČ a není ve správě OOP MHMP ani příspěvkových organizací, je spravována odborem správy majetku MHMP prostřednictvím mandátních firem.

▪ Legislativní nástroje řízení péče o zeleň

Všechny plochy zeleně bez rozlišení vlastnických vztahů podléhají režimu právních předpisů. Jsou to zejména:

- zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny,
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon),
- zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon),
- zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon),
- zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči,
- vyhláška č. 6/2001 Sb. HMP, o ochraně veřejné zeleně.

▪ Vyhodnocení systému zeleně

- Vymezení a územní ochrana celoměstského systému zeleně v ÚPn je zásadní prioritou existence systému. Vymezení systému z hlediska rozsahu ploch zeleně relativně odpovídá potřebám města nad 1 mil. obyvatel. V důsledku velkého počtu změn ÚPn však dochází k neustálému snižování ploch zeleně a rozložení ploch je v rámci města nerovnoměrné.
- Bilance ploch zeleně v rámci celého území hl. m. Prahy ve vztahu k změnám ÚPn není dostatečně průkazná. Bilance nárůstu a úbytků zeleně je třeba sledovat konkrétně vtažené na menší celky s přesnější vypovídající hodnotou.
- Přehodnocení památkového významu ploch v monofunkčních plochách (ZP): Ve funkčních plochách (ZP) - historické zahrady, parky a parkově upravené plochy neodpovídají některé plochy funkčnímu využití památkově chráněné plochy zahradní architektury (např. u staré čistírny odpadních vod, u Podolské vodárny, Vrchlického sady, parkové plochy u Muzea). Některé plochy (ZP) naopak svým významem do historických zahrad patří (např. zahrada u Viničního domu v Modřanech). V průběhu zpracování KOP byl na základě šetření v terénu přehodnocen význam těchto ploch.
- Problémy realizace - inženýrské sítě: Ochranná pásma inženýrských sítí mnohde komplikují, případně neumožňují realizaci uličních stromořadí ani jejich rekonstrukci. Inženýrské sítě jsou rovněž často vedeny přes lesní pozemky a plochy zeleně, a způsobují tak jejich rozdrobenost.
- Evidence ploch zeleně: Velká část ploch stávající veřejně přístupné zeleně v majetku města je evidována v katastru nemovitostí jako ostatní plochy. Na těchto plochách není možné uplatnit režim vyhlášky č. 6/2001 Sb. hl. m. Prahy.
- Kontrola podmínek realizace: Častá absence či nedostatečná odbornost dotčených orgánů hájících zájmy ochrany přírody a městské zeleně při územních, stavebních a kolaudačních řízeních. V rámci úspor nejsou smluvně zajišťovány autorské dozory. Dotčené orgány často vyžadují původní druhovou skladbu i na plochách městského systému zeleně, který má plnit i jiné funkce ve srovnání s prvky ÚSES.
- Následná péče o realizované výsadby: Chybí účinný právní nástroj na vymáhání odpovídajícího provedení a údržby realizovaných výsadeb (vysoký úhyn nově vysazených dřevin). Zejména u zeleně ve zpevněných plochách a na konstrukcích ve snaze dosáhnout předepsané hodnoty KZ (koeficientu zeleně) jsou stromy často vysazovány do prostorově nevhodných podmínek a bezprostředně po realizaci hynou, absence péče není postihována. Tím se v praxi často stává uplatnění nástroje KZ poněkud alibistické.

- Oborové normy: Ve vyhlášce hl. m. Prahy č. 26/1998 Sb., o obecně technických požadavcích na výstavbu, chybí v příloze oborové normy – Technologie vegetačních úprav v krajině.
- Vlastnické vztahy: Na pozemcích, které nejsou v majetku města, prakticky nelze ovlivnit realizaci systému městské zeleně ani zajistit péči o stávající zeleň. Soukromé vlastnictví brání realizaci nových ploch zeleně (chybí mechanismus umožňující možnost směny nebo výkupu pozemků).
- Finance: Příspěvky z rozpočtu města na údržbu parků a parkově upravených ploch II.-IV. kategorie nejsou od roku 1997 účelově vázány. Velká část parků II. a III. kategorie vyžaduje celkovou rekonstrukci.
- Osvěta: Nedostatečná komunikace s veřejností způsobuje tlak veřejnosti proti obnově a výchově porostů.
- Rezervy pro rozvoj zeleně jsou zejména v revitalizovaných plochách bývalých průmyslových areálů a skladovacích objektů, na bývalých drážních tělesech, v sídlištích panelových domů, ve veřejných prostorech v kompaktním městě a v záplavových územích toků.

6.4 Stav urbanizované krajiny

Vysoký podíl silně urbanizovaného území vyvolal potřebu podrobněji se věnovat této části řešeného území. Byly zpracovány dvě podkladové studie, které jsou prezentovány v samostatné příloze (IV. Podkladové studie). Analýza míry urbanizace viz III. Grafické přílohy č. 23.

6.5 Doprava

Vlivy dopravy na přírodu a krajinu

Nezbytnou podmínkou pro zajištění chodu funkcí města (bydlení, výroba, obchod, rekreace, kultura, atd.) je existence fungujícího dopravního systému. Rozvoj dopravní infrastruktury i vlastní dopravní provoz současně přináší významné negativní vlivy na přírodní prostředí, zejména v okolí silně dopravně zatížených komunikací.

Za nejvýznamnější ekologické dopady dopravního provozu na přírodu a ekosystémy lze považovat:

- přímý zábor biotopů v důsledku výstavby komunikací,
- usmrcování živočichů při střetech s vozidly,
- bariérový efekt, fragmentace krajiny a populací – komunikační síť vytváří z původní volné krajiny soustavu „ostrovů“, které jsou jen omezeně propojeny. Menší izolované populace živočichů se jednak obtížněji vyrovnávají s vnějšími vlivy (nemoci apod.), v delším horizontu se pak může projevit vliv příbuzenského křížení a omezení genetické rozmanitosti populace. Přehrazení migračních tras a izolace populací jsou dále zvýrazněny rušením živočichů a také výstavbou nových urbanizovaných ploch podél komunikací. Přesto je ve většině případů migrace živočichů sice omezena, avšak není úplně zastavena. Současná hustota dopravní sítě na území Prahy již představuje pro populace některých druhů značné riziko. Přitom je zřejmé, že v nejbližších letech bude docházet k výstavbě dalších dopravních tahů zejména v okrajových částech města. Problematická může být také tzv. násobná fragmentace, kdy dochází k souběhu více komunikací ve vzdálenosti několika stovek metrů (např. původní silnice I. třídy a nová dálnice).

- znečištění ovzduší, půdy a vody – v okolí naprosté většiny významných komunikací na území Prahy dochází k překračování imisních limitů, které jsou stanoveny z hlediska ochrany ekosystémů a vegetace. Je tedy nutno předpokládat, že v těchto oblastech dochází v určité míře k poškozování citlivých ekosystémů. S prachem ze silnic se do okolí dostávají i látky vázané na prachových částicích – ropné uhlovodíky, otěr pneumatik a povrchu komunikace, částice pocházející z výfukových plynů. Posypové soli mohou kontaminovat povrchové vody, což se výrazně projevuje zejména u menších toků.
- rušení hlukem – některé druhy živočichů se vyhýbají oblastem se zvýšenou hlučností. Dopravní hluk také působí rušivě při hnízdění, rozmnožování, lovu potravy atd.
- sekundární ekologické efekty – jak již bylo uvedeno, dochází současně s výstavbou komunikační sítě k rozvoji lidských aktivit v území. Na území Prahy je z tohoto hlediska významná zejména výstavba rozsáhlých obchodních, skladových, administrativních či jiných areálů podél nových komunikací. Tím dochází k rozsáhlému zpevnování ploch a záborům půdy do vzdálenosti několika stovek metrů od komunikace. Veškeré dopady fragmentace krajiny jsou tím zásadně zvýšeny.

Ve vztahu k uvedeným vlivům dopravy na přírodu lze konstatovat, že:

- za nejvýznamnější negativní jev je obecně považována fragmentace krajiny se všemi doprovodnými efekty. V případech, že komunikace prochází přes cenné přírodní lokality, je nejvýznamnějším vlivem přímá destrukce nebo narušení těchto lokalit.
- v obou případech je klíčovým indikátorem pro hodnocení vlivů dopravy na přírodu prostorové rozmístění komunikací v rámci krajiny, hustota dopravní sítě a poloha komunikací vůči významným přírodním plochám.
- popsané negativní vlivy se projevují především v případě komunikací automobilových, naproti tomu železnice představují podstatně méně významnou migrační překážku, vzhledem k podstatně nižší četnosti průjezdů vlaků.

V následujícím přehledu je uvedena charakteristika stávající a plánované silniční sítě v Praze.

Rozvoj dopravní infrastruktury

Základním koncepčním dokumentem obsahujícím podrobné informace o plánovaném rozvoji komunikační sítě je schválený Územní plán hl. m. Prahy (ÚPn). Požadavky na dlouhodobé řešení dopravní situace ve městě vyústily v rámci ÚPn v návrh nadřazené komunikační sítě, tvořené dvěma okruhy, na které jsou mimoúrovňově napojovány radiální komunikace. Návrh vychází ze zásady, že dálnice a silnice navazující na městskou komunikační síť budou v extravilánových parametrech budovány jen po silniční okruh. Jejich pokračování za silniční okruh směrem k centru města je navrhováno pomocí soustavy sběrných komunikací, jejichž dimenzování je řešeno s ohledem na zajištění plynulého dopravního provozu.

Navrhovaný městský dopravní systém tvoří:

- Pražský silniční okruh (SO)

Silniční okruh je určen pro vedení tranzitní automobilové dopravy, pro rozvádění vnější cílové či zdrojové dopravy a pro realizaci jízd mezi okrajovými oblastmi města. Silniční okruh je pro město významná komunikace, která by měla po svém dokončení přispět ke snížení dopravního zatížení uvnitř města. Není investicí hl. m. Prahy, ale státu (investorem je Ředitelství silnic a dálnic ČR). Jeho

kompletní dobudování se předpokládá ve vzdálenějším výhledovém horizontu po roce 2010. Tabulka xxx uvádí dosud provozované úseky SO a přehled plánované výstavby.

▪ Městský okruh (MO)

Městský okruh je navržen s cílem stáhnout většinu diametrálních dopravních vztahů na kapacitní trasy, a zajistit tak co nejvyšší plynulost dopravy v centrální oblasti Prahy. MO současně představuje regulační okruh, uvnitř něhož je možné uplatňovat další regulační opatření pro omezení automobilové dopravy (režim parkování, zklidněné ulice apod.). Městský okruh je investicí hl. m. Prahy a je tedy plně hrazen z prostředků města.

Základní údaje o silničním a městském okruhu shrnuje následující tabulka.

Tab. VI: Silniční a městský okruh

Silniční okruh	km	Městský okruh	km
úseky v provozu:			
Slivenec – Třebonice	7,2	Barrandovský most – Rybníčky (Jižní spojka)	10,0
Třebonice – Řepy	3,2	Strahovský tunel	2,1
Horní Počernice – Běchovice	4,1	Barrandovský most – Strahovský tunel	5,5
Řepy – Ruzyně	3,0		
úseky plánované:			
Ruzyně – Březiněves	15,8	Strahovský tunel – Myslbekova	0,5
Vestec – Lahovice	6,2	Myslbekova – Pelc Tyrolka	6,2
Lahovice – Slivenec	6,0	Pelc Tyrolka – Jarov	5,2
Březiněves – Horní Počernice	13,4	Jarov – Rybníčky (křížení s Jižní spojkou)	3,5
Běchovice – dálnice D1	13,1		

▪ Radiály a spojky

Jedná se o uliční síť nadřazených sběrných komunikací celoměstského významu v pásmu mezi SO a MO. Jejich realizace je navrhována postupně, podle dopravního významu a potřeby. Systém okruhů a radiál je doplněn ještě dvěma spojkami (Spořilovská v provozu, Libeňská v přípravě).

a) Komunikace v provozu:

- Prosecká radiální komunikace, vedoucí ulicemi V Holešovičkách, Liberecká a Cínovecká, které umožňují dopravní obsluhu severní části města a zároveň navazují na dálnici D8 směrem do města,
- Štěrboholská radiální komunikace, která obsluhuje oblast Malešic, Štěrbohol a Dolních Počernic a navazuje na silnici I/12 směrem do města. Zprovozněním ŠR došlo k dopravnímu odlehčení Švehlovy ulice a stávajícího tahu silnice I/12 mezi Kyjemi a Dolními Počernicemi a dílčímu odlehčení Chlumecké, Poděbradské a Kolbenovy ulice,
- Pankrácká (resp. Chodovská) radiální komunikace (ulice Brněnská a 5. května) obsluhuje oblast Jižního města, Kačerova, Spořilova a Pankráce a navazuje na vstup dálnice D1 směrem do města. Odlehčení této komunikace, která je jednou z nejzatíženějších ve městě, je v ÚPn navrhováno dobudováním MO, dopravně významných částí SO a rekonstrukcí navazujících městských komunikací, včetně regulačních opatření v centrální oblasti města,
- Chuchelská radiální komunikace (ulice Strakonická) napojuje na město oblast Chuchle, Zbraslavi a Lipenců a navazuje na vstup silnice R4 a silnice II/102 (silné rekreační zatížení z oblasti Slap) směrem do města,

- Radlická radiální komunikace – 1. úsek plní funkci hlavní sběrné komunikace pro prostor Radlic, Jinonic a Jihozápadního Města a navazuje na dálnici D5 směrem do města. Tato sběrná komunikace je tvořena stávající Rozvadovskou spojkou mezi vstupem dálnice D5 do města a ulicí Bucharovou,
- Spořilovská spojka je v provozu a tvoří přímé spojení mezi ulicí Brněnskou a MO. Navrhované řešení předpokládá její částečné překrytí z důvodů omezení negativních dopadů na okolní zástavbu Spořilova.

b) Komunikace plánované:

- Radlická radiála – 2. úsek: pokračování Radlické radiály mezi ulicí Bucharovou a MO na Smíchově je navrhováno prodloužením stávajícího úseku RR od ulice Bucharovy,
- Vysočanská radiála – 1. úsek (VR), který umožňuje dopravní obsluhu Vysočan, Hloubětína a Kyjí a navazuje na silnici R10 směrem do města. Její úsek mezi zaústěním silnice R10 do města a průmyslovým polookruhem (stávající ulice Kbelská) je navrhováno realizovat co nejdříve, protože umožní odlehčit silně zatížené úseky, které se bezprostředně dotýkají obytné zástavby Kyjí a Hloubětína (Chlumecká, Poděbradská a Kolbenova),
- Vysočanská radiála – 2. úsek (VR), tj. úsek od ulice Kbelské po MO, je v ÚPn chráněn jako územní rezerva pro eventuální výstavbu po roce 2010,
- Břevnovská radiála (BR) obsluhuje území Řep, Bílé Hory a Břevnova a navazuje na vstup silnice R6 směrem do města,
- Libeňská spojka tvoří přímé spojení mezi ulicí V Holešovičkách a MO, v územním plánu se předpokládá její vedení v hloubeném tunelu,
- Hostivařská radiála – obsluhuje oblast Hostivaře a Dolních Měcholup a tvoří vstup silnice I/2 do města. Investiční příprava žádného jejího úseku nebyla dosud zahájena. V současné době je zřejmé, že její funkce celoměstsky významné sběrné komunikace poklesla, proto je uvažována jako dvoupruhová sběrná komunikace.

▪ Dálnice a rychlostní komunikace (za hranicí SO)

V části území od hranice města po silniční okruh je páteřní komunikační síť tvořena soustavou dálnic a rychlostních silnic. V naprosté většině se na území Prahy jedná jen o krátké úseky komunikací, neboť SO je veden při hranici města nebo dokonce až za jeho hranicí.

Delší úseky tvoří ze stávajících komunikací pouze silnice R4 u Zbraslavi a dálnice D11 kolem Horních Počernic. Z plánovaných komunikací je významný především úsek rychlostní silnice R12 Běchovice-Újezd nad Lesy. Výčet provozovaných a plánovaných páteřních komunikací za hranicí SO je uveden v následujícím přehledu.

a) Komunikace v provozu:

- dálnice D1 – směr Brno,
- rychlostní silnice R4 Praha (Lahovice) – směr Příbram,
- dálnice D5 Praha (Třebonice) – směr Beroun,
- rychlostní silnice R7 Praha (Ruzyně) – směr Chomutov,
- dálnice D8 Praha (Březiněves) – směr Ústí nad Labem,
- rychlostní silnice R10 Praha (Černý most) – směr Liberec,

- dálnice D11 Praha (Černý most) – směr Hradec Králové.

b) Komunikace plánované:

- dálnice D3 Praha-České Budějovice,
- rychlostní silnice R6 Praha (Řepy) – směr Karlovy Vary,
- rychlostní silnice R12 Praha (Běchovice) – směr Kolín.

6.6 Rekreaace

Rekreace a turistika ve vztahu k ochraně přírody a krajiny.

Uchování přírodních hodnot území je nezbytné pro naplnění rekreační funkce území. Nadměrná rekreace má negativní vliv na prostředí a naopak její potřeba způsobuje tlak na:

- územní zajištění nových ploch rekreace v rámci ÚP,
- vytváření nových rekreačních míst, a to např. revitalizací, průmyslových a skladovacích areálů,
- posílení infrastruktury,
- zachování kulturních památek,
- získávání financí pro ochranu přírody.

Rekreace ve městě a příměstské krajině přispívá k celkové udržitelnosti rekreace a turismu. Udržitelný turismus je rozvíjený a usměrňovaný tak, aby všechny turistické aktivity zaměřené na nějaký zdroj, ať už přírodní nebo kulturní, mohly pokračovat.

Kvalitní rekreační prostředí v sídle může snížit nátlak na citlivé ekosystémy v okolí sídla. Přírodní zdroje jsou omezené, proto je nutné chování návštěvníků usměrňovat.

Vliv rekreačních aktivit člověka na přírodu

Přítomnost a aktivity turistů a návštěvníků v přírodě mají negativní vliv na:

- geologické prostředí a nerosty – abraze, eroze, odnos geologických artefaktů,
- na půdu – sešlap a kompakce půdy, eutrofizace (odpady),
- vodní zdroje – znečištění,
- ovzduší – znečištění z dopravy,
- na vegetaci – sešlap, trhání bylin, lesní požáry, šíření ruderalních a nepůvodních rostlin a živočichů (rovněž rybáři a myslivci), na rušení zvěře, zejména savců a ptáků při hnízdění a péči o mláďata (přítomnost na stanovišti, hluk, volně pobíhající psi),
- hygienu prostředí – odhazování odpadků a výkaly,
- estetické a kulturní dopady – odpadky, vandalismus, nevhodné či nevhodně umístěné rekreační objekty.

K negativním vlivům působení velkého množství návštěvníků se v městském prostředí přidává ještě zátěž městského prostředí (průmysl, doprava, znečištění ovzduší).

Nejhorší z vlivů rekreace na území je sešlap způsobovaný lidmi, jízdními koly, koňmi i motorovými vozidly. Mechanické poškození vegetace představuje přímé škody, nepřímými jsou zhoršování půdních podmínek a její stlačení (kompakce). Dochází k fyziologickým změnám rostlin, změně druhového složení vegetačního krytu, jeho úbytku, případně úplnému vymizení.

To následně způsobí vodní i větrnou erozi. Kompakce půdy vede ke zhoršení infiltrace a následné erozi vlivem povrchového odtoku. Sešlapávaná půda je rovněž chudší na živiny a obsahuje méně vzduchu a vlhkosti, dochází v ní k teplotním výkyvům, což nepříznivě působí na vegetaci, edafon a pedogenetické pochody.

Míra ovlivnění závisí na řadě faktorů – na druhu a intenzitě sešlapu, na době jeho působení, na složení vegetace a podmínkách stanoviště.

Cesty ovlivňují negativně své okolí již svou existencí:

- zábor plochy,
- fragmentace krajiny – negativně ovlivňuje funkční vztahy ekosystému,
- snadnější šíření nepůvodních rostlin i živočichů podél cest (tzv. viatická migrace),
- změna odtokových režimů,
- iniciační fáze pro erozi,
- ovlivnění chemismu okolí splavováním z cest a vyplavováním materiálů, z nichž je cesta tvořena, a následná změna vegetačního pokryvu (tzv. vegetační lemy) i do vzdálenosti větší, než je šíře cesty samotné – podle podmínek místy až několik stovek metrů od cesty. Tyto plochy se změněným vegetačním krytem se stávají potenciálním rizikem pro zbylé původní porosty lesa.

(Zpracováno dle „Vliv rekreačního využívání Kunratického lesa na přírodní prostředí, Problematika cestní sítě“, Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2004.)

Ze „Zhodnocení dotazníkového šetření názorů návštěvníků Obory Hvězda a Kunratického lesa“, Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2004, vyplývá:

- Motivem návštěv je v obou parcích příroda, relaxace a klid, následují sportovní aktivity – fyzická kondice.
- Znalost ekologických problémů prokázalo 30 % respondentů. V Kunratickém lese byly odpadky nejčastějším jmenovaným ekologickým problémem, v Oboře Hvězda to byl problém kácení stromů (21 %) a eroze, problém obnažených kořenů (19 %). Na přímý dotaz ohledně kácení dřevin s uvedením důvodu postupné přeměny dřevinné skladby reagovali respondenti pozitivně.
- Z této nejednotnosti je patrné, že lidé vnímají negativně jakékoli kácení, ale neuvědomují si ekologické souvislosti tohoto jevu.
- Odpadky jsou problémem i ve většině jiných rekreačních území.

„Zhodnocení sčítání návštěvníků Obory Hvězda a Kunratického lesa“, Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2004:

- Dle výsledků šetření navštíví ročně Kunratický les minimálně 678 tisíc návštěvníků a Oboru Hvězda 602 tisíc osob. Vzhledem k několikanásobně větší ploše Kunratického lesa je zatížení Obory Hvězda vyšší: Obora Hvězda (7 400 návštěvníků ročně na ha), Kunratický les (2 263 návštěvníků ročně na ha).
- Návštěvnost evropských příměstských lesů je uváděna několik tisíc návštěv na ha za rok (Konijnendijk, 2003). Maximum návštěv během roku: jaro, září. Minimum návštěv během roku: červenec, srpen.

Území rekreace hl. m. Prahy ve vztahu k chráněným územím podle zákona č. 114/1992

Jedním ze základních požadavků na rekreační území je hodnotné přírodní a esteticky kvalitní prostředí, vysoký podíl vzrostlé zeleně a optimální ekologicky čisté prostředí. Z těchto důvodů dochází u ploch určených k rekreaci často k souběhu s přírodními parky, ZCHÚ a plochami ÚSES. Ty jsou na mnoha místech neúměrně zatěžovány. Územní plán vymezuje na území hl. m. Prahy hlavní rekreační plochy:

- převážně přírodního charakteru:
 - Lahovická kotlina – rozsáhlé inundační území na soutoku Berounky a Vltavy, Trojská kotlina – Stromovka, ZOO, Trojský zámek a Císařský ostrov, prostor Botiče – od Záběhlického zámku, okolí Hostivařské nádrže k Milíčovskému lesu, Prokopské a Dalejské údolí, Kunratický les, Obora Hvězda, území Tiché a Divoké Šárky,
 - prostor Rokytky – Klánovický les, Xaverovský háj, Počernický a Kyjský rybník,
 - prostor jihovýchodně od Čakovic má největší deficit rekreačních ploch,
 - Motol – Vidoule – rekreační areál má odlehčit přetíženému Prokopskému údolí,
- převážně městského charakteru:
 - Stromovka s areálem Výstaviště, Petřínské parky a sady a Letenské sady, Štvanice a nově se připravuje území Manin.

Územní plán rozlišuje tři základní typy rekreačních území podle převažující funkce:

- území s aktivními rekreačními funkcemi, kde převažují sportovní areály a zahrádky a zahrádkové osady; tyto plochy jsou jen výjimečně součástí ÚSES (nízkým podílem na nadregionální úrovni),
- území s pasivní rekreační funkcí jsou především lesní porosty, louky pastviny a liniová a doprovodná zeleň, sady a zahrady – tedy území přírodního charakteru a rekreační parky – sadovnický upravené plochy městských parků,
- území s pasivní rekreační funkcí s prioritou ochrany přírody; na těchto plochách dochází nejvíce k souběhu rekreační funkce s územím s ochranou přírody podle zákona č. 114/1992.

Rekreační území v Praze

V historickém centru a vnitřním souvisle zastavěném kompaktním městě jsou k rekreaci využívány zejména historické zahrady a parky 19. stol., zvláště Petřínské sady, Letenské sady a Stromovka. Nedoceny z hlediska rekreace jsou některé Vltavské ostrovy a Trojská kotlina.

Ve vnějším souvisle zastavěném městě a vnějším pásmu jsou jako rekreační území využívány:

- na levém břehu s výraznou terénní modelací se střídají zastavěná území se zelenými pásy s poměrně dobrou dostupností, hlavní rekreační prostory jsou Šárka, Prokopské údolí, Chuchelský les a Radotínský háj,
- pravý břeh má na jihu prostory nádrže Hostivař, Kunratický a Michelský les a Komořanské pole spolu s Břežanským údolím a Modřanskou roklí; východně jsou to prostory Klánovického lesa; nedoceny jsou prostory Rokytky a oblast rybníků mezi Klánovicemi a Kyjemi,
- severní část města má nejmenší přirozené rekreační zázemí při vysokém počtu obyvatel; výjimkou jsou Drahaňská rokly a Troja a Čimický a Dáblický háj.

Velký rekreační potenciál představují plochy určené k transformaci podél Vltavských břehů, v Tróji, na Císařském ostrově, prostor Rohanského ostrova a Manin, kolem Rokytky, Xaverov a drobné lokality v kompaktní zástavbě. Největší rekreační plocha je plánována na soutoku Berounky a Vltavy.

Rezervy pro plochy rekreace představují průtočná záplavová území a aktivní zóna Vltavy a Berounky vymezená linií protipovodňové ochrany a záplavová území toků.

Povodňovou změnou č. 720 byla vymezena velká území rekreace v oblasti vltavského meandru a na soutoku Vltavy a Berounky. Pro rozvoj těchto území jsou závazné územní systém ekologické stability, celoměstský systém zeleně, stavby systému dopravy a technického vybavení, jejichž průběh a trasy mohou být při zachování původně navržených parametrů po dohodě s příslušným dotčeným orgánem státní správy a projednaným územněplánovacím podkladem upřesněny. Závaznost systémů je podstatným předpokladem pro zajištění prostoru pro ekologické i rekreační funkce území. Pro oblast Rohanského ostrova, Manin a Libně byla zpracována Studie krajinných úprav Rohanský ostrov Praha 8 – Maniny, Libeň, GREEN DESIGN, atelier FNA 2004, kde se podařilo navrhnout řešení zohledňující požadavky vodohospodářské (protipovodňové ochrany), ekologické (realizace regionálního biocentra a nadregionálního biokoridoru), sportu a rekreace a vytvořit zázemí pro obyvatele Karlína, Libně, nových budovaných obytných souborů a návštěvníky centra města. Území soutoku Berounky a Vltavy se v současné době projekčně zpracovává.

Chybějící rekreační příležitosti jsou hlavně v severní části města, zejména v oblasti Letňan a jihovýchodně od Čakovic.

Trendy každodenní rekreace

Z hlediska ochrany přírody jsou velmi důležité plochy pro každodenní a krátkodobou rekreaci, které představují nabídku nutnou k omezení tlaku návštěvníků na chráněná území.

Jako příklady zdařilé nabídky krátkodobé rekreace spolu s vazbami na systém zeleně je možno uvést nedávno realizované projekty, např. park Ladronka (Praha 6) s cyklookruhem a trasou pro bruslaře a s nezbytným zázemím. V Praze 13 vzniká cyklookruh „Za prací a zábavou“, který propojuje obytné zóny s centry pracovních příležitostí, obchodu a služeb a s přírodními a rekreačními zónami. Tento přístup umožňuje integraci cyklistické dopravy do dopravního systému města (vazba na MHD), podporuje zdravý životní styl a vytváří nové příležitosti každodenní rekreace. Napojením na trasy celopražského a středočeského významu (trasa Řepy – Hlubočepy a trasa 0013 na Karlštejn) a na zelenou stezku Greenways Praha – Vídeň se možnosti sportovního a rekreačního využití rozšiřují.

▪ Rekreační trasy

Možnosti aktivní rekreace pro širokou veřejnost představují zejména pěší cesty podél toků, turistické trasy, naučné stezky, cyklostezky a cyklotrasy. Rekreační trasy a naučné stezky jsou v současné době poměrně rychle rozvíjeny. U cyklostezek závisí rozvoj na dostupných finančních prostředcích, u tras podél potoků zejména na iniciativě lidí, kteří je vyhledávají a mapují, o naučné stezky pečují většinou občanská sdružení. Internet umožňuje zapojení velkého počtu dobrovolníků a nadšenců do vyhledávání nejzajímavějších tras a vzájemných propojení a vazeb na Středočeský kraj. Tato iniciativa se stává impulsem pro místní úřady, které se snaží tyto činnosti podporovat. Vnikají jednotlivé úseky nových cyklostezek, které však ještě nemají vzájemné vazby.

▪ Naučné stezky v Praze

Centrální park Jihozápadního Města

Dubeč – Uhříněves

Housle

Keltská stezka

Klánovickým lesem

Modřanská rokle

Petrínem (vzpomínková stezka)

Povodím Botiče

Pražské botanické zahrady v Troji

Prokopské údolí – Butovickým hradištěm

Prokopským údolím – původní verze (vzpomínková stezka)

Roztocký háj – Tiché údolí

Řeporyje – Hlubočepy

Stezka k živé budoucnosti Toulcův dvůr

V Mejtě (vzpomínková stezka)

▪ Trasy podél potoků

Trasy popsané v projektu „Po Praze podél potoků“ mapují celkem 28 pražských potoků, Berounku a Vltavu, navíc okruhy propojující jednotlivé trasy navzájem. Cesty umožňují vazbu na pražský region. Jedná se o pěšiny rybářů, různé druhy cest až po kvalitní cyklostezky. Na internetu je možné najít popisy jednotlivých tras s kilometráží, s kulturními a přírodními zajímavostmi včetně návazností pro pěší a cyklisty na MHD a vlak, turistické značené cesty a cyklotrasy.

▪ Systém cyklistických tras

Koncepce základního systému cyklistických tras na území hl. m. Prahy byla schválena Radou HMP v roce 2003. Předpokládá postupnou realizaci cca 450 km cyklotras celoměstského významu. Trasy jsou vedeny po cyklostezkách, po komunikacích společných pro chodce a cyklisty a ulicemi s nízkou intenzitou automobilové dopravy. Cyklotrasy základního systému jsou v terénu značeny směrovým dopravním značením pro cyklisty. V současné době jsou doplňovány tzv. doporučenými cyklotrasami (zákres v dynamické mapě na webu s doprovodnými informacemi), které jsou předstupněm k vytvoření kvalitní celoměstské sítě cyklistických komunikací. Cyklistické trasy jsou budovány na základě systému radiálních cyklistických tras, které doplňuje cyklotrasa „Pražské kolo“ propojující území Prahy s pražským regionem. Trasa bude vedena převážně po stávajících místních nebo účelových komunikacích. Další rozvoj základního systému cyklistických tras na území hl. m. Prahy bude nadále koordinován se systémem cyklotras na území ČR. Trasám celoměstského významu, které jsou dílčí částí cyklotras ČR, bude dána priorita při jejich přípravě a realizaci.

Vedení dosud nerealizovaných tras má pouze orientační charakter, přesné trasování bude stanoveno v projektové dokumentaci.

▪ Hipostezky

K nárůstu této rekreační aktivity došlo velmi rychle a nebyly připraveny podmínky, které by umožnily uvést tyto činnosti do souladu s ostatním využitím krajiny. Dochází tedy k devastaci cest a konfliktům s cyklistickou dopravou. Důležitá bude úprava povrchu cest tak, aby nedocházelo ke zhoršení kvality povrchu pro ostatní uživatele.

▪ Ostatní rekreační aktivity ovlivňující městskou krajinu

Golfová hřiště představují sportovní vyžití pro určitou skupinu lidí. Jejich lokalizace je proto vhodnější v okrajových částech města než v kompaktním městě či téměř v centru (Rohanský ostrov), kde omezují plynulý průchod územím, a tím i jeho rekreační potenciál. Rovněž z ekologického hlediska a hlediska krajinného rázu nejsou jako součást regionálního biocentra akceptovatelná.

Velkým problémem v hl. m. Praze je nedostatek ploch určených k volnému pobíhání psů. Proto dochází často ke kolizím s ostatními uživateli území. Tuto problematiku bude nutné řešit v součinnosti s kynology stanovením potřeby takových ploch a jejich umístění.

Rozbor liniových přírodních a rekreačních vazeb viz III. Grafická příloha č. 25.

▪ Vyhodnocení problematiky:

- V centrální části města je každodenní rekreace vázána na historické zahrady, sady a parky a vltavské ostrovy. Tyto rekreační prostory většinou souvisejí s nejatraktivnějšími částmi PPR a jsou natolik zahlceny turisty, že se jejich oddechová funkce ztrácí a jejich zatížení je neúměrné. Proto je nutno vytvářet nové prostory s oddechovou funkcí, např. podél řeky dalším využitím náplavek, u nově rekonstruovaných objektů a poloveřejných vnitroblokových prostorů.
- V kompaktním městě probíhá každodenní i krátkodobá rekreace zejména v přírodních parcích a lesích.
- Podle průzkumů odpočinkové aktivity mírně převládají nad sportovními, z toho plyne potřeba umístění odpočinkových míst mimo značené cyklistické trasy. Doporučuje se oddělené značení cest pro cyklisty a pěší, umístění informačních tabulí do míst, kde se pohybují pěší.
- Problémy eroze (velké množství stezek, sešlap) způsobuje často nevhodné vedení cestní sítě a nezodpovědné chování návštěvníků. Je třeba navrhovat logickou cestní síť s přihlédnutím k přirozenému pohybu lidí v lokalitě a k vazbám na možnosti dopravy do území (parkoviště, stanice MHD). Logická, účelná cestní síť je důležitá i z hlediska minimalizace fragmentace území, a tím i negativního vlivu cest na vegetaci.
- U historických zahrad a parků je samozřejmě cestní síť stabilizovaná a problémy je nutno řešit zákazy pohybu mimo cesty.
- Z hlediska ochrany chráněných území přírody je vhodné vytvořit co nejlepší podmínky pro rekreaci a pobyt v bezprostředním okolí místa bydliště s vazbou na MHD, pěší trasy doplněné naučnými stezkami a cyklostezkami.
- U nově navržených obytných celků a dostavbových území je nutno zakládat nejen nové plochy zeleně, ale i plochy s rekreačním potenciálem.
- Využít rekreačního potenciálu ploch určených k transformaci.

- Nezbytné je zvýšení kvality rekreačního potenciálu města.
- Chybějící rekreační příležitosti jsou hlavně v severní části města, zejména v oblasti Letňan a jihovýchodně od Čakovic.
- Potřeba zajištění průchodnosti území, a tím přístupnosti krajiny, přístupnost městské krajiny narušuje oplocení areálů, např. skladovacích prostorů, zahrádek.
- V rekreačních lesích chybí doprovodná infrastruktura, WC a kvalitní informační tabule.
- Včasné odborné informace o rekonstrukci ploch zeleně a zásazích do porostů jsou důležité pro pochopení záměru a součinnost návštěvníků.
- Posoudit rozsah potřebných prostorů pro volné pobíhání a venčení psů, zvláště v zastavěném území se dostávají do kolize s rekreací.

6.7 Použitá literatura

Koncepce státní politiky cestovního ruchu MMR 2002

Vliv rekreačního využívání Kunratického lesa na přírodní prostředí, Problematika cestní sítě, Ústav pro ekopolitiku o.p.s., 2004

Zhodnocení dotazníkového šetření názorů návštěvníků Obory Hvězda a Kunratického lesa, Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2004

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Leitlinie Ökologie, Perspektive München, Referat für Stadtplanung und Bauordnung, 2002

Planwerk Stadtraum Leipzig 2015+, W. Kunz, Garten und Landschaft 10/2005

Perspektiven und Bedeutung von Stadtnatur für Stadtentwicklung, 1. Tagung des Kompetenznetzwerkes Stadtökologie Conturec, 26.-28. 11. 2006, Technische Universität Darmstadt

Internetové odkazy:

Po Praze podél potoků: [http://envis.praha-mesto.cz/\(e1vhuc55exkum2451k2ptrro\)/default.aspx?ido=6091&sh=-526566629](http://envis.praha-mesto.cz/(e1vhuc55exkum2451k2ptrro)/default.aspx?ido=6091&sh=-526566629)

Naučné stezky: <http://www.stezky.info/naucnestezkypraha.htm>

Cyklotrasy: <http://www.greenways.cz/cyklotrasy.php3>

[http://doprava.praha-mesto.cz/\(lmsw5355oh4dp2455giadw55\)/default.aspx?ido=7667&sh=-1527427493](http://doprava.praha-mesto.cz/(lmsw5355oh4dp2455giadw55)/default.aspx?ido=7667&sh=-1527427493)

7 ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ, NATURA 2000, PAMÁTNÉ STROMY

7.1 Stručný úvod do problematiky zvláště chráněných území v Praze

Hlavní město Praha má mimořádné postavení v přírodě českých zemí díky své složité a v mnohých směrech specifické problematice. Rozvoj a růst Prahy vždy nutně ovlivňoval, ovlivňuje a do budoucna bude i v budoucnosti ovlivňovat nejen život Pražanů, ale také vše, co zde člověk sám nevytvořil a většinu toho ani vytvořit neumí a nemůže, tj. přírodu na území Prahy. Praha je jedno z nemnoha velkoměst v Evropě, a i ve světě, které se kromě historických památek a moderní výstavnosti může opravdu pochlubit i velkými hodnotami přírodními.

Již sama poloha Prahy v přirozené kotlině údolí Vltavy a na plošinách od ní směřujících na západ i východ vytváří jedinečný přírodní a krajinný rámec města. Jsou to právě Vltava a zčásti i Berounka se svými přítoky, které zejména v posledním geologickém období, ve čtvrtohorách, vymodelovaly ty krajinné scenérie v údolích, kterým se dnes obdivujeme. Bez této modelace by Praha vybudovaná na stejném místě stála na mírně zvlněné rovině, otevřená chladným větrům tak, jak dnes stojí většina jejích nových částí po jejím obvodu.

Praha dnes představuje největší urbanizovanou plochu českých zemí a do ní směřuje většina komunikačních a energetických sítí. To se projevuje v nadmíru složité problematice ochrany přírody města, ale i jeho zázemí ve Středočeském kraji. Tlak ekonomických zájmů zde totiž ohrožuje přírodní hodnoty v míře, která nemá obdoby v jiných krajích naší vlasti a staví tak ochranu přírody před obtížné úkoly.

Přestože geologický podklad Prahy je ze stratigrafického pohledu poměrně jednoduchý (tvoří ho souvrství Barrandienu, České křídové pánve a kvartérní uloženiny), je pestrost pražské přírody dána

právě pestrostí jednotlivých souvrství neoproterozoika, ordoviku, siluru a devonu Barrandienu, cenomanu a spodního až středního turonu České křídové pánve, šterkopískových teras, nivních uloženin, rašelin, navátých písků, spraší a sprašových hlin a dalších usazenin kvartéru a v neposlední řadě také činností člověka.

Přírodní hodnoty dnešní Prahy, a to přes všechna negativa, která s sebou nese silně urbanizované území, jsou mimořádně rozmanité. Již to, na čem Praha stojí a z čeho je většinou postavena, tj. její geologické podloží, je na některých místech světovým unikátem. Jde zejména o sedimenty staršího paleozoika se zachovalými zbytky tehdejší fauny a flory, dnes již dávno vyhynulé, které nemají v této podobě ve světě obdoby. Proto některá z těchto nalezišť byla vybrána jako testovací a srovnávací území, stratotypy, pro srovnávání a určování stáří obdobných vrstev na celém světě. Ovšem pozadu nezůstávají ani terény, kde tvoří horninový podklad uloženiny a vyvěřeliny ostatních útvarů. Na mimořádné hodnoty skalního podkladu navazuje samozřejmě i biota a geomorfologické jevy. Větší či menší pozůstatky lužních lesů, listnatých teplomilných hájů, ale i chladnější podmáčené doubravy s malými rašeliništi, lesostepi a skalní stepi, písčiny a vřesoviště, zbytky borových lesů, mokré louky a bažiny, pobřeží a hladiny řek, potoků a rybníků. Kromě vyložené horských společenstev tedy téměř všechna ostatní. Jsou tu také krasové a pseudokrasové jevy, pískovcová skalní města, vulkány, zlomové linie, podle nichž se v geologické minulosti pohybovaly zemské kry.

Toto přírodní bohatství bylo ovšem odedávna nejrůznějším způsobem využíváno člověkem, v různých dobách s různým dopadem na stav přírody. Příchod pravěkých zemědělců zhruba před sedmi tisíci lety znamenal velký zásah do přírodních procesů růstu lesa, ale na druhé straně měl význam i v tom, že se v otevřené kulturní krajině zachovala řada stepních druhů z počátku doby tzv. poledové. Osídlení znamenalo z počátku vytvoření mozaiky sídlišť, polí, pastvin, lesů a nenarušených ploch, což jen zvýšilo biodiverzitu krajiny. Ale již na počátku středověku, kdy se začíná vytvářet Praha jako centrální sídliště Čech, dochází k rozvoji těžby surovin (a na druhou stranu i k odkrývání geologických profilů a k nálezům zkamenělin), později k vytváření komunikační sítě a již koncem 18. století k vytváření průmyslových zón a postupnému zvětšování zastavěné plochy a k propojování zastavěných ploch. S tím ovšem také souvisí rozšiřování komunikačních sítí, regulace vodních toků, intenzifikace zemědělství, produkce odpadů a s tím vším dochází k postupnému ochuzování přírody, které vrcholí koncem 20. století a na počátku století jedenadvacátého.

Vzdor všem negativním dopadům, zejména nedávné doby, si Praha zachovala mimořádné bohatství a pestrost přírody. Ochrana přírody a krajiny se sice zde setkávala a setkává (a do budoucna i setkávat bude) s řadou složitých problémů, které kladou mimořádné nároky jak po stránce teoretické, tak praktické. Jejich úspěšné řešení může být příkladem pro ty oblasti, kde lze zvýšený dopad na přírodu a krajinu očekávat v blízké budoucnosti.

Důležitým nástrojem ochrany přírody a krajiny jsou zvláště chráněná území (dále ZCHÚ). ZCHÚ jsou institutem územní ochrany přírody a krajiny a narozdíl od obecné územní ochrany jsou tato určena pro ochranu přírodovědecky nebo esteticky velmi významných nebo jedinečných lokalit. Spolu s jejich vyhlášením se současně stanovují podmínky jejich ochrany a údržby (managementu). Současná legislativa rozlišuje velkoplošná zvláště chráněná území (národní parky a chráněné krajinné oblasti) a maloplošná zvláště chráněná území (národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky). Jejich definice a podmínky ochrany jsou stanoveny zákonem č. 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny v posledním znění a předpisy s ním souvisejícími.

Vzhledem k tomu, že podstatná část zvláště chráněných území v Praze byla vyhlášena až po jejím zatím posledním rozšíření v roce 1974, bylo k jejich vyhlášení přistupováno nejen na základě návrhů

různých vědeckých institucí, zejména geologických (Ústřední ústav geologický, dnes Česká geologická služba, Ústav geologie a paleontologie ČSAV, UK – Přírodovědecká fakulta Praha, Národní muzeum a další), či dobrovolných organizací, ale také na základě systematického průzkumu a výzkumu ekosystémové diversity, který prováděly tehdejší orgány státní ochrany přírody Národního výboru hlavního města Prahy (dnes Magistrát), obvodních národních výborů (dnes úřadů městských částí) a odborná instituce státní ochrany přírody zaštitěná Pražským střediskem státní památkové péče a ochrany přírody spolu s desítkami dobrovolných pracovníků – krajských a obvodních konzervátorů státní ochrany přírody a zpravodajů státní ochrany přírody a za pomoci základních organizací Českého svazu ochránců přírody.

Stav a počet zvláště chráněných území je řešen k 31. 12. 2005 tak, jak je uveden v Ročence Praha – Životní prostředí 2005, vydané Magistrátem Hlavního města Prahy v lednu 2006.

7.2 Chráněné krajinné oblasti v Praze

Metodika hodnocení

Data o vyhlášené CHKO byla převzata z bázi Ústředního seznamu ochrany přírody AOPK ČR a SCHKO ČR.

Na území hlavního města Prahy dnes zasahuje chráněná krajinná oblast Český kras (viz níže). V letech 1988-1992 bylo uvažováno navrhnout k vyhlášení jako chráněnou krajinnou oblast tzv. Dolní Povltaví, která by na severu Prahy obsáhla na pravém břehu Vltavy zvláště chráněná území Podhoří, Bohnické údolí, Zámky a Čimické údolí a na levém břehu pak Sedlecké skály, Roztocký háj-Tiché údolí a Údolí Únětického potoka, optimističtější varianta počítala i se zařazením zvláště chráněných území v oblasti Dolní a Divoké Šárky. Ovšem pro nevyjasněnost vedení a metodiku výstavby vnějšího silničního okruhu Prahy v těchto místech byly práce na návrhu CHKO pozastaveny a dosud nebyly obnoveny.

▪ Chráněná krajinná oblast Český kras

Chráněná krajinná oblast Český kras byla vyhlášena výnosem Ministerstva kultury ČSR pod čj. 4.947/72-II/2 ze dne 12. dubna 1972 na území o rozloze 12 823 ha, které v současnosti spadá do dvou okresů Středočeského kraje (Beroun a Praha-západ) a do části obvodu Praha 5 (Radotín, Zadní Kopanina) v Karlštejnské vrchovině. Na území hlavního města Prahy zaujímá rozlohu cca 220 ha, z čehož připadá na maloplošná zvláště chráněná území Hvížd'alka, Klapice, Radotínské údolí, Staňkovka a Zmrzlík 208,6 ha.

Toto území je jedinečné především z hlediska světové geologie, stratigrafie siluru a devonu a výzkumu vývoje života v těchto obdobích historie Země. Je součástí největšího vápencového území v Čechách se zachovalými plochami skalních stepí, lesostepí a listnatých lesů s bohatou přirozenou květenou a zvířenou a s dobře vyvinutými krasovými jevy. Pro řadu druhů rostlin a živočichů, zejména bezobratlých, je tato oblast jediným výskytiskem v Čechách.

▪ Uvažovaná chráněná krajinná oblast Dolní Povltaví

Tato uvažovaná chráněná krajinná oblast měla obsáhnout významné ekosystémy přírody, které se vyvinuly na horninách neoproterozoika Barrandienu, jež vystupuje na severním okraji Prahy a

v přilehlé části středních Čech ve velmi zajímavém vývoji. Řada odkrytých profilů, ať již přirozených, nebo uměle vytvořených, dává poměrně přesný přehled o zdejší geologické stavbě a tím i o celkové geologické stavbě neoproterozoika a také ordoviku Barrandienu. Na horniny jsou pak vázána typická společenstva živých organismů, ať již jde o společenstva skalních stepí, smíšených lesů a potočních a říčních fenoménů, včetně hranice mezi kontinentálními a atlantickými druhy, kterou tvoří strmé svahy koryta Vltavy. Významná jsou i společenstva spraší v nejsevernější části pražského území.

Výskyt biotopů v CHKO

V tomto případě byla hodnocena pouze vyhlášená CHKO Český kras, její část zasahující na území hlavního města Prahy. Hodnocení je součástí přílohy: Biotopy v Praze s komentářem. Hodnocení bylo provedeno podle Katalogu biotopů České republiky – Chytrý et al., 2001).

Velkoplošné okrsky odpovídající svými přírodními hodnotami kategorii CHKO

Za takové území lze v hlavním městě Praze považovat vedle výše uvedeného Dolního Povltaví ještě přírodní park Prokopské a Dalejské údolí. Stávající přírodní hodnoty tohoto území spočívají zejména:

- v geomorfologické stavbě a reliéfově diverzitě, charakteristické pro krasové oblasti mírného klimatu,
- v geologických objektech, jež mají nenahraditelnou hodnotu, ať již jde o velký počet paleontologických nalezišť, nebo významných geologických lokalit, zejména stratigrafických profilů silurem, spodním a středním devonem, odkryvů silurské vulkanické série, tektonických poruch, krasových jevů atd.,
- v historických hodnotách, dokládajících vývoj osídlení území (Butovické hradiště, hradiště na Dívčích hradech, klukovického hradiště i středověkého hradu Děvín) v neobyčejně velké diverzitě společenstev živé přírody, která v sobě zahrnují řadu zvláště chráněných a na svém bytí ohrožených druhů rostlin a živočichů.

I když je současný stav přírody Prokopského a Dalejského údolí výslednicí dlouhodobého vývoje přírody pod vlivem člověka a jeho stav lze hodnotit jako komplex regenerujících biocenóz, má tento přírodní park vysokou specifickou přírodních hodnot srovnatelnou s mnohou i mnohem větší chráněnou krajinnou oblastí. Jako přírodní park bylo toto území vyhlášeno v roce 1993 na rozloze 725 ha.

Vztah ke Středočeskému kraji

Vyhlášená chráněná krajinná oblast Český kras leží v převážné většině své rozlohy ve Středočeském kraji. Na území hlavního města Prahy zasahuje na její jihozápadní okraj (Radotín a Zadní Kopanina) a prostřednictvím přírodního parku Radotínsko-Chuchelský háj je vytvořen významný biokoridor v tomto důležitém severovýchodním až východním směru. Ten pak přes národní přírodní památku Barrandovské skály, přírodní památku Pod Žvahovem a zahrady rodinných domů navazuje na přírodní park Prokopské a Dalejské údolí, čímž je vytvořeno téměř přirozené (kromě zahrad) propojení devonského krasového fenoménu Barrandienu na rozhraní Prahy a středních Čech. To pak navazuje přes Jinonické a Motolské údolí až do centrální Prahy k významné přírodní památce Petřínské skalky,

která má sice komplikované propojení s oblastí bělohorskou, tedy s Oborou Hvězda a přes Vidouli a Jinonické údolí opět na Barrandien a směrem k severu na Divokou Šárku.

Také uvažovaná chráněná krajinná oblast Dolní Povltaví představuje propojení středních Čech s Prahou významným biokoridorem Vltavy na severu Prahy, jež zasahuje prakticky až k významnému silničnímu tahu ulice Evropská a přes četné zahrady a drobné zelené plochy ji překračuje a pokračuje k Oboře Hvězda. Na pravém břehu zahrnuje v sobě komplexy zoologické a botanické zahrady.

Tyto koridory pak tvoří vedle Vltavy páteřní propojení s přírodou středních Čech.

Další propojení s přírodou středních Čech je pak přes systémy maloplošných zvláště chráněných území na východním okraji Prahy, jak uvedeno níže.

7.3 Maloplošná zvláště chráněná území v Praze

Metodika hodnocení

Současná legislativa rozlišuje 4 kategorie maloplošných zvláště chráněných území, definované v §28 (národní přírodní rezervace - NPR), §33 (přírodní rezervace - PR), §35 (národní přírodní památka - NPP) a §36 (přírodní památka - PP) zákona č. 11/1992 Sb. v posledním znění.

Na území hlavního města Prahy je v současné době 89 vyhlášených maloplošných zvláště chráněných území, z toho 7 v kategorii národní přírodní památka, 14 v kategorii přírodní rezervace a 68 v kategorii přírodní památka. Z těchto pak pět maloplošných zvláště chráněných území spadá pod pravomoc Správy CHKO Český kras (jsou to: NPP Černá rokle, PR Klapice, PR Radotínské údolí, PR Staňkovka a PP Hvízdalka), neboť jsou součástí území této chráněné krajinné oblasti.

Maloplošná ZCHÚ byla posuzována na základě dat o vyhlášených maloplošných zvláště chráněných územích převzatých z bázi Ústředního seznamu ochrany přírody AOPK ČR a Magistrátu hlavního města Prahy.

Nutno konstatovat, že všechna maloplošná ZCHÚ v Praze jsou pod velkým negativním tlakem zhoršujícího se životního prostředí v hlavním městě a největším současným problémem je velmi vysoká a neusměrňovaná návštěvnost MZCHÚ se všemi negativními průvodními jevy, jako jsou sešlap, odpadky, táboření (hlavně bezdomovců), vjezd horských kol, nepovolené sběry přírodnin či volný pohyb psů. K dalším negativním problémům patří rychlé zarůstání náletovými dřevinami, keři a invazními druhy rostlin, tlak na vysazování monokultur a rušení starých, dnes již s přírodou sžitých výsadb dřevin (zejména sadů ovocných dřevin), chov polodivokých kachen a zdivočelá domácí zvířata, jakož i mnohé invazní druhy živočichů a rostlin.

Kromě negativních složek, které bezesporu ovlivňují MZCHÚ Prahy, je zde řada pozitivních faktorů, které pomáhají zachovat podmínky, pro které byla tato území vyhlášena za chráněná. Patří sem především inventarizační průzkumy a vědecké výzkumy různých částí přírody, které poskytují podklady pro další péči, prováděnou v ochrannářských zásadách. V některých MZCHÚ probíhá v rámci lesního hospodaření výměna nepůvodních porostů (např. PP Modřanská rokle, PR Prokopské údolí) za původní dřeviny, v dalších územích (např. PP Hrnčířské louky, PP V hrobech, PP Trojská a jinde) se provádí kosení luk, v řadě MZCHÚ se provádí řízená pastva, která byla ověřována již v letech 1987 a 1988, a pravidelně se pase již více než 7 let. Pravidelně se v některých územích provádí odstraňování náletových dřevin a křovin a kosením se udržují rákosové porosty. Odbahnění bylo provedeno v PP

Krňák, v PP Počernický rybník, kde byla také vyspravena hráz. Z MZCHÚ se odstraňují černé skládky. To vše má dobrý vliv na zachování ochranných podmínek. Nutno však konstatovat, že větší péče je věnována MZCHÚ spravovaných Magistrátem Hlavního města Prahy, než kategorii národních přírodních památek, které spravuje MŽP ČR (viz např. stav NPP Barrandovské skály nebo NPP Dalejský profil, které silně trpí zarůstáním akátu a dalších nepůvodních či náletových dřevin či keřů a bylin).

Vedle těchto negativních a pozitivních faktorů musíme pohlížet na MZCHÚ Prahy také z hlediska jejich významu.

V níže uvedených tabulkách jsou uvedeny jednak významy MZCHÚ z hledisek geologických a biologických a v samostatné tabulce typy ohrožení jednotlivých MZCHÚ. Tabulky byly zpracovány podle Kubíkové et al. (2005), Němce a Ložka (1997), Kříže (1985) a vlastních výzkumů autora z let 1972 – 1978 a 1986 – 2005.

Tab. I: Geologie – přehled mezinárodních stratotypů na území hlavního města Prahy

Geologický význam	MZCHÚ
pro stupeň přídolí (silur) – stratotyp	NPP Požáry
opěrný profil ke globálnímu stratotypu hranice ludlow-přídolí (silur)	NPP Lochkovský profil
Hranice spodní a střední devon – parastratotyp	NPP U Nového mlýna
pro stupeň dalej (devon)	PP Pod Žvahovem
pro stupeň zlíchov (devon)	NPP Barrandovské skály
pro stupeň prag (devon)	NPP Černá rokle
globální stratotyp hranice mezi stupni lochkov-prag (devon) a parastratotyp přídolí (silur)	PR Homolka
spodní hraniční stratotyp bělohorského souvrství (křída – česká křídová pánev)	PP Opukový lom u Př. Kopaniny
opěrný profil ke globálnímu stratotypu hranice silur-devon	PP Podolský profil

Tab. II: Geologie – přehled dalších významných stratotypových profilů, opěrných geologických profilů a důležitých geologických profilů na území hlavního města Prahy

Geologický význam pro	MZCHÚ
neoproterozoikum – kralupsko-zbraslavská skupina	PP Baba, PR Divoká Šárka, PP Dolní Šárka, PP Jenerálka, PP Ládví, PP Nad mlýnem, PP Podbabské skály, PR Podhoří, PR Roztocký háj-Tiché údolí, PP Sedlecké skály, PR Šance, PR Údolí Únětického potoka, PP Velká skála, PP Zámky
neoproterozoikum – štěchovická skupina	PP Modřanská rokle, PP Údolí Kunratického potoka
Ordovik – třenické souvrství	PP Údolí Kunratického potoka
Ordovik – klabavské souvrství	PP Údolí Kunratického potoka
Ordovik – šarecké souvrství	PP Údolí Kunratického potoka
Ordovik – dobrotivské souvrství	PP Bílá skála, PP Jabloňka, PP Motolský ordovik, PP Pecka
Ordovik – libeňské souvrství	PP Bílá Skála, PP Rohožník-lom v Dubči, PP Pražský zlom
Ordovik – letenské souvrství	PP Letenský profil, PP U Závisti
Ordovik – bohdalecké souvrství	PP Nad závoďštěm
Ordovik – královské souvrství	PP Nad závoďštěm, PR Staňkovka
Ordovik – kosovské souvrství	NPP Dalejský profil, PP Nad závoďštěm, PR Prokopské údolí, PP Radotínské skály
silur – liteňské souvrství (vrstvy želkovické)	PP Nad závoďštěm
silur – liteňské souvrství (vrstvy lithlavské)	PP Nad závoďštěm
silur – liteňské souvrství (vrstvy motolské)	NPP Barrandovské skály, PR Chuchelský háj, PP Kalvárie v Motole, PR Prokopské údolí, PR Slavičí údolí, PP U branického pivovaru

Geologický význam pro	MZCHÚ
silur – kopaninské souvrství	NPP Barrandovské skály, PP Branické skály, NPP Dalejský profil, PR Chuchelský háj, NPP Lochkovský profil, NPP Požáry, PR Prokopské údolí, PP Zmrzlík
silur – přídolské souvrství	NPP Barrandovské skály, PP Branické skály, NPP Dalejský profil, PR Homolka, PP Hvíždalka, PR Chuchelský háj, PP Opatřilka – Červený lom, PP Podolský profil, NPP Požáry, PR Prokopské údolí, PP Radotínské skály
devon – lochkovské souvrství	NPP Barrandovské skály, NPP Černá rokle, NPP Dalejský profil, PR Homolka, NPP Lochkovský profil, PP Opatřilka-Červený lom, PR Prokopské údolí, PP Radotínské skály, PR Slavičí údolí
devon – pražské souvrství	NPP Barrandovské skály, PP Branické skály, PP Cikánka II, PP Ctírad, NPP Černá rokle, NPP Dalejský profil, PP Opatřilka-Červený lom, PP Podolský profil, PR Prokopské údolí, PP Radotínské skály, PR Radotínské údolí
devon – zlíchovské souvrství	NPP Barrandovské skály, NPP Dalejský profil, PP Pod Žvahovem, PR Prokopské údolí, PR Radotínské údolí
devon – dalejsko-třebotovské souvrství	PP Pod školou, PP Pod Žvahovem, PR Prokopské údolí, PR Radotínské údolí, NPP U Nového mlýna
devon – chotečské souvrství	PR Prokopské údolí, NPP U Nového mlýna, PP Železniční zářez
devon – srbské souvrství	PP Železniční zářez
křída – perucko-korycanské souvrství	PP Cihelna v Bažantnici, PP Housle, PP Chvalský lom, PP Ládví, PP Okrouhlík, PP Vidoule, PP Velká skála
křída – bělohorské souvrství	PP Opukový lom u Přední Kopaniny, PP Vidoule
kvartér – pleistocén (štěrkopísky vltavských teras, spraše, naváté písky, pěnovce, sladkovodní slíny, fosilní půdy)	NPP Barrandovské skály, PR Chuchelský háj, PP Jenerálka, PR Prokopské údolí, PR Roztocký háj – Tiché údolí, PP Zmrzlík

Tab. III: Významné geologické a geomorfologické jevy v MZCHÚ na území hlavního města Prahy

Geologický nebo geomorfologický jev	MZCHÚ
krasové jeskyně	NPP Cikánka I a PP Cikánka II(jeskyně Cikánka); NPP Černá rokle (Barrandovská jeskyně; PR Prokopské údolí (Hlubočepské jeskyně, Klukovské jeskyně, Prokopská jeskyně) – popis jeskyní uveden níže
Ostatní krasové jevy	NPP Barrandovské skály, PP Branické skály, NPP Cikánka I, PP Cikánka II, PP Ctírad, NPP Černá rokle, PR Homolka, PR Chuchelský háj, PR KlapiceNPP Lochkovský profil, PP Opatřilka-Červený lom, PP Pod Žvahovem, PP Pod školou, PP Podolský profil, NPP Požáry, PR Prokopské údolí, PP Radotínské skály, PR Radotínské údolí, PR Slavičí údolí, NPP U Nového mlýna, PP Zmrzlík
důležité vrásky a flexury	NPP Barrandovské skály, NPP Lochkovský profil, PR Prokopské údolí, PR Radotínské údolí
důležité odkryté zlomové plochy	PP Letenský profil, PP Modřanská rokle, PP Pražský zlom, PR Prokopské údolí, PR Radotínské údolí, PP Rohožník-lom v Dubči, PR Šance, PP U Závisti
tzv. sloní skály	NPP Černá rokle, PP Pod Žvahovem
tzv. kozí hřbety	PR Podhoří, PR Roztocký háj-Tiché údolí, PR Údolí Únětického potoka, PP Zámky
výjimečné pozůstatky sopečné činnosti	NPP Dalejský profil, PP Kalvárie v Motole, PR Prokopské údolí
pískovcová skalní města	PP Housle, PP Obora Hvězda,, PP Petřínské skalky, PP Prosecké skály, PP Střešovické skály, PP Vidoule, PP Vnořský park
bulžníkové skály	PR Divoká Šárka, PP Ládví, PP Velká skála
hluboká kaňonovitá údolí	NPP Černá rokle, PR Divoká Šárka, PP Modřanská rokle, PR Prokopské údolí, PR Radotínské údolí (část)
tabulové hory	PP Ctírad, PP Vidoule
Meandrující toky	PP Meandry Botiče, PR Mýto
slepá ramena	PP Krňák (slepé rameno Berounky)

Geologický nebo geomorfologický jev	MZCHÚ
pozůstatky mořského příboje	PP Ládví, PP Velká skála
Soliflukce	PR Prokopské údolí, PR Roztocký háj-Tiché údolí
pseudokrasové jevy	PP Cihelna v Bažantnici, PP Housle, PP Chvalský lom, PP Ládví, PP Obora Hvězda, PP Okrouhlík, PP Petřínské skalky, PP Prosecké skály, PP Rohožník-lom v Dubči, PP Střešovické skály, PR Víněšský park
geomorfologické jevy způsobené člověkem	PP Branické skály, PR Prokopské údolí, PR Prosecké skály

Tab. IV: Významná naleziště minerálů v MZCHÚ hlavního města Prahy

Mineralogické parageneze	MZCHÚ
vyvěřelé výlevné horniny	NPP Barrandovské skály, NPP Dalejský profil, PP Kalvárie v Motole, PR Prokopské údolí, PP U branického pivovaru
kontaktně metamorfované horniny	NPP Barrandovské skály, PP Kalvárie v Motole, PP U branického pivovaru
sedimentární horniny s kalcitem	PP Cikánka II, PP Opatřilka-Červený lom, PR Prokopské údolí
ostatní sedimentární horniny (hlavně s glaukonitem)	PP Cihelna v Bažantnici, PP Okrouhlík, PR Víněšský park
Sekundární minerály (hlavně sírany, např. sádrovec)	PP Cihelna v Bažantnici, PP Motolský ordovik, PR Mýto
dobříšské slepence (nejvyšší souvrství neoproterozoika v Barrandienu)	PP Modřanská rokle

Tab. V: MZCHÚ hlavního města Prahy jako významná paleontologická naleziště

MZCHÚ	Významné zkameněliny pro geologickou jednotku
NPP Barrandovské skály	silur – motolské vrstvy, kopaninské a přídolské souvrství; devon – lochkovské, pražské a zlíčovské souvrství; pleistocén – fauna v pěnovcích u kapličky
PP Bílá skála	ordovik – dobrotivské, libeňské a letenské souvrství
PP Branické skály	devon – pražské souvrství
PP Cihelna v Bažantnici	ordovik – bohdalecké souvrství; křída – perucko-korycanské souvrství (hlavně flóra)
PP Cikánka II	devon – pražské souvrství
PP Ctírad	devon – pražské souvrství; první naleziště Barrandovo v Čechách
NPP Černá rokle	silur – kopaninské a přídolské souvrství; devon – lochkovské a pražské souvrství
NPP Dalejský profil	silur – kopaninské a přídolské souvrství; devon – lochkovské, pražské a zlíčovské souvrství
PR Divoká Šárka	neoproterozoikum (mikroskopické organismy v buližnících)
PR Homolka	silur – přídolské souvrství; devon – lochkovské a pražského souvrství
PP Housle	křída – perucko-korycanské souvrství (hlavně mořská fauna)
PP Hvíždalka	silur – přídolské souvrství; devon – lochkovské souvrství
PR Chuchelský háj	silur – kopaninské souvrství; devon – pražské souvrství; pleistocén – v travertinech zkamenělí plži a listy stromů
PP Chvalský lom	křída – perucko-korycanské souvrství (hlavně mořští měkkýši)
PP Jabloňka	ordovik – skalecké křemence (hojné bioglyfy)
PP Jenerálka	ordovik – šarecké souvrství (tzv. šarecké kuličky)
PP Kalvárie v Motole	silur – vrstvy motolské (hojní graptoliti)
PR Klapice	silur – přídolské souvrství; devon – lochkovské a pražské souvrství

MZCHÚ	Významné zkameněliny pro geologickou jednotku
PP Ládvi	křída – korycanské vrstvy (křídový příboj)
PP Letenský profil	Ordovik – letenské souvrství
NPP Lochkovský profil	silur – kopaninské a přídolské souvrství; devon – lochkovské souvrství
PP Modřanská rokle	Ordovik – letenské souvrství
PP Motolský ordovik	Ordovik – dobrotivské a libeňské souvrství
PP Nad závoďštěm	ordovik – bohdalecké souvrství; silur – želkovické souvrství (Barrandova „kolonie“ Haidinger)
PP Obora Hvězda	křída – bělohorské souvrství
PP Okrouhlík	křída – korycanské vrstvy
PP Opatřilka-Červený lom	silur – přídolské souvrství; devon – lochkovské, pražské, zlíchovské a dalejsko-třebotovské souvrství
PP Opukový lom u Přední Kopaniny	křída – bělohorské souvrství
PP Orthocerový lůmek	silur – přídolské souvrství
PP Pecka	Ordovik – dobrotivské souvrství
PP Petřínské skalky	křída – perucko-korycanské a bělohorské souvrství
PP Pod školou	devon – dalejsko-třebotovské a chotečské souvrství
PP Pod Žvahovem	devon – zlíchovské a dalejsko-třebotovské souvrství (klasické naleziště Švagerka)
PP Podolský profil	silur – kopaninské a přídolské souvrství; devon – lochkovské a pražské souvrství
NPP Požáry	silur – kopaninské a přídolské souvrství
PR Prokopské údolí	ordovik – kosovské souvrství; silur – motolské vrstvy, kopaninské a přídolské souvrství; devon – lochkovské, pražské, zlíchovské, dalejsko-třebotovské a chotečské souvrství
PP Prosecké skály	křída – korycanské vrstvy, bělohorské souvrství
PP Radotínské skály	silur – kopaninské a přídolské souvrství; devon – lochkovské a pražské souvrství
PR Radotínské údolí	silur – kopaninské a přídolské souvrství; devon – lochkovské, pražské a zlíchovské souvrství
PP Rohožník-lom v Dubči	ordovik – řevnické křemence s <i>Tigillites vertebralis</i> libeňského souvrství
PP Skalka	ordovik – skalecké křemence dobrotivského souvrství
PR Slavičí údolí	silur – kopaninské a přídolské souvrství; devon – lochkovské (typická lokalita U umučeného dubu)
PR Staňkovka	Ordovik – zahořanské a kosovské souvrství
PP Střešovické skály	křída – perucko-korycanské souvrství
PR Šance	neoproterozoikum – typické naleziště proterozoické mikroflóry
PP U branického pivovaru	silur – vrstvy motolské
PP U hájů	křída – perucko-korycanské souvrství (křídová sladkovodní flóra a v mořských pískovcích chodbičky raků)
NPP U Nového mlýna	devon – zlíchovské, dalejsko-třebotovské a chotečské souvrství
PP U Závisti	Ordovik – letenské souvrství
PP Velká skála	křída – korycanské vrstvy (křídový příboj)
PP Vidoule	křída – perucko-korycanské a bělohorské souvrství
PR Vnořský park	křída – perucko-korycanské souvrství
PP Zmrzlík	silur – kopaninské souvrství
PP Železniční zářez	devon – srbské souvrství (devonská flóra)

Tab. VI: Významné a mimořádně cenné ekosystémy v MZCHÚ hlavního města Prahy

Ekosystémy	MZCHÚ
xerothermní bezlesí – kras	NPP Barrandovské skály, NPP Cikánka I, PP Ctirad, PP Pod Žvahovem, PR Prokopské údolí, PR Radotínské údolí

Ekosystémy	MZCHÚ
xerothermní bezlesí – vyvěřelé výlevné horniny (bazalty, diabasy)	NPP Barrandovské skály, NPP Dalejský profil, PR Chuchelský háj, PP Kalvárie v Motole, PR Prokopské údolí
xerothermní bezlesí – břidlice neoproterozoika	PP Jenerálka, PP Pitkovická stráž, PR Šance, PP V hrobech
termofytikum kolinní – údolní fenomén se skalami, sutěmi a svahovými polohami (Dolní Povltaví)	PP Baba, PP Bohnické údolí, PP Podbabské skály, PP Podhoří, PP Sedlečské skály, PP Zámky
sut'ové lesy nižších poloh	PR Prokopské údolí, PP Údolí Kunratického potoka
xerofilní a subxerofilní doubravy	PR Chuchelský háj, PR Klapice, PR Prokopské údolí, PR Radotínské údolí, PR Slavičí údolí, PR Staňkovka, PR Šance
slepá ramena řek	PP Krňák
uměle vytvořené vodní plochy (rybníky, oprávy apod.) a biotopy k nim přináležející	PP Hrnčířské louky, PP Lítoznice, PP Milíčovský les a rybníky, PP Počernický rybník, PR V pískovně
rašelinště	PR Klánovický les-Cytilov
vřesoviště	PP Baba, PR Divoká Šárka, PP Havránka, PP Salabka
mimořádné přírodně cenné parky	PP Bažantnice v Satalicích, PP Královská obora, PP Obora Hvězda, PP Obora v Uhříněvsi, PR Vnořský park

Tab. VII: Výskyt endemitů či unikátních druhů hub, rostlin a živočichů v ZCHÚ hlavního města Prahy

MZCHÚ	Endemit (E) či unikátní druh
PP Baba	křivatec český (<i>Gagea bohemica</i>), oman německý (<i>Inula germanica</i>), pavouk slíďák <i>Alopecosa schmidtii</i> , ještěrka zelená (<i>Lacerta viridis</i>), slepýš křehký (<i>Anguis fragilis</i>), 56 druhů ptáků
NPP Barrandovské skály	houba hvězdovka bradavková (<i>Gaeastrum corollinum</i>), plž <i>Plicuteria lubomirskii</i> , 40 druhů ptáků
PP Bažantnice v Satalicích	čarovník pařížský (<i>Circaea lutetiana</i>), 41 druhů ptáků
PP Bílá skála	Jeřáb <i>Sorbus quernea</i> (E)
PP Bohnické údolí	křivatec český (<i>Gagea bohemica</i>) a 14 druhů reliktních fytofágních brouků; přes 70 druhů ptáků (např. vzácný včelojed lesní – <i>Pernis apivorus</i>), netopýr vodní (<i>Myotis daubentonii</i>)
PP Branické skály	muchomůrka Vittadiniho (<i>Amanita vittadini</i>), velmi vzácný motýl okáč skalní (<i>Chazara briseis</i>), ve štolách zimoviště netopýrů
PP Cihelna v Bažantnici	vosa hrnčířka <i>Discoelius dufourii</i> (velmi vzácná)
NPP Cikánka I	houba břichatka prášivka žaludicovitá (<i>Bovista tomentosa</i>), kavyl Ivanův (<i>Stipa ioannis</i>), len rakouský (<i>Linum austriacum</i>), reliktní stepní mandelinková fauna
NPP Černá rokle	Mlok skvrnitý (<i>Salamandra salamandra</i>)
PP Čimické údolí	koniklec luční český (<i>Pulsatilla pratensis bohémica</i>), vzácný pavouk křížák <i>Gibbaranea bituberculata</i> , přes 70 druhů ptáků
NPP Dalejský profil	křivatec český (<i>Gagea bohemica</i>), rozrazil ladní (<i>Veronicetum dillenii</i>), houba hvězdovka Pouzarova (<i>Gaeastrum pouzarii</i>)-velmi vzácný druh, ještěrka zelená (<i>Lacerta viridis</i>), z ptáků vzácný krutihlav obecný (<i>Jynx torquilla</i>)
PR Divoká Šárka	violka skalní (<i>Viola saxatilis</i>) (E), houba hlívovník olivový (<i>Omphalotus olearius</i>)-velmi vzácný (jediná lokalita v Praze), houba holubinka zlatá (<i>Russula aurata</i> -jediné naleziště v Praze, plž <i>Balea perversa</i> (jediná lokalita v Praze), jezevec lesní (<i>Meles meles</i>) a vzácná netopýří fauna (<i>Myotis nattereri</i> , <i>Myotis daubentonii</i>); přes 60 druhů hnízdících ptáků, např. včelojed lesní (<i>Pernis apivorus</i>), lejsek šedý (<i>Muscicapa striata</i>); z obojživelníků ropucha zelená (<i>Bufo viridis</i>) a ropucha obecná (<i>Bufo bufo</i>)
PP Dolní Šárka	samotářská včela <i>Halictus setulosus</i> -jediné naleziště v Čechách, hnízdí zde ještěřba lesní (<i>Accipiter gentilis</i>), krahujec obecný (<i>Accipiter nisus</i>), žluva hajní (<i>Oriolus oriolus</i>) a dalších 42 druhů hnízdících ptáků, netopýr vodní (<i>Myotis daubentonii</i>)
PP Havránka	kozinec dánský (<i>Astragalus danicus</i>), velmi vzácný dřepčík <i>Altica palustris</i> , krasec <i>Anthaxia manca</i>
PR Homolka	houba hvězdovka uherská (<i>Gaeastrum hungaricum</i>), lišejník <i>Buellia epigacea</i> (na jediném místě v Čechách), plž <i>Bulgarica nitidosa</i> (E)
PP Housle	významná populace užovky hladké (<i>Coronella austriaca</i>)
PP Hrnčířské louky	významná populace rosníčky zelené (<i>Hyla arborea</i>), důležitá tahová zastávka bahňáků (64 druhů vodních ptáků)
PP Hvíždalka	brouk páteříček <i>Drilus concolor</i> – velmi vzácný
PP Cholupická bažantnice	významné hnízdiště lesních ptáků (59 druhů hnízdících)

MZCHÚ	Endemit (E) či unikátní druh
PR Chuchelský háj	velmi vzácné houby muchomůrka ježohlavá (<i>Amanita echinocephala</i>) a pavučinec Bulliardův (<i>Cortinarius bulliardii</i>), dále velmi vzácný kosatec bezlistý (<i>Iris aphila</i>), z brouků tesařík piluna (<i>Prionus coriarius</i>), roháč obecný (<i>Lucanus cervus</i>), z ptáků velmi vzácný krutihlav obecný (<i>Jynx torquilla</i>) a včelojed lesní (<i>Pernis apivorus</i>) a jediné prokázané hnízdiště ostržie lesního (<i>Falco subbuteo</i>) v Praze; celkem 77 hnízdicích druhů ptáků
PP Chvalský lom	jediná česká lokalita vzácné vosy hrnčírky <i>Ancistrocerus auctus</i>
PP Jabloňka	pražský endemit jeřáb dubolistý (<i>Sorbus quernei</i>) (E)
PP Jenerálka	výskyt sleziníku červeného (<i>Asplenium trichomanes</i>) s. severního (<i>A. septentrionale</i>), hnízdiště žluvy hajní (<i>Oriolus oriolus</i>) a dalších 56 druhů hnízdicích ptáků
PP Kalvárie v Motole	vzácné houby hvězdovka kvítkovitá (<i>Geastrum floriformae</i>) a žaludice lysá (<i>Disciseda calva</i>), velmi vzácně se vyskytuje sysel obecný (<i>Spermophilus citellus</i>) (?)
PR Klánovický les-Cyrilov	vyskytuje se zde velmi vzácná rašeliništní flóra, vzácné houby křehutka orobincová (<i>Psathyrella typhae</i>), hřib příživný (<i>Pseudoboletus parasiticus</i>), hřib siný (<i>Gyroporus cyanescens</i>) a měďovnik rubínový (<i>Chalciporus rubinus</i>); z rostlin velmi vzácně prha arnika (<i>Arnica montana</i>); vzácný krkavec velký (<i>Corvus corax</i>) a dalších 72 druhů hnízdicích ptáků
PR Klapice	bohatá hmyzí fauna, mlok skvrnitý (<i>Salamandra salamandra</i>) a 54 druhů hnízdicích ptáků
PP Královská obora	Velmi vzácný hřib sadní (<i>Boletus pulverulentus</i>); bohatá populace vzácného plže <i>Bathyomphalus contortus</i> ; zajímavost – dýchací křídlové kořeny (pneumatofory) tisovce dvouřadého (<i>Taxodium distichum</i>); 52 druhů hnízdicích ptáků
PP Krňák	vzácný šmel okoličnatý (<i>Butomus umbellatus</i>), bohaté populace různých druhů obojživelníků a dvou druhů užovek; dva druhy netopýrů (<i>Nyctalus noctula</i> a <i>Myotis daubentonii</i>); hnízdiště moudivláčka lužního (<i>Remiz pendulinus</i>), slavíka obecného (<i>Luscinia megarhynchos</i>) a dalších 36 druhů hnízdicích ptáků
PP Litoznice	hnízdiště pochopa rákosního (<i>Circus aeruginosus</i>); důležitá tahová zastávka vodních ptáků a sov; 68 hnízdicích druhů ptáků (např. <i>Luscinia megarhynchos</i> , <i>Remiz pendulinus</i>)
NPP Lochkovský profil	koniklec luční český (<i>Pulsatilla pratensis bohémica</i>); jediné naleziště v Čechách plošnice <i>Pyrrhocoris marginatus</i> , dále ploskoroh pestrý (<i>Libelloides macaronius</i>), pavouk <i>Panamomops inconspicuus</i> (E); hnízdiště výra velkého (<i>Bubo bubo</i>) a dalších 58 hnízdicích druhů ptáků
PP Meandr Botiče	výskyt vzácné mokřadní včely <i>Melitta nigricans</i> ; výskyt ledňáčka říčního (<i>Alcedo atthis</i>) a hnízdiště 66 druhů ptáků
PP Milíčovský les a rybníky	výskyt velmi vzácné kapradiny hadilky obecné (<i>Ophioglossum vulgatum</i>); bohaté populace různých druhů obojživelníků; hnízdiště vodní avifauny (67 druhů), hnízdí zde vzácný bělořit šedý (<i>Oenanthe oenanthe</i>)
PP Modřanská rokle	výskyt ledňáčka říčního (<i>Alcedo atthis</i>) a dalších 52 druhů ptáků, výskyt velmi vzácného hrabošika podzemního (<i>Microtus subterraneus</i>) a zmije obecné (<i>Vipera berus</i>)
PP Motolský ordovik	významná lokalita velmi vzácných druhů blanokřídlého hmyzu, zejména zlatěnek – mediteránní <i>Chrysis marginata</i> a endemická <i>Ch. pragense</i> (E)
PR Mýto	výskyt křivatce českého (<i>Gagea bohémica</i>); poměrně silná populace raka říčního (<i>Astacus astacus</i>) a hnízdiště ledňáčka říčního (<i>Alcedo atthis</i>) a dalších 55 druhů ptáků
PP Nad mlýnem	výskyt křivatce českého (<i>Gagea bohémica</i>); žije tu vzácný a na svém bytí ohrožený motýl ostruháček kapincový (<i>Satyrion acaciae</i>)
PP Nad závodistěm	hnízdiště kalouse ušatého (<i>Asio otus</i>)
PP Obora Hvězda	Roste tu v Čechách velmi vzácný hřib královský (<i>Boletus regius</i>); výskyt netopýra rezavého (<i>Nyctalus noctula</i>); hnízdiště strakapouda prostředního (<i>Dendrocopus medius</i>), strakapouda malého (<i>Dendrocopus minor</i>) a dalších 54 druhů ptáků
PP Obora v Uhříněvsi	houba mozgovka rosolovitá (<i>Ascotremella faginea</i>) jediné naleziště v Praze; hnízdiště 93 druhů ptáků
PP Okrouhlík	lokalita vzácného potemníčka <i>Melanion tibiale</i> – jediná ve středních Čechách a Praze
PP Opatřilka-Červený lom	lokalita ještěrky zelené (<i>Lacerta viridis</i>)
PP Petřínské skalky	neobyčejně bohatá mykoflóra, např. velmi vzácná hvězdovka tuhová (<i>Geastrum coronatum</i>); z rostlin vzácná lilie zlatohlávek (<i>Lilium martagon</i>); z brouků roháč obecný (<i>Lucanus cervus</i>) a několik druhů velmi vzácných bezkřídlých nosatečků rodu <i>Acalles</i> ; hnízdiště 59 druhů ptáků
PP Pitkovická stráň	bohatá lokalita koniklece lučního českého (<i>Pulsatilla pratensis bohémica</i>) – v Praze a okolí skutečně jedinečná
PP Počernický rybník	významná tahová zastávka a hnízdiště vodního a dalšího ptactva (67 druhů), v přilehlém parku vzácný tesařík piluna (<i>Prionus coriarius</i>); netopýři <i>Myotis myotis</i> a <i>Myotis daubentonii</i>
PP Podbabské skály	lokalita vzácné houby špičky stepní (<i>Mrsmiellus carneopallidus</i>) a rovněž velmi vzácného ploskoroha pestrého (<i>Libelloides macaronius</i>); hnízdiště 55 druhů ptáků
PR Podhoří	z Prahy popsání pavouk <i>Panamomops inconspicuus</i> (E) a škvorovka <i>Catajapyx aquilonaris</i> (E), bohatá lokalita síťokřídlého hmyzu a plazů (i zmije obecná <i>Vipera berus</i> a ještěrka zelená <i>Lacerta viridis</i>); bohatá lokalita třemdavy bílé (<i>Dictamnus albus</i>); hnízdiště 63 druhů ptáků

MZCHÚ	Endemit (E) či unikátní druh
PP Podolský profil	lokalita vzácného plže <i>Cochlodina laminata</i>
PR Prokopské údolí	jedinečná lokalita velmi vzácné fauny i flóry, jejichž výčet by byl velmi rozsáhlý, mimo jiné hnízdiště výra velkého (<i>Bubo bubo</i>) a dalších 61 druhů ptáků či na vápencových stránkách bylo zjištěno přes 60 druhů vzácných mandelínek; netopýři <i>Myotis nattereri</i> (zimuje v jeskyních), <i>Myotis daubentonii</i> , <i>Plecotus auritus</i> , <i>Eptesicus scrotoni</i>
PP Prosecké skály	jeskynní prostory jsou útočištěm několika druhů netopýřů např. netopýra ušatého (<i>Plecotus auritus</i>), netopýra velkého (<i>Myotis myotis</i>) či vrápence malého (<i>Rhinolopus hipposideros</i>); v okolí hnízdí 62 druhů ptáků
PP Radotínské skály	Popsána odtud byla velmi vzácná houba čirůvka radotínská (<i>Tricholoma radotinense</i>) (E) či vzácní vrubounovitý brouk <i>Sisyphus schaefferi</i> a pavouk skákavka křížová (<i>Pellenes tripunctatus</i>); 58 druhů hnízdících ptáků, mezi nimi i výr velký (<i>Bubo bubo</i>)
PR Radotínské údolí	jedinečná lokalita velmi vzácné fauny a flóry, mimo jiné zde roste kriticky ohrožený včelník rakouský (<i>Dracocephalum austriacum</i>), roste tu vzácný hřib medotrpký (<i>Boletus radicans</i>); PR je z hlediska výskytu reliktních druhů hmyzu nejbohatší lokalitou v Českém krasu; 77 druhů hnízdících ptáků; jediná lokalita v Praze, kde se vyskytuje rak kamenáč (<i>Astacus torrentium</i>)
PP Rohožník-lom v Dubči	výskyt vzácného střevlíčka <i>Ocydromus stephensii</i>
PR Roztocký háj-Tiché údolí	ZCHÚ na rozhraní Prahy a středních Čech představuje spolu s PR Údolí Únětického potoka významný biokoridor směřující do centrální Prahy; hnízdí zde 69 druhů ptáků
PP Salabka	bohaté společenstvo ploštic – jedno z nejbohatších v Praze
PP Sedlecké skály	vzácné společenstvo rostlin s pryskyřníkem illyrským (<i>Ranunculus illyricus</i>), poslední lokalita hlaváčku jarního (<i>Adonis vernalis</i>) v Praze; odtud popsány endemický krasec <i>Cylindromorphus bohemicus</i> (E) a další dva druhy vzácných krasců; rovněž se vyskytuje mlok skvrnitý (<i>Salamandra salamandra</i>)
PP Skalka	reliktní druhy nosatcovitých brouků <i>Apion corniculatum</i> a <i>A. penetrans</i>
PR Slavičí údolí	bohatá bezobratlá fauna, hnízdiště žluvy hajní (<i>Oriolus oriolus</i>) a lejska bělokrkého (<i>Ficedula albicollis</i>) a dalších 57 druhů hnízdících ptáků
PR Staňkovka	žije zde cikáda chlumní (<i>Cicadetta montana</i>) na jediném místě v Praze a hnízdí zde dudek chocholatý (<i>Upupa epops</i>) a další 78 druhů ptáků
NPP Letňanské letiště	výskyt bohaté populace sysla polního (<i>Spermophilus citellus</i>) v podmínkách tamního letiště
PR Šance	výskyt koniklece lučního (<i>Pulsatilla pratensis</i>); plž <i>Helicidonta obvoluta</i> (jediný nález v Praze); z brouků roháč obecný (<i>Lucanus cervus</i>) a velmi vzácný tesařík <i>Saphanus piceus</i> ; z plazů ještěrka zelená (<i>Lacerta viridis</i>) a tři druhy užovky – obojková, podplamatá a hladká (<i>Natrix natrix</i> , <i>Natrix tessellata</i> , <i>Coronella austriaca</i>); hnízdí zde přes 50 druhů ptáků a jako na jediném místě v Praze lejska malý (<i>Ficedula parva</i>)
PP Trojská	růže keltská (<i>Rosa gallica</i>); vzácné vosičky druhů <i>Cleptes aerosus</i> a <i>Ceratepyris fuscipennis</i> – jejich jediný výskyt v Čechách a 46 druhů ploštic
PP U branického pivovaru	koniklece luční český (<i>Pulsatilla pratensis bohémica</i>)
PP U hájů	bohatá lokalita prstnatce májového (<i>Dactylorhiza majalis</i>) a ledence přímořského (<i>Tetragonolobus maritimus</i>) a velmi vzácné hadilky obecné (<i>Ophioglossum vulgatum</i>); výskyt vymírajícího motýla modráska bahenního (<i>Maculinea nausithous</i>)
NPP U Nového mlýna	vzácný penízek horský (<i>Thlaspi montana</i>)
PP Údolí Kunratického potoka	Roste tu velmi vzácný hřib bronzový (<i>Boletus aereus</i>); hnízdí strakapoud prostřední (<i>Dendrocopos medius</i>) a v dupných stromech kolonie netopýřů rezavého (<i>Nyctalus noctula</i>) a vodního (<i>Myotis daubentonii</i>)
PR Údolí Únětického potoka	populace ještěrky zelené (<i>Lacerta viridis</i>); vzácný plž <i>Perforatella bidentata</i> ; hnízdí tu přes 50 druhů ptáků a vyskytuje se tu i výr velký (<i>Bubo bubo</i>)
PP V hrobech	koniklece luční český (<i>Pulsatilla pratensis bohémica</i>)
PR V pískovně	důležité hnízdiště vodního ptactva (67 druhů) a refugium obojživelníků
PP Velká skála	Zjištěno zde 73 druhů střevlíků včetně vzácného <i>Masoreus wetterhalli</i>
PP Vidoule	kriticky ohrožený druh černucha rolní (<i>Nigella arvensis</i>); brouk roháč obecný (<i>Lucanus cervus</i>)
PR Vinořský park	populace křivatec nejmenšího (<i>Gagea minima</i>), významná mykologická lokalita; výskyt plcha velkého (<i>Glis glis</i>); hnízdí zde přes 60 druhů ptáků (např. slavík obecný – <i>Luscinia megarhynchos</i>)
PP Vizerka	areál výskytu růže keltské (<i>Rosa gallica</i>) a řebříčku sličného (<i>Achillea nobilis</i>), hnízdí tu 90 druhů ptáků
PP Xaverovský háj	významné hnízdiště ptáků (62 druhů)
PP Zámky	křivatec český (<i>Gagea bohémica</i>) a rozrazil ladní (<i>Veronica dillen</i>); vzácný nosatec <i>Otiorynchus pinastri</i> – jediný výskyt ve středních Čechách; ještěrka zelená (<i>Lacerta viridis</i>); hnízdí tu přes 70 druhů ptáků
PP Zlatnice	vzácný nosatec <i>Tychius lineatulus</i>

MZCHÚ	Endemit (E) či unikátní druh
PP Zmrzlík	jediné naleziště zvonku boložského (<i>Campanula bononiensis</i>) v Praze; hnízdiště slavíka obecného (<i>Luscinia megarhynchos</i>) a krutihlava obecné (<i>Jynx torquilla</i>)

Tab. VIII: Typy ohrožení maloplošných zvláště chráněných území v hlavním městě Praze

(v tabulce jsou uvedeny možné typy ohrožení do budoucna či je naznačena nutnost zásahu nebo údržby v dalších letech)

MZCHÚ	Typy ohrožení
PP Baba	Zarůstání křovím, akátem, ovsíkem vyvýšeným; zvýšená návštěvnost, skládky; skály značně poničeny během údržby trati
NPP Barrandovské skály	Zarůstání křovím, akátem, plaménkem plotným; divoké skládky, nocování bezdomovců
PP Bažantnice v Satalicích	Úprava lesního hospodářského plánu s citlivou sanací starých stromů a s podporou zmlazení dubu
PP Bílá skála	Zarůstání náletovými dřevinami
PP Bohnické údolí	Nutnost zajištění rozvoje světlomilné vegetace
PP Branické skály	Zarůstání náletovými dřevinami, divoké skládky a popisování skal barvami
PP Cihelna v Bažantnici	Zarůstání náletovými dřevinami, intenzivní zvěřování výchozů hornin (je zde velmi nutný vědecký výzkum)
NPP Cikánka I	Dobrá by byla občasná pastva koz a ovcí
PP Cikánka II	Zarůstání náletovými dřevinami, divoké skládky
PP Ctirad	Zarůstání náletovými dřevinami, zvýšená návštěvnost a sešlap; dobrá by byla pastva koz a ovcí v omezeném rozsahu
NPP Černá rokle	Zarůstání náletovými dřevinami, divoké skládky a nadměrné sběry zkamenělin
PP Čimické údolí	Zarůstání náletovými dřevinami
NPP Dalejský profil	Zarůstání akátem, černé skládky a tlak majitelů rodinných domků na zabírání pozemků NPP
PR Divoká Šárka	Nutné odstraňování akátu, smrku a náletových dřevin; nutnost zachování starých třešňových sadů; dále hrozí zarůstání ovsíkem vyvýšeným (pastva by byla dobrá), velký tlak na přírodu představuje velká návštěvnost PR; invazní druh netýkavka žláznatá (<i>Impatiens</i> ..) v nivě potoka
PP Dolní Šárka	Odstraňování náletových dřevin a ovsíku vyvýšeného pastvou
PP Havránka	Odstraňování náletových dřevin a trav pastvou
PR Homolka	Zarůstání náletovými dřevinami a černé skládky
PP Housle	Zachovat porosty třešně křovité odstraňováním stínících porostů
PP Hrnčířské louky	Vyloučit hnojení rybníků, nutnost pravidelného kosení luk; nadměrné rekreační využití PP a blízkost plánované zástavby
PP Hvíždalka	Zarůstání nálety a černé skládky
PP Cholupická bažantnice	Zachovat víceleté jedince dubů a lip
PR Chuchelský háj	Odstraňovat nálety s bazaltových skal a podporovat přirozenou obnovu lesa
PP Chvalský lom	Zarůstání nálety, ovsíkem vyvýšeným a černé skládky
PP Jabloňka	Zarůstání náletovými dřevinami, u paty skály černé skládky
PP Jenerálka	Zarůstání náletovými dřevinami, nutnost pastvy koz a ovcí
PP Kalvárie v Motole	Zarůstání náletovými dřevinami, ničení skalních výchozů při silnici a černé skládky
PP Klánovický les - Cyrilov	Lesní hospodářství vést k přirozené obnově lesa; velký tlak je rekreační, do lesa negativně zasahuje výstavba i stávající RD (černé skládky), hrozí výstavba sportovišť
PR Klapice	Skalní výchozy chránit před zarůstáním, podporovat přirozenou obnovu lesa
PP Královská obora	Zajistit podmínky pro zachování vzácných druhů rostlin a živočichů; PP ohrožena výstavbou silnice i železničního koridoru
PP Krňák	Vypouštění odpadních vod z obce, černé skládky, nadměrná rekreace
PP Ládví	Zarůstání skalních stěn nálety, černé skládky i v rybníčkách
PP Letenský profil	Zarůstání nálety, černé skládky
PP Lítoznice	Nutné pravidelné kosení rákosin a luk; chov polodivokých kachen, silný tlak rybářů a myslivců lokalitu velmi ohrožují
NPP Lochkovský profil	Zarůstání náletovými dřevinami a na temeni i ovsíkem vyvýšeným, omezování porostu borovice černé je nutností
PP Meandr Botiče	Zarůstání náletovými dřevinami, černé skládky; občasné rybolov nevádí

MZCHÚ	Typy ohrožení
PP Milíčovský les a rybníky	V lesních porostech je potřeba přirozená obnova, louky pak kosit; největší problém je velký rekreační tlak a tlak na rozšiřování výstavby domů i rekreačních zařízení; silný tlak rybářů (nadměrný chov kapra)
PP Modřanská rokle	Zarůstání akátem, náletovými dřevinami a bezem černým; rekreační tlak se tolik neprojevuje
PP Motolský ordovik	Zarůstání nálety a možné rozšíření trati by ohrozilo zdejší vynikající faunu bezobratlých
PR Mýto	Kosení luk je nutné; černé skládky a činnost chatařů vytvářejí velký tlak na zdejší ekosystémy
PP Nad mlýnem	Zarůstání nálety a ovsíkem vyvýšeným, nutná je pastva koz a ovcí
PP Nad závoďštěm	Nutnost odstraňování akátových porostů a jejich zmenšování na úkor bezesí je vhodné
PP Obora Hvězda	Ohrožení dubů je menší, je tedy potřeba dále pokračovat ve výměně smrkových porostů za listnáče, hlavně duby a lípy; zachovat přirozený porost buku na svahu pod letohrádkem; obrovská návštěvnost, pobíhání psů lokalitu velmi ohrožují
PP Obora v Uhříněvsi	Okraje zarůstají nálety, hlavně bezem černým, velký tlak je od zástavby a obyvatel v okolí PP (černé skládky, černé stavby a pod); je třeba zachovat stávající porosty a vhodné je doplňovat listnatými stromy
PP Okrouhlík	Nutnost odstranění zdejších výsadeb dřevin (ničí nejen skály, ale i jejich biotopy)
PP Opatřilka – Červený lom	Zarůstání nálety křovin a stromů i ovsíkem vyvýšeným; tlak rekreace (ohnišť, černé skládky, nevhodné sochy, psaní barvami po skalách)
PP Opukový lom u Př. Kopaniny	Pozor na zarůstání dřevinami a křovinami; těžba je zde povolena, pozor však na ukládání odpadů z těžby
PP Orthocerový lůmek	Rychle zarůstá dřevinami, křovinami i trávou; nadměrný sběr zkamenělin ničí skalní výchozy
PP Pecka	Zarůstání nálety tvoří jediný zdejší problém
PP Petřínské skalky	Zachování starých stromů a ploch pod nimi je nutností; rekreace se sice omezuje na cestičky, ale dosud nebylo vymýceno divoké horolezectví, které ničí zdejší skalní město a velkým problémem jsou bezdomovci, ničící zdejší ekosystémy
PP Pitkovická stráž	Pozor na zarůstání, pastva by zde byla vhodná
PP Počernický rybník	V současné době čistěn a opravována hráz; při napuštění je velkým problémem rekreace (i když na nuda-pláži jsou k vidění někdy i hezké dívky); omezení rybářství nebude nutné při rozumném chovu kaprů, ale nesmějí být proto rušení hnízdicí ptáci; kosení rákosin vhodné
PP Pod školou	Velmi zarostlé nálety dřevin a křovin, divoké skládky; odstranit nepůvodní druhy dřevin (např. šerík)
PP Pod Žvahovem	Náletové dřeviny
PP Podbabské skály	Náletové dřeviny, dobrá by zde byla pastva koz a ovcí
PR Podhoří	Náletové dřeviny, postupně vymýtit akát a černé skládky
PP Podolský profil	Náletové dřeviny; oprava plotu oddělujícího plochu koupaliště od chráněných skal
NPP Požáry	Náletové dřeviny, černé skládky; vážně zde uvažovat o geologickém muzeu Barrandienu pod širým nebem
PP Pražský zlom	Náletové dřeviny a černé skládky
PR Prokopské údolí	Náletové dřeviny nejen na skalách, ale i na skalních stepích a v údolní nivě, porosty borovice černé a akátu, nadměrná rekreace, plánovaná výstavba RD v prostoru cenné lokality Kovářovic mez, plánovaná údržba a rozšíření silnic a cest, černé skládky a nadměrný sběr přírodnin
PP Prosecké skály	Zarůstání nálety, ohrožené podzemí (útočiště netopýrů) nepovoleným vnikáním lidí a špatnou kanalizací, divoké skládky, výstavba
PP Radotínské skály	Zarůstání nálety
PR Radotínské údolí	Náletové dřeviny nejen na skalách, ale i skalních stepích a v údolní nivě; dodržovat vhodnou obnovu lesa; černé skládky
PP Rohožník – lom v Dubči	Zarůstání náletovými dřevinami a ovsíkem vyvýšeným; černé skládky
PR Roztocký háj – Tiché údolí	Chránit před zarůstáním nálety skalní výchozy a polohy sprašových půd; skály chránit před sprejery a ohněm z ohnišť; udržovat cesty před rozdupáním koňmi a rozježděním cyklisty na horských kolech
PP Salabka	Zarůstání náletovými dřevinami a ovsíkem vyvýšeným, pastva by byla dobrá či řízené vypalování
PP Sedlecké skály	Skalní výchozy a polohy sprašových půd chránit před zarůstáním nálety a ovsíkem vyvýšeným; ohrožení výstavbou vnějšího okruhu
PP Skalka	Zarůstání nálety a černé skládky
PR Slavičí údolí	Přirozená obnova lesa, řízená pastva; ohrožení výstavbou vnějšího okruhu
PR Staňkovka	Skalní výchozy chránit před zarůstáním a podporovat přirozenou obnovu lesa
PP Střešovické skály	Odstraňování náletových dřevin a křovin a divokých skládek

MZCHÚ	Typy ohrožení
NPP Letňanské letiště	Trvalá údržba stepního porostu mezi přistávacími plochami je nutná
PR Šance	Podporovat přirozenou obnovu lesa a udržovat skalní výchozy bez náletů; údržba je nutná i v případě pamětní desky F. A. Nickerla
PP Trojská	Hrozbou jsou náletové dřeviny, ovšem vyvýšený, černé skládky a rozšiřování zahrádek
PP U branického pivovaru	Skalní výchozy chránit před zarůstáním
PP U hájů	Kosit travní porosty, čistit vodní nádrž a udržovat skalní výchozy bez náletů
NPP U Nového mlýna	Odstranit zdejší akátové porosty a náletové dřeviny a černé skládky
PP U Závisti	Odstraňovat nálety dřevin a křovin
PP Údolí Kunratického potoka	Podporovat přirozenou obměnu lesa, skalní výchozy chránit před zarůstáním a celé území před černými skládkami
PR Údolí Únětického potoka	Je třeba udržet mozaikové bezlesí na jižních svazích, systematicky odstraňovat křoviny na plochách vřesovišť a skalních stepí
PP V hrobech	Nutnost pravidelného kosení a odstraňování náletů
PR V pískovně	Rákosiny sekat, podporovat rozvoj lužních porostů, rybolov a myslivost provozovat v únosné míře a dle pokynů ochrany přírody
PP Velká skála	Odstraňovat nálety, hlavně bezu černého, dále akáty a černé skládky; zvýšená návštěvnost bulžňákovou skálu nemůže příliš ohrozit
PP Vidoule	Vybrané pískovcové plošiny a profily udržovat bez náletů dřevin a křovin, řízená pastva by zde byla vhodná
PR Vnořský park	PR nabývá pralesního charakteru, v zadní části tento vývoj zachovat (např. ponechávat mrtvé dřevo na místě), při vstupu z obce by se měla postupně obnovit jeho krajinářská funkce; odstraňovat nálety ze skal
PP Vizerka	Rozvolnit hustý nárůst keřů v blízkosti skalních výchozů a skalních stepí
PP Xaverovský háj	Území trpí zplodinami z automobilové dopravy; postupně přistoupit k přirozené obnově lesních porostů; odstranění černých skládek
PP Zámky	Zarůstání dřevinami a keři i vysokými travinami (pastva by byla vhodná); PP ohrožena výstavbou vnějšího okruhu
PP Zlatnice	Odstraňování náletových dřevin
PP Zmrzlík	Obnovit pastvu a kosení luk, skalní výchozy a lomy chránit před zarůstáním dřevinami a křovinami; cesty i necesty chránit před rozdupáním koňmi a rozježděním koly – zvýšená eroze se už projevuje
PP Železniční zářez	Chránit před zarůstáním dřevinami a křovinami

Ochranná pásma zvláště chráněných území

Ochranná pásma MZCHÚ v Praze vyplývají především ze zák. č. 114/92 Sb., § 37. Jejich úkolem je zabezpečit ZCHÚ před rušivými vlivy okolí, což zejména v Praze je úkol přímo nad lidský. Přesto však v některých případech supluje ochranné pásmo širší ZCHÚ a v takových případech by bylo dobré ověřit účelnost rozšíření ZCHÚ z hlediska ochrany biotopů, druhů či neživé přírody či vyhlásit ochranné pásmo v daleko širší podobě z hlediska hospodaření s okolními pozemky, ležícími mimo MZCHÚ či mimo ochranného pásma (dále jen OP) ze zákona. Jde především o tato MZCHÚ :

PP Čimické údolí – rozšířit MZCHÚ nejen o stávající OP, ale i o prodloužení MZCHÚ ve směru k PP Zámky

PP Hrnčířské louky – rozšířit OP na přilehlé zemědělské pozemky, neboť současná OP zabírá pouze jejich část a hospodaření na nich nelze touto částí limitovat

PP Meandry Botiče – dodržovat úzkostlivě OP, případně ho rozšířit na celé, zemědělsky využívané, pozemky přiléhající k MZCHÚ

PP Motolský ordovik – prověřit rozšíření současného MZCHÚ o stávající OP a další, zejména břidlicové, výchozy hornin (ochrana blanokřídlého hmyzu)

PP Obora v Uhříněvsi – zde je velký tlak na MZCHÚ směrem od obce, kde je absence OP (a to i platícího ze zákona)

PP Okrouhlík – ve stávajícím OP, ale i dál mimo něj, jsou i další pískovcové výchozy, které jsou součástí význačného naleziště teplomilného hmyzu

PP Pitkovická stráž – otázkou u tohoto MZCHÚ stále zůstává, zda by bylo možné ho rozšířit i na tok Pitkovického potoka, který protéká pod strání a je součástí stávajícího OP

PR Prokopské údolí – dodržovat přísně OP jako spojnice mezi jednotlivými zvláště chráněnými částmi rezervace

▪ Kras a krasové jeskyně v Praze

Vápencové horniny Barrandienu na území Prahy jsou součástí Českého krasu (jako geomorfologického celku a některé i jako chráněné krajinné oblasti). Zkrasovatění je velmi staré, což dokazují nálezy mesozoických a terciérní zvětralin ve výplních krasových dutin. Dnešní jeskyně vznikly často jen rozšířením a přemodelováním starých svislých dutin. Škrapy a závrtky nejsou nápadným zjevem.

Jeskyně na území hlavního města Prahy nepatří mezi největší v Českém krasu a nejsou zpřístupněny veřejnosti. Jsou však velmi cenné pro poznání vzniku krasových jevů, života ve čtvrtohorách a také jako úkryty a zimoviště netopýrů a dalších živočichů.

Jeskyně na území hlavního města Prahy jsou tyto:

- Barrandovská jeskyně (v NPP Černá rokle) – nachází se na jižním okraji lomu Černá rokle, 9 m dlouhá a jen 0,5 m vysoká.
- Hlubočepské jeskyně (v PR Prokopské údolí) – asi 300 m západně od hlubočepského hřbitova v okraji nevysoké stěny; jeskyně jsou dvě; větší z nich má široce otevřený vchod obrácený k východu, z krátké síně však dále pokračuje jen krátká plazivka zakončená menší síní, celková délka je 6 m; jižně od této jeskyně je 5 m dlouhá nízká plazivka založená po vrstvách vápenců.
- Klukovské jeskyně (v PR Prokopské údolí) – nacházejí se v horní části skalnatého hřebenu Prokopského údolí a odshora dolů je to pět jeskyní; až na nejvyšší, která je osamocená, jsou mezi sebou spojené; spojení je z větší části ucpáno sutí; celková délka je 68 m, jednotlivé délky od 9 do 32 m; pocházejí odtud nálezy z doby kamenné.
- Prokopská jeskyně (byla rovněž v PR Prokopské údolí) – dnes již zaniklá jeskyně v místech pod dnes již také zaniklým kostelem sv. Prokopa v místech tzv. Prokopského lomu (v majetku armády či MV). Tvořila ji dvakrát esovitě prohnutá chodba celkového směru k jihozápadu a obsahovala krápníkovou a sintrovou výzdobu. Její délka činila 120 m. Byla odlámana před II. světovou válkou, ale již předtím byla zakreslena na mapě M. A. Vogta z roku 1729. Jeskyně proslula svými bohatými nálezy vyhynulé zvěře, mimo jiné i mamuta, srstnatého nosorožce a jeskynního medvěda a také části lebky člověka *Homo sapiens fossilis*.

Soubor biotopů Prahy a jejich výskyt v MZCHÚ

Soubor biotopů vyskytujících se na území hlavního města Prahy, jejich výskyt v maloplošných zvláště chráněných územích v Praze a ochrannářsky dosud nepokryté biotopy jsou řešeny v kapitole „Ekosystémová diverzita v Praze“.

Objekty vysoké až mimořádné přírodní hodnoty, odpovídající svým významem MZCHÚ

Vzhledem k tomu, že při konstrukci sítě maloplošných zvláště chráněných území v Praze od roku 1959 do roku 1988 bylo přihlíženo jednak k významu geologickému a jednak k významu ekosystémové biodiverzity navrhovaných maloplošných zvláště chráněných území v Praze, je tato současná síť téměř úplná.

Ze zbývajících plochy území Prahy jsou dosud nevyhlášena území s mimořádnými přírodními hodnotami, která by měla být za zvláště chráněná vyhlášena, tato:

- Nebušická strouha (k.ú. Nebušice a v oblasti Jenerálky) – ochrana by se týkala části toku od pramenné oblasti mezi samotami Markyta a Ševčice až po ulici Horoměřická na Jenerálce; důvodem ochrany je výskyt významné vodní malakofauny.
- Vltavské peřeje v Tróji (k.ú. Trója a Bohnice) – ochrana by se týkala části toku řeky Vltavy zhruba od pěší lávky z Královské obory do Tróje až zhruba po soutok s průplavem a pravého břehu Vltavy v pokračování pod PR Podhoří až k vyústění Bohnického údolí; důvodem je zachované přirozené koryto Vltavy s významnou bezobratlou faunou a v případě břehu s bohatou faunou obojživelníků a plazů.
- Praha-Trója-ZOO (k.ú. Praha-Trója) – ochrana by se týkala profilu hornin nad bývalým pavilonem šelem, což je významný profil šáreckým souvrstvím ordoviku s ložem sedimentárních železných rud, dnes nejlépe zachovaný profil v Praze a v Barrandienu vůbec.
- Skály (k.ú. Kyje) – pískovcové skalky při hradlu Skály, při rozdělení trati na Turnov a Hradec Králové před Horními Počernicemi – významný profil perucko-korycanským souvrstvím české křídý, místo, kde se těžilo v Praze hnědé křídové uhlí; významná lokalita bezobratlé fauny.
- Triangl (k.ú. Hostivař) – mokřady Slatinského potoka v bývalých hlinících mezi tratí benešovskou a odbočkou tratě na Hloubětín; díky přirozeně se vytvářejícím zavodněným bažinám významná lokalita celé řady druhů obojživelníků, plazů, ptáků a drobných savců.
- Jižní svah Thomayerových sadů (k.ú. Libeň) – jde o jižně exponované svahy sklánějící se k soutoku Vltavy s Rokýtkou. Rozlohou nevelká, ale téměř nenarušená část přírody se zbytky původní vegetace. Stepní a lesostepní porost xerothermních druhů pokrývá břidlicokřemencový horninový podklad ordovického stáří. Z bylinného patra jsou častými zástupci penízek namodralý (*Thlaspi coerulescens*), trýzel škardolistý (*Erysimum crepidifolium*), mochna přímá (*Potentilla recta*), mochna stříbrná (*Potentilla argentea*), mochna jarní (*Potentilla verna*), rozchodníkovec žlutokvětý (*Hylotelephium maximum*), čistec přímý (*Stachys recta*), tolíce srpovitá (*Medicago falcata*), kamejnice modronachová (*Aegonychon purpureocaeruleum*), rozrazil rozprostřený (*Veronica prostrata*), sesel sivý (*Seseli elatum*), hvozdík kartouzek (*Dianthus carthusianorum*), lipnice cibulkatá (*Poa bulbosa*), len rakouský (*Linum austriacum*) a snědek přímolistý (*Ornithogallum orthophyllum*). Z dřevin je zde zastoupena řada původních i introdukovaných teplobytných keřů.
- Kovářovic mez (k.ú. Jinonice) – jámový lůmek, významné naleziště zkamenělin; vystupují zde svrchní polohy kopaninského souvrství (svrchní silur), vyvinuté jako šedé, biogenní, silně bituminózní „ortocerové“ vápence. Naleziště teplobytných druhů rostlin a bezobratlých.

Je předpoklad, že navrhovaná území projdou důkladným inventarizačním průzkumem neživých i živých částí přírody, který by měl dát odpověď na oprávněnost či neoprávněnost k vyhlášení za MZCHÚ.

K těmto významným plochám lze přiřadit i některé VKP (viz str. 71 tohoto materiálu) a také některé dosud neuvažované plochy (dále jen DNP) a stejný inventarizační průzkum by měl být proveden také v nich, aby oprávněnost případného zařazení mezi MZCHÚ byla potvrzena. Jde o tyto plochy :

- VKP Čertův vršek – k.ú. Libeň
- VKP Křídový výchoz Na vrchách – k.ú. Běchovice
- VKP Skalní útvar u Podolského profilu – k.ú. Podolí
- VKP Řepská step – k.ú. Řepy
- VKP Skalní výchozy v Dolních Chabrech – k.ú. Dolní Chabry
- VKP Venušin pahorek – k.ú. Stodůlky
- DNP Skály v pražské ZOO – k.ú. Troja (puklinová fauna a flora)
- DNP Skalní útvary v ulici Pod útesy – k.ú. Hlubočepy (paleontologické naleziště a puklinová fauna a flora)
- DNP bývalá pískovna u silnice do Horoměřic – k.ú. Lysolaje (v nadloží písků spraše – fauna písčito-vápnitých nezpevněných sedimentů)
- DNP Pískovny v Komořanech – k.ú. Komořany (fauna a flora nezpevněných štěrkopísků)
- DNP bývalé pískovny na Baních – k.ú. Zbraslav (fauna a flora nezpevněných štěrkopísků)
- DNP bývalá cihelna Na Kotlářce (dnes areál Stadionu mládeže) – k.ú. Dejvice (fauna a flora spraší a sprašových hlin)
- DNP cihelna Jana Fialy ve Štěrboholech – k.ú. Štěrboholy (fauna a flora spraší a sprašových hlin, mineralogické naleziště)
- DNP Vyšehradská skála a skalní útvary k ní přiléhající (v ulici Na Libušince a v ulici Lumírově a nad porodnicí v Podolí) – k.ú. Praha 2 – Vyšehrad (puklinová fauna a flora)

U dalších území je třeba jejich přírodní hodnotu i nadále ověřovat; na vyhlášení za MZCHÚ v současné době nejsou dosud shromážděny adekvátní podklady a další zahušťování sítě by tak mohlo být umělé a zbytečné.

7.4 Ekosystémová diverzita v Praze

Klasifikace ekosystémové diverzity

Ekosystémová diverzita byla vyhodnocena na základě klasifikačního systému podle Chytrého et al. (2001): Katalog biotopů ČR, jež je v současné době poměrně všeobecně známý a používaný. Bylo by též možno vyhodnotit ekosystémovou diverzitu podle jiných kritérií, např. podle fytocenologické klasifikace (hlavním zdrojem dat je v současné době Národní databáze fytocenologických snímků Turboveg v Brně) či použít metody dálkového průzkumu Země (např. vyhodnocení satelitních dat z Corine Lancover), ale vzhledem k náročnosti vyhodnocení a relativně užšímu okruhu uživatelů těchto dat bylo použito výše uvedené vyhodnocení.

Analýzy výskytu biotopů a stručná interpretace výsledků v souvislosti s ochranou prostřednictvím ZCHÚ

Analýzy mají pomoci odpovědět zejména na tyto otázky:

Jaké všechny biotopy se v Praze vyskytují?

Jak velká část rozlohy biotopů je chráněná ve stávající síti ZCHÚ?

Výsledky analýzy jsou uvedeny v tabulce v příloze: Biotopy v Praze.

Tab. IX: Biotopy v Praze

Symbol biotopu	Popis biotopu
K	Křoviny
K1	Mokřadní vrbiny
K2.1	Vrbové křoviny hlinitých a písčitých náplavů
K3	Vysoké mezofilní a xerofilní křoviny
K4	Nízké xerofilní křoviny
L	Lesy
L1	Mokřadní olšiny
L2.2	Údolní jasanovo-olšové luhy
L3.1	Hercynské dubohabřiny
L4	Suťové lesy
L5.1	Květnaté bučiny
L5.3	Vápnomilné bučiny
L5.4	Acidofilní bučiny
L6.1	Perialpidské bazofilní teplomilné doubravy
L6.4	Středoevropské bazofilní teplomilné doubravy
L6.5	Acidofilní teplomilné doubravy
L7.1	Suché acidofilní doubravy
L7.2	Vlhké acidofilní doubravy
L8.2	Lesostepní bory
L10.1	Rašelinné březiny
M	Mokřady a pobřežní vegetace
M1.1	Rákosiny eutrofních stojatých vod
M1.3	Eutrofní vegetace bahnitých substrátů
M1.4	Říční rákosiny
M1.5	Pobřežní vegetace potoků
M1.6	Mezotrofní vegetace bahnitých substrátů
M1.7	Vegetace vysokých ostrůvků
M6	Bahnité říční náplavy
M7	Bylinné lemy nížinných řek
R	Rašeliniště a prameniště
R1.1	Luční pěnovecová prameniště
R1.2	Luční prameniště bez tvorby pěnovců
R1.3	Lesní pěnovecová prameniště
R1.4	Lesní prameniště bez tvorby pěnovců
R2.1	Vápnitá slatiniště
S	Skály, sutě, jeskyně
S1.1	Štěbinová vegetace vápnitých skal a drovin
S1.2	Štěbinová vegetace silikátových skal a drovin
S1.3	Vysokostébelné trávníky skalních terás
S1.4	Vysokobylinná vegetace zazemněných drovin
S1.5	Křoviny skal s rybízem alpským

Symbol biotopu		Popis biotopu
	S2	Pohyblivé sutě
	S3	Jeskyně
T		Travníky
	T1.1	Mezofilní ovsíkové louky
	T1.3	Poháňkové pastviny
	T1.4	Aluviální psárkové louky
	T1.5	Vlhké pcháčové louky
	T1.6	Vlhká tužebníková lada
	T1.7	Kontinentální zaplavované louky
	T1.8	Kontinentální vysokobylinná vegetace
	T1.9	Střídavě vlhké bezkolencové louky
	T1.10	Vegetace vlhkých narušovaných půd
	T3.1	Skalní vegetace s kostřavou sivou
	T3.2	Pěchovové travníky
	T3.3	Úzkolisté suché travníky stepní
	T3.4	Širokolisté suché travníky
	T3.5	Acidofilní suché travníky
	T4.1	Suché bylinné lemy
	T4.2	Mezofilní bylinné lemy
	T5	Travníky písčin a mělkých půd
	T5.1	Jednoletá vegetace písčin
	T5.2	Otevřené travníky písčin s paličkovcem šedavým
	T5.3	Kostřavové travníky písčin
	T5.5	Acidofilní travníky mělkých půd
	T6.1	Acidofilní vegetace efemér a sukulentů
	T6.2	Bazifilní vegetace efemér a sukulentů
	T8.1	Suchá vřesoviště nížin a pahorkatin
V		Vodní toky a nádrže
	V1	Makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod
	V2	Makrofytní vegetace mělkých stojatých vod
	V3	Makrofytní vegetace oligotrofních jezírek a tůní
	V4	Makrofytní vegetace vodních toků
	V5	Vegetace parožnatek
X		Biotopy silně ovlivněné nebo vytvořené člověkem
	X1	Urbanizované území
	X2	Intenzivně obhospodařovaná pole
	X3	Extenzivně obhospodařovaná pole
	X4	Trvalé zemědělské kultury
	X5	Intenzivně obhospodařované louky
	X6	Antropogenní plochy se sporadickou vegetací mimo sídla
	X7	Ruderální bylinná vegetace mimo sídla
	X8	Křoviny s ruderálními a nepůvodními druhy
	X9	Lesní kultury s nepůvodními dřevinami
	X10	Paseky s podrostem původního lesa
	X11	Paseky s nitrofilní vegetací
	X12	Nálety pionýrských dřevin
	X13	Nelesní stromové výsadby mimo sídla
	X14	Vodní toky a nádrže bez ochrany VV
GZ		Ostatní
	GZ1	Geologicky významné
	GZ2	Mineralogicky významné
	GZ3	Geomorfologicky významné

Symbol biotopu	Popis biotopu
GZ4	Kras
GZ5	Pseudokras
GZ6	Paleontologicky významné
GZ7	Zoologicky významné (netopýři apod.)

Výskyt biotopů uvnitř maloplošných zvláště chráněných území

Tab. X: Výskyt biotopů v maloplošných zvláště chráněných územích v hlavním městě Praze

MZCHÚ	Biotopy
PP Baba	S1.2, K4, X8, X13, GZ1
NPP Barrandovské skály	S1.1, L6.4, X8, X13, GZ1, GZ2, GZ3, GZ4, GZ6
PP Bažantnice v Satalicích	X9, GZ7
PP Bílá skála	L7.1, S1.2, T3.5, T4.2, GZ1, GZ6
PP Bohnické údolí	L7.1, S1.2, S2, T3.6, T4.1, GZ1, GZ7
PP Branické skály	S1.1, X9, GZ1, GZ3, GZ4, GZ6, GZ7
PP Cihelna v Bažantnici	X6, X7, X8, X12, GZ1, GZ2, GZ5, GZ6
NPP Cikánka I	T3.3, S1.1, S3, GZ1, GZ4, GZ6
PP Cikánka II	S1.1, GZ1, GZ2, GZ6
PP Ctírad	T3.3, S1.1, GZ1, GZ3, GZ4, GZ6
NPP Černá rokle	L6.4, T3.3, S1.1, X7, X8, X12, GZ1, GZ3, GZ4, GZ6, GZ7
PP Čimické údolí	T5, S1.2, X9, X13, GZ7
NPP Dalejský profil	T3.2, T3.3, S1.1, X8, X9, X12, GZ1, GZ2, GZ3, GZ4, GZ6, GZ7
PR Divoká Šárka	L2.3, L7.1, L7.2, M1.5, M6, R1.2, S1.2, S2, T1.4, T1.5, T3.5, T8.1, X7, X9, X13, GZ1, GZ3, GZ6
PP Dolní Šárka	L7.1, S1.2, S1.4, T3.1, T3.5, T4.1, X8, GZ1
PP Havránka	T8.1, X8, GZ1
PR Homolka	L6.4, S1.1, S2, T3.3, X8, X12, GZ1, GZ3, GZ4, GZ6, GZ7
PP Housle	K4, R1.4, X9, GZ1, GZ3, GZ5, GZ6
PP Hrnčířské louky	R1.2, T1.1, T1.7, T1.9, V1, V2, V4, M1.3, M1.4, M1.5, GZ7
PP Hvíždalka	K4, S1.1, T3.3, X9, X10, X12, GZ1, GZ6
PP Cholutická bažantnice	L2.3, L2.4, T1.5, X9, GZ7
PR Chuchelský háj	L3.1, L6.4, K4, S1.1, T3.3, X9, GZ1, GZ6, GZ7
PP Chvalský lom	T3.5, X7, X12, GZ1, GZ3, GZ5, GZ6
PP Jabloňka	S1.2, T4.1, K4, X8, GZ1, GZ6
PP Jenerálka	L3.1, S1.2, T3.1, T4.1, T5, GZ1, GZ3, GZ6
PP Kalvárie v Motole	L4, S1.1, T3.3, X9, GZ1, GZ2, GZ3, GZ6
PR Klánovický les-Cyrilov	L1, L3.1, L6.5, L7.1, L8.2, L10.1, X9, GZ7
PR Klapice	L4, L6.4, T3.3, X9, GZ1, GZ6, GZ7
PP Královská obora	T1.4, T1.7, T1.10, T3.5, V3, X1, X9, X13, GZ1, GZ7,
PP Krňák	T1.1, T1.5, T1.10, K1, L1, M1.5, V3, X13, GZ3, GZ7
PP Ládví	T3.5, T5, V2, X9, X12, GZ1, GZ3, GZ6
PP Letenský profil	S1.2, S1.3, L3.1, X8, X9, X12, GZ1, GZ6
PP Lítoznice	K1, L1, L3.1, T1.4, T1.5, T1.8, M1.1, M1.3, V1, V2, X9, X13, GZ7
NPP Lochkovský profil	S1.1, S1.4, S2, T3.3, T4.1, X9, X12, GZ1, GZ3, GZ4, GZ6, GZ7
PP Meandr Botiče	L2.2, M1.5, M6, V4, GZ3, GZ7
PP Milíčovský les a rybníky	L1, L2.2, L3.1, L6.5, T1.4, T1.5, T1.9, M1.1, M1.3, R1.2, V1, V2, X9, GZ7
PP Modřanská rokle	L2.2, L4, M1.5, M1.6, M6, M7, R1.4, S1.2, V4, X8, X9, X12?, GZ1, GZ2, GZ6, GZ7
PP Motolský ordovik	S1.2, S1.3, S1.4, X7, X12, GZ1, GZ2, GZ6, GZ7

MZCHÚ	Biotopy
PR Mýto	L1, L3.1, L5.1, T1.5, T1.9, T1.10, S1.2, R1.4, M1.5, M7, V4, X8, X13, GZ1, GZ2, GZ3, GZ7
PP Nad mlýnem	S1.2, S1.4, T3.3, X8, X12, GZ7
PP Nad závoďštěm	X7, X8, X9, X11, X13, GZ1, GZ6
PP Obora Hvězda	L3.1, L5.3, R1.3, X10, X11, X13, GZ5, GZ6, GZ7
PP Obora v Uhříněvsi	L2.2, L3.1, L4, L6.4, M1.5, M6, M7, T1.5, T7.1, V4, X11, X13, GZ7
PP Okrouhlík	S1.2, T5.3, X8, X9, X12, GZ2, GZ5, GZ6
PP Opatřilka-Červený lom	S1.1, S2, T3.3, X12, GZ1, GZ2, GZ4, GZ6
PP Opukový lom u Přední Kopaniny	T1.1, X6, X12, GZ1, GZ6
PP Orthocerový lůmek	S1.1, X8, X9, X12, GZ1, GZ6
PP Pecka	L4, T3.3, X13, GZ1, GZ3, GZ6
PP Petřínské skalky	L5.4, L7.1, R1.4, T5, X7, X10, X12, GZ1, GZ3, GZ5, GZ6, GZ7
PP Pitkovická stráž	K4, T3.5, X12, GZ1, GZ7
PP Počernický rybník	K1, L1, M1.1, M1.3, T1.10, V1, V2, X13, GZ7
PP Pod školou	L3.1, L4, S1.1, T3.3, X7, X8, X12, GZ1, GZ6
PP Pod Žvahovem	K3, S1.1, S1.4, T3.3, T4.1, X12, GZ1, GZ4, GZ6
PP Podbabské skály	K4, S1.2, S1.3, S1.4, T3.3, T4.1, X8, X12, GZ1
PR Podhoří	K3, L7.1, S1.2, S1.3, S1.4, S2, T3.1, T3.5, T4.2, T6.1, X7, X8, X12, X13, GZ1, GZ7
PP Podolský profil	S1.1, S1.4, T3.3, T4.1, X8, X9, X12, GZ1, GZ4, GZ6
NPP Požáry	S1.1, T3.3, X6, X8, X12, GZ1, GZ4, GZ6, GZ7
PP Pražský zlom	T3.5, X7, X8, X12, GZ1
PR Prokopské údolí	K1, K3, K4, L1, L3.1, L4, L6.4, M1.5, M1.6, M6, M7, R1.1, R1.2, R1.3, S1.1, S1.2, S1.3, S1.4, S2, S3, T1.1, T1.4, T1.10, T3.1, T3.2, T3.3, T4.1, T4.2, T6.2, V4, X1, X5, X6, X7, X8, X9, X12, X13, X14, GZ1, GZ2, GZ3, GZ4, GZ6, GZ7
PP Prosecké skály	S3, T3.5, T5, X1, X7, X8, X12, X13, GZ1, GZ3, GZ5, GZ6, GZ7
PP Radotínské skály	K3, L6.4, S1.1, S1.2, S1.3, S1.4, T3.1, T3.2, T3.3, T3.5, T4.1, X6, X7, X8, X9, X12, X13, GZ1, GZ4, GZ6, GZ7
PR Radotínské údolí	K2.1, K3, K4, L2.2, L3.1, L4, L6.1, L6.4, L8.2, M1.5, R1.3, R1.4, R2.1, S1.1, S1.4, S2, S3, T3.1, T3.2, T3.3, T3.4, T4.1, T6.2, V2, V4, V5, X1, X6, X7, X8, X9, X12, X13, GZ1, GZ2, GZ3, GZ4, GZ6, GZ7
PP Rohožník-lom v Dubči	S1.2, T3.5, X7, X9, X10, X12, GZ1, GZ6
PR Roztocký háj-Tiché údolí	K3, K4, L2.2, L3.1, L6.5, L7.1, M1.3, M1.5, R1.4, S1.2, T1.1, T3.1, T3.3, T3.4, T5.5, T6.1, T8.1, V4, X1, X2, X3, X7, X9, X11, X12, GZ1, GZ3, GZ7
PP Salabka	K3, S1.4, T3.4, T3.5, X8
PP Sedlecké skály	K3, K4, S1.2, S1.3, S1.4, T3.1, T3.2, T4.2, X7, X8, X12, X13, GZ1, GZ7
PP Skalka	L6.5, L7.1, S1.2, T1.1, T3.5, X7, X8, GZ1, GZ6
PR Slavičí údolí	L3.1, L6.4, M1.5, S1.2, S1.4, T1.1, T1.5, T3.1, T3.2, T3.3, T4.2, V4, X8, X12, GZ1, GZ6, GZ7
PR Staňkovka	L2.2, L3.1, L4, L6.4, L6.5, M1.5, R1.4, S1.2, S1.4, S1.5, S2, T3.1, T3.2, T3.3, T3.5, T4.2, V4, X10, X11, GZ1, GZ6, GZ7
NPP Letňanské letiště	X6, X7
PP Střešovické skály	T3.5, T5, X1, X7, X8, X12, X13, GZ1, GZ3, GZ5
PR Šance	L3.1, L4, L6.5, L7.1, L8.2, S1.2, S1.4, T3.3, T4.1, T8.1, X9, X10, GZ1, GZ6, GZ7
PP Trojská	K4, T3.5, T4.1, X7, X8
PP U branického pivovaru	K4, S1.1, S1.2, S1.4, T3.1, T3.3, T3.5, X8, X9, X12, GZ1, GZ2, GZ6
PP U Hájů	L1, L7.2, M1.5, M6, R1.1, R1.3, T1.4, T1.5, T1.9, T1.10, V4, X7, GZ6, GZ7
NPP U Nového mlýna	S1.1, S1.4, T3.1, T3.2, T3.3, T4.2, X6, X8, X9, X12, GZ1, GZ4, GZ6, GZ7
PP U Závisti	T4.1, X6, X7, X8, X12, GZ1, GZ6
PP Údolí Kunratického potoka	K4, L2.2, L4, L6.4, L7.1, L7.2, M1.5, M1.6, M1.7, R1.4, R2.3, S1.4, T3.1, T3.3, V4, X6, X9, X10, X11, GZ1, GZ7
PR Údolí Únětického potoka	K3, K4, L2.2, L3.1, L6.5, L7.1, M1.3, M1.5, M7, R1.4, S1.2, T1.1, T3.1, T3.3, T3.4, T5.5, T6.1, T8.1, T8.3, V4, X1, X2, X3, X7, X9, X11, X12, GZ1, GZ7
PP V hrobech	S1.4, T1.1, X7, X8
PR V pískovně	K1, K2.1, L1, M1.1, M1.3, T1.4, V1, V2, X5, X6, X7, X12, GZ7
PP Velká skála	S1.2, T3.5, T8.1, X7, X9, GZ1, GZ3, GZ6

MZCHÚ	Biotopy
PP Vidoule	L7.1, R1.4, T3.4, T5, T5.3, T6.1, X1, X3, X6, X7, X8, X9, X12, GZ1, GZ3, GZ5, GZ6, GZ7
PR Vnořský park	L2.2, M1.3, M1.5, M1.6, R1.4, R2.2, S1.2, T1.10, V2, V3, V5, (X1), X8, X9, X10, X11, X13, GZ1, GZ2, GZ3, GZ5, GZ6, GZ7
PP Vizerka	K4, L6.5, S1.2, S1.4, T3.1, T3.3, T4.1, T4.2, X7, X8, X13, GZ7
PP Xaverovský háj	L1, L2.2, L3.1, L7.1, L7.2, M1.3, M6, V2, X1, X9, X10, GZ7
PP Zámky	K3, K4, S1.2, S1.3, S1.4, T3.1, T3.2, T3.3, X1, X8, GZ1, GZ7
PP Zlatnice	(L6.5), S1.2, S1.4, T3.5, T8.1, X8, X9, GZ1
PP Zmrzlík	K3, M1.3, T1.5, T3.2, T3.3, T6.2, V2, X4, X6, X7, X8, X12, GZ1, GZ3, GZ4, GZ6, GZ7
PP Železniční zářez	T3.1, X6, X7, X8, GZ1, GZ6

Z uvedeného přehledu vyplývá, že v Praze se vyskytuje, ať již ve větších celcích či útržkovitě, 67 typů přirozených biotopů. Většina z nich (65 typů) je zahrnuta do stávajících zvláště chráněných území. Mimo ZCHÚ leží biotopy T1.3 – poháňkové pastviny a T1.6 – vlhká tužebníková lada, které patří mezi běžné biotopy. T1.3 se hojně vyskytuje v pražských parcích a T1.6 např. ve vlhkém údolí Dolní Šárky, které leží mimo ZCHÚ, ale je součástí přírodního parku Šárka-Lysolaje. Ve srovnání se středními Čechami má Praha přibližně stejné typové složení přirozených biotopů. Ve středních Čechách se však navíc vyskytují luhy nížinných řek (zejména v okolí Labe a dolního toku Vltavy), které Praha postrádá. Ostatní typy přirozených biotopů jsou stejné.

7.5 Památné stromy

Evidence památných stromů je zpracována podle OOP MHMP a do tabulky jsou doplněny 2 nově vyhlášené stromy. Dále jsou zde zahrnuty stromy vybrané jako potenciální k ochraně. Do evidence se dostaly převodem z původních materiálů ochrany přírody a nejsou doposud popsány. Bude třeba posoudit v terénu, zda je potřeba ochrany relevantní či nikoli.

Podle zákona 114/1992 Sb., §46 pokud orgán ochrany přírody nestanoví ochranné pásmo, má každý strom základní ochranné pásmo ve tvaru kruhu o poloměru desetinásobku průměru kmene měřeného ve výši 130 cm nad zemí. Přibližně od roku 2002 vyhláší OOP ochranné pásmo individuálně pro každý strom.

V roce 2006 byl doposud vyhlášen jeden památný strom, celkový počet činí 141 jedinců. Je prováděno odborné ošetření, zajišťováno nové značení nebo oprava značení.

Velkým přínosem je dobře zpracovaná evidence a prezentace památných stromů včetně bohaté fotodokumentace zdravotního stavu a péče na webových stránkách magistrátu.

Tab. XI: Památné stromy

Parcela	Dotčená parcela	Stav	OZP	Jméno	Druh	k.ú.	Výška (m)	Obvod kmene (cm)	Věk	Datum vyhlášení
845	844, 846, 847, 848	1	35	Dub u samoty Nouzov	<i>Quercus robur L.</i>	Točná	20	320	150	26.1.2000
725	Z	1	23	Lípa v Přední Kopanině	<i>Tilia cordata L.</i>	Přední Kopanina	15	250	80	28.1.2000

Parcela	Dotčená parcela	Stav	OZP	Jméno	Druh	k.ú.	Výška (m)	Obvod kmene (cm)	Věk	Datum vyhlášení
11/1	2506/1, 2506/2	1	24	Lípa u brány zámeckého parku	<i>Tilia cordata L.</i>	Kunratice	24	370	200	26.1.2000
2364/1	Z	1	33	Dub při ul. Střelnická	<i>Quercus robur L.</i>	Kobylisy	27	380	150	22.1.2000
1756/1	1756/2	1	32	Duby v pásu u Říčanky		Uhříněves	23	223	180	2.2.2000
1756/1	1756/2	1	32	Duby v pásu u Říčanky	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	23	257	180	2.2.2000
1756/1	1756/2	1	32	Duby v pásu u Říčanky	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	28	320	180	2.2.2000
1756/1	1756/2	1	32	Duby v pásu u Říčanky	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	26	380	180	2.2.2000
1756/1	1756/2	1	32	Duby v pásu u Říčanky	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	20	308	180	2.2.2000
1756/1	1756/2	1	32	Duby v pásu u Říčanky	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	0	0	180	2.2.2000
862, 863/1	864/1,23 42/1 k.ú.Kunratice, 2113/1,2 112 k.ú. Chodov	1	29	Duby Na jelenách u Kunratického l.	<i>Quercus robur L.</i>	Kunratice	17	317	180	26.1.2000
862, 863/1	864/1,23 42/1 k.ú.Kunratice, 2113/1,2 112 k.ú. Chodov	1	29	Duby Na jelenách u Kunratického l.	<i>Quercus robur L.</i>	Kunratice	27	342	180	26.1.2000
862, 863/1	864/1,23 42/1 k.ú.Kunratice, 2113/1,2 112 k.ú. Chodov	1	29	Duby Na jelenách u Kunratického l.	<i>Quercus robur L.</i>	Kunratice	19	248	180	26.1.2000
914	1009, 946	1	28	Dub na návsi v Hostavicích	<i>Quercus robur L.</i>	Hostavice	19	340	160	26.1.2000
2	Z	1	26	Jasan u kostela sv. Petra	<i>Fraxinus excelsior L.</i>	Dubeč	21	350	110	26.1.2000
2362/1	Z	1	22	Dub v Kunraticích "U Vesteckých"	<i>Quercus robur L.</i>	Kunratice	17	360	150	19.8.1999
309	Z	1	21	Lípa u kostela ve Víněři	<i>Tilia cordata L.</i>	Víněř	18	405	100	23.7.1999
245	Z	1	13	Dub v Nedvězí	<i>Quercus robur L.</i>	Nedvězí	17	335	140	12.11.1998
2267/5	Z	1	1	Dub uherský v Italské ulici	<i>Quercus frainetto Ten.</i>	Vínohrady	20	265	120	7.3.1998
3690	Z	1	8	Dub Nad Vřšinkou	<i>Quercus robur L.</i>	Smíchov	23	0	150	21.8.1998
1919/1	Z	1	9	Cedr Na Balkáně	<i>Cedrus atlantica</i>	Vysočany	14	200	110	22.9.1998
407, 409	Z	1	6	Dva duby v Točné	<i>Quercus robur L.</i>	Točná	18	260	120	8.6.1998
407, 409	Z	1	6	Dva duby v Točné	<i>Quercus robur L.</i>	Točná	21	320	120	8.6.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata L.</i>	Suchdol	15	0	220	15.4.1998

Parcela	Dotčená parcela	Stav	OZP	Jméno	Druh	k.ú.	Výška (m)	Obvod kmene (cm)	Věk	Datum vyhlášení
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	16	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	15	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	16	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	17	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	16	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	15	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	16	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	16	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	15	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	15	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	16	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	14	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	14	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	16	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	14	0	220	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	5	0	120	15.4.1998
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata</i> L.	Suchdol	7	0	120	15.4.1998
663	Z	1	3	Tis v rajském dvoře u Františkánů	<i>Taxus baccata</i> L.	Nové Město	7	80	600	7.3.1998
3134	Z	1	12	Platan v zahradě Kinských	<i>Platanus acerifolia</i> Willd.	Smíchov	24	485	160	19.8.1998
2418/1	Z	1	15	Platan na Karlově náměstí	<i>Platanus acerifolia</i> Willd.	Nové Město	14	300	160	14.11.1998
249	Z	1	11	Platan u Velkopřevorského paláce	<i>Platanus acerifolia</i> Willd.	Malá Strana	32	670	200	2.9.1998
191	Z	1	14	Jasan u školy v Bártlově	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Horní Počernice	20	340	110	1.9.2001
778/1	1059	1	20	Platan na Kampě	<i>Platanus acerifolia</i> Willd.	Malá Strana	30	450	180	1998
862	Z	1	16	Kunratický dub	<i>Quercus robur</i> L.	Kunratice	16	410	120	14.11.1998
2998	Z	1	17	Lípa na Vídeňské	<i>Tilia cordata</i> L.	Krč	18	330	150	14.11.1998
1772/1	Z	1	2	Jinan v Královské oboře	<i>Ginkgo biloba</i> L.	Bubeneč	22	350	110	7.3.1998
541	Z	1	4	Dub v Dolních Chabrech	<i>Quercus robur</i> L.	Dolní Chabry	24	350	120	7.3.1998

Parcela	Dotčená parcela	Stav	OZP	Jméno	Druh	k.ú.	Výška (m)	Obvod kmene (cm)	Věk	Datum vyhlášení
274	Z	1	19	Turecká líska na Petříně	<i>Corylus colurna L.</i>	Hradčany	10	265	80	14.11.1998
677	Z	1	7	Dub v Klánovicích	<i>Quercus robur L.</i>	Klánovice	24	345	150	21.8.1998
687/1	Z	1	10	Lípa na Šabatce	<i>Tilia cordata L.</i>	Komořany	16	360	150	20.8.1998
1893/9	Z	1	45	Velký dub na Trojském ostrově	<i>Quercus robur L.</i>	Bubeneč	18	410	120	1994
339	Z	1	44	Lípa v Chabech	<i>Tilia cordata L.</i>	Třebonice	22	485	180	15.8.1994
303	295/1, 303, 306	1	49	Dub v Dolních Počernicích	<i>Quercus robur L.</i>	Dolní Počernice	25	550	250	17.7.2001
4838	4837, 4838, 4840, 4865	1	48	Platan v Podbabě 20/2523	<i>Platanus acerifolia Willd.</i>	Dejvice	18	405	120	10.7.2001
22/1	22/1, 20/3, 20/4, 21/1, obv.zdivo parc. 21/2	1	47	Dub v Záběhlících	<i>Quercus robur L.</i>	Záběhlice	26	460	250	22.5.2001
4400/152	Z	1	46	Dub v Modřanech	<i>Quercus robur L.</i>	Modřany	17	308	180	2001
1027	Z	1	43	Dub v Řásnovce	<i>Quercus robur L.</i>	Staré Město	23	265	150	24.3.2001
1451	1451, 1440, 1438, 1453	1	42	Lípa republiky v Krčské ulici 205/241	<i>Tilia platyphylla Scop.</i>	Krč	22	235	83	31.3.2001
342	Z	1	41	Duby v Cholupické bažantnici	<i>Quercus robur L.</i>	Cholupice	22	417	250	27.3.2001
342	Z	1	41	Duby v Cholupické bažantnici	<i>Quercus robur L.</i>	Cholupice	23	435	250	27.3.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	32	320	220	7.2.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	34	424	220	7.2.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	32	261	220	7.2.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	31	393	220	7.2.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	33	355	220	7.2.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	32	349	220	7.2.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	34	342	220	7.2.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	30	251	220	7.2.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	34	261	220	7.2.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	35	408	220	7.2.2001
704/1	Z	1	40	Duby ve Ctěnickém háji	<i>Quercus robur L.</i>	Vinoř	32	267	220	7.2.2001

Parcela	Dotčená parcela	Stav	OZP	Jméno	Druh	k.ú.	Výška (m)	Obvod kmene (cm)	Věk	Datum vyhlášení
1813/1	Z	1	39	Dub v ul. U Malvazinky	<i>Quercus robur L.</i>	Smíchov	15	265	120	3.2.2001
2241/1	Z	1	38	Dub v ovocném sadě (ul. K Horkám)	<i>Quercus robur L.</i>	Hostivař	22	390	180	9.5.2001
2387	Z	1	37	Platan v parku Jezerka	<i>Platanus acerifolia Willd.</i>	Nusle	29	460	180	8.2.2001
4261/220	Z	1	36	Hrušeň nad Zdíkovskou ulicí	<i>Pyrus communis</i>	Smíchov	16	295	150	19.12.2000
76	Z	1	31	Lípy v Satalicích	<i>T.cordata+pl atyphylla</i>	Satalice	18	292	200	5.4.2001
76	Z	1	31	Lípy v Satalicích	<i>T.cordata+pl atyphylla</i>	Satalice	21	562	200	5.4.2001
76	Z	1	31	Lípy v Satalicích	<i>T.cordata+pl atyphylla</i>	Satalice	20	408	200	5.4.2001
76	Z	1	31	Lípy v Satalicích	<i>T.cordata+pl atyphylla</i>	Satalice	19	326	200	5.4.2001
76	Z	1	31	Lípy v Satalicích	<i>T.cordata+pl atyphylla</i>	Satalice	18	392	200	5.4.2001
2911	2912/1, 2931, 2913/1	1	27	Lípa na Cikánci	<i>Tilia cordata L.</i>	Radotín	20	320	180	27.7.2000
1487/1	1487/1,4 910, 4952, 1431/1, 1430/1	1	30	Duby na Pavím vrchu	<i>Quercus robur L.</i>	Smíchov	13	320	180	7.12.2001
1487/1	1487/1,4 910, 4952, 1431/1, 1430/1	1	30	Duby na Pavím vrchu	<i>Quercus robur L.</i>	Smíchov	18	400	180	7.12.2001
1487/1		1	30	Duby na Pavím vrchu	<i>Quercus robur L.</i>	Smíchov	13	290	180	7.12.2001
1771/1	1771/1, 1783, 2131	1	25	Lípa v ul. Krnská	<i>Quercus robur L.</i>	Kbely	19	330	150	10.11.2001
650	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	23	496	300	8.1.2002
654/1	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	16	292	150	8.1.2002
654/1	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	22	311	150	8.1.2002

Parcela	Dotčená parcela	Stav	OZP	Jméno	Druh	k.ú.	Výška (m)	Obvod kmene (cm)	Věk	Datum vyhlášení
654/1	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	25	325	200	8.1.2002
653	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	20	288	200	8.1.2002
651/2	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	25	440	250	8.1.2002
653	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	19	258	150	8.1.2002
654/2	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	29	412	200	8.1.2002
654/2	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	29	426	250	8.1.2002
654/2	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	11	232	150	8.1.2002
654/2	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	29	505	300	8.1.2002
654/2	651/2; části:650; 653; 654/1; 654/2 a 651/2 + 576/	1	57	Duby podél hráze rybníka Homolka	<i>Quercus robur L.</i>	Újezd u Průhonic	18	342	200	8.1.2002

Parcela	Dotčená parcela	Stav	OZP	Jméno	Druh	k.ú.	Výška (m)	Obvod kmene (cm)	Věk	Datum vyhlášení
1674	Uh.: 1674,169 2,1688; Dub.: 1491-7	1	70	Stromořadí dubů na hrázi Podleského rybníka	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	17	286	200	12.5.2004
1674	Uh.: 1674,169 2,1688; Dub.: 1491-7	1	70	Stromořadí dubů na hrázi Podleského rybníka	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	23	565	300	12.5.2004
1674	Uh.: 1674,169 2,1688; Dub.: 1491-7	1	70	Stromořadí dubů na hrázi Podleského rybníka	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	18	278	200	12.5.2004
1674	Uh.: 1674,169 2,1688; Dub.: 1491-7	1	70	Stromořadí dubů na hrázi Podleského rybníka	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	19	276	200	12.5.2004
1674	Uh.: 1674,169 2,1688; Dub.: 1491-7	1	70	Stromořadí dubů na hrázi Podleského rybníka	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	15	255	150	12.5.2004
1674	Uh.: 1674,169 2,1688; Dub.: 1491-7	1	70	Stromořadí dubů na hrázi Podleského rybníka	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	22	286	200	12.5.2004
1674	Uh.: 1674,169 2,1688; Dub.: 1491-7	1	70	Stromořadí dubů na hrázi Podleského rybníka	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	19	267	200	12.5.2004
1674	Uh.: 1674,169 2,1688; Dub.: 1491-7	1	70	Stromořadí dubů na hrázi Podleského rybníka	<i>Quercus robur L.</i>	Uhříněves	15	555	300	12.5.2004
329	329, 1247	1	72	Dub na házi Libockého rybníka	<i>Quercus robur L.</i>	Liboc	25	398	150	13.7.2004
8	0008/1, 51/6, 933	1	34	Duby ve Farské ulici	<i>Quercus robur L.</i>	Hostavice	16	360	150	2001
8	0008/1, 51/6, 933	1	34	Duby ve Farské ulici	<i>Quercus robur L.</i>	Hostavice	14	315	150	2001
112/1	112/1, 112/2, 118, 120	1	69	Dub letní za břv. kovárnou	<i>Quercus robur L.</i>	Pitkovice	19	342	150	11.6.2004
581	Z	1	51	Dub u parku	<i>Quercus robur L.</i>	Březiněves	26	395	150	31.8.2001
171/1	171/1, 161	1	66	Dub letní pod zemědělskou usedlostí na konci ul. Pánkova	<i>Quercus robur L.</i>	Nedvězí	23	357	150	1.10.2003
4/4	4/4,97/18	1	71	Dub při úřadu MČ Křeslice	<i>Quercus robur L.</i>	Křeslice	22	349	150	16.6.2004
862	862	1	62	Lípa proti kostelu Sv. Prokopa v Hrnčířích	<i>Tilia cordata Mill</i>	Šeberov	12	375	150	7.1.2003

Parcela	Dotčená parcela	Stav	OZP	Jméno	Druh	k.ú.	Výška (m)	Obvod kmene (cm)	Věk	Datum vyhlášení
169	169/1, 168, 2180	1	52	Dub za náměstím bří Jandusů	<i>Quercus robur L.</i>	Uhřetěves	25	410	150	23.8.2001
272/1	272/1,25 2,196/6,1 96/2 ,154/1	1	65	Olše při vodoteči v Sobíně	<i>Alnus glutinosa L. Gaertn</i>	Sobín	12	270	90	4.4.2003
1244	1245 Z, 1254+část parc1237 +1238	1	50	Buky v oboře Hvězda	<i>Fagus silvatica L.</i>	Liboc	30	350	200	22.8.2001
1244	1245 Z, 1254+část parc1237 +1238	1	50	Buky v oboře Hvězda	<i>Fagus silvatica L.</i>	Liboc	32	475	200	22.8.2001
2383	Z	1	5	Stromořadí v ul. Gagarinova	<i>Tilia cordata L.</i>	Suchdol	9	0	220	15.4.1998
322	322č,321 č,320/3č, 319č,235 5/1č,,236 4č	1	54	Platan u Sv. Klimenta	<i>Platanus x acerifolia Willd.</i>	Nové Město	28	335	150	24.1.2002
170	170č, 2931č,16 6/1č	1	55	Hrušeň pod Vysokou cestou	<i>Pyrus communis L.</i>	Braník	15	189	100	22.3.2002
1660/1	1660/1	1	64	Dub letní u můstku Kunratická bažantnice	<i>Quercus robur L.</i>	Kunratice	28	365	150	24.2.2003
1660/1	1660/1	1	63	Dub letní v prodloužení ulice Lišovická Kunratická bažantnice	<i>Quercus robur L.</i>	Kunratice	35	384	150	20.2.2003
1758/1, 1758/2	1758/1, 1758/2, 1757	1	56	Hraniční du Uhřetěveského panství	<i>Quercus robur L.</i>	Uhřetěves	20	505	160	22.5.2003
1239	1239, 1237, 1238	1	67	Buk lesní proti letohrádku Hvězda	<i>Fagus silvatica L.</i>	Liboc	27	325	150	1.10.2003
1227/5	1227/5, 1226, 1227/1	1	59	Dub zimní nad SZ spojkou	<i>Quercus petraea Matt.</i>	Liboc	18	345	200	2.10.2002
1227/1	1227/1	1	60	Buk lesní při SZ spojkce cest v oboře Hvězda	<i>Fagus silvatica L.</i>	Liboc	33	373	150	2.10.2002
1227/1	1227/1	1	61	Buk lesní proti Ruzyňské bráně	<i>Fagus silvatica L.</i>	Liboc	37	306	150	2.10.2002
1227/1	1227/1, 1227/5, 1240	1	58	Skupina 5 jírovců proti Libocké bráně	<i>Aesculus hippocastanum L.</i>	Liboc	22	296	150	2.10.2002
1227/1	1227/1, 1227/5, 1240	1	58	Skupina 5 jírovců proti Libocké bráně	<i>Aesculus hippocastanum L.</i>	Liboc	22	222	150	2.10.2002
1227/1	1227/1, 1227/5, 1240	1	58	Skupina 5 jírovců proti Libocké bráně	<i>Aesculus hippocastanum L.</i>	Liboc	22	202	150	2.10.2002
1227/1	1227/1, 1227/5, 1240	1	58	Skupina 5 jírovců proti Libocké bráně	<i>Aesculus hippocastanum L.</i>	Liboc	22	280	150	2.10.2002

Parcela	Dotčená parcela	Stav	OZP	Jméno	Druh	k.ú.	Výška (m)	Obvod kmene (cm)	Věk	Datum vyhlášení
1227/1	1227/1, 1227/5, 1240	1	58	Skupina 5 jírovců proti Libocké bráně	<i>Aesculus hippocastanum L.</i>	Liboc	22	240	150	2.10.2002
924	924,925	1	68	Dub letní nad altánem Satalické bažantnice	<i>Quercus robur L.</i>	Satalice	32	680	150	11.6.2004
607	607	1	73	Duby letní u hájovny v Čimickém Háji	<i>Quercus robur L.</i>	Bohnice	32	355	220	24.8.2004
613	605, 613, 610, 604/1,612,611	1	73	Duby letní u hájovny v Čimickém Háji	<i>Quercus robur L.</i>	Bohnice	28	493	300	24.8.2004
31		1	77	Dub letní Diezenhoferovy sady	<i>Quercus robur L.</i>	Smíchov	17	350	0	26.1.2005
32		1	78	Karlův dub Koloděje	<i>Quercus robur L.</i>	Koloděje	18	710	0	27.1.2006
počet stromů celkem včetně stromořadí										141
počet potenciálních stromů k vyhlášení										48

7.6 Území NATURA 2000

Natura 2000 je soustava chráněných území evropského významu, ve kterých se chrání vybrané nejvzácnější a nejvíce ohrožené druhy planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a vybraná přírodní stanoviště (biotopy). Natura 2000 je dle §3 odst. (1) písm. p) zákona č. 114/1992 Sb. ve znění zákona č. 218/2004 Sb. celistvá evropská soustava území se stanoveným stupněm ochrany. Na území České republiky je Natura 2000 tvořena ptačími oblastmi a evropsky významnými lokalitami, které požívají smluvní ochranu nebo jsou chráněny jako zvláště chráněná území.

Objekty a způsob ochrany jsou určeny legislativou EU, konkrétně ve dvou směrnici, a to ve směrnici o ochraně volně žijících ptáků (79/409/EHS) a ve směrnici o ochraně volně žijících živočichů, rostlin a o ochraně přírodních stanovišť. Obě směrnice byly vtěleny do právního řádu České republiky novelizací zákona č. 114/92 Sb. platnou od dubna 2004 jako novela 218/2004 Sb. Nařízením vlády ČR č. 132/2005 Sb. byl schválen národní seznam evropsky významných lokalit, z nichž 8 leží na území Prahy.

Soustava Natura 2000 obsahuje dva základní typy lokalit. Jednak jsou to tzv. ptačí oblasti (SPA – Special Protection Areas), které jsou vyhlášovány nařízením vlády, a jednak to jsou tzv. evropsky významné lokality (EVL, SCI, SAC), jejichž návrh byl schválen vládou a byl zaslán Evropské komisi k posouzení.

Území Prahy má díky své unikátní členitosti velké bohatství druhů. Členitý reliéf se zahloubeným korytem Vltavy a údolími přítoků umožnil vznik řady biotopů se zcela odlišnou charakteristikou přírodních poměrů. V Praze je řada míst s přírodě blízkými biotopy, které jsou pokryty sítí chráněných území s managementem směřujícím k udržení původního stavu.

Nachází se zde gradient biotopů zahrnující hustou zástavbu centra a obytných čtvrtí, průmyslové zóny, zahrady a parky, zemědělsky obhospodařované pozemky, mokřadní biotopy a rudérální společenstva na hospodářsky málo využívaných plochách, které významně přispívají ke zvýšení biodiverzity.

Evropsky významné lokality

Na území Prahy je navržena jako jediná evropsky významná lokalita pro druh obratlovce z přílohy II směrnice o stanovištích – pro ochranu sysla obecného (*Spermophilus citellus*). Vyhlášení lokality v roce 2005 vyhláškou MŽP č. 184/2005 Sb. a lokalita se stala národní přírodní památkou. Plocha je přibližně vymezena v Praze-Kbelích ulicemi Mladoboleslavská, Toužimská a Beranových. Je to v současnosti lokalita s nejpočetnější populací v ČR.

Další evropsky významné lokality byly v Praze vyhlášeny tyto:

- Petřín (de facto PP Petřínské skalky) – výskyt brouka roháče obecného (*Lucanus cervus*)
- Obora Hvězda (de facto PP Hvězda) – výskyt plže vrkoče útlého (*Vertigo angustior*)
- Břežanské údolí – území na hranici se Středočeským krajem; jeho severní část tvoří jižní svah PR Šance, jeho jižní část pak severní svah Závisti (to už je Středočeský kraj); předmětem ochrany je motýl přástevník kostivalový (*Euplagia quadripunctaria*)
- Blatov a Xaverovský háj (de facto PP Xaverovský háj a PR Klánovický les) – významné biotopy s výskytem vzácných a ohrožených druhů bezobratlých živočichů a hub; jde o tyto biotopy : bezkolencové louky na vápnitých, rašelinných nebo hlinitojílovitých půdách (*Molion caeruleae*), dále dubohabřiny asociace *Galio-carpinaetum*) a staré acidofilní doubravy s dubem letním na písčitých pláních.
- Milíčovský les (de facto PP Milíčovský les a rybníky) – výskyt brouka tesaříka obrovského (*Cerambyx cerdo*)
- Lochkovský profil (de facto NPP Lochkovský profil) – výskyt motýla přástevníka kostivalového (*Euplagia quadripunctaria*)
- Radotínské údolí (de facto PR Radotínské údolí, součást CHKO Český kras) – členitý lesní a skalnatý komplex v okolí soutoku Radotínského a Mlýnského potoka; ochrana vyhlášena pro výskyt motýla přástevníka kostivalového (*Euplagia quadripunctaria*) a pro výskyt rostliny včelníku rakouského (*Dracocephalum austriacum*).

Česká botanická společnost navrhuje přihlásit do ochrany podle NATURA 2000 ještě dvě další významné lokality, a to:

- Prokopské a Dalejské údolí (de facto PR Prokopské údolí, PP Ctírad, PP Pod Žvahovem, PP Pod školou, PP Železniční zářez, NPP U Nového mlýna, PP Opatřilka-Červený lom, NPP Dalejský profil a NPP Požáry) - významné lokality nejen geologické, ale také botanické; na zdejší biotopy jsou vázány výskyty nejen vzácných a ohrožených druhů rostlin, ale též bezobratlých živočichů.
- Hrnčířské louky (de facto PP Hrnčířské louky) – soustava rybníků s vodní a pobřežní vegetací, která přechází do rákosin a ostřicových, blatouchových a bezkolencových luk; významná lokalita bezobratlých živočichů, obojživelníků a plazů.

Ptačí oblasti na území hlavního města Prahy

Ptačí oblast na území Prahy vyhlášena není.

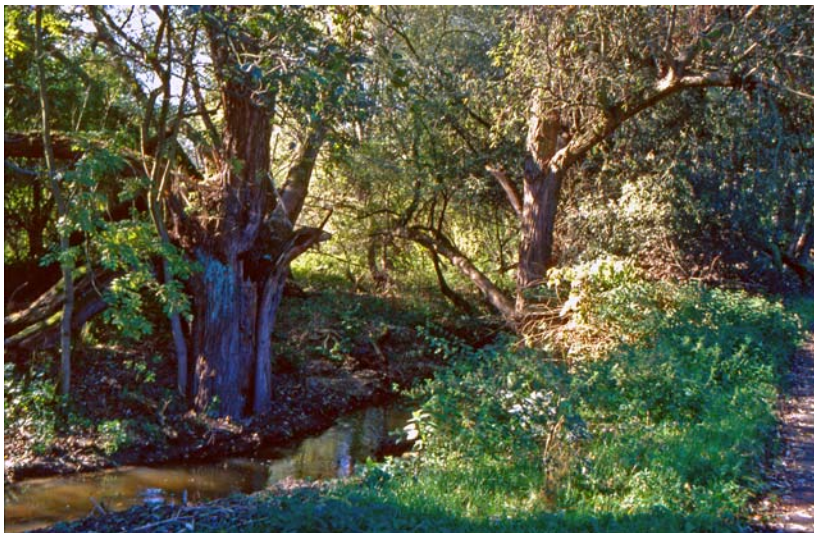
NPR Barrandovské skály

foto V. Ziegler

Ordovické břidlice, metro Opatov

foto V. Ziegler

PP Jenerálka

foto V. Ziegler

Trojská kotlina se ZOO

foto V. Ziegler

8 ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY ROSTLIN A ŽIVOČICHŮ

8.1 Ohrožené a chráněné druhy cévnatých rostlin na území hlavního města Prahy (Dostál)

Území hlavního města Prahy náleží z hlediska regionálně fytogeografického členění do oblasti termofytika (Thermophyticum), a to do obvodu Českého termofytika (Thermobohemicum). Zasahují do něj dva floristické okrsky (fytochoriony): Pražská plošina a svým severovýchodním okrajem i Český kras. Vegetační výškové stupně jsou zastoupeny v bezprostředním okolí Vltavy stupněm planárním (stupeň nížinný, st. dubohabrových lesů), v ostatních částech pražského území pak stupněm kolinním (pahorkatina). Členitost terénu, přítomnost lesních porostů, stojatých i tekoucích vod, lesostepních a stepních oblastí i výrazný vliv dlouhodobé lidské činnosti se odráží v rozmanitosti druhů rostlin jak původních, tak i synantropních (hemerofyty a xenofyty). Tato biodiverzita je významně ovlivněna i charakterem geologického podloží, které je tvořeno převážně vápencem, opukou, břidlicemi a pískovci.

Metodika

Pro sestavování tabulek a fytocenologických charakteristik jednotlivých lokalit byla použita data z publikace KUBÍKOVÁ et al. (2005), jejich komparace s dostupnými inventarizačními materiály, terénní floristické průzkumy autora (z let 1995-2005) a výsledky diplomových prací studentů PedF UK (především z let 2000-2005). Zvláště podrobně byly tak zdokumentovány PR Cikánka I, Cikánka II. a PR Petřínské skalky.

Je jen málo tak přírodovědně, a zejména botanicky, dobře zpracovaných území, jako je Praha. Přesto by se měl v budoucnu biomonitoring zaměřit na některé čeledě rostlin (např. pryskyřníkovité, cistovité, violkovité, hořcovité, žabníkovité, šmelovité, kosatcovité či vstavačovité) a také na výskyt hub, kde jsou rovněž už provedeny rozsáhlé výzkumy, a je tedy z čeho vycházet.

Přehled ohrožených a chráněných druhů cévnatých rostlin uvádí následující tabulka I, která byla zpracována podle Kubíkové et al. (2005), inventarizačních průzkumů, vlastních výzkumů autora a výsledků diplomových prací studentů UK – Pedagogické fakulty Praha z let 2000 až 2005.

Tab. I: Ohrožené a zvláště chráněné druhy rostlin na území hlavního města Prahy

České a latinské jméno rostliny	Červený seznam 2000	Vyhláška 395/1992 Sb.	Významná lokalita
bělozářka liliovitá (<i>Anthericum liliago</i>)	-	C3	Barrandovské skály, Bohnické údolí, Branické skály, Cikánka I., Čimické údolí, Havránka, Kalvárie (a roztroušeně v Motolském údolí), Opatřilka-Červený lom, Radotínské skály, Skalka, Údolí Kunratického potoka, Zlatnice, Zmrzlík, dále PP Prokopské a Dalejské údolí a PP Radotínsko
čičorka pochvatá (<i>Coronilla vaginalis</i>)	-	C2	Cikánka I?
divizna brunátná (<i>Verbascum phoeniceum</i>)	-	C3	Modřanská rokle
dřín obecný (<i>Cornus mas</i>)	-	C3	Barrandovské skály, Branické skály, Hvíždálka, Klapice, Letenský profil, Pod Štolou, Pod Žvahovem, Podolský profil, Prokopské údolí, Radotínské údolí, Sedlecké skály, Staňkovka, Šance, Troja

České a latinské jméno rostliny	Červený seznam 2000	Vyhláška 395/1992 Sb.	Významná lokalita
dub pýřitý (<i>Quercus pubescens</i>)	-	C3	Barrandovské skály, Homolka, Klapice, Obora v Uhříněvsi, Prokopské údolí, Radotínské údolí,
dvojštítek proměnlivý (<i>Biscutella varia</i>)	-	C3	U branického pivovaru, Troja
hlaváček jarní (<i>Adonis vernalis</i>)	-	C3	Podbabské skály?
hořinka východní (<i>Conringia orientalis</i>)	+	C1	Cikánka I.? (v roce 1997)
hvězdnice chlumní (<i>Aster amellus</i>)	-	C3	Lochkovský profil
hvězdnice zlatovlásek (<i>Aster linosyris</i>)	-	C3	Zmrzlík, Drahaň-Troja
hvozdík sivý (<i>Dianthus gratianopolitanus</i>)	-	C2	Modřanská rokle
Chrpa chlumní (<i>Centaurea triumfettii axillaris</i>)	-	C3	Cikánka I., Pitkovická stáň, Zámky, Košíře-Motol
Kavyl Ivanův pravý (<i>Stipa pennata pennata</i>)	-	C3	Branické skály, Cikánka I, Divoká Šárka, Dolní Šárka, Lochkovský profil, Nad mlýnem, Pecka, Podbabské skály, U branického pivovaru, U nového mlýna, Zmrzlík
Kavyl sličný (<i>Stipa pulcherrima</i>)	-	C2	Branické skály, Prokopské údolí
Kavyl tenkolistý (<i>Stipa tirsá</i>)	-	C2	Motolský ordovik
koniklec luční český (<i>Pulsatilla pratensis bohémica</i>)	-	C2	Cikánka I., Čimické údolí, Lochkovský profil, Nad mlýnem, Pitkovická stráž, U branického pivovaru, U Nového mlýna, Údolí Kunratického potoka, V hrobech
kosatec bezlistý pravý (<i>Iris aphylla aphylla</i>)	-	C2	Chuchelský háj, Prokopské údolí
kosatec sibiřský (<i>Iris sibirica</i>)	-	C2	Hrnčířské louky
kozinec bezlodyžný (<i>Astragalus excapus</i>)	-	C2	Podhoří
kozinec dánský (<i>Astragalus danicus</i>)	-	C3	Havránka?, Hvížd'alka
křivatec český (<i>Gagea bohémica</i>)	+	C2	Baba, Bohnické údolí, Čimické údolí, Dalejský profil, Divoká Šárka, Dolní Šárka, Modřanská rokle, Mýto, Nad mlýnem, Pitkovická stráž, Podbabské skály, Šance, Údolí Kunratického potoka, V hrobech, Zámky; mimo ZCHÚ Dolní Chabry, rybník Šeberák, přehrada Hostivař
ladoňka dvoulistá (<i>Scilla bifolia</i>)	-	C2	Petřínské skalky
Len žlutý (<i>Linum flavum</i>)	-	C3	Klapice, Radotínské údolí
lilie zlatohlávek (<i>Lilium martagon</i>)	-	C3	Klánovický les-Cyrilov, Petřínské sklaky
lomikámen trojprstý (<i>Saxifraga tridactylites</i>)	-	C2	Prokopské údolí
lomikámen Hostův (<i>Saxifraga hostii</i>)	-	C2	Dalejské údolí?
lomikámen vždyživý (<i>Saxifraga paniculata</i>)	-	C2	Radotínsko-chuchelský háj
medovník meduňkolistý (<i>Melittis melissophyllum</i>)	-	C3	Klánovický les-Cyrilov, Prokopské údolí
modřenec chocholatý (<i>Muscari comosum</i>)	-	C2	Vidoule
modřenec tenkokvětý (<i>Muscari tenuiflorum</i>)	-	C3	Baba, Branické skály, Cikánka I, Čimické údolí, Divoká Šárka., Radotínské údolí

České a latinské jméno rostliny	Červený seznam 2000	Vyhláška 395/1992 Sb.	Významná lokalita
okrotice bílá (<i>Cephalanthera damasonium</i>)	-	C3	Radotínské údolí , Vidoule
Oman německý (<i>Inula germanica</i>)	-	C2	Baba, Jabloňka
oměj vlčí mor (<i>Aconitum lycoctonum</i>)	-	C3	Petřínské skalky, Radotínské údolí
pochybek severní (<i>Androsace septemtrionalis</i>)	+	C1	Vyšehradská skála
prorostlík okrouhlostý (<i>Bupleurum rotundifolium</i>)	+	C1	Zbraslav – úpatí vrchu Závist (těsně na hranici Prahy)
prstnatec májový (<i>Dactylorhiza majalis</i>)	-	C3	Milíčovský les, Mýto, U Hájů, Košíře-Motol
prýšec hranatý (<i>Tithymalus angulatus</i>)	-	C2	Radotínské údolí?
řeřišník skalní (<i>Cardaminopsis petraea</i>)	-	C1	Modřanská rokle
sasanka lesní (<i>Anemone sylvestris</i>)	-	C3	Cikánka I, Lohkovský profil, Prokopské údolí
smil písečný (<i>Helichrysum arenarium</i>)	-	C2	Údolí Unětického potoka
Tařice skalní Arduinova (<i>Aurinia saxatilis arduini</i>)	-	C3	Baba, Barrandovské skály, Divoká Šárka, Dolní Šárka, Nad mlýnem, Podbabské skály, Podhoří, Podolský profil, Sedlecké skály, Zámky
tis červený (<i>Taxus baccata</i>)	-	C2	Pouze jako součást parkové zeleně
třemdava bílá (<i>Dictamnus albus</i>)	-	C3	Baba, Bohnické údolí, Cikánka I, Jenerálka, Pod štolou, Podhoří, Radotínské údolí, Sedlecké skály, Údolí Kunratického potoka, Prokopské údolí
upolín nejvyšší (<i>Trollius altissimus</i>)	-	C3	Hrnčířské louky
Vachta trojlístá (<i>Menyanthes trifoliata</i>)	-	C3	Stodůlky – Centrální park (v roce 2003 +)
Včelník rakouský (<i>Dracocephalum austriacum</i>)	+	C1	Radotínské údolí

Vysvětlivky:

C1 = kriticky ohrožené druhy,

C2 = silně ohrožené druhy,

C3 = ohrožené druhy,

? = druhy již dlouhodobě nepotvrzené nebo jen jednorázově nalezené.

8.2 Významná rostlinná společenstva na území hlavního města Prahy (Dostál)

Vysoká biodiverzita rostlinných druhů podmíněná rozmanitostí biotopů na chráněných územích Prahy se promítá i do pestrosti rostlinných společenstev. Nejedná se samozřejmě již o původní vegetaci, protože vlivy člověka jsou zde výrazné a dlouhodobé, ale její náznaky se na některých místech uchovaly až do dnešní doby.

V nejnižších polohách, tj. především v zamokřených terénech potočních údolí a v nivách větších řek, se setkáme se zbytky bažinných olšin (*Alnion glutinosae*), ptačincových olšin (*Stellario-Alnetum glutinosae*), jilmových doubrav (*Quercu-Ulmetum*) a stěmchových jasenin (*Pruno-Fraxinetum*). Nad těmito místy na svazích s hnědozemí dosud nacházíme černýšové dubohabřiny (*Melampyro nemorosi-Carpinetum*) a na štěrkopískových terasách pak lipové doubravy (*Tilio-Betuletum*). Strmé suťové svahy jsou porostlé habrovými javořinami (*Aceri-Carpinetum*) a bikovými doubravami (*Luzulo albidae-*

Quercetum), tam, kde převládá kyselý horninový podklad, se vyskytují vřesové doubravy (*Calluno-Quercetum*) a na trvale podmáčených plošinách bezkolencové březové doubravy (*Molinio arundinaceae-Quercetum*). Na sušších severních písčinkových svazích vyšších poloh rostou dnes již jen vzácně společenstva bikových bučin (*Luzulo-Fagetum*), ale floristicky nejzajímavější jsou bezesporu jižní svahy s vápencovým, slínovcovým, opukovým nebo dibasovým podkladem. Jsou na nich stále poměrně zachovalé šipákové doubravy (*Lathyro versicoloris-Quercetum pubescentis*) a mochnové doubravy (*Potentillo albae-Quercetum*). Na podobných suchých a teplých stanovištích, ale se silikátovým podkladem, nalezneme ještě i společenstva břekových doubrav (*Sorbo torminalis-Quercetum*) a smolničkových doubrav (*Viscario-Quercetum*). Na nejteplejších místech Pražské kotliny s vápencovým a bazickým silikátovým podkladem se zachovala ještě i travinná skalní společenstva (*Festucion valesiacae*) a tařicová skalní společenstva (*Alyso-Festucion pallentis*). Kromě uvedených původních lesních společenstev se na území Prahy vyskytují i další (nelesní) společenstva, jejichž vznik byl z velké části ovlivněn intenzivní a dlouholetou činností člověka (Kubíková, J. a kol. 2005).

Tab. II: Přehled přírodních památek na území Prahy s uvedením nejdůležitějších společenstev a významných druhů rostlin (výčet podle Kubíková a kol. 2005)

Název přírodní památky	Charakteristická rostlinná společenstva	Významné druhy rostlin
Baba	tařicová a travinná skalní společenstva	křivatec český, jestřábník Schmidtův, modřenec tenkokvětý, oman německý, kakost krvavý, třemdava bílá, tařice skalní, vřes obecný
Barrandovské skály	společenstva šipákových doubrav, tařicová skalní společenstva	dub pýřitý, dřín jarní, běložárka liliovitá, sesel sivý, devaterníček šedý, tařice skalní
Bažantnice v Satalicích	lesní porosty dubů, lip, javorů, buků a jasanů	čarovník pařížský, violka divotvárná, křivatec nejmenší, vraní oko čtyřlísté
Bílá skála	společenstva bikových doubrav	kostřava drsnolistá, endemický jeřáb dubolistý
Bohnické údolí	společenstva břekových doubrav a tařicová skalní společenstva	jeřáb břek, tařice skalní, kakost krvavý, třemdava bílá, peníze prorostlý, křivatec český
Branické skály	travinná skalní a tařicová skalní společenstva	borovice černá (vysazená), dřín jarní, pěchava vápnomilná, kavyl vláskovitý, kavyl Ivanův, kavyl sličný, modřenec tenkokvětý, vlnice chlupatá
Cihelna v Bažantnici	druhotné lesní porosty, ruderalní společenstva, travinná skalní společenstva	ostřice nízká, krvavec menší, smělek štíhlý, paličkovec šedavý, kostřava žlábkatá
Cikánka I	travinná sklaní společenstva	kavyl Ivanův, bojíněk tuhý, sasanka lesní, devaterníček šedý, čilimník řezeňský, zvonek boloňský, modřenec tenkokvětý, běložárka liliovitá, locika vytrvalá, len rakouský, chrpa chlumní, černoohlávek velkokvětý, černoohlávek dřípený, třemdava bílá, koniklec luční český, oman srstnatý
Cikánka II	travinná skalní společenstva	kavyl vláskovitý, ožanka hroznatá, len rakouský, čistic přímý, vousatka prstnatá, ostřice nízká, locika vytrvalá, pcháč bělohlavý, devaterníček šedý
Ctírad	travinná skalní společenstva	sesel sivý, kostřava sivá
Čimické údolí	druhotné zalesnění, travinná skalní společenstva, teplomilná vřesoviště	kostřava žlábkatá, ostřice drobná, koniklec luční český, křivatec český, modřenec tenkokvětý
Dalejský profil	travinná skalní společenstva (xerothermní skalní stepi)	vysazená borovice černá, křivatec český, prvosienka jarní, pěchava vápnomilná, devaterníček šedý, ostřice nízká, trýzel škardolistý
Divoká Šárka	společenstva střemchové jasaniny, tařicová skalní společenstva, travinná skalní společenstva, společenstva vřesových doubrav, společenstva smolničkových doubrav	Tařice skalní, netřesk výběžkatý, kavyl Ivanův, modřenec tenkokvětý, křivatec český, vřes obecný, česnek medvědí, česnek podivný, pablen kraňský, smolnička obecná

Název přírodní památky	Charakteristická rostlinná společenstva	Významné druhy rostlin
Dolní Šárka	travná skalní společenstva, tařicová skalní společenstva, společenstva černýšové dubohabřiny	Tařice skalní, jaterník trojlaločný, violka lesní, křiváček český, kakost krvavý, smldník jelení, černýš hajní
Havránka	společenstva vřesových doubrav, travinná skalní společenstva	vřes obecný, bělozářka liliovitá, pcháček bezlodyžný, hlaváč šedavý ?, kozinec dánský ?
Homolka	travná skalní společenstva, společenstva černýšové dubohabřiny (částečně)	devaterníček šedý, ostřice nízká, sesel sivý, kostřava sivá, žlutoucha smrdutá, hlaváč žlutavý, mochna písečná, dub šipák, černýš hajní
Housle	druhotné zalesnění, travinná skalní společenstva	kavyl vláskovitý
Hrnčířské louky	nelesní společenstva vodní a pobřežní vegetace s rákosinami, blatouchovými, bezkolencovými a ostřicovými loukami	Úpolín nejvyšší, žlutoucha lesklá, kosatec sibiřský, koromáč olešníkový, jarva žilnatá, šáchor hnědý, blatěnka bažinná, dvouzubec paprčitý
Hviždalka	druhotné porosty dřevin, travinná skalní společenstva	borovice černá, svída krvavá, ptačí zob obecný, prorostlík srpkovitý, ožanka kalamandra, oman hnidák, krvavec menší
Cholupická bažantnice	společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva střemchové jasaniny	Čistec lesní, ptačinec velkokvětý, dymnivka bobovitá, plicník tmavý, kostival hlíznatý, hrachor lecha
Chuchelský háj	společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva habrové javořiny (včetně dřínové doubravy)	kosatec bezlistý
Chvalský lom	travná skalní společenstva, ruderalní společenstva	hlaváč žlutavý, hvozdík kartouzek, mateřídouška panonská, chrpa porýnská
Jabloňka	tařicová skalní společenstva, travinná skalní společenstva	Tařice skalní, trýzel škarolistý, pelyněk pontický, oman německý, jeřáb dubolistý
Jenerálka	travná skalní společenstva, společenstva černýšové dubohabřiny	chmerek vytrvalý, len rakouský, dymnivka dutá, třemdava bílá, kakost krvavý, sleziník červený, sleziník severní
Kalvárie v Motole	travná skalní společenstva, společenstva habrové javořiny	Vysazená borovice černá, bělozářka liliovitá, kavyl vláskovitý, kavyl Ivanův, kavyl sličný, česnek tuhý, pýchava vápnomilná, pcháček panonský, dymnivka dutá, v minulosti koniklec luční český
Klánovický les – Cyrilov	společenstva bikové doubravy, společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva bezkolencové březové doubravy	košťava ovčí, metlička křivolaká, lilie zlatohlávek, medovník velkokvětý, bříza pýřitá, prha arnika, hadí mord nízký, bublinatka jižní, smldník bahenní
Klapice	společenstva šipákové doubravy, travinná skalní společenstva, společenstva habrové javořiny, společenstva černýšové dubohabřiny	dub pýřitý, dřín jarní, devaterníček šedý, ostřice nízká, len žlutý
Krňák	nelesní společenstva břehové a litorální vegetace, kostřavové trávníky, ruderalní společenstva	trávníčka prodloužená, blatěnka bažinná, bahnička šídlovitá, šáchor hnědý, kalužník šruchový, šmel okoličnatý
Letenský profil	původně suťové lesy, nyní s umělou parkovou výsadbou	kerblík třebule štětinoplodý, chrpa porýnská, bělorozchodník skalní, dřín jarní
Lítoznice	společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva bažinné olšiny (druhotná)	ptačinec velkokvětý, kozinec sladkolistý, barvínek menší, bukvice lékařská, zvonek broskvolistý, blatouch bahenní, karbinec evropský, sasanka hajní, kozí brada východní, pcháček šedý, ocún jesenní, tužebník jilmový, krabilice hlíznatá, pryskyřník lýtý, žabník jitrocelový
Lochkovský profil	travná skalní společenstva	kavyl Ivanův, koniklec luční český, oman srstnatý, pcháček panonský, sasanka lesní, hvězdnice chlumní, vlnice chlupatá, černohlávek velkokvětý
Meandr Botiče	společenstva bažinné olšiny (zbytek lužního lesa), ruderalní společenstva	hluchavka skvrnitá,

Název přírodní památky	Charakteristická rostlinná společenstva	Významné druhy rostlin
Milíčovský les a rybníky	společenstva lipové doubravy, společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva bikové doubravy, společenstva bažinné olšiny, společenstva střemchové jasaniny	ptačinec velkokvětý, svízel lesní, jaterník podléška, hadilka obecná ?, bradáček vejčitý, halucha vodní
Modřanská rokle	travná skalní společenstva, společenstva střemchové jasaniny	křivatec český hvozdiček sívý, divizna brunátná, osladič obecný, řeřišník skalní ?, kakost hnědočervený
Mýto	společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva lipové javořiny, společenstva ptačincové olšiny	sasanka hajní, sasanka pryskyřníkovitá, dymnivka dutá, orsej jarní, prstnatec májový ?, hvozdiček kartouzek, pavinec modrý, chrpa porýnská, křivatec český, jarmanka větší, vraní oko čtyřlísté, samorostlík klasnatý, kokořík vonný
Nad mlýnem	tařicová skalní společenstva	kavyl Ivanův, koniklec luční český, kakost krvavý, penízek prorostlý, křivatec český, válečka prapořitá
Obora Hvězda	uměle zalesněno se zbytky společenstev černýšové dubohabřiny, lipové doubravy a bikové bučiny	běžná květena s šířícím se česnekem podivným
Obora v Uhříněvsi	společenstva střemchové jasaniny, společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva lipové doubravy, společenstva habrové javořiny,	orsej jarní, dymnivka dutá, ochmet evropský, smolníčka obecná, kopytník evropský, ocún jesenní, vraní oko čtyřlísté, čarovník pařížský, prvosenska vyšší (zplanělá)
Okrouhlík	nelesní společenstva písčin, travná skalní společenstva	paličkovec šedavý, mateřídouška úzkolistá, smldník olešníkovec, kostřava žlábkatá
Opatřilka – Červený lom	travná skalní společenstva	vysázená borovice černá a trnovník akát, sesel sívý, kostřava sívá, trýzel škardolistý, kostřava walliská, hlaváč žlutavý, pcháček panonský, černýš rolní
Pecka	travná sklaní společenstva	Vysázená borovice černá, kavyl vláskovitý, kavyl Ivanův
Petřínské skalky	zalesnění původními středoevropskými listnáči	sasanka hajní, sasanka pryskyřníkovitá, dymnivka bobovitá, orsej jarní, lilie zlatohlávek oměj vlní mor, ladoňka dvoulistá, česnek podivný
Pitkovická stráň	travná sklaní společenstva	ovsík luční, koniklec luční český, křivatec český, chmerek vytrvalý, chrpa chlumní chlupáček obecný, mochny písečná
Počernický rybník	pobřežní nelesní společenstva	ostřice pobřežní, ostřice měchyřkatá, krabice hlízkatá
Pod školou	travná sklaní společenstva, společenstva šipákové doubravy	vlnice chlupatá, bělozářka větvitá, violka písečná, trýzel škardolistý, jeřáb břek, javor babyka, dřín jarní, kokořík vonný, smldník jelení, strdivka zbarvená, třemdava bílá
Pod Žvahovem	travná skalní společenstva	sesel sívý, kostřava sívá, trýzel škardolistý, , dřín jarní
Podbabské skály	tařicová skalní společenstva, travná sklaní společenstva	křivatec český, česnek chlumní, bělorozchodník skalní, trýzel škardolistý, kostřava walliská, pelyněk ladní, zárazovka písečná, zářaza šupinatá, pryšec sívý, kavyl Ivanův, hlaváček jarní, skalník celokrajný
Podhoří	tařicová skalní společenstva, travná skalní společenstva	svízel sívý, kostřava sívá, česnek chlumní, bělorozchodník skalní, tařinka horská, mochna písečná, trýzel škardolistý, kakost krvavý, třemdava bílá, třešň křovitá, šalvěj hajní, ostřice časná, ostřice drobná
Podolský profil	tařicová skalní společenstva	vysázená borovice černá a žanovec měchyřník, dřín jarní, mochna jarní, tařice sklaní, válečka prapořitá
Požáry	ruďerální společenstva s náletovými dřevinami	jasan ztepilý, ptačí zob obecný, vrba jíva, vičeneček písečný, locika prutnatá
Pražský zlom	ruďerální společenstva se zbytky travinných skalních společenstev	kostřava walliská, tollice nejmenší, hvozdiček kartouzek, vousatka prstnatá

Název přírodní památky	Charakteristická rostlinná společenstva	Významné druhy rostlin
Prokopské údolí	společenstva habrové javořiny, společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva bikové doubravy, společenstva šipákové doubravy, travinná sklaní společenstva, tařicová skalní společenstva	Vysázená borovice černá a dub červený, dymnivka dutá, dymnivka plná, dymnivka bobovitá, medovník velkokvětý, jaterník podléška, dub pýřitý, kakost krvavý, silenka hajní, hladýš široolistý, prvosenka jarní, pěchava vápnomilná, trýzel škardolistý, devaterníček šedý, ostřice nízká, sesel sivý, kakost krvavý, třemdava bílá, vřes obecný, kavyl vláskovitý, devaterníček šedý, tařinka horská, česnek tuhý, šalvěj hajní, hořčík jestřábníkovitý, křivatec pomořanský, žluťucha smrdutá, oman srstnatý, vlnice chlupatá, kozinec dánský, kosatec bezlistý
Prosecké skály	travinná skalní společenstva	máčka ladní, kokrhel menší, chrpa porýnská, šalvěj luční, smělek štíhlý, rýt žlutý, strdivka sedmihradská, chlupáček úzkolistý
Radotínské skály	travinná sklaní společenstva, tařicová skalní společenstva, společenstva šipákové doubravy	dub pýřitý, dřín jarní, devaterníček šedý, ostřice nízká, pěchava vápnomilná, bělozářka liliovitá, kavyl vláskovitý, pcháč bělohavý, ožanka hroznatá, mochna písečná
Radotínské údolí	společenstva bikové doubravy, společenstva šipákové doubravy, společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva habrové javořiny, travinná sklaní společenstva, tařicová skalní společenstva	vysázená borovice černá a smrk omorika, dub pýřitý, třemdava bílá, oměj vlčí mor, mochna bílá, bukvice lékařská, srpice barvířská, vlnice chlupatá, sesel fenýklový, modřenec tenkokvětý, včelník rakouský, kavyl Ivanův
Rohožník – lom v Dubči	druhotné zalesnění	ptačinec velkokvětý, dymnivka dutá, hrachor jarní, konvalinka vonná, vřes obecný, chrpa čekánek, šalvěj luční, hvozdík kartouzek, rozrazil rozprostředný, mateřídouška panonská
Salabka	zbytky původních společenstev vřesové doubravy s teplomilnými trávami	vřes obecný, pryšec chvojka, hlaváč žlutavý, válečka prapořitá
Sedlecké skály	tařicová skalní společenstva, travinná sklaní společenstva	tařice sklaní, chmerek vytrvalý, kostřava sivá, kostřava walliská, kavyl Ivanův, kavyl vláskovitý, kavyl sličný, pryskyřník illyrský, dřín jarní, třešeň křovitá, dřšťál obecný, jeřáb muk, třemdava bílá, kakost krvavý, tolita lékařská
Skalka	společenstva bikové doubravy, společenstva vřesové doubravy	bělozářka liliovitá, vřes obecný
Slavičí údolí	společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva šipákové doubravy, travinná skalní společenstva, nelesní luční společenstva	prvosenka jarní, dub pýřitý, jetel červenavý, violka divotvárná, devaterníček šedý
Staňkovka	společenstva šipákové doubravy, společenstva břekové doubravy, společenstva smolnickové doubravy, společenstva dřínové doubravy, společenstva jilmové doubravy, společenstva ostřicové jaseniny, společenstva černýšové dubohabřiny	dub zimní, tolita lékařská, víkev kašubská, ptačinec velkokvětý, kostřava ovčí, rozrazil lékařský, smolnicka obecná, ostřice nízká, vřes obecný, dřín jarní, kamejka modronachová, orsej jarní, dymnivka dutá, sasanka pryskyřníkovitá
Letiště Letňany	ruderální společenstvo nelesní stepní suchomilné vegetace	smělek štíhlý, jetel prostřední
Střešovické skály	ruderální společenstva, nelesní suchomilné acidofilní společenstva	javor klen, javor mléč, bříza bělokorá, jírovec maďal, jetel prostřední, chrpa čekánek, kyselka obecná, chlupáček obecný, smělek štíhlý
Šance	společenstva bikové doubravy, společenstva bikové doubravy, společenstva břekové doubravy, společenstva vřesové doubravy, společenstva bikové doubravy, společenstva habrové javořiny, společenstva černýšové dubohabřiny, travinná skalní společenstva	jeřáb břek, vřes obecný, koniklec luční český, křivatec český, rozrazil ladní
Trojská	společenstva břekové doubravy, travinná sklaní společenstva,	sveřep vzpřímený, kostřava žlábkatá, černucha rolní, chruplavník rolní
U branického pivovaru	travinná skalní společenstva	trýzel škardolistý, kostřava walliská, česnek tuhý, dvojštítek hladkoplodý, kavyl Ivanův, koniklec luční český, violka chlumní
U Hájků	nelesní mokřadní společenstva, společenstva bažinné olšiny, společenstva bikové doubravy	ostřice Davallova, ledenec přímořský, prstnatec májový, hadilka obecná

Název přírodní památky	Charakteristická rostlinná společenstva	Významné druhy rostlin
U Nového mlýna	travná skalní společenstva	hlaváč žlutavý, válečka prapořitá, bělozářka větvitá, kavyl Ivanův, kavyl vláskovitý, pýchava vápnomilná, penízek horský
Údolí Kunratického potoka	společenstva střemchové jasaniny, společenstva bikové doubravy, travinná sklaní společenstva, společenstva šipákové doubravy	ostřice trsnatá, bika bělavá, jasan ztepilý, koniklec luční český, křivatec český, růže keltská, bělozářka liliovitá, třemdava bílá, kamejka modronachová
Údolí Únětického potoka	náhradní společenstva vřesovišť, travinná sklaní společenstva, společenstva střemchové jasaniny	vřes obecný, paličkovec šedavý, smil písečný, kolenec Morisonův, hlaváč žlutavý, válečka prapořitá
V hrobech	travná skalní společenstva	koniklec luční český, ovsíř luční
V pískovně	nelesní litorální společenstva, společenstva bažinné olšiny	orobinec širolistý, ostřice zelenošáchor, sítna sivá, karbinec evropský, opletník plotní, kyprej obecný, rákos obecný, kostival lékařský, přeslička bahenní, žlutůcha lesklá, kosatec žlutý
Vidoule	travná sklaní společenstva	hlaváč žlutavý, válečka prapořitá, modřeneček chocholátek, okrotice bílá, černucha rolní
Vinořský park	společenstva druhotně utvářeného listnatého lesa, nelesní společenstva zamokřených luk	jasan ztepilý, lípa srdčitá, javor mléč, bažanka vytrvalá, ptačinec velkokvětý, plicník tmavý, křivatec žlutý, křivatec nejmenší, osladič obecný, metlice trsnatá, skřípina lesní, chrastice rákosovitá
Vizerka	společenstva břekové doubravy, travinná skalní společenstva	chmerek vytrvalý, kakost krvavý, třemdava bílá, růže keltská, řebříček sličný
Xaverovský háj	společenstva bezkolencové doubravy, společenstva bikové doubravy, společenstva lipové doubravy, společenstva černýšové dubohabřiny, společenstva střemchové jasaniny	bika bělavá, černýš luční, kostřava ovčí, ostřice bledavá, jestřábník savojský, kokořík mnohokvětý, ptačinec velkokvětý, děhel lesní, karbinec evropský, čarovník pařížský, kokořík vonný, řepík lékařský, zeměžluč obecná, kosatec žlutý, šáchor hnědý
Zámky	tařicová skalní společenstva, travinná skalní společenstva	křivatec český, rozrazil ladní, trýzel škardolistý, kostřava walliská, svída krvavá, prvosenka jarní, pýchava vápnomilná, bělozářka větvitá
Zlatnice	Společenstva vřesové doubravy	jeřáb břek, jetel alpský, černoohlávek velkokvětý, bělozářka liliovitá, devaterník velkokvětý
Zmrzlík	travná skalní společenstva, nelesní mokřadní společenstva	kavyl Ivanův, smělek štíhlý, šalvěj hajní, zvonek klubkatý, zvonek boloňský, zlatovlásek obecný, bělozářka liliovitá, vlnice chlupatá, devaterníček šedý
Železniční zářez	travná skalní společenstva	kostřava žlábkatá, mateřídouška časná

8.3 Zvláště chráněné druhy bezobratlých živočichů v Praze (Ziegler, Řezníček, Brejšková)

Pro potřeby hodnocení pražského území z hlediska jeho obsazení zvláště chráněnými druhy bezobratlých živočichů, ale i druhy dalšími, neméně vzácnými a často indikujícími jeho změny, si musíme uvědomit, že řada z těchto živočichů jsou druhy velmi pohyblivé (zejména hmyz) a často rychle přesunují svá stanoviště, a to nejen v řádech desítek metrů. Na druhé straně se tu vyskytuje řada druhů velmi málo pohyblivých, nebo vázaných na určitá stanoviště (např. na vodní prostředí), které vypovídají i ve svém subfossilním stavu o vývoji pražského území.

Na mnohých místech území hlavního města Prahy se vytvořily takové podmínky, které umožnily a dosud umožňují přežití řady druhů, jejichž původ u nás je nutné časově zařadit do období asi před 10 000-8 000 lety, kdy zde bylo klima přibližně odpovídající dnešnímu v oblastech jižní a jihovýchodní

Evropy. Naproti tomu se zde vzácně vyskytují druhy, které zde mohly žít v období ještě starším, jež odpovídá konci zatím poslední doby ledové před více než 10 000 lety.

V současné době se zejména sledují druhy, jež jsou předmětem ochrany podle zákona č. 114/92 Sb. a vyhlášky 395/92 Sb. (tab. III). Nutné je rovněž věnovat pozornost druhům zařazeným do Červené knihy (vydání I., Příroda Bratislava, 1999, díl 5) (tab. IV) a také druhům, které dostatečně charakterizují dané území (tab. V). Tabulky III, IV a V byly zpracovány podle Kubíkové et al. (2005), inventarizačních průzkumů, vlastních výzkumů autora z let 1986-2005 a z údajů uvedených v diplomových pracích studentů UK – Pedagogické fakulty Praha z let 2000-2005.

Vedle inventarizačních průzkumů, průzkumů pro srovnávací hodnocení s předešlými výsledky, jsou důležité vědecké výzkumy bezobratlé fauny, které jsou v Praze prováděny soustavně řadu desetiletí. Jsou skupiny bezobratlých, které jsou speciálně zpracovány pro území hlavního města Prahy. Jsou to:

- měkkýši (Petrbok 1938, Ložek 1955 a 1956, Ložek a Pflieger 1988, Juříčková 1995; skupinu zpracovávali i další autoři, jejichž práce jsou součástí seznamů literatury uvedených v citovaných pracech),
- střevlíci (*Carabidae*) (Hůrka 1996, Půlpán a Hůrka 1993, Vávra 2005 a další autoři uvedení v seznamech literatury v citovaných pracech; doktorskou práci o střevlících Prahy zpracovává doktorandka UK-Pedf Praha Mgr. Štěpánka Táborská),
- brouci čeledí *Bruchidae*, *Urodonidae*, *Anthribidae* a dalších čeledí fytofágních brouků (řada prací J. Strejčka v letech 1990-2005),
- motýli ZCHÚ (Vávra 2004 a mnozí další autoři uvedení v seznamu literatury této práce).

Je ve světě jen málo podobně dobře zpracovaných území, pokud jde o faunu bezobratlých, jako je území Hlavního města Prahy. Přesto by měl biomonitoring v tomto směru v Praze pokračovat a vedle výše uvedených skupin by se měl více zaměřit např. na pavouky, stonožky a mnohonožky, korýše a také máloštětinaté (Oligochaeta) a pijavky.

Tab. III: Druhy bezobratlých živočichů zvláště chráněných podle zákona č. 114/92 Sb. a jejich lokality v Praze

Zvláště chráněný druh	Jeho lokalita výskytu v Praze
Druhy kriticky ohrožené	
Jasoň červenooký (<i>Parnassius apollo</i>)	Vzácně se vyskytuje na Radotínsku a mezi Hlubočepy a Řeporyjemi
Ploskoroh (<i>Libelloides</i> spp.)	NPP Lochkovský profil a PP Podbabské skály (<i>Libelloides macaronius</i>); kras Prahy, např. Prokopské údolí a PP Baba s okolím (<i>Libelloides coccajus</i>)
Rak říční (<i>Astacus fluviatilis</i>)	PR Mýto
Rak kamenáč (<i>Astacus florentium</i>)	PR Radotínské údolí, PR Prokopské údolí
Velevrub malířský (<i>Unio pictorum</i>)	PP Královská obora (západní část), PP Krňák (Malá říčka), PP Počernický rybník, Čertovka
Druhy silně ohrožené	
Okáč skalní (<i>Chazara briseis</i>)	NPP Lochkovský profil (?), PR Prokopské údolí (?), PP Sedlecké skály
Potápník široký (<i>Dytiscus latissimus</i>)	PP Krňák, PP Litožnice
Škeble rybníčná (<i>Anodonta cygnea</i>)	PP Krňák, Vltava v Troji (peřeje), Čertovka, PP Počernický rybník (včetně parku)
Tesařík obrovský (<i>Cerambyx cerdo</i>)	PP Milíčovský les a rybníky
Druhy ohrožené	
Batolec (<i>Apatura</i> spp.)	Radotínsko, Řeporyjsko, PR Prokopské údolí (např. <i>Apatura ilia</i> a <i>A. iris</i>), řídce po celém území Prahy
Bělopásek (<i>Limenitis</i> spp.)	Radotínsko (např. <i>Limenitis camilla</i>), PR Slavičí údolí
Bělopásek (<i>Neptis</i> spp.)	NPP Lochkovský profil (<i>Neptis sappho</i>)

Zvláště chráněný druh	Jeho lokalita výskytu v Praze
Čmelák (<i>Bombus</i> spp.)	Řídce po celém území Prahy vyjma vnitřních, plně zastavěných ploch
Krajník hnědý (<i>Calosoma inquisitor</i>)	PR Chuchelský háj, NPP Barrandovy skály, Radotínsko, PR Klánovický les-Cyrilov, PP Letenský profil, PP Milíčovský les a rybníky, PP Obora Hvězda, PP U Hájů
Krajník pižmový (<i>Calosoma sycophanta</i>)	Západní, jihozápadní a jižní okraj Prahy – vzácně
Lyšaj pryšcový (<i>Celerio euphorbie</i>)	Pražský kras, PR Divoká Šárka, PP Dolní Šárka, PP Baba, PP Sedlecké skály
Mravenec (<i>Formica</i> spp.)	PR Šance, PR Klánovický les-Cyrilov, PR Staňkovka, PR Klapice, Radotínsko
Otakárek fenyklový (<i>Papilio machaon</i>)	Řídce na celém území Prahy, hojněji na krasových lokalitách
Otakárek ovocný (<i>Iphiclidus podalirius</i>)	Kras Prahy, PR Divoká Šárka, Trojská kotlina, řídce po celém území Prahy
Rak bahenní (<i>Astacus leptodactylus</i>)	PP Počernický rybník, PR Prokopské údolí (Jezírko), PR V pískovně
Roháč obecný (<i>Lucanus cervus</i>)	PR Chuchelský háj, PR Klánovický les – Cyrilov, PR Klapice, PP Královská obora, PP Milíčovský les a rybníky, PP Obora Hvězda, PP Obora v Uhříněvsi, PP Petřínské skalky, PR Staňkovka, PR Šance, PP Vidoule, PR Vínorský park, PP Xaverovský háj, ZOO Praha
Svižník (<i>Cicindela</i> spp.) – s výjimkou <i>C. hybrida</i>	PP Motolský ordovik (<i>Cicindela campestris</i> a <i>C. sylvicola</i>); PP Kalvárie v Motole (<i>C. campestris</i>); PP Okrouhlík (<i>C. sylvicola</i>); PP Opukový lom u Přední Kopaniny, PP Vidoule a Radotínsko (<i>C. campestris</i>)

Tab. IV: Druhy bezobratlých živočichů zařazené do Červené knihy České a Slovenské republiky (vydání I., Příroda Bratislava, 1999, díl 5)

Druhy bezobratlých živočichů	Místa jejich výskytu v Praze
Gastropoda	
Suchomilka bělavá (<i>Candidula unifasciata</i>) E	Jz. okraj Prahy – (např. NPP Cikánka I, PP Zmrzlík)
Suchomilka rýhovaná (<i>Helicopsis striata</i>) E	Severní okraj Prahy (na spraších)
Bivalvia	
Škeble plochá (<i>Pseudanodonta complamata</i>) E	Vltava, Čertovka
Arachnida	
Skřípánek pontický (<i>Atypus muralis</i>) E	Spraše a kras Prahy
Stepník rudý (<i>Eresus niger</i>) E	Spraše a kras Prahy, PR Divoká Šárka, PP Nad mlýnem, Trojská kotlina
Slíďák (<i>Alopecosa cursor</i>) E	Praha – Hlubočepy (PR Prokopské údolí)
Slíďák (<i>Alopecosa sulzeri</i>) E	Závist, PR Šance
Slíďák (<i>Arctosa cinerea</i>) E	Závist, PR Šance
Slíďák (<i>Pardosa morosa</i>) E	Závist, PR Šance
Lovčík vodní (<i>Dolomedes fimbriatus</i>) E	Oblast Divoké a Dolní Šárky (včetně ZCHÚ)
Vodouch stříbřitý (<i>Argyroneta aquatica</i>) E	PP Krňák
Křížák pruhovaný (<i>Argiope bruennicki</i>) E	Spraše a kras Prahy
Insecta	
Motýlice lesklá (<i>Calopteryx splendens</i>) E	PP Hrnčířské louky, PP Královská obora, PP Lítožnice, PP Milíčovský les a rybníky, PP Modřanská rokle, PR Mýto, PP Obora v Uhříněvsi, PP Počernický rybník, PR Radotínské údolí, PP Údolí Kunratického potoka, PR Údolí Únětického potoka, PR V pískovně, PR Vínorský park, PP Xaverovský háj, Vltava a Břežanský důl a širší okolí těchto území
Pošvatka pražská (<i>Brachyptera braueri</i>) E	Vltava v Praze (zejména v Tróji) – také se jí říká „pražská moucha“
Hlubenka skrytá (<i>Aphelocheirus aestivalis</i>) E	Jihozápadní okraj Prahy
Ploskoroh žlutý (<i>Libelloides coccajus</i>) E	Kras Prahy a PP Baba s okolím
Střevlík (<i>Carabus montivagus</i>) E	Kras Prahy (velmi vzácný)
Krajník pižmový (<i>Calosoma sycophanta</i>) V	Západní a jihozápadní a jižní okraj Prahy
Potápník široký (<i>Dytiscus latissimus</i>) E	PP Hrnčířské louky, PP Milíčovský les a rybníky, PR Radotínské údolí, PR V pískovně
Vodomil černý (<i>Hydrophilus piceus</i>) E	PP Krňák, PP Hrnčířské louky, PR Prokopské údolí, PR V pískovně, PP Lítožnice, PP Počernický rybník
Drabčík (<i>Velleius dilatatus</i>) E	Řídce na celém území Prahy a v jejím okolí

Druhy bezobratlých živočichů	Místa jejich výskytu v Praze
Roháč obecný (<i>Lucanus cervus</i>) V	PR Chuchelský háj, PR Klánovický les – Cyrilov, PR Klapice, PP Královská obora, PP Milíčovský les a rybníky, PP Obora Hvězda, PP Obora v Uhříněvsi, PP Petřínské skalky, PR Staňkovka, PR Šance, PP Vidoule, PR Vinořský park, PP Xaverovský háj, ZOO Praha
Bodruška (<i>Cephus pulcher</i>) E	Oblast Baby, Podbaby a Sedlece (včetně ZCHÚ)
Hrabalka (<i>Batozonellus lacerticida</i>) E	PP Motolský ordovik a okolí
Chrostík (<i>Oecetis tripunctata</i>) E	Štvanice, PP Dolní Šárka
Vřetenuška (<i>Zygaena laeta</i>) E	Stepní lokality v Praze (řídce)
Jasoň červenoooký (<i>Parnassius apollo</i>) E	Kras Prahy
Ostruháček jilmový (<i>Strymonidia w-album</i>) E	Severní a východní okraj Prahy, PR Šance
Přástevník pryšcový (<i>Ammobiota hebe</i>) E	Řídce na stepních lokalitách Prahy
Travařka Nickerlova (<i>Luperina nickerlii</i>) E	Prokopské, Chuchelské a Radotínské údolí
Bráněnka měnlivá (<i>Stratiomys chameleon</i>) E	Kras Prahy
Bráněnka (<i>Oxycera pardalina</i>) E	Radotínsko

Vysvětlivky: E = ohrožený; V = zranitelný

Tab. V: Další vzácné druhy bezobratlých živočichů, žijících na území hlavního města Prahy

Druhy bezobratlých živočichů	Lokality
Cnidaria	
Medúzka sladkovodní (<i>Craspedacusta sowerbyi</i>)	Vyskytuje se ve Vltavě v okolí pražských mostů a v Troji; Letňany (požární nádrže)
Gastropoda	
<i>Plicuteria lubomirskii</i>	Kras Prahy (např. NPP Barrandovské skály), PR Divoká Šárka, Trojská kotlina
Údolníček rýhovaný (<i>Vallonia enninesis</i>)	PP Modřanská rokle, PR V Pískovně, PR Vinořský park
Vrkoč útlý (<i>Vertigo angustior</i>)	PP Obora Hvězda a okolí pomníku na Bílé Hoře
Hrotice obrácená (<i>Balea perversa</i>)	PR Divoká Šárka – jediné místo v Praze a okolí
Ostroústka bezzubá (<i>Columella edentula</i>)	PP Cholupická bažantnice (v Praze a okolí velmi vzácný plž)
Trojzubka stepní (<i>Chondrula tridens</i>)	PP Chvalský lom a pískovcové skály u železniční odbočky Skály východně od Chvalského lomu; PP Pražský zlom
Kuželovka (<i>Pyramidula rupestris</i>)	PR Prokopské údolí (Bílé skály pod Butovickým hradištěm)
Dvojzubka lužní (<i>Perforatella bidentata</i>)	PP Modřanská rokle (lužní jasenina na dně rokle) – jediné naleziště v Praze
Skelnatka (<i>Oxychilus mortilleti</i>)	Sutě v údolí Vltavy na severním okraji Prahy
Vřetenatka mnohozubá (<i>Laciniaria plicata</i>)	Strahovská zahrada (?), PR Chuchelský háj
Závornatka (<i>Clausilia parvula</i>)	PR Chuchelský háj (poblíž kostelíka) – jediná lokalita v Praze
<i>Bathymophalus contortus</i>	PP Královská obora (jediná lokalita v Praze a okolí)
<i>Perpolita petronella</i>	PP Obora Hvězda (jediná lokalita v Praze a okolí)
Kuželík drobný (<i>Euconulus fulvus</i>)	PP Ládví
Drobnička (<i>Truncatellina claustralis</i>)	PR Radotínské údolí – jediná lokalita v Praze
Zemoun (<i>Aegopinella nitens</i>)	PR Radotínské údolí – jediná lokalita v Praze
Suchomilka (<i>Helicopsis striata</i>)	PR Prokopské údolí – jediné naleziště v ČR
Zrnovka (<i>Pupilla sterri</i>)	PR Prokopské údolí, PP Opatřilka-Červený lom
Žitovka obilná (<i>Granaria frumentum</i>)	PR Prokopské údolí, PP Opatřilka-Červený lom
Závornatka (<i>Bulgarica nitidosa</i>)	Pražský kras
Trojlaločnatka pyskatá (<i>Helicodonta obvoluta</i>)	PR Šance – jediná lokalita v Praze
Bahenka živorodá (<i>Viviparus contectus</i>)	PP Královská obora, PP Počernický rybník
Bahenka pruhovaná (<i>Viviparus viviparus</i>)	PP Krňák
Okružák (<i>Planorbis carinatus</i>)	PP Krňák, PR V pískovně
<i>Bythinella austriaca</i>	Pramen u Jenerálky, Nebušická strouha
Bivalvia	
Velevrub tupý (<i>Unio crassus</i>)	Pitkovický potok pod Pitkovičkami

Druhy bezobratlých živočichů	Lokality
Velevrub nadmutý (<i>Unio tumidus</i>)	Zbraslav (Havlín), Čertovka, Vltava (ostrov u Bráníka)
Škeble (<i>Anodonta anatina</i>)	SPR Radotínské údolí, Luh Berounky proti Lipencům, PP Krňák (Malá říčka), Trojská kotlina (Vltavské peřeje pod ZOO), levý břeh Vltavy mezi Štvanicí a Libeňským mostem, Rokytka pod Běchovicemi, Vltava (ostrov u Bráníka)
Okrouhlice rybníčná (<i>Musculium lacustre</i>)	Motolský potok, park Kajetánka na Břevnově, PP Královská obora, levý břeh Vltavy mezi Štvanicí a Libeňským mostem, Miškovická bažantnice, PR VINOŘSKÝ park, PR V Pískovně, PP Hrnčířské louky
Okružanka říční (<i>Sphaerium rivicola</i>)	Soutok Vltavy a Berounky, Vltava u Střeleckého ostrova, Čertovka
Okružanka (<i>Pisidium henslowanum</i>)	Císařská louka, SPR Radotínské údolí, PP Hrnčířské louky, Vltava u Střeleckého ostrova
Okružanka (<i>Pisidium milium</i>)	PR Roztocký háj-Tiché údolí, Motolský potok, PR Prokopské údolí, Dalejské údolí
Okružanka (<i>Pisidium obtusale</i>)	PP Hrnčířské louky, Olšanský rybník, Cholupice – lom u obce
Okružanka (<i>Pisidium subtruncatum</i>)	PR Roztocký háj-Tiché údolí, park Kajetánka na Břevnově, PR Prokopské údolí, Dalejské údolí, SPR Radotínské údolí, Rokytka, PP Hrnčířské louky, Písnický potok
Okružanka (<i>Pisidium nitidum</i>)	Písnický potok
Kamomil říční (<i>Ancylus fluviatilis</i>)	PP Meandr Botiče a i na dalším jeho toku
Arachnida	
Sklípkánek pontický (<i>Atypus muralis</i>)	PP Jenerálka, PP Trojská, PP Podbabské skály, PR Prokopské údolí
Slídák (<i>Alopecosa schmidtii</i>)	Pražské severní údolí Vltavy, Trojská kotlina
Běžník (<i>Synaema globosum</i>)	PP Bažantnice v Satalicích, PR VINOŘSKÝ park
Pavučenka (<i>Panamomops inconspicuus</i>)	NPP Lochkovský profil (typová lokalita), PR Podhoří (paratypová lokalita)
Snovačka (<i>Theridion betteni</i>)	Trojská kotlina a pravý břeh Vltavy od PR Podhoří severně
Skákavka (<i>Attulus distinguendus</i>)	PP Cihelna v Bažantnici – jediné naleziště v ČR
Skákavka (<i>Heliophanus lineiventris</i>)	PP Podbabské skály – jediné naleziště z Čech
Skákavka rudopásá (<i>Philaeus chrysops</i>)	PR Homolka
Skákavka velká (<i>Gnaphosa lucifuga</i>)	Pražský kras
Zápředník (<i>Clubiona brevis</i>)	PR Chuchelský háj
Zápředník (<i>Cheiracanthium virescens</i>)	PP Chvalský lom, PP Kalvárie v Motole, Radotínsko
Insecta	
Škvorovka (<i>Catajapyx aquilonarius</i>)	PP Havránka, PP Kalvárie v Motole, PR Podhoří
Ploštice rašelinatka (<i>Hebrus rufipes</i>)	PR Klánovický les-Cyrilov
Ruměnice (<i>Pyrhocoris marginatus</i>)	NPP Lochkovský profil (jediná lokalita v Čechách)
Ploštice (<i>Metatropis rufescens</i>)	PP Obora Hvězda, PP Obora v Uhříněvsi, PR VINOŘSKÝ park (žije na čarovníku pařížském)
Včela (<i>Megachile apicalis</i>)	PP Baba, PP Cihelna v Bažantnici
Včela (<i>Megachile lagopoda</i>)	Pražský kras v okolí Radotína, Řeporyjí a Hlubočep
Včela (<i>Rophites algirus</i>)	PP Baba
Včela (<i>Osmia aurulenta</i>)	PP Chvalský lom, PR Radotínské údolí
Včela (<i>Osmia bicolor</i>)	PR Prokopské údolí
Včela čalounice (<i>Megachile pyrenaea</i>)	PR Prokopské údolí
Včela čalounice (<i>Megachile melanopyga</i>)	PR Šance
Hrabalka (<i>Agenioideus apicalis</i>)	PR Divoká Šárka, PP Okrouhlík
Hrabalka (<i>Arachnospila hedickei</i>)	PR Divoká Šárka, PP Motolský ordovik, PP Okrouhlík, PP Údolí Kunratického potoka
Hrabalka (<i>Arachnospila bohembabnormis</i>)	PR Klánovický les-Cyrilov (typová lokalita druhu)
Hrabalka (<i>Evagetes subglaber</i>)	PP Jabloňka, PP Bílá skála, PP Trojská
Kutilka (<i>Microphus niger</i>)	Údolí Vltavy mezi Babou a Sedleckými skalami
Kutilka (<i>Ammoplanus pragensis</i>)	PR Podhoří – typová lokalita
Vosička (<i>Cleptes aerosus</i>)	PP Trojská – jediné naleziště v Čechách
Vosička (<i>Ceratomyza fuscipennis</i>)	PP Trojská – jediné naleziště v Čechách
Zlatěnka (<i>Chrysis analis</i>)	PP Cihelna v Bažantnici, PP Chvalský lom, PP Motolský ordovik, PP Podbabské skály

Druhy bezobratlých živočichů	Lokality
Zlatěnka (<i>Chrysis germani</i>)	PP Cihelna v Bažantnici, PP Chvalský lom, PP Motolský ordovik, PP Podbabské skály
Hrnčířka (<i>Discoelius dufourii</i>)	PP Cihelna v Bažantnici, PP Motolský ordovik
Hrnčířka (<i>Ancistrocerus auctus</i>)	PP Chvalský lom (jediná známá lokalita v ČR)
Lapka (<i>Dryinus tarraconensis</i>)	PP Cikánka II. – nejsevernější výskyt v Evropě
Platypteromalus pragensis	PP Vidoule a okolí
Copidosoma pragensis	Motolské údolí a okolí
Blastothrix pragensis	Motolské údolí a okolí
Mravenec (<i>Myrmica deplanata</i>)	PR Prokopské údolí
Mravenec (<i>Lasius reginae</i>)	PR Prokopské údolí
Pílatka (<i>Nematus waltherbergi</i>)	PR Klánovický les-Cyrliv (první nález v ČR)
Kobylka (<i>Leptophyes albivittata</i>)	PP Baba, PP Trojská, Trojská kotlina
Cikáda (<i>Cicadiverta tibialis</i>)	PR Radotínské údolí – jediná lokalita v ČR
Cikáda (<i>Cicadetta montana</i>)	NPP Lochkovský profil, NPP Požáry, okolí Řeporyj, Radotínsko
Cvrčivec révový (<i>Oecanthus pellucens</i>)	PP Baba, PP Podbabské skály, PR Podhoří, Trojská kotlina
Mandelinka (<i>Coptocephala rubicunda</i>)	PP Baba, PP Čimické údolí
Mandelinka (<i>Longitarsus foudraei</i>)	PP Čimické údolí
Mandelinka (<i>Chrysomella lapponica</i>)	PR Klánovický les-Cyrliv
Mandelinka (<i>Altica aenescens</i>)	PR Klánovický les-Cyrliv
Nosatec (<i>Brachysomus subnudus</i>)	PP Kalvárie v Motole (jediná lokalita v ČR)
Nosatec (<i>Otiorhynchus pinastris</i>)	PP Zámky (jediný výskyt ve středních Čechách)
Nosateček (<i>Acalles camelus</i>)	PP Petřínské skalky
Nosateček (<i>Acalles hypocrita</i>)	PP Petřínské skalky, PR Radotínské údolí
Nosateček (<i>Eubrychius velutus</i>)	PP Počernický rybník
Tesařík (<i>Oberea erythrocephala</i>)	PP Baba
Tesařík (<i>Phytoecia pustulata</i>)	PP Baba
Tesařík piluna (<i>Prionus coriarius</i>)	PR Chuchelský háj, PP Počernický rybník (v zámeckém parku)
Napochus pragensis	PP Královská obora, Trojská kotlina
Vruboun (<i>Sisyphus schaefferi</i>)	Radotínsko
Kravec (<i>Cylindromorphus bohemicus</i>)	Trojská kotlina (typová lokalita), PP Sedlecké skály
Kravec (<i>Trachys problematicus</i>)	PP Sedlecké skály – pražský endemit
Kovařík (<i>Ludius ferrugineus</i>)	PP Bažantnice v Satalicích, PR Víněský park
Střevlíček (<i>Laemostenus terricola</i>)	PP Bažantnice v Satalicích, PR Víněský park
Dřepčík (<i>Altica palustris</i>)	PP Havránka (prameniště Halyč)
Střevlík (<i>Carabus intricatus</i>)	PP Kalvárie v Motole, PP Vidoule
Střevlík hajní (<i>Carabus nemoralis</i>)	PP Kalvárie v Motole, PR Prokopské údolí, PR Staňkovka
Střevlík kožitý (<i>Carabus coriaceus</i>)	Jižní a jihozápadní okraj Prahy
Střevlík zahradní (<i>Carabus hortensis</i>)	PR Staňkovka
Střevlík (<i>Masoreus wetterhalli</i>)	PP Velká skála, Trojská kotlina
Modrásek rozchodníkový (<i>Scolitantides orion</i>)	PP Baba, PR Podhoří
Modrásek (<i>Plebeius argyrognomon</i>)	PP Pitkovická stráň a další stráně nad Pitkovickým potokem, Radotínsko
Žlutásek (<i>Colias alfacariensis</i>)	PP Pitkovická stráň a okolí
Vřetenuška (<i>Zygaena carniolica</i>)	PP Pitkovická stráň a okolí, Radotínsko
Lišaj topolový (<i>Laothoe populi</i>)	PP Krňák, Radotínsko
Přástevník kostivalový (<i>Euplagia quadripunctata</i>)	Pražský kras v okolí Radotína (např. NPP Cikánka I., NPP Lochkovský profil, PR Radotínské údolí); dále Břežanské údolí a PR Šance
Zlatokřídlec jívový (<i>Xanthia togata</i>)	Zbraslavsko a Radotínsko a podél toku Vltavy až po Vyšehradskou skálu
Travařka Nickerlova (<i>Luperina nickerlii</i>)	Břežanský důl a okolí
Ostruháček jilmový (<i>Satyrion w-album</i>)	PP Cholupická bažantnice, PP Obora v Uhříněvsi, PP Rohožník-lom v Dubči, pražský kras
Ostruháček kapiniový (<i>Satyrion acaciae</i>)	Jižní a jihozápadní okraj Prahy; PP Nad mlýnem; PP Zámky
Pouzdrovníček (<i>Coleophora thymi</i>)	PP Jenerálka

Druhy bezobratlých živočichů	Lokality
Pouzdrovníček (<i>Coleophora galatelle</i>)	PP Baba
Zavíječ (<i>Evergestis aenealis</i>)	PR Radotínské údolí – jediná lokalita z Čech
Ectoedemia eberhardi	Radotínsko
Modrásek ligrusový (<i>Polyommatus damon</i>)	NPP Lochkovský profil
Můra ušnicová (<i>Hadena irregularis</i>)	Pražský kras
Stigmella sanguisorbae	PP Hrnčířské louky
Paraformoria helianthemella	Pražský kras
Adéla (<i>Adela dumerilella</i>)	PR Prokopské údolí, Dalejské údolí, Radotínsko, PP V hrobech, PP Zámky, PP Zmrzlík
Phyllonorycter helianthemellus	Radotínsko
Phyllonorycter mannii	Pražský kras
Agonopterix furvella	Radotínsko
Pouzdrovníček (<i>Coleophora pyrrhulipennella</i>)	Trojská kotlina, PR Šance, PR Divoká Šárka
Pouzdrovníček (<i>Coleophora ditella</i>)	PR Podhoří, Trojská kotlina, PR Prokopské údolí, PP Pod Žvahovem
Pouzdrovníček (<i>Coleophora vibicella</i>)	Pražský kras
Pouzdrovníček (<i>Coleophora linosyris</i>)	PP Podbabské skály, PP Sedlecké skály, PR Podhoří, PP Zámky
Pouzdrovníček (<i>Coleophora adelogrammella</i>)	PR Podhoří, Trojská kotlina
Pouzdrovníček (<i>Coleophora linosyridella</i>)	PR Podhoří
Pouzdrovníček (<i>Coleophora artemisiella</i>)	PP Podbabské skály, PP Sedlecké skály, PP Baba, PR Podhoří, PP Zámky, PR Divoká Šárka, PP Dolní Šárka
Vulcaniella pomposella	PR Prokopské údolí
Vulcaniella extremella	PR Prokopské údolí
Syncopacma larseniella	PR Klánovický les-Cyrilov
Drvopleň cibulový (<i>Dyspessa ulula</i>)	PP Podbabské skály, PP Baba, PR Podhoří, PR Prokopské údolí, PP Sedlecké skály, PR Divoká Šárka
Conchylimorpha hilarana	PR Podhoří, Trojská kotlina, Radotínsko
Eupoecilia sanguisorbana	PP Litožnice, PP Miličovský les a rybníky
Evergestis aenealis	Radotínsko
Evergestis politalis	PR Šance
Modrásek komonický (<i>Polyommatus dorylas</i>)	Pražský kras
Modrásek (<i>Polyommatus thersites</i>)	Pražský kras
Modrásek hnědoskvrnný (<i>Meleageria daphnis</i>)	Pražský kras
Coenocalpe lapidata	PR Prokopské údolí, Dalejské údolí, Radotínsko
Kropenatc vřesový (<i>Pachycnemia hippocastanaria</i>)	Trojská kotlina, PR Šance, PP Údolí Kunratického potoka, PR Údolí Únětického potoka, PR Roztocký háj-Tiché údolí, PR Divoká Šárka
Arichanna melanaria	PR Klánovický les-Cyrilov
Kovolesklec (<i>Euchalcia consona</i>)	PR Prokopské údolí, Dalejské údolí, Radotínsko,
Moucha koutule (<i>Berdeniella vimmeri</i>)	PR Šance – typová lokalita

8.4 Zvláště chráněné a ohrožené druhy obratlovců (Brejšková, Řezníček)

Území Prahy má díky své unikátní členitosti velké bohatství druhů obratlovců. Členitý reliéf se zahloubeným korytem Vltavy a údolími přítoků umožnil vznik řady biotopů se zcela odlišnou charakteristikou přírodních poměrů. V Praze je řada míst s přírodě blízkými biotopy, které jsou pokryty sítí chráněných území s managementem směřujícím k udržení původního stavu.

Nachází se zde gradient biotopů zahrnující hustou zástavbu centra a obytných čtvrtí, průmyslové zóny, zahrady a parky, zemědělsky obhospodařované pozemky, mokřadní biotopy a ruderalní společenstva na hospodářsky málo využívaných plochách, které významně přispívají ke zvýšení biodiverzity.

Na území Prahy bylo v současnosti zjištěno 35 druhů ryb, 16 druhů obojživelníků, 8 druhů plazů, 137 druhů ptáků a 52 druhů savců.

Ryby a mihulovci Prahy (Brejšková)

Na území Prahy je v současnosti zaznamenána ve volných vodách a rybnících přítomnost 35 druhů ryb, což představuje 56 % z celkového počtu 62 druhů¹¹, které se vyskytují na území ČR. V tomto počtu jsou zahrnuti zástupci původních rybích společenstev, nepůvodní druhy vysazené sportovními rybáři i druhy invazní. Podle řazení do řádů je evidován jeden druh holobříchých (*Anguilliformes*), 21 druhů máloostných (*Cypriniformes*), dva druhy sumců (*Siluriformes*), jeden druh štikotvárných (*Esociformes*), pět druhů lososotvárných (*Salmoniformes*), jeden druh hrdloploutvých (*Gadiformes*), jeden druh volnoostných (*Gasterosteiformes*) a tři druhy ostnoploutvých (*Perciformes*).

Již v 19. století vymizely tři druhy: mihule říční (*Lampetra fluviatilis*), jeseter velký (*Acipenser sturio*) a placka pomořanská (*Alosa alosa*)¹², které současně vyhynuly na území celých Čech; z této doby se datují také poslední pražské nálezy piskoře pruhovaného (*Misgurnus fossilis*). V důsledku přerušení migračního kontinua počátkem minulého století zmizel také losos obecný (*Salmo salar*) a mihule mořská (*Petromyzon marinus*), v obou případech se opět jednalo o jev spojený s ústupem z celé české části povodí Labe. V druhé polovině 20. století z území Prahy v důsledku znečištění vody a nevhodného hospodaření vymizely další zástupci ichtyofauny – střevele potoční (*Phoxinus phoxinus*), slunka obecná (*Leucaspis delineatus*), hořavka duhová (*Rhodeus sericeus*) a sekavec podunajský (*Cobitis elongatoides*). Z historických údajů není zřejmý výskyt druhů, které se zde pravděpodobně v malých vodních tocích vyskytovaly, jako jsou mihule potoční (*Lampetra planeri*), ouklejka pruhovaná (*Alburnoides bipunctatus*) nebo vranka obecná (*Cottus gobio*).

Ichytofauna je v Praze vázána především na samotný tok Vltavy, výhradně v hlavním toku žijí např. parma obecná (*Barbus barbus*) a podoustev říční (*Vimba vimba*). Některé druhy se vyskytují především ve stojatých vodách, např. nepůvodní tolstolobec pestrý (*Aristichthys nobilis*), tolstolobik bílý (*Hypophthalmichthys molitrix*) nebo koljuška tříostná (*Gasterosteus aculeatus*). Typickými zástupci tůň a přírodě blízkých rybníků jsou lín obecný (*Tinca tinca*) a mizející karas obecný (*Carassius carassius*). Relativně chudá je ichtyofauna drobných vodotečí, jimiž jsou především Radotínský potok, Kunratický potok, Dalejský potok, Botič nebo Šárecký potok, kde je dominujícím druhem pstruh obecný (*Salmo trutta*), jehož stavy jsou udržovány hospodařením Českého rybářského svazu. Výjimečná je snad pouze Rokytka, i když je migračně neprůchodná kvůli řadě průtočných nádrží, které také ovlivňují složení rybí obsádky. Všudypřítomnými druhy jsou plotice obecná (*Rutilus rutilus*) a okoun říční (*Perca fluviatilis*). Výskyt úhoře říčního (*Anguilla anguilla*) je závislý na vysazování do volných vod a nádrží.

Problémem je migrační neprůchodnost z hlavního toku Vltavy, a tudíž znemožnění migrací ryb v rámci říční sítě. Rybářské hospodaření na volných vodách řídící se plány zarybňování prováděné Českým rybářským svazem nemá v urbanisticky silně ovlivněném území Prahy zásadní negativní vliv na složení rybích obsádek – ty jsou umělé a z výjimkou Vltavy tvoří izolované přírodně málo hodnotné ekosystémy nevhodné pro druhovou ochranu zaměřenou na zástupce ryb. Přesto je záhodno podporovat harmonizaci zájmů ochrany přírody a krajiny se zájmy rybářského hospodaření na rybnících a tekoucích vodách směrem k přírodě blízkému hospodaření. Otázkou je možné navrácení

¹¹ U některých druhů je vedena vědecká diskuse o skutečném druhovém statutu, a proto je zapotřebí toto číslo registrovat pouze jako orientační.

¹² U placky pomořanské není jisté, zda se ve Vltavě vyskytovala až k Praze.

vymizelých druhů, jako je střevle potoční, slunka obecná nebo hořavka duhová (např. slunka obecná se ještě na konci minulého desetiletí vyskytovala v Litožnici u Běchovic), které by ale muselo podléhat kvalitně připravenému programu aktivní druhové ochrany. Překážkou zůstává vedle hospodaření výrazné znečištění vody, jež návrat citlivých druhů na většinu lokalit neumožňuje. Otázkou je také vhodnost vysazování druhů, jako je mník jednovousý (*Lota lota*), jehož populace v Rokytce se přes pokračující rybářskou snahu zatím neuchytila. Nepůvodní druhy, které nejsou předmětem rybářského zájmu, v němž se drží kupříkladu siven americký (*Salvelinus fontinalis*) nebo amur bílý (*Ctenopharyngodon idella*), z vod na území Prahy postupně mizí – např. koljuška tříostná nebo zřídka pozorovaný¹³ sumeček americký (*Ameiurus nebulosus*) – což je z pohledu ochrany přírody irelevantním jevem. Naopak problémem jsou zavlečené druhy invazní, jako je střevlička východní (*Pseudorasbora parva*), která z biotopů menších stojatých vod přímo vytlačuje na mnoha místech ČR původní druhy (slunko obecné, střevli potoční), nebo karas stříbřitý (*Carassius auratus*), kvůli jehož reprodukční strategii je místně ohrožen dříve ve stojatých vodách plošně rozšířený karas obecný (*Carassius carassius*).

Jako významné je možno hodnotit proudné úseky Vltavy, zejména úsek od trojského jezu po proud níže pod zoologickou zahradu (relikt proudného a peřejnatého úseku), podobně izolovaný úsek pod jezem na Štvanici (běžný výskyt parmy obecné). Další významnou lokalitou je libeňský přístav nahrazující tůň a mrtvá ramena. Stěžejní úlohu z hlediska ichtyocenózy lze spatřovat v relativně kvalitních stanovištích vhodných pro výtěr dospělých ryb a následný vývin mladších ročníků ryb. Jedinou větší nevýhodou je právě kvalita biotopu (převážně stojatá a prohřívající se voda s propojením na hlavní koryto, místa s povlovnými břehy s výskytem litorálních porostů, pomístně mrtvé dřevo ve vodě), která velmi vyhovuje i některým druhům nepůvodním (amur, kapr, který se zde nejpravděpodobněji i volně rozmnožuje). Prokázán byl výtěr cejna velkého, cejnka malého, štiky obecné. Na základě některých indicií (výskyt ryb se třecí výrazkou v období tření, přítomnost nejmladších věkových kategorií, ryby uvolňující pohlavní produkty) lze předpokládat rozmnožování plotice, perlína, oukleje, tlouště, okouna. Za možný lze považovat výtěr candáta, proudníka, sumce, lína, bolena. Pestrost tohoto území ještě zvyšuje ústí Rokytky, které je shromaždištěm a patrně i místem výtěru některých kaprovitých ryb v jarním období. Prakticky dostupný je asi 500 m dlouhý úsek od ústí k prvnímu stupni na náměstí Dr. V. Holého, který je za normálních vodních stavů prakticky neprostupný. Podobně by bylo možno hodnotit oblast přístaviště pod Vyšehradem, rameno u Veslařského ostrova a rameno u ostrova Císařská louka. Tyto lokality jsou však v porovnání s libeňským přístavem menší. Co se týče parametrů vody (průtočnost stanoviště a dostatečné prohřívání vody), jeví se jako nejsrovnatelnější s libeňským přístavištěm přístaviště pod Vyšehradem. Hodnota zbylých dvou lokalit (ramena) z pohledu suplování klidné vody vhodné pro rozmnožování a vývoj raných stadií většiny druhů ryb jsou ovlivněna průtočností (proudění a zejména nedostatečné prohřívání chladné vody z kaskády). Voda v rameni u Veslařského ostrova je navíc patrně ovlivněna zaústěním odpadních vod. Poměrně významný je také soutok Berounky s Vltavou. Jedná se o oblast s rozrůzněným prouděním, teplotou a čistotou vody, které je relativně rozsáhlou lokalitou nabízející díky svým relativně povlovnějším břehům (zejména levého břehu těsně pod soutokem) vhodná stanoviště pro juvenilní jedince (např. zajímavý masový výskyt tohoročních jedinců bolena dravého v roce 2003).

Jak již bylo zmíněno výše, drobné toky na území Prahy se z pohledu ichtyofauny, tedy výskytu přírodě blízkých populací a zejména výskytu ZCHD, jeví v současnosti jako málo významné. Významný je přesto Dalejský potok od železniční zastávky Hlubočepy proti proudu. Význam lze spatřovat

¹³ Pozorování např. v roce 2004 v Libni.

v charakteru toku a malém počtu nádrží na některých zdrojnicích, které umožňují existenci populace pstruha potočního a výrazně snižují riziko masového osídlení např. ploticí. Kvalitu ichtyocenózy tohoto toku by však bylo vhodné prověřit terénním výzkumem. Z pohledu výskytu pstruha potočního lze najít poměrně kvalitní úseky i na Radotínském potoce (biotopově), ale ty jsou většinou mimo Prahu. Tento potok je navíc rybářským revírem (vysazování nepůvodních lososovitých ryb lovné velikosti) a jak vyplývá z průzkumu provedeného v roce 2005, současná situace pstruhovi potočnímu pravděpodobně nesvědčí. Zda se jedná o nevhodnou kvalitu či parametry lokality anebo nasazovaných ryb však nelze rozhodnout. Z hlediska pražské aglomerace se jeví poměrně významně již zmiňovaná Rokytka. Jedná se o relativně zvodnělý a dlouhý tok, který propojuje, i když bohužel jenom poproudově, průtočné nádrže, a umožňuje tak šíření některých běžných rybích druhů i do některých relativně intenzivně obhospodařovaných či rekonstruovaných nádrží. Pro tyto druhy se pak vlastní tok stává i samotným stanovištěm. Svůj již zmiňovaný význam má i ústí toku v Praze-Libni. Potence migračního koridoru by se u Rokytky dala využít i do budoucna např. v rámci reintrodukce, pokud by se podařilo navrátit slunko obecnou zpět do vodních ploch PP Litožnice (na Říčanském potoce), odkud by mohla expandovat dále po proudu, kde by se dalším refugiem mohly stát zejména litorální oblasti Počernického rybníka.

Na základě dostupných dat se rybníky na území Prahy nejeví jako ichtyologicky zvlášť cenné. Je to způsobeno především intenzivním hospodařením, které nedává dostatečný prostor pro hospodářsky či sportovně neatraktivní druhy, a to jak přímou intenzitou, tak patrně i prostřednictvím šíření nepůvodních druhů.

Ichtyologický výzkum na území Hl. m. Prahy neprobíhá, což je vážným nedostatkem, přehledy o ichtyocenózách jsou proto zkreslené, neboť jsou silně závislé na informacích od rybářských hospodářských subjektů.

Tab. VI: Přehled ryb a mihulí v Praze

Druh	běžný (B)/ vzácný (V)/ ojedinělý (O)	nepůvodní (N)/ invazivní (I)	přibližná doba extinkce
† Mihule mořská (<i>Petromyzon marinus</i>)			počátek 20.stol.
† Mihule říční (<i>Lampetra fluviatilis</i>)			konec 19.stol.
† Jeseter velký (<i>Acipenser sturio</i>)			po 1870
?† Placka pomořanská (<i>Alosa alosa</i>)			po 1870
† Losos obecný (<i>Salmo salar</i>)			po 1928
Pstruh obecný (<i>Salmo trutta</i>)	B		
Pstruh duhový (<i>Oncorhynchus mykiss</i>)	V	N	
Siven americký (<i>Salvelinus fontinalis</i>)	V	N	
Hlávka obecná (<i>Hucho hucho</i>)	O	N	
Lipan podhorní (<i>Thymallus thymallus</i>)	O		
Štika obecná (<i>Esox lucius</i>)	B		
Plotice obecná (<i>Rutilus rutilus</i>)	B		
Jelec proudník (<i>Leuciscus leuciscus</i>)	B		
Jelec tloušť (<i>Leuciscus cephalus</i>)	B		
Jelec jesen (<i>Leuciscus idus</i>)	O		
† Střevle potoční (<i>Phoxinus phoxinus</i>)			80. léta 20. stol.
Perlín ostrobřichý (<i>Scardinius erythrophthalmus</i>)	B		
Amur bílý (<i>Ctenopharyngodon idella</i>)	V	N	
Bolen dravý (<i>Aspius aspius</i>)	B		

Druh	běžný (B)/ vzácný (V)/ ojedinělý (O)	nepůvodní (N)/ invazivní (I)	přibližná doba extinkce
† Slunka obecná (<i>Leucaspis delineatus</i>)			90. léta 20. stol.
Lín obecný (<i>Tinca tinca</i>)	B		
Střevlička východní (<i>Pseudorasbora parva</i>)	B	I	
Hrouzek obecný (<i>Gobio gobio</i>)	B		
Parma obecná (<i>Barbus barbus</i>)	V		
Ouklej obecná (<i>Alburnus alburnus</i>)	B		
Cejnek malý (<i>Blicca bjoerkna</i>)	B		
Cejn velký (<i>Abramis brama</i>)	B		
Podoustev říční (<i>Vimba vimba</i>)	V		
† Hořavka duhová (<i>Rhodeus sericeus</i>)			80. léta 20. stol.
Karas stříbřitý (<i>Carassius auratus</i>)	B	I	
Karas obecný (<i>Carassius carassius</i>)	O		
Kapr obecný (<i>Cyprinus carpio</i>) - vyšlechtěné formy	B		
Tolstolobec pestrý (<i>Aristichthys nobilis</i>)	V	N	
Tolstolobik bílý (<i>Hypophthalmichthys molitrix</i>)	V	N	
Mřenka mramorovaná (<i>Barbatula barbatula</i>)	B		
† Sekavec podunajský (<i>Cobitis elongatoides</i>)			80. léta 20. stol.
† Piskoř pruhovaný (<i>Misgurnus fossilis</i>)			konec 19.stol.
Sumec velký (<i>Silurus glanis</i>)	B		
Sumeček americký (<i>Ameiurus nebulosus</i>)	O	N	
Úhoř říční (<i>Anguilla anguilla</i>)	V		
Mník jednovousý (<i>Lota lota</i>)	O		
Koljuška tříostná (<i>Gasterosteus aculeatus</i>)	O	N	
Okoun říční (<i>Perca fluviatilis</i>)	B		
Ježdík obecný (<i>Gymnocephalus cernuus</i>)	B		
Candát obecný (<i>Sander lucioperca</i>)	B		

Vysvětlivky: † - vyhynulý druh

Obojživelníci a plazi (Brejšková)

▪ Úvod

Batrachofauna a herpetofauna území hlavního města je relativně dobře prozkoumána. Přispěly k tomu následující publikované stati: Hanák (1983, 1985), Kerouš (1996), Zavadil et al. (1988), Zavadil et Šapovaliv (1990), Zavadil et Kolman (1992) a především nepublikovaná práce Zavadil et Kolman (in prep.), z níž jsou zde shrnuty veškeré lokality plazů, které tito autoři evidují od roku 1986. Nevýhodou veškerých uvedených publikovaných prací, včetně nepublikovaného díla, je jejich poněkud zastaralý stav (i v nepublikované práci končí převaha záznamů u většiny lokalit rokem 2000). Stavební aktivity po roce 1989 a především v posledních letech rychle ničí poslední biotopy obojživelníků a plazů lze jen těžko omezovat či brzdít, přestože by to šlo, protože prakticky všechny druhy obojživelníků a plazů (s výjimkou skokana hnědého) patří mezi zvláště chráněné živočichy.

▪ Metodika

V průběhu posledních dvaceti let byla sbírána veškerá data o výskytu obojživelníků a plazů ať už z publikovaných zdrojů (viz seznam literatury) či především dotazníkovými akcemi mezi pražskými herpetology (amatérskými i profesionálními), teraristy a členy a ZO ČSOP. Vznikl tak rozsáhlý soupis lokalit, přičemž data o obojživelnících byla publikována (seznam prací v úvodu). Existuje ovšem celá řada údajů o výskytu obojživelníků, která byla shromážděna až po opublikování jednotlivých skupin obojživelníků. Ta zůstávají dosud nezpracována v archivu autorů (Zavadil et Kolman). V předkládané práci je hodnocen výskyt obojživelníků a plazů ve vztahu k chráněným územím jen okrajově. To je úkolem příštích let v souvislosti s aktualizací průzkumu. Je rozvedena možná podpora na udržení alespoň některých lokalit v budoucnu. Okrajová zmínka patří také introdukovaným druhům, kterým však prozatím nebyla věnována cílená pozornost.

▪ Výsledky

Tab. VII: Obojživelníci (Amphibia) v Praze

Druh	Četnost	Ochrana v ČR	Červený seznam
Mlok skvrnitý (<i>Salamandra salamandra</i>)	+	SO	VU
Čolek velký (<i>Triturus cristatus</i>)	++	KO	EN
Čolek obecný (<i>Triturus vulgaris</i>)	+++	SO	NT
Čolek horský (<i>Triturus alpestris</i>)	?	SO	NT
Kuňka obecná (<i>Bombina bombina</i>)	+++	O	EN
Kuňka žlutobřichá (<i>Bombina variegata</i>)	? + I	O	CR
Blatnice skvrnitá (<i>Peleobates fuscus</i>)	?	KO	NT
Ropucha obecná (<i>Bufo bufo</i>)	+++	O	NT
Ropucha krátkonožá (<i>Bufo calamita</i>)	?	KO	EN
Ropucha zelená (<i>Bufo viridis</i>)	++	O	NT
Rosnička zelená (<i>Hyla arborea</i>)	+	SO	NT
Skokan hnědý (<i>Rana temporaria</i>)	++	není chráněn	NT
Skokan štíhlý (<i>Rana dalmatina</i>)	++	SO	NT
Skokan ostronosý (<i>Rana arvalis</i>)	+	SO	EN
Skokan skřehotavý (<i>Rana ridibunda</i>)	++	KO	NT
Skokan zelený (<i>Rana esculenta</i>)	+	SO	NT

Vysvětlivky:

+++ dosud relativně běžný druh

++ ostrůvkovitě a na příhodných biotopech nehojný druh

+ ostrůvkovitě a vzácný druh

? výskyt v současné době sporný (v minulosti uváděný druh)

Na území hlavního města Prahy se vyskytuje (nebo spíše vyskytovalo se) 16 druhů obojživelníků z celkového počtu 21 druhů obývajících Českou republiku, tj. 76,2 % z celkového počtu druhů (Zavadil et al. (1988), Zavadil et Šapovaliv (1990), Zavadil et Kolman (1992). Výskyt 4 druhů však není aktuálně doložen a považuji za nutné se touto problematikou zabývat. Další 4 druhy jsou na území hlavního města velmi vzácné a rovněž jim je nutno věnovat cílenou pozornost.

Na území hlavního města neexistuje chráněné území, kde by byli obojživelníci hlavním předmětem ochrany. Obojživelníci jsou tedy odkázáni svým výskytem na území nechráněná či na chráněná, kde

však nejsou předmětem ochrany – není zde tudíž prováděn cílený management zajišťující jejich prosperitu. Obojživelníci jsou velice citliví především v nárocích na rozmnožovací stanoviště a dále jsou velice zranitelní při migracích k nim (např. v Divoké Šárce). Rozmnožovací stanoviště jsou většinou využívána k chovu ryb, ať již v souladu s rybářským obhospodařováním, nebo inokulací rybami „na divoko“, tedy bez povolení. Oběma činnostem (především druhé) lze těžko bránit. S druhou činností souvisí třetí: inokulace rybami přirozenou cestou, např. vodními ptáky. Takto se šíří zvláště nebezpečný okoun říční (*Perca fluviatilis*) a především v posledních letech allochtonní ryba střevlička východní (*Pseudorasbora parva*). Dalším limitujícím faktorem je rekreační využití vodních nádrží. Největším nebezpečím je však výstavba na okrajích, avšak i uvnitř Prahy, snaha o využití území ležících dosud ladem, tzv. území nikoho a neúměrný autoprovoz. Jediné pozitivum výstavby v poslední době bylo zaznamenáno při výstavbě golfového areálu na rozhraní Hostivaře a Horních Měcholup, kdy společnost odpovědná za výstavbu areálu vytvořila v rámci kompenzačních opatření uložených ú.p. AOPK ČR několik jezírek, která byla promptně osídlena kuňkou obecnou a ropuchou zelenou (pravděpodobně se zde budou vyskytovat ještě i jiné druhy obojživelníků). Zmíněná společnost je velmi vstřícná k ochraně přírody (narozdíl od jiných stavitelů golfových hřišť), proto doporučujeme při případných výběrových zřízeních přihlídnout k ochotě investorů respektovat zájmy ochrany přírody. Další možnou podporou k udržení populací obojživelníků je jejich ochrana při migracích. Tato místa je nutno nejdříve zmapovat (je např. evidováno střetové místo jarní migrace ropuch obecných s automobily v Divoké Šárce). V poslední době se výrazně negativně ve vztahu k obojživelníkům (a snad ještě více k plazům) projevuje neúměrně se rozvíjející cykloturistika. V rámci udržení populací obojživelníků je tedy třeba tlumit rozvoj cyklostezek, případně označit určité komunikace či cyklostezky dopravní značkou alespoň po určitou roční dobu. Opět je však nejdůležitější taková místa zmapovat.

Je nutno důrazně dbát na dodržování kompenzačních opatření při výstavbě, která doporučí příslušná pracoviště OP. Za vhodné považuji v tomto směru užší spolupráci s AOPK ČR a Magistrátu hlavního města Prahy s ČIŽP.

Dále je nutno dodržovat vhodný režim na rybochovných i rekreačních nádržích. Tedy zamezit vypouštění za jakýmkoli účelem v době rozmnožování obojživelníků.

Problematika introdukovaných druhů obojživelníků se zatím nejeví jako příliš aktuální. Přesto však existují indicie o introdukci skokana volského (*Rana catesbiana*) v okolí Botiče. Tato žába negativně působí např. v sousedním Německu na autochtonní batrachofaunu. Doporučujeme tedy ověřit či vyloučit výskyt tohoto druhu a v případě zjištění navrhnout účinná opatření. Daleko horší je situace s introdukovanými predátory: norkem americkým (*Mustela vison*) a střevličkou východní a dalšími allochtonními druhy ryb. Problémy se střevličkou východní jsou o to horší, že druh se vyskytuje v podstatě kdekoli. Jako planktonofág působí negativně především jako silnější potravní konkurent na čolky a je schopna larvy obojživelníků i účinně likvidovat.

Za bezpodmínečně nutný považuji cílený dvouletý průzkum aktuálního stavu obojživelníků. Jelikož se Praha dynamicky mění jak lidskou činností, tak přirozenou cestou (některá stanoviště obojživelníků byla zničena povodní v roce 2002, např. ostrovní populace ropuch zelených), doporučuji cílený průzkum po pěti letech opakovat. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že po roce 2000 téměř chybějí o výskytu obojživelníků z území hlavního města jakékoli údaje. Neexistuje nic podobného jako hnízdní mapování ptáků. Doporučuji zahájit detailní sledování obojživelníků již v roce 2007. Doporučuji tuto akci svěřit odborné firmě, zabývající se touto problematikou, protože mapovacích akcí v rámci ČSOP, teraristických spolků apod. bylo již dosti, avšak bez valného výsledku.

Tab. VIII: Výskyt plazů (Reptilia) v Praze

Druh	Četnost	Ochrana v ČR	Červený seznam ČR
Ještěrka obecná (<i>Lacerta agilis</i>)	+++	SO	NT
Ještěrka zelená (<i>Lacerta viridis</i>)	++	KO	CR
Slepýš křehký (<i>Anguis fragilis</i>)	+++	SO	LC
Užovka hladká (<i>Coronella austriaca</i>)	++	SO	VU
Užovka stromová (<i>Zamenis longissimus</i>)	I	KO	CR
Užovka obojková (<i>Natrix natrix</i>)	+++	O	LC
Užovka podplamatá (<i>Natrix tessellata</i>)	+	SO	EN
Zmije obecná (<i>Vipera berus</i>)	?	KO	VU

Vysvětlivky:

+++ dosud běžný druh

++ ostrůvkovitě a na příhodných biotopech nehojný druh

+ ostrůvkovitě a vzácný druh

? výskyt v současné době sporný (v minulosti uváděný druh)

I introdukce

▪ Příloha - lokality výskytu plazů

Jsou předkládány veškeré dosud evidované lokality výskytu plazů na území hlavního města Prahy. Vychází z dosud nepublikovaného manuskriptu Zavadil et Kolman (in prep.). Lokality jsou řazeny do kvadrátů síťového mapování, v jednotlivých kvadrátech jsou lokality řazeny abecedně, u každého nálezu je uveden rok(y) nálezu a jméno pozorovatele, případně literární pramen. Neznamená to ovšem, že by neměly být sledovány druhy, označené v tabulce dvěma či třemi křížky.

Ještěrka obecná - *Lacerta agilis*, (Linnaeus, 1758)

5851: Nebušice, 1987, S. ŠTASTNÝ; Přední Kopanina - CHÚ Opukový lom, 1988-1997, PEŠEK, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997).

5852: CHÚ Bílá Skála, výskyt do současnosti, NĚMEC et LOŽEK (1997); Bubeneč - Malá říčka, VIII/1993, KOLMAN; Bulovka - trať ČD pod nemocnicí, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Čimický háj, 1960, HLAVIČKA, do r. 1987, S. ŠTASTNÝ; Divoká Šárka - u Aritmy, 1996, FISCHER; Dolní Šárka - Žežulka, IV/1994 - VI/1995, KOLMAN; Horní Šárka, 1970 - VII/1996, KOLMAN, 1987, KUČERA; - Jenerálka, 1972 - 6. 9. 1989, KOLMAN; - Kotlářka (SZ část CHÚ Skalka), 1968 - 1970, KOLMAN; Kozí hřbety, 1976 - 1986, HLAVIČKA; Lysolaje, 1989, KOLMAN; Pelc-Tyrolka, IX/1985, D. KRÁL, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Podbabské skály, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Sedlec, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Sedlecké skály, stálý výskyt, NĚMEC et LOŽEK (1997); Stromovka, bez data, PODANÝ (1941), ROTTER (1957), 1971 - 1976, HLAVIČKA; - CHÚ Královská obora, bez data, STREJČEK (1989); Suchdol, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Troja, bez data, PODANÝ (1941), HANÁK (1983); - areál Botanické zahrady, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996), 1997, ZAVADIL; - Trojský ostrov, 1970 - 1979, HLAVIČKA; - areál ZOO, 1956, ROTTER (1957), 1972, MASOPUST, 1972 - 1985, ŠAPOVALIV, 1992, KEROUŠ; CHÚ Vizerka, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Vokovice - Červený vrch, 1971 - 1995, KOLMAN; Vysočany, bez data, PODANÝ (1941); - žel. trať směr Libeň, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Zlatnice, 1994 - IX/1996, KOLMAN.

5853: CHÚ Bažantnice, 1993, KEROUŠ; Běchovice, bez data, ROTTER (1957), 1980, KOHEL; Hloubětín, bez data, ROTTER (1957), ČIHAŘ (1981); Horní Počernice, 1976, HLAVIČKA; CHÚ Chvalský lom, 80. léta, ZIEGLER, bez data, ZIEGLER (1988); Kyje, bez data, ROTTER (1957); Prosek, 1993, KEROUŠ; Svěpravice, V/1974, ČERNÝ; Vínor, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Vínorský park, 1993, KEROUŠ; Vysočany - J svahy nad Rokytou, bez data, ČIHAŘ (1981).

5951: Bílá Hora, 60. a 70.léta, MACHALA et ZAŇKA; CHÚ Cikánka I, "stále běžná", NĚMEC et LOŽEK (1997); Divoká Šárka, 1977, ŠÍSTEK, 1980 - 1987, S. ŠTASTNÝ, do r. 1985, HLAVIČKA, 1985, ERNEST, 1987, KAŠTÁNEK; - lokality: Divčí skok, Džbán, Kozákova skála, Na Hradišti, Soutěska, vše 30. 7. 1982 - 25. 5. 1986, ŠAPOVALIV; CHÚ Kalvárie v Motole, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Motol, bez data, ROTTER (1957), 60. - 70. léta, ZAŇKA, 15. 3. 1985, ERNEST; CHÚ Obora Hvězda, 1987, ČERNÝ; Řeporyje, 1979, HLAVIČKA, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Sobín, 16. 8. 1985, ŠAPOVALIV, 1993, KEROUŠ; Zličín, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996).

5952: Albertov, 1981, D. KRÁL, bez data, HANÁK (1983, 1985); CHÚ Barrandovské skály, 1976, HLAVIČKA, "dnes již jen ojediněle", NĚMEC et LOŽEK (1997); Belveder, v orig. "Weinberge des Belvedere, Lacerta sericea", GLÜCKSELIG (1851); Bořislavka, do r. 1973, dnes zaniklá lokalita, MACHALA; Braník, bez data, PODANÝ (1941), ROTTER (1957), HANÁK (1983), 1977 - 1984, HLAVIČKA; - Dobeška, 3. 5. 1948 - 1951; - kanál vodních sportů, VIII/1948; - Stará cesta, 1974, vše HOUBA; CHÚ Branické skály, "do současnosti nehojná", NĚMEC et LOŽEK (1997); Břevnov, bez data, ROTTER (1957), 1978, HANZAL; -

Panenská cihelna, 1942 - 1987, S. ŠTASTNÝ; - Sv. Markéta, 1956 - 1977, HLAVIČKA; - Spiritka, do 50. let, S. ŠTASTNÝ; Cibulka, 1976, HLAVIČKA; Císařská louka, konec 50. let, MACHALA, 1960, MASOPUST; CHÚ Ctírad, "výskyt do současnosti", NĚMEC et LOŽEK (1997); Hlubočepy, bez data, PODANÝ (1941), ROTTER (1957); Hodkovičky, 1975, RIEGER, bez data, HANÁK (1983); Jarov - zahrádkářská kolonie, 1980 - 1986, ŠÍSTEK; Jinonice, bez data, ROTTER (1957); Kinského zahrada, 1935 - 1955, LOŽEK; Košíře, bez data, PODANÝ (1941), V/1940, GRULICH et al. (1957); CHÚ Královská obora, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Krč - areál biologických ústavů, 1973 - 1975, HLAVIČKA; - Kunratický potok; - ul. Na nivách, oboje bez data, ČIHAŘ (1981); - ul. U Michelského lesa, 31. 8. 1994, KL; Kunratický les, 1980, ŠÍSTEK, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Kunratice - Mlýnský rybník; - rybník Šeberák, oboje bez data, ČIHAŘ (1981), bez data, HANÁK (1985), 1980, RIEGER, IV/1985, ŠÍSTEK, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996), IV/1996, KOLMAN; Letná, bez data, PODANÝ (1941); - Letenské sady, 1954 - 1985, HLAVIČKA, 1977 - 1987, DAMOHORSKÝ, 1979, HANÁK (1983), 1983, ERNEST; - u Čechova mostu, 20. 5. 1979, D. KRÁL; Libuš, bez data, ČIHAŘ (1981), 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Lochkov, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Malvazinky, 1988, FARKAČ; Modřany, bez data, ROTTER (1957); - břeh Vltavy, 1938-1947, HOUBA; - stanice ČD, 1987, KEROUŠ; CHÚ Modřanská rokle, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Obora Hvězda, "stálý výskyt"; CHÚ Opatřilka, "do současnosti běžná", oboje NĚMEC et LOŽEK (1997); Pankrác, bez data, ROTTER (1957); Petřín, bez data, KOMÁREK (1941), PODANÝ (1941), ČIHAŘ (1981), HANÁK (1985), 1955 - 1977, HLAVIČKA, 1984, ŠÍSTEK; Podolí - plavecký areál, 1977, HLAVIČKA; - Žluté lázně, 1938-1947, HOUBA; CHÚ Prokopské údolí, 1965 - 1985, ŠTRYCH, 24. 8. 1977, D. KRÁL, 1986 - 1993 KEROUŠ (1996); Seminářská zahrada, bez data, ROTTER (1957), 1987, JARUŠEK; Strahovská zahrada a hradby, 1935 - 1955, LOŽEK, 1987, JARUŠEK; CHÚ Skalka, do r. 1975 opakovaně, P. PECINA; Slivenec, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Smíchov (periferie), bez data, KOMÁREK (1941); - Na Hřebenkách, bez data, ČIHAŘ (1981); Spořilov - bývalý lom, 1959 - 1970, dnes zaniklá lokalita, VODĚRA; Stodůlky, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); - Ve výrech, 1992, KEROUŠ; Střešovice - Patočkova ul. (dříve Pionýrů); - Sibeliova ul., oboje stálý výskyt; Střešovičky, bez data, vše ČIHAŘ (1981); Veleslavin, 1971 - 1972, KOLMAN; Velká Chuchle, 1987, CHALUPECKÝ, 1993, KEROUŠ; - Na hvězdárně, VIII/1980, ŠAP; Vinohrady - Grebovka, bez data, ČIHAŘ (1981), HANÁK (1985); - Perucká ul., 1979, D. KRÁL; Vítkov - J svah, 80. léta, PONĎELÍČEK; Vyšehrad - Vyšehradská skála, do r. 1976, KEROUŠ (1996); Zlíchov - Zlíchovský kostelík, bez data, ČIHAŘ (1981), HANÁK (1983); - Žižkov, bez data, ROTTER (1957); - Židovské pece, 80. léta, PONĎELÍČEK.

5953: Dolní Počernice, 1986 - 1987, HLAVIČKA; Dubeč, 8. 7. 1984, ANDĚRA (1984), do r. 1986, MELICH, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Háje - břeh vodní nádrže Hostivař, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Hrdlořezy, 1962; - Pod Táborem, 1965, oboje HOUBA; Jižní Město, 1985, ŠÍSTEK; Klánovice, bez data, ROTTER (1957); - Klánovický les, 1987, KUČERA; - Na Placínách, 1986, ERNEST; - Koloděje - údolí Rokytky v úseku Hájek až Běchovice, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Královice - pod Sv. Markétou, 23. 6. 1979, STŘIHAVKA; Křeslice; Kyje, oboje 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Lipany, 1992, KEROUŠ; CHÚ Litoznice, 26. 7. 1983, STŘIHAVKA; CHÚ Meandry Botiče, 25. 4. 1987, ŠÍSTEK (1987); Milíčov, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Milíčovský les a rybníky, 1980, ŠÍSTEK (1988), 1980 - 4. 9. 1988, ŠÍSTEK, 1993, KEROUŠ; Nedvězí - Mýto, 27. 7. 1984, STŘIHAVKA; CHÚ Obora v Uhříněvsi, 14. 9. 1977, STŘIHAVKA, 25. 4. - 3. 10. 1987, ŠÍSTEK (1987); Petrovice, trať ČD, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Pitkovická stráž, 1972 - 1975, ŠTRYCH, 25. 4. 1982 - 10. 5. 1987, STŘIHAVKA, 1983, ZAŇKA, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996), "výskyt do současnosti, NĚMEC et LOŽEK (1997); Pitkovičky - okolí Pitkovického potoka, 1972 - 1975, ŠTRYCH; Strašnice, 15. 5. 1975, OPATRŇNÝ (1979); - Uhříněves - Podleský rybn., 5. 3. - 20. 8. 1988, ŠÍSTEK; - Zahradní Město, VIII/1953 - 1956, ROTTER (1957).

5954: CHÚ Cyrilov, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Klánovice, bez data, ROTTER (1957), 17. 6. - 7.9. 1984, ANDĚRA (1984); les Vidrholec (část CHÚ Klánovický les), 70. léta - 1987, M. VESELÝ.

6052: Cholupice, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Klapice, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Komořany, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); - Na Šabatce, 17. 7. 1986, D. KRÁL; CHÚ Krňák, "dřívější výskyt nebyl v posledních letech potvrzen", NĚMEC et LOŽEK (1997); Lipence, 1977 - 1980, ŠÍSTEK; Písnice, 1986, VODĚRA, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Radotínské údolí, bez data; CHÚ Staňkovka, "do současnosti", oboje NĚMEC et LOŽEK (1996, 1997); - Strnady, 1977 - 8. 5. 1988, ŠÍSTEK; CHÚ Šance, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Točná, 1977 - 1993, KEROUŠ (1996); Závist (lokalita v CHÚ Šance), 1977 - 1980, ŠÍSTEK, 1987 - 1996, KEROUŠ; Zbraslav, 1977 - 1980, ŠÍSTEK, 1979, HLAVIČKA, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); - Báně, V/1987, ERNEST.

Ještěrka zelená - *Lacerta viridis* (Laurenti, 1768)

5851: Divoká Šárka - soutěska pod přehradou Džbán, cca 1980, více ex., ŠVEC.

5852: CHÚ Baba, 1978, ŠMAHA, 1978 - 1979, ČIHAŘ (1981), "v současnosti ohrožený výskyt", NĚMEC et LOŽEK (1997); CHÚ Bílá skála, 1945, LOŽEK, přelom 60. a 70.let, MÜLLEROVÁ et RIEGER in verb.; Bohnice, do r. 1998 stále, SCHUSSER; - vinohrady, 1945 - 1955, ŠTRYCH; Dolní Šárka, bez data, FRIČ (1872), 1986 - 1993, negativní nálezy KEROUŠ (1996); CHÚ Jabloňka, 1980, RIEGER, 1988, KEROUŠ, "v posledních letech negativní nálezy", KEROUŠ (1996); Pelc-Tyrolka, HANÁK (1983); Podbaba, 1954, HOUBA et ROTTER, VIII/1997, KAFTAN; CHÚ Podhoří, 1945 - 1987, LOŽEK, 1946 - 1958, HOUBA et ROTTER, bez data, ŠTĚPÁNEK (1949), do r. 1976, HLAVIČKA, bez data, ČIHAŘ (1981), HANÁK (1983), 1979 - 1987, RIEGER, S. ŠTASTNÝ et VODĚRA, 1986 - 1993 KEROUŠ (1996), bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); CHÚ Sedlečské skály, 1942, LOŽEK, 1946 - 1958, HOUBA et ROTTER, bez data, ŠTĚPÁNEK (1949), 1986 - 1993, negativní nálezy KEROUŠ (1996); Šárecké údolí, bez upřesnění (historické údaje), GLÜCKSELIG (1851), PRACH (1861); Troja, bez data, JIRSÍK (1935); - areál ZOO, VIII/1935, ZÁLESKÝ (1935), bez data, PODANÝ (1941), 1944, LOŽEK, 1945 - 1955, ŠTRYCH, bez data, VOGEL (1946), 1946 - 1958, HOUBA, bez data, ŠTĚPÁNEK (1949), PURKYNĚ et al. (1956), ROTTER (1957), 1956 - 1969, HLAVIČKA, 1970, "dříve hojná, v r. 1970 velmi vzácná", OLEXA et VOŽENÍLEK, totéž VONDRÁČEK et VOŽENÍLEK (1975), 17. 7. 1973, MACHALA (1974), 1977, ČIHAŘ (1981), do r. 1987, S. ŠTASTNÝ, V/1985 - 1996, VELENSKÝ, IX/1985, ŠAP, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996), 1991 - 1997, PECINA (1993), 1997, MASOPUST et POKORNÝ; - vinice a zahrady, 1946 - 1958, HOUBA, 1979 - 1980, VODĚRA; CHÚ Údolí Unětického potoka, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); CHÚ Zámky, 1945 - 1960, ŠTRYCH, do r. 1987, S. ŠTASTNÝ.

5951: CHÚ Cikánka I, bez data, "vzácně se vyskytuje"; CHÚ Dalejský profil, bez data, "vzácně se vyskytuje", oboje NĚMEC et LOŽEK (1997).

5952: Barrandov, 1946 - 1958, HOUBA, 1952 - 1958, ŠTASTNÝ; Belveder, bez data, GLÜCKSELIG (1851), JIRSÍK (1935), 1870 - 1880, LOOS (1913); mezi Břevnovem a Motolem, před II. svět. válkou, ANONYMUS in S. ŠTASTNÝ; Karlov - Kateřinky, v orig.: "Irrenanstaltsgarten in der Karlshofergasse", přelom 19. a 20. stol. FREUND (1913); Malá Chuchle, 1956 - 1958, HOUBA; CHÚ Opatřilka, 1980, J. NOVÁK in RIEGER, "ubývající výskyt", NĚMEC et LOŽEK (1997); Podolí - Dvorce, 1948, S. ŠTASTNÝ; Prokopské údolí, bez data, ČIHAR (1981), HANÁK (1983), 70. léta S. ŠTASTNÝ et VODĚRA, 1982 ŠÍSTEK (1988); Spořilov, 13. 6. 1953, 1 ex., GRULICH et al. (1957); Velká Chuchle, 1946 - 1958, HOUBA.

5953: Dubeč, cca 1940, dnes zničeno zalesněním, MELICH; Uhříněves, 24. 6. 1969, HORÁK in kartotéka NM, kde depon. i dokladový ex., bez data též ČIHAR (1981).

6052: CHÚ Klapice, bez data, "méně častý výskyt", NĚMEC et LOŽEK (1997); Komořany, bez data, ROTTER (1957), 50. léta, ŠTASTNÝ; Radotín, 1946 - 1958, HOUBA, 60. léta, HLAVIČKA, bez data, ČIHAR (1981); - "Benátky", 1933, BREJCHA in kart. AOPK ČR, středisko Praha; CHÚ Radotínské skály; CHÚ Radotínské údolí, oboje bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Strnady, 1. polovina 30. let, HOUBA, 1977 - 1980, ŠÍSTEK, 1983, ERNEST, 1983 - 1987, CHALUPECKÝ, do r. 1987 stálý výskyt, S. ŠTASTNÝ 30. 4. 1988, BOHÁČ et ZAVADIL; CHÚ Šance, 1943, LOŽEK, 1977 - 1982, ŠÍSTEK, 1977, PAVLÁSEK, 11. 5. 1980, ZWACH, 1980 - 1985, NOSIL in RIEGER, 1982 - 1985, ŠAP, 1993, KEROUS, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Závist (lokalita v CHÚ Šance), bez data, PRACH (1861), FRIČ (1872), JIRSÍK (1935), STREJČEK (1958), 11. 5. 1980, ZWACH, 1993, KEROUS; Zbraslav, 1931 - 1938, HOUBA, bez data, KOMÁREK (1941), 23. 4. 1953 in kartotéka NM, ev. č. 6954, lgt. ŠTĚPÁNEK, tentýž nález GRULICH et al. (1957), bez data, ČIHAR (1981), HANÁK (1983), 70. léta P. PECINA, 1987, S. ŠTASTNÝ; - Báně, svahy nad Vltavou, 1931 - 1938, HOUBA, 1957, ŠMAHA; - Záběhlce, 1931-1938, HOUBA.

Slepýš křehký - *Anguis fragilis* (Linnaeus, 1758)

5851: Dolní Liboc - CHÚ obora Hvězda, 1977, ČIHAR (1981), bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Nebušice, 1987, ŠTASTNÝ; Šárecké údolí, bez data, ČIHAR (1981).

5852: Bohnice, bez data, ČIHAR (1981); - CHÚ Bohnické údolí, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Ďáblice, bez data, ČIHAR (1981); Divoká Šárka - u Aritmy, 1996. FISCHER; Dolní Šárka, stále do r. 1998, HODKOVÁ; Libeň - CHÚ Bílá skála, 1980, REIGER, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Podhoří, 1986-1993, KEROUS (1996); Prosek, bez data, ČIHAR (1981); Sedlec - CHÚ Podbabské skály, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Suchdol, 1986-1993, KEROUS (1996); - CHÚ Tiché údolí, bez data, ANONYMUS (1980); - Trojanův mlýn, do r. 1987, PELZ; Šárecké údolí, bez data, ČIHAR (1981); - Horní Šárka; - Jehněčí Dvůr; - Jenerálka; - Zlatnice, vše 17. 5. 1992-1996, KOLMAN; Trója, 1986-1993, KEROUS (1996); - CHÚ Havránka, 1990, KEROUS; - areál ZOO, bez data, PURKYNĚ (1956).

5853: Horní Počernice - CHÚ Chvalský lom, bez data, ZIEGLER (1986, 1988); Satalice, 1986-1993, KEROUS (1996); Svěpravice, V/1974, V. ČERNÝ; Vinoř, 1986-1993, KEROUS (1996); - Vinořský park, 1993, KEROUS.

5951: Břevnov, 1987, PEŠKE; Divoká Šárka, 1977, ŠÍSTEK, do r. 1987 opakovaně, S. ŠTASTNÝ; Dolní Šárka, 31. 3. 1997, KAFTAN; Sobín, 1992; Stodůlky, 1993, oboje KEROUS.

5952: Barrandov, bez data, KOHEL; Braník - vilová čtvrť, 70.-80. léta, MIKULÁŠ; Břevnov - Sv. Markéta, 1987, PEŠKE; Bubeneč - CHÚ Královská obora, bez data, STREJČEK (1989); Hlubočepy - CHÚ Prokopské údolí, 1982, KOHEL; Jarov, bez data, ČIHAR (1981); Jinonice - CHÚ Opatřilka, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Krč - Krčský les, 1980, HLAVIČKA, 1980-1987, VODĚRA; Kunratice, bez data, KUBÍKOVÁ (1980); - Kunratický les, 1983, KOHEL, 1986-1993, KEROUS (1996); Lhotka, 1953; Malá Chuchle, 1947-1966, oboje HOUBA; Modřany, bez data, KOHEL, 1993, KEROUS; - CHÚ Modřanská rokle, 1986-1993, KEROUS (1996); Pankrác, bez data, ČIHAR (1981); Petřín - Petřínské sady, bez data, KOMÁREK (1941), ČIHAR (1981), 1984, ŠÍSTEK, 1987, JARUŠEK; Radlice, bez data, KOHEL; Smíchov - periferie, bez data, KOMÁREK (1941); - CHÚ Skalka, 1985-27. 5. 1988, OTTLOVÁ; - zahrada Kinských, 1979, ČIHAR (1981), 1980, D. KRÁL et VELENSKÝ; Spořilov, bez data, ČIHAR (1981); Veleslavín, 28. 5. 1988, KOLMAN; Velká Chuchle, 1947-1966, HOUBA; - CHÚ Nad závoďštěm, 10. 5. 1986, SOUČEK; Zlíchov; Žižkov - vrch Vítkov, oboje bez data, KOHEL.

5953: Dubeč, do r. 1986, MELICH; - CHÚ Litožnice, 16. 7. 1983, STŘIHAVKA; Hájek, 1986-1993, KEROUS (1996); Hostivař - CHÚ Meandry Botiče; - Hostivařská nádrž, oboje 25. 4.-3. 10. 1987, ŠÍSTEK (1987); Hrnčíře - Hrnčířský ryb., bez data, ČIHAR (1981); Koloděje; Kolovraty, oboje 1986-1993, KEROUS (1996); - rybn. Vodice, 5.3.-20. 8. 1988, ŠÍSTEK; Královice, 7. 7. 1984, ANDĚRA (1984); Křeslice, 1986-1993, KEROUS (1996); Milíčov, bez data, KUBÍKOVÁ (1980); Nedvězí - CHÚ Mýto, 29. 6. 1984, STŘIHAVKA; Petrovice - údolí Botiče, 1978, MAREK, 6. 3.-3. 9. 1988, ŠÍSTEK; Pitkovice - údolí Pitkovického potoka a CHÚ Pitkovická stráž, 1986-1993, KEROUS (1996), 11. 10. 1987, P. HANÁK; Strašnice - Hájecká ul., 1987, HOUBA; Šeberov, bez data, KUBÍKOVÁ (1980), 1980, RIEGER; Uhříněves CHÚ Obora v Uhříněvsi, bez data, ANDĚRA (1984), 21. 4. 1983, STŘIHAVKA; Újezd u Průhonice - CHÚ Milíčovský les a rybníky, do r. 1980, ŠÍSTEK (1988), 8. 6. 1987, D. KRÁL, 12. 3.-4. 9. 1988, ŠÍSTEK, 1989, KEROUS, 1992, HRUBÁ, 1995-1997, P. ZAVADIL.

5954: Klánovice - Klánovický les, 1985-1986, BOHÁČ, 1987, KUČERA; Újezd nad Lesy, 1985, LEYPOLD.

6052: Komořany, 13. 10. 1987-1993, KEROUS (1987, 1996); Radotín - CHÚ Staňkovka, 17. 5. 1985, FARION, současný výskyt, NĚMEC et LOŽEK (1996, 1997); Točná - Břežanské údolí, 1987, KEROUS (1987), 1993, KEROUS; - CHÚ Šance, 1980-1985, NOSIL in RIEGER, 13. 10. 1987, KEROUS (1987); Zbraslav, 1977, KOHEL; CHÚ Krňák, "dřívější výskyt nebyl v poslední době potvrzen", NĚMEC et LOŽEK (1997); - Závist, 1993, KEROUS.

6053: Hrnčíře, bez data, KUBÍKOVÁ (1980); Lipany, 1986-1993, KEROUS (1996).

Užovka hladká - *Coronella austriaca* (Laurenti, 1768)

Historické údaje bez upřesnění: GLÜCKSELIG (1832), v orig. Coluber austriacus; AMERLING (1852), v orig. užovka šlépějovitá - Zacholus austriacus; PALACKÝ (1857), v orig. Coronella laevis.

5851: Divoká Šárka, 1977, ŠÍSTEK (1988), do r. 1987; Nebušice, 1987, oboje S. ŠTASTNÝ; - Nebušický háj, 1961, LOŽEK.

5852: Bohnice - CHÚ Podhoří, 1986-1993, KEROUŠ (1996); Sedlec (v org. v Selci), bez data, PODANÝ (1941); - Podbaba, 1949, ČIHAŘ (1981); Suchdol - CHÚ Sedlecké skály, v současnosti, NĚMEC et LOŽEK (1997); - CHÚ Tiché údolí, 1982, RIEGER, 1995 - 1997, FISCHER; Šárka, bez data, PODANÝ (1941); - Dubový mlýn, 1996; - Jenerálka, 1995, oboje KODYM; Troja, 1940, doklad v NM, ČIHAŘ (1981), totéž REHÁK (1989); - areál ZOO, 1951, HOUBA, 1979, D. KRÁL, 1995, VELENSKÝ; - mezi ZOO a Bohnicemi, 1996, MASOPUST; Trojská kotlina (bez bližšího upřesnění), 1986-1993, KEROUŠ (1996); CHÚ Vizerka, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997).

5853: Satalice, 1975, PRAVDA.

5951: Divoká Šárka, 1977, ŠÍSTEK, do r. 1987, S. ŠTASTNÝ; Zadní Kopanina - Radotínský potok, 1986-1993, KEROUŠ (1996); - CHÚ Zmrzlík, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1996).

5952: Barrandov - Barrandovské terasy, VIII/1998, PETŘÍK; Hlubočepy, bez data, PODANÝ (1941), 1958, doklad v NM, ČIHAŘ (1981), totéž s upřesňujícím datem 21. 5. 1958, REHÁK (1989); CHÚ Chuchelský háj, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Košíře, "ještě po r. 1980", VOGEL (1984); Kunratický les, bez data, PRACH (1861); Modřany - nábreží, 1953, HOUBA; CHÚ Prokopské údolí, 1995, MASOPUST; Velká Chuchle (v orig. uvedeno Chuchle), bez data, FRÍČ (1872), bez data, ROTTER (1957).

5953: Hrdlořezy, 1979, VOGEL (1984); Hrnčře - CHÚ Hrnčírské louky, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Královce - stráž pod Sv. Markétou, 23. 6. 1979; Nedvězí - NCHÚ Mýto, 27. 7. 1984, oboje STŘIHAVKA.

6052: Komořany, 50. léta, S. ŠTASTNÝ; Lochkov - Radotínský potok, 1986-1993, KEROUŠ (1996); Radotín, bez data, ROTTER (1957), 1980, S. ŠTASTNÝ, 1987, MACHALA; - CHÚ Radotínské údolí, bez data, PŘÍHODA (1988), NĚMEC et LOŽEK (1997); Strnady, bez data, K. ŠTASTNÝ; Točná, 1986-1993, KEROUŠ (1996); Závist (v orig. údolí Závistské), bez data, FRÍČ (1872), 1986-1993 KEROUŠ (1996) (lokalita Závist je součástí CHÚ Šance - viz dále); Zbraslav - CHÚ Šance, 1980-1985, NOSIL in RIEGER, do r. 1987, S. ŠTASTNÝ; - svah nad tratí ČD, 1992, KEROUŠ; - pod VÚLH, do r. 1987, S. ŠTASTNÝ.

Užovka obojková - *Natrix natrix* (Linnaeus, 1758)

Historický údaj: Praha a okolí, PALACKÝ (1857).

5851: CHÚ Divoká Šárka - Šarecký potok nad Čertovým mlýnem, 31. 7. 1982, ŠAP.

5852: CHÚ Divoká Šárka - u Aritmy, 1994, FISCHER; CHÚ Dolní Šárka - pod CHÚ Šatovka, 21. 6. 1983, ŠAP; Ďáblice, V/1984, REHÁK (foto příloha in BARUŠ et OLIVA 1992); CHÚ Horní Šárka - Dubový mlýn, do r. 1975, KL; Střížkov, 1978, ČIHAŘ (1981); CHÚ Tiché údolí, 1995 - 1997, FISCHER; Troja - CHÚ Podhoří, IX/1938, doklad v NM, REHÁK (1989), do r. 1975, KL, 1976, HLAVIČKA, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); - Vltava pod ZOO, 1986 - 1993, KEROUŠ; - areál ZOO, bez data, ROTTER (1957), 1996, VELENSKÝ, 1997, MASOPUST.

5853: Hloubětín - Hloubětínský rybn., bez data, J. Š. (1941), ČIHAŘ (1981); - CHÚ Cihelna v bažantnici, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Horní Počernice, 1985 - 1986, BOHÁČ; Vínor, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996).

5951: CHÚ Divoká Šárka - Džbán, 1962 (před napuštěním nádrže), ZAŇKA, 1987, KAŠTÁNEK; Liboc - Libocký rybn., 1959; Vokovice, 1962, oboje ZAŇKA.

5952: Braník, 1952 - 1955, HOUBA, 1953, ŠMAHA, bez data, ROTTER (1957); - loďnice Kotva, 1976 - 1984, HLAVIČKA; Břevnov - Spiritka, 50. léta, S. ŠTASTNÝ, 1987, JARUŠEK; Bubenec - CHÚ Královská obora, bez data, STREJČEK (1989); Hlubočepy - CHÚ Prokopské údolí, do r. 1988, později negativní nálezy; Hodkovičky - Hodkovičské údolí, 1986 - 1993, zanikající lokalita, oboje KEROUŠ (1996); Holyně - Dalejský potok, 1993, KEROUŠ; Krč - Krčský les, 1985, HLAVIČKA, 23. 6. 1998, KL; Kunratic, 1977, MIKULÁŠ, bez data, KUBÍKOVÁ (1980); - Olšanský rybn., bez data, ČIHAŘ (1981); Malá Chuchle - rybníčky, 1952 - 1962, HOUBA; Modřany, bez data, ROTTER (1957); Motol, 1959 - 1964, ZAŇKA; Ořechovka, bez data, ČEKUNOV (1949); Petřín, 1987, JARUŠEK; Slivenec, bez data, ŠTRAUB (1948); Smíchov - CHÚ Skalka, 1979, ZAVADIL; Stodůlky - Ve vírech, 1993, KEROUŠ; Šeberov - Šeberovský rybn., bez data, ČIHAŘ; Štvanice, IX/1938, doklad v NM, REHÁK (1989); Velká Chuchle - u závodistě, VIII/1980, ŠAPOVALIV; Záběhlice, bez data, ČIHAŘ (1981).

5953: Běchovice, bez data, ROTTER (1957); Dolní Počernice, 1934, doklad v NM, REHÁK (1989); - Počernický rybn., 1966 - 1982, ŠÍSTEK, 1978 - 1986, HLAVIČKA, 1979, ČIHAŘ (1981), 1982, MAREK; Dubeč - CHÚ Lítoznice, 4. 4. 1981, V. ČERNÝ, 16. 6. 1983, MATOUŠEK; - Podleský rybn., 1967, STŘIHAVKA, 1980 - 8. 9. 1984, ANDĚRA (1984); - Říčanský potok, do r. 1986, MELICH; Háje, 15. 6. 1979, doklad v NM, REHÁK (1989); Horní Počernice - Svěpravič, V/1974, R. ČERNÝ; Hostavice, 1980, ZAŇKA; Hostavař, 1970, KOHEL, 20. 4. 1975, OPATRŇNÝ (1979), bez data, BARUŠ et OLIVA (1992); - Hostavařská nádrž, 25. 4. - 3. 10. 1987, ŠÍSTEK (1987); - CHÚ Meandry Botiče, 20. 4. 1975, ŠMÍD, 25. 4. - 3. 10. 1987, ŠÍSTEK; Hrnčře - CHÚ Hrnčírské louky, bez data, ČIHAŘ (1981), NĚMEC et LOŽEK (1997), 1985, ŠÍSTEK, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Chodov - Kateřinky, 1982, MAREK, 12. 3. - 4. 9. 1988, ŠÍSTEK; Klánovice - CHÚ Klánovický les, 1987, KUČERA; Královce, 31. 8. 1984, ANDĚRA (1984); Kolovraty - Říčanský potok, 1993, KEROUŠ; Kyje - rybn., bez data, ROTTER (1957), ČIHAŘ (1981), 1976, KOHEL; Petrovice - Dobrá Voda na Pitkovickém potoce, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Pitkovice - CHÚ Pitkovická stráž, 25. 4. 1982, STŘIHAVKA, 11. 10. 1987, P. HANÁK, 1991, V. ČERNÝ; Šeberov, bez data, KUBÍKOVÁ (1980), 1976, OPATRŇNÝ (1986), 1985 - 1986, BOHÁČ; - Mlýnský rybn., bez data, ČIHAŘ (1981); - Šeberovský rybn., 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Uhřetěves - rybn. Vodice, 1993, KEROUŠ; Újezd u Průhonic, 1982, ZAŇKA; - CHÚ Milíčovský les a rybníky, bez data, KUBÍKOVÁ (1980), NĚMEC et

LOŽEK (1997), 1976 - 1988, ŠÍSTEK (1986, 1988), 1976 - 1987, ZAŇKA, 1986, ČIHAŘ, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996), 1987, S. ŠTASNTÝ, 12. 3. - 4. 9. 1988, ŠÍSTEK, 1995, KEROUŠ, IV/1998, P. ZAVADIL.

5954: Klánovice, bez data, ROTTER (1957), 25. 8. 1984, OPATRŇÝ (1986); - CHÚ Klánovický les, bez data, HARCUBA, 1987, KUČERA; - Lázně, 1987, M. VESELÝ et ZAVADIL.

6052: Cholupice - tůň v kamenolomu, dnes zaniklá lokalita, 1960, VODĚRA, 1986 - 1993 KEROUŠ (1987, 1996); - Velká Lada, 1989, KEROUŠ; Komořany, 1985, HEJZLAR, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Lipence; Strnady, oboje 1977 - 1980, ŠÍSTEK; Točná, 1986 - 1993, KEROUŠ (1987, 1996); Zbraslav, 1977 - 1980, ŠÍSTEK, 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); - CHÚ Krňák, 1979, ČIHAŘ (1981), 1986 - 1993, KEROUŠ (1996), bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); - CHÚ Šance, 1977 - 1980, ŠÍSTEK.

6053: Hrnčire, bez data, KUBÍKOVÁ (1980), 1982, ZAŇKA.

Užovka podplamatá - *Natrix tessellata* (Laurenti, 1768)

5852: Podhoří, 1938, doklad v NM, REHÁK (1989), 1986 - 1993, KEROUŠ (1996); Troja - Vltava, bez data, PODANÝ (1941), ROTTER (1957), 1974, DAMOHORSKÝ, 6. 9. 1975, OPATRŇÝ (1979), 15. 5. 1985, D. KRÁL et VELENSKÝ, 1991, KEROUŠ, 1995 - 2005, VELENSKÝ; - areál ZOO, 6. 9. 1975, ŠMÍD, 1984, FARKAČ, 1997, MASOPUST.

5952: Braník - Vltava, 1940 - 1952, HOUBA, bez data, v orig. "rybníčky a tůně u Vltavy mezi Braníkem a Zbraslaví", ROTTER (1957); Kampa - Čertovka, 1956, 1 ex., ROTTER (1957); Modřany - Vltava, 1940 - 1952, HOUBA, konec 70. let, ŠÍSTEK; Výtoň, 1986, CHALUPECKÝ.

5953: Hostivař - CHÚ Meandry Botiče, tůň u náhonu bývalého mlýna, 25. 5. 1985, HAVLÍČEK et STŘIHAVKA; Pitkovice, bez data, REHÁK (1989).

6052: Komořany - navigace Vltavy, 1986 - 1993, KEROUŠ (1987, 1996); Radotín - CHÚ Radotínské údolí, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); Strnady, 1985, BOHÁČ et ZAVADIL, 1987, S. ŠTASNTÝ, 1992, KEROUŠ; Zbraslav - Vltava, bez data, ROTTER (1957), 1978, ŠÍSTEK (1988), 1986 - 1993, KEROUŠ (1987, 1996), 30. 4. 1988, ŠÍSTEK, bez data, REHÁK (1989); - CHÚ Krňák (též Malá Řeka), 1986, LOŽEK, tentýž údaj s poznámkou, že výskyt nebyl v poslední době potvrzen, NĚMEC et LOŽEK (1997).

Zmije obecná - *Vipera berus* (Linnaeus, 1758)

5851: Divoká Šárka, 60. léta, KARÁSEK in RIEGER, bez data, NĚMEC et LOŽEK (1997); - Čertův mlýn, 1948 - 1964, vzácně, S. ŠTASNTÝ.

5852: Bohnice - Drahaň, V-VI/1996, VILÍM; Podhoří, 1986 - 1988, KEROUŠ (1996), pravděpodobně introdukce; Tichá Šárka, 60. léta, KARÁSEK in RIEGER.

5952: Barrandov - pod Barrandovskou skálou, 1962, GALIA; Cholupice - Cholupický vrch, 1991 - 1992, KEROUŠ (1996); Kunratice - Kunratický les, u zříceniny Nový hrad, 1980, KOLEBABA in RIEGER, totéž pozorování, bez data, KOLEBABA (1981); - mezi Mlýnskými skalami a Dolnomlýnským rybn., 80. léta, RIEGER; CHÚ Modřanská rokle, 1991 - 1992, KEROUŠ (1996); Prokopské údolí, historické údaje, GLÜCKSELIG (1832, 1851), AMERLING (1852), PRACH (1861), 1965, pozorování 1 ex. u Dalejského potoka, PATOČKA in RIEGER.

5953: CHÚ Klánovický les, část Blatov, bez data, vzácná, NĚMEC et LOŽEK (1997); Kolovraty, "výskyt; v minulosti", KEROUŠ (1996); Strašnice, 50. léta, RIEGER.

5954: Klánovický les - část Cyrilov, bez data, vzácná, NĚMEC et LOŽEK (1997); - část Vidrholec, cca 1970, doklad uložen ve škole v Klánovicích, MELICH.

6052: Libuš - směr na Písnici (u staré benešovské silnice), 1997, SUK; Lipence, 1977, ŠÍSTEK (1988); Radotín - CHÚ Klapice, bez data, nehojná, NĚMEC et LOŽEK (1997); Zbraslav, 1. polovina 20. let, HOUBOVÁ, 1945, ŠAFKA (1945); - "za Zbraslaví na vrších Brdských", historický údaj, PRACH (1861); - vrch Závist, 1938, PODANÝ (1941).

6053: Lipany, bez data, výskyt v minulosti, KEROUŠ (1996).

Ptáci Prahy (Brejšková, Řezníček)

Na území Prahy je v současnosti jako hnízdní evidováno cca 137 druhů¹⁴, což je 68,8 % z celkového počtu 199 druhů hnízdicích v České republice¹⁵. Padesát druhů je chráněno legislativou ochrany přírody jako zvláště chráněné (zákon č. 114/92 Sb. a vyhláškou č. 395/92 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Dva druhy jsou zařazeny do kategorie kriticky ohrožený, 26 druhů do silně ohrožený a 22

¹⁴ Podle průběžných výsledků zjištěných při mapování hnízdního rozšíření ptáků Prahy v letech 2002-2007.

¹⁵ Podle výsledků mapování hnízdního rozšíření ptáků v ČR v letech 2001-2003.

druhů do ohrožený. Na zvláště chráněné druhy ptáků podle §48 cit. zákona se vztahuje poměrně přísná ochrana podle §50-57. Výjimky ze zákazů udělují rozhodnutí Správy CHKO – pro Prahu SCHKO Český kras (pro kriticky a silně ohrožené druhy) a krajský úřad pro druhy z kategorie ohrožený. Druhy, které nejsou zařazeny do vyhlášky č. 395/92, jsou chráněny v režimu tzv. obecné ochrany (§5a cit. zákona). Jedná se o všechny ostatní volně žijící druhy ptáků. Zákon zakazuje úmyslné chytání, odchyt, poškozování nebo ničení hnízd, sběr vajec, úmyslné vyrušování zejména během rozmnožování a jejich držení. Zakázány jsou též prodej, přeprava, chov za účelem prodeje. Výjimky ze zákazů (odchylný postup) je možné udělit rozhodnutím v odůvodněných případech obecními úřady obcí s rozšířenou působností. Tuto ochranu lze považovat za dostatečnou.

Do Červeného seznamu ČR v kategoriích obecně ohrožený (CR, EN, VU) je zařazeno 46 hnízdících druhů a 9 zimujících.

Na území Prahy proběhlo mapování hnízdního rozšíření ptáků v letech 1985-1989. Plocha Prahy byla pokryta 277 kvadráty (1,5x1,25 km). Na mapování se podílelo téměř 150 spolupracovníků. V kategorii možné, pravděpodobné a prokázané hnízdění bylo zaznamenáno 127 druhů. Další navazující mapování probíhá od roku 2002 a je plánováno až do roku 2007. Toto druhé mapování bylo poznamenáno určitým nižším zájmem ze strany spolupracovníků. Při mapování je kladen důraz na zjištění rozšíření a na odhad početnosti. Kvantitativní změny postihující populace běžných druhů (například hrdličky zahradní, kosa černého nebo drozda zpěvného) se v rozšíření nemusejí projevit, bez jejich zachycení by však obraz o vývoji pražské avifauny nebyl úplný. Relativně malá rozloha pražských kvadrátů (1/64 kvadrátu národního mapování) přitom umožňuje využít pro odhad početnosti některé jednodušší kvantitativní metody. Při druhém mapování bylo zjištěno 7 nových druhů (možné, pravděpodobné a prokázané hnízdění).

Většina druhů patří k druhům lesním a druhům obývajícím rozptýlenou zeleň a druhům částečně nebo zcela synantropní.

Další velkou skupinu tvoří druhy vodní a mokřadní a ptáci okolí vod (pisík obecný, kulík říční).

Rozsáhlé antropogenně pozměněné plochy s ruderální vegetací v okrajových částech Prahy jsou biotopem pro stepní druhy, které jsou v rámci republiky poměrně vzácné (bělořit šedý a chocholouš obecný).

Zcela výjimečným fenoménem pro evropskou metropoli je vysoká koncentrace poštolek obecných a krahujců obecných. Za zmínku stojí i několik roztroušených kolonií havrana polního prakticky v centrálních částech města a hnízdící výr velký v Radotínském údolí.

Výsledky umožňují určité srovnání situace po více než 10 letech, i když druhé mapování ještě probíhá. Dramatický pokles byl zaznamenán u čejky chocholaté, bělořita šedého, chocholouše obecného, sýčka obecného (pokles pod 10 % původního stavu).

Značný pokles byl zjištěn u žluny šedé, sýkory lužní, kulíka říčního, hrdličky divoké, lindušky lesní, potápky malé, lejska černohlavého, rákosníka zpěvného, budníčka lesního a cvrčilký říční. Druhy, u nichž došlo ke zvýšení početnosti, jsou tyto: pochop rákosní, strakapoud prostřední, holub hřivnáč, straka obecná, datel černý a káně lesní.

Velmi zajímavý je zjištěný pokles početnosti u dvou synantropních druhů – vrabce domácího (na 19 % původního stavu) a hrdličky zahradní (na 22 % původního stavu). Značný pokles populace vrabce domácího byl zjištěn v řadě dalších měst. V Praze prakticky opustil centrum města. Příčiny úbytku nejsou zcela objasněny. Může jít o změny biotopu způsobené odlišnou úpravou městské zeleně, snížení možnosti úkrytu a hnízdění v důsledku oprav fasád domů. Podle některých teorií byli vrabci

v centru doplňování jedinci z okrajových částí města. Při poklesu početnosti jedinců na periferiích došlo k omezení šíření z okrajů do centrální části. Jedna z možných příčin může být i konkurence s vrabcem polním, který příbuzný druh na řadě míst nahradil.

Tab. IX: Ptáci hnízdící na území Prahy

Druh	Výskyt běžný (B) nepočetný (N) ojedinělý (O)	Červený seznam ČR	Vyhl. č. 395/92	Mezinárodní úmluvy	Směrnice o ptácích- zařazení v přílohách
Potápka malá (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)	N	VU	O	BE II, AE	-
Potápka roháč (<i>Podiceps cristatus</i>)	N	VU	O	BE II, AE	-
Potápka černokrká (<i>Podiceps nigricollis</i>)	O	EN	O	BE II, AE	-
Bukáček malý (<i>Ixobrychus minutus</i>)	O	CR	KO	BE II, BO II, AE	I
Volavka popelavá (<i>Ardea cinerea</i>)*	O	-	-		-
Labuť velká (<i>Cygnus olor</i>)	B	VU	-	BE III, BO II, AE	-
Kopřivka obecná (<i>Anas strepera</i>)	O	VU	O	BO II, AE	II/1
Čírka obecná (<i>Anas crecca</i>) †	O	CR	O	BE III, BO II, AE	II/1
Čírka modrá (<i>Anas querquedula</i>)	O	CR	SO	BE III, BO II, AE	II/1
Kachna divoká (<i>Anas platyrhynchos</i>)	B	-	-	BE III, BO II	II/1, III/1
Lžičák pestrý (<i>Anas clypeata</i>)	O	CR	SO	BE III, BO II, AE	II/1
Polák velký (<i>Aythya ferina</i>)	N	-	-		II/1
Polák chocholačka (<i>Aythya fuligula</i>)	N	-	-		II/1
Včelojed lesní (<i>Pernis apivorus</i>)	O	EN	SO	BE II, CIT II	I
Moták pochop (<i>Circus aeruginosus</i>)	O	VU	O	BE II, BO II, CIT II	I
Moták lužní (<i>Circus pygargus</i>)*	O	EN	SO	BE II, BO II, CIT II	I
Jestřáb lesní (<i>Accipiter gentilis</i>)	O	VU	O	BE II, BO II, CIT II	-
Krahujec obecný (<i>Accipiter nisus</i>)	B/N	VU	SO	BE II, BO II, CIT II	-
Káně lesní (<i>Buteo buteo</i>)	N	-	-	BO II	-
Poštolka obecná (<i>Falco tinnunculus</i>)	B	-	-	BO II	-
Ostříž lesní (<i>Falco subbuteo</i>)†	O	EN	SO	BE II, BO II, CIT II	-
Sokol stěhovavý (<i>Falco peregrinus</i>)	O	CR	KO	BE II, BO II, CIT I	I
Koroptev polní (<i>Perdix perdix</i>)	B	NT	O	BE III	II/1, III/1
Křepelka polní (<i>Coturnix coturnix</i>)	O	NT	SO	BE III, BO II	-
Bažant obecný (<i>Phasianus colchicus</i>)	B	-	-		III/1
Chřástal vodní (<i>Rallus aquaticus</i>)	O	EN	SO	BE III	II/2
Chřástal polní (<i>Crex crex</i>)	O	VU	SO	BE II, BO II, AE	I
Slípka zelenonohá (<i>Gallinula chloropus</i>)	B	NT	-	BE III, AE	-
Chřástal kropenatý (<i>Porzana porzana</i>)	O	EN	SO	BE II, BO II, AE	I
Lyska černá (<i>Fulica atra</i>)	B	-	-		II/1
Kulík říční (<i>Charadrius dubios</i>)	B	VU	-	BE II, BO II, AE	-
Čejka obecná (<i>Vanellus vanellus</i>)	B	VU	-	BE III, BO II, AE	-

Druh	Výskyt běžný (B) nepočetný (N) ojedinělý (O)	Červený seznam ČR	Vyhl. č. 395/92	Mezinárodní úmluvy	Směrnice o ptácích- zařazení v přílohách
Bekasina otavní (<i>Gallinago gallinago</i>)*	O	EN	SO	BE III, BO II, AE	II/1
Vodouš kropenatý (<i>Tringa ochropus</i>)	O	EN	SO	BE II, BO II, AE	-
Pisík obecný (<i>Actitis hypoleucos</i>)	O	EN	SO	BE II	-
Racek chechtavý (<i>Larus ridibundus</i>)	N	VU	-	BE III, AE	-
Holub domácí (<i>Columba livia f. domestica</i>)	B	-	-	-	-
Holub hřivnáč (<i>Columba palumbus</i>)	B	-	-	-	II/1, III/1
Hrdlička zahradní (<i>Streptopelia decaocto</i>)	B	-	-	-	II/2
Hrdlička divoká (<i>Streptopelia turtur</i>)	B	-	-	BO II	-
Kukačka obecná (<i>Cuculus canorus</i>)	N	-	-	-	-
Sova pálená (<i>Tyto alba</i>)	O	EN	SO	BE II, CIT II	-
Výr velký (<i>Bubo bubo</i>)	O	EN	O	BE II, CITII	I
Sýček obecný (<i>Athene noctua</i>)	O	EN	SO	BE II, CIT II	-
Pušťík obecný (<i>Strix aluco</i>)	N	-	-	BE II	-
Kalous ušatý (<i>Asio otus</i>)	N	LC	-	BE II	-
Rorýs obecný (<i>Apus apus</i>)	B	-	O	-	-
Ledňáček říční (<i>Alcedo atthis</i>)	O	VU	SO	BE II	I
Krutihlav obecný (<i>Jynx torquilla</i>)	N	VU	SO	BE II	-
Žluna šedá (<i>Picus canus</i>)	O	VU	-	BE II	I
Žluna zelená (<i>Picus viridis</i>)	B	LC	-	BE II	-
Datel černý (<i>Dryocopus martius</i>)	N	LC	-	BE II	I
Strakapoud velký (<i>Dendrocopos major</i>)	B	EN	SO	BE II	I
Strakapoud prostřední (<i>Dendrocopos medius</i>)	O	VU	O	BE II	I
Strakapoud malý (<i>Dendrocopos minor</i>)	N	VU	-	BE II	-
Skřivan polní (<i>Alauda arvensis</i>)	B	-	-	BE III	-
Chocholouš obecný (<i>Galerida cristata</i>)	N	EN	O	BE III	-
Břehule říční (<i>Riparia riparia</i>)	N	NT	O	BE III	-
Vlaštovka obecná (<i>Hirundo rustica</i>)	B	LC	O	BE II	-
Jiříčka obecná (<i>Delichon urbica</i>)	B	NT	-	BE III	-
Linduška lesní (<i>Anthus trivialis</i>)	N	-	-	BE II	-
Konipas luční (<i>Motacilla flava</i>) *	O	VU	SO	BE II	-
Konipas horský (<i>Motacilla cinerea</i>)	B	-	-	BE II	-
Konipas bílý (<i>Motacilla alba</i>)	B	-	-	BE II	-
Skorec vodní (<i>Cinclus cinclus</i>)	O	LC	-	BE II	-
Střízlík obecný (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	B	-	-	BE II	-
Pěvuška modrá (<i>Prunella modularit</i>)	B	-	-	BE II	-
Červenka obecná (<i>Erithacus rubecula</i>)	B	-	-	BE II	-
Slavík tmavý (<i>Luscinia luscinia</i>)	O	VU	SO	BE II, BO II	-
Slavík obecný (<i>Luscinia megarhynchos</i>)	N	LC	O	BE II, BO II	-
Rehek domácí (<i>Phoenicurus ochruros</i>)	B	-	-	BE II	-
Rehek zahradní (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>)	B	-	-	BE II	-
Bramborníček hnědý (<i>Saxicola rubetra</i>)	O	LC	O	BE II, BO II	-
Bramborníček černohlavý (<i>Saxicola torquata</i>)	O	VU	O	BE II, BO II	-
Bělořit šedý (<i>Oenanthe oenanthe</i>)	O	EN	SO	BE II, BO II	-
Kos černý (<i>Turdus merula</i>)	B	-	-	BE III	-
Drozd kвіčala (<i>Turdus pilaris</i>)	N	-	-	BE III	-
Drozd zpěvný (<i>Turdus philomelos</i>)	B	-	-	BE III	-
Drozd brávník (<i>Turdus viscivorus</i>)	O	-	-	BE III	-
Cvrčilka zelená (<i>Locustella naevia</i>)	N	-	-	BE II, BO II	-

Druh	Výskyt běžný (B) nepočetný (N) ojedinělý (O)	Červený seznam ČR	Vyhl. č. 395/92	Mezinárodní úmluvy	Směrnice o ptácích- zařazení v přílohách
Cvrčilka říční (<i>Locustella fluviatilis</i>)	N			BE II, BO II	-
Cvrčilka slavíková (<i>Locustella luscinioides</i>)†	O	EN	O	BE II, BO II	-
Rákosník proužkovaný (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	N			BE II, BO II	-
Rákosník zpěvný (<i>Acrocephalus palustris</i>)	B			BE II, BO II	-
Rákosník obecný (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	N			BE II, BO II	
Rákosník velký <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	O	VU	SO	BE II, BO II	-
Sedmíhlásek hajní (<i>Hippolais icterina</i>)	B			BE II, BO II	-
Pěnice pokřovní (<i>Sylvia curruca</i>)	B	-	-	BE II, BO II	-
Pěnice hnědokřídlá (<i>Sylvia communis</i>)	B	-	-	BE II, BO II	-
Pěnice slavíková (<i>Sylvia borin</i>)	B	-	-	BE II, BO II	-
Pěnice černohlavá (<i>Sylvia atricapilla</i>)	B	-	-	BE II, BO II	-
Budníček lesní (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>)	N	-	-	BE II	-
Budníček menší (<i>Phylloscopus collybita</i>)	B	-	-	BE II	-
Budníček větší (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	B			BE II	-
Králíček obecný (<i>Regulus regulus</i>)	B			BE II	-
Králíček ohnivý (<i>Regulus ignicapillus</i>)	N			BE II	-
Lejsek šedý (<i>Muscicapa striata</i>)	N	LC	O	BE II, BO II	-
Lejsek malý (<i>Ficedula parva</i>)	O	VU	SO	BE II, BO II	I
Lejsek bělokrký (<i>Ficedula albicollis</i>)	N	NT	-	BE II, BO N II	I
Lejsek černohlavý (<i>Ficedula hypoleuca</i>)	N	NT	-	BE II, BO II	-
Mlynařík dlouhoocasý (<i>Aegithalos caudatus</i>)	B			BE II	-
Sýkora babka (<i>Parus palustris</i>)	B			BE II	-
Sýkora lužní (<i>Parus Montanu</i>)	N			BE II	-
Sýkora parukářka (<i>Parus cristatus</i>)	N	LC	-	BE II	-
Sýkora uhelníček (<i>Parus ater</i>)	N			BE II	-
Sýkora modřinka (<i>Parus caeruleus</i>)	B			BE II	-
Sýkora koňadra (<i>Parus major</i>)	B			BE II	-
Brhlík lesní (<i>Sitta europaea</i>)	B			BE II	-
Šoupálek dlouhoprstý (<i>Certhia familiaris</i>)	B			BE II	-
Šoupálek krátkoprstý (<i>Certhia brachydactyla</i>)	B			BE II	-
Moudivláček lužní (<i>Remiz pendulinus</i>)	O	NT	O	BE III	-
Žluva hajní (<i>Oriolus oriolus</i>)	N	LC	SO	BE II	-
Ťuhák obecný (<i>Lanius collurio</i>)	B	NT	O	BE II	I
Ťuhák šedý (<i>Lanius excubitor</i>) †	O	VU	O	BE II	-
Sojka obecná (<i>Garrulus glandarius</i>)	B	-	-	-	-
Straka obecná (<i>Pica pica</i>)	B	-	-	-	II/2
Kavka obecná (<i>Corvus monedula</i>)	B	NT	SO	-	II/2
Havran polní (<i>Corvus frugilegus</i>)	O	VU	-	-	-
Vrána obecná (<i>Corvus corone</i>)	O	NT	-	-	II/2
Špaček obecný (<i>Sturnus vulgaris</i>)	B			-	-
Vrabec domácí (<i>Passer domesticus</i>)	B	LC	-	-	-
Vrabec polní (<i>Passer Montanu</i>)	B	LC	-	BE III	-
Pěnkava obecná (<i>Fringilla coelebs</i>)	B	-	-	BE III	-
Zvonohlík zahradní (<i>Serinus serinus</i>)	B	-	-	BE II	-
Zvonek zelený (<i>Carduelis chloris</i>)	B			BE II	-
Stehlík obecný (<i>Carduelis carduelis</i>)	B			BE II	-
Čížek lesní (<i>Carduelis spinus</i>)	N			BE II	-
Konopka obecná (<i>Carduelis cannabina</i>)	B			BE II	-

Druh	Výskyt běžný (B) nepočetný (N) ojedinělý (O)	Červený seznam ČR	Vyhl. č. 395/92	Mezinárodní úmluvy	Směrnice o ptácích-zařazení v přílohách
Čečetka zimní (<i>Carduelis flammea</i>)	O	NT	-	BE II	-
Křivka obecná (<i>Loxia curvirostra</i>)	O	-	-	BE II	-
Hýl obecný (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)	B	-	-	BE III	-
Dlask tlustozobý (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>)	B	-	-	BE II	-
Strnad obecný (<i>Emberiza citrinella</i>)	B	-	-	BE II	-
Strnad rákosní (<i>Emberiza schoeniclus</i>)	N			BE II	-
Strnad luční (<i>Miliaria calandra</i>)	O	VU	KO	BE III	-

Vysvětlivky:

† Druhy označené tímto symbolem při druhém mapování již nebyly prokázány, jsou považovány za zmizelé pro pražskou avifaunu (ve smyslu hnízdního výskytu).

* Druhy označené symbolem byly nově zjištěny při druhém mapování hnízdního rozšíření ptáků.

▪ Význam pražské Vltavy pro zimování ptáků

Od roku 1956, kdy byla napuštěna nádrž Slapy, přestalo docházet k pravidelnému zamrzání hladiny v zimě. První snahy o sčítání realizoval Doc. W. Černý od šedesátých let minulého století. Později byl následován svými žáky a organizoval pravidelná sčítání v prosinci, lednu a únoru. V současnosti je pravidelné sčítání ptáků na Vltavě součástí Mezinárodního sčítání vodních ptáků v ČR. Obvykle bývá zjištěno 20-30 druhů v rámci jednoho termínu. Počet ptáků koresponduje s klimatickým průběhem zimy nejen na území ČR. Značná část přezimujících ptáků patří k severským populacím. Nejméně závislý druh na klimatickém průběhu zimy je racek chechtavý a lyska černý, naopak k nejvíce závislým patří hohol severní, polák velký a polák chocholačka, morčák velký a morčák bílý a kormorán velký. Díky mnohaleté prakticky nepřerušené řadě pozorování mohl být např. vyhodnocen vliv srpnové povodně 2002 (pětisetletá voda) na zimující populace. Zvýšený průtok vymletím změnil charakter dna, čímž došlo k ochuzení potravní nabídky pro zimující ptáky. Některé druhy výrazně snížily početnost, např. poláků velkých zimovalo v sezóně 2002/03 méně než dvě stovky, chocholaček osm set. V letech před povodní pravidelně zimovalo na stejných místech přibližně tři tisíce jedinců každého z obou druhů. Celkový průměrný počet všech druhů zimujících ptáků byl před povodní téměř dvojnásobný.

Tab. X: Počty vybraných druhů ptáků, kteří pravidelně zimují na Vltavě v Praze

Druh	1996 leden*	2003 leden**	Červený seznam ČR	Kategorie ochrany	Mezinárodní úmluvy	Směrnice o ptácích
Potápka malá (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)	37	31	VU	O	BE II	-
Kormorán velký (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	601	843	VU	O	BE III, AE	-
Volavka popelavá (<i>Ardea cinerea</i>)	23	28	NT	-		-
Labuť velká (<i>Cygnus olor</i>)	318	279	EN	-	BE III, BO II, AE	-
Čírka obecná (<i>Anas crecca</i>)	2	23	CR	O	BE III, BO II, AE	II/1
Kachna divoká (<i>Anas platyrhynchos</i>)	3275	2995	-	-		II/1, III/1
Polák velký (<i>Aythya ferina</i>)	3135	455	-	-		II/1
Polák chocholačka (<i>Aythya fuligula</i>)	3935	1344	-	-		II/1
Hohol severní (<i>Bucephala clangula</i>)	70	34	EN		BE III, BO II, AE	

Druh	1996 leden*	2003 leden**	Červený seznam ČR	Kategorie ochrany	Mezinárodní úmluvy	Směrnice o ptácích
Morčák velký (<i>Mergus merganser</i>)	3	14	CR	KO	BE III, BO II, AE	-
Lyska černá (<i>Fulica atra</i>)	912	1035	-	-		II/1
Slípka zelenonohá (<i>Gallinula chloropus</i>)	28	35	NT	-	BE III, AE	-
Racek chechtavý (<i>Larus ridibundus</i>)	3800	3420	VU	-	BE III, AE	-
Racek bouřní (<i>Larus canus</i>)	74	143	VU		BE III, AE	-
Racek stříbřitý (<i>Larus argentatus</i>)	8	2	-		-	-
Ledňáček říční (<i>Alcedo atthis</i>)	0	6	VU	SO	BE II	I

Vysvětlivky:

* Podle výsledků sčítání vodních ptáků ve Středních Čechách v zimě 1995/96.

** Podle výsledků sčítání vodních ptáků v Praze (v úseku Barrandovský most – Roztoky) v jednotlivých dekádách zimních měsíců 2003/2004.

Vysvětlivky záhlaví tabulek I a II a použité zkratky:

Kategorie ochrany - Druh se zvláštní ochranou podle zákona 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny a vyhlášky 395/92 Sb., ve znění pozdějších předpisů (KO - kriticky ohrožený, SO - silně ohrožený, O – ohrožený)

BE Druh zařazený v přílohách Úmluvy o ochraně evropské fauny a flóry (příloha II – přísně chráněné druhy živočichů, příloha III – chráněné druhy živočichů)

BO Druh zařazený v přílohách Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (příloha I – ohrožené migrující druhy, příloha II – druhy chráněné na základě uzavřených dohod)

AE Druh zařazený v seznamu Dohody o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků

CIT Druh zařazený v přílohách Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (příloha I – druhy bezprostředně ohrožené vyhubením, II – druhy potenciálně ohrožené vyhubením)

Směrnice o ptácích – Druh zařazený v přílohách Směrnice Rady č. 79/409/EC o ochraně volně žijících ptáků (I – druhy, pro které se vymezují ptačí oblasti, II/1 – druhy, které mohou být loveny na území členských států ES v souladu s legislativou daného státu, II/2 – druhy, které mohou být loveny v členských státech, které si požádaly Evropskou komisi o umožnění lovu a obdržely souhlasné stanovisko, příloha III/1 – druhy, které mohou být uváděny na trh ve všech členských státech, pokud to umožňuje legislativa určitého státu)

Červený seznam ČR 2003: Zařazení do kategorií CR – kriticky ohrožený, EN – ohrožený, VU – zranitelný, NT – téměř ohrožený, LC – málo dotčený

Savci Prahy (Brejšková, Řezníček)

Současnou faunu savců Prahy tvoří 52 druhů, z toho je 7 druhů hmyzožravců (*Insectivora*), 15 druhů letounů (*Chiroptera*), 17 druhů hlodavců (*Rodentia*), 2 druhy zajíců (*Lagomorpha*), 8 druhů šelem (*Carnivora*) a 3 druhy sudokopytníků (*Artiodactyla*). Vyjádřeno v procentech savčí fauny ČR (87 druhů) je na území velké Prahy zastoupeno 60 % druhů. Ve výše uvedeném souhrnu nejsou uvedeny 2 vymizelé druhy savců, konkrétně vrápence malého (*Rhinolophus hipposideros*) a vrápence velkého (*Rhinolophus ferrumequinum*).

Při použití velice zjednodušené metodiky vyjádření četnosti výskytu druhů (běžný, řídký, ojedinělý – viz tab.) lze 34 druhů savců (65,4 %) považovat za běžné s plošným výskytem na celém území (na odpovídajících stanovištích), 11 druhů (21,2 %) za řídce se vyskytující a u 7 druhů (13,4 %) se jedná o výskyt příležitostný a ojedinělý.

Z 52 druhů savců aktuálně se vyskytujících na území Prahy je 11 druhů (21 %) zařazeno mezi zvláště chráněné druhy živočichů ve smyslu vyhl. 395/1992 Sb. (1 kriticky ohrožený, 4 silně ohrožené a 6 druhů ohrožených). V nové verzi Červeného seznamu ČR je z pražské fauny savců zastoupeno 10

druhů (1 kriticky ohrožený druh – CR, 1 zranitelný – VU, 1 téměř ohrožený – NT, 1 nevyhodnocený – NE a 6 druhů v kategorii taxonů, o nichž jsou k dispozici nedostatečné údaje – DD).

Mezinárodní dohody: Bernská konvence – 10 druhů, Bonnská konvence – 5 druhů, Dohoda o netopýrech – 5 druhů, Směrnice ER o stanovištích – 7 druhů, ČS IUCN – 5 druhů.

Ze současných 52 taxonů je 7 druhů nepůvodních, z toho lze 2 považovat za invazní (ondatra a především norek americký (viz dále).

Savčí zvířena Prahy se vyznačuje relativně velkou druhovou rozmanitostí se zastoupením forem s nejrůznějšími ekologickými nároky od druhů lesních po druhy vodní, stepní, synantropní i kulturní krajiny, významný podíl představují i druhy (často nepůvodní) myslivecky intenzivně obhospodařované – především v okrajových částech velké Prahy. Diverzita savčí složky tak odráží především relativně vysokou rozmanitost přírodních poměrů Prahy, a naopak jen v malé míře ji ovlivňují zoogeografické souvislosti (spíše v negativním slova smyslu – absencí druhů). Jiným významným rysem je dlouhodobá historie osídlení Prahy člověkem, kdy důležitým (omezujícím) faktorem je pokračující degradace přirozených či přirozenému stavu blízkých stanovišť na okraji Prahy, jejíž vliv daleko přesahuje hranice samotné velkoměstské aglomerace.

Tab. XI: Savci Prahy – přehled

Druh	Výskyt	Ochrana (původ)	Červený seznam ČR	Mezinárodní ochrana
Rejsek obecný (<i>Sorex araneus</i>)	běžný	-	-	
Rejsek malý (<i>Sorex minutus</i>)	běžný	-	-	
Rejsek vodní (<i>Neomys fodiens</i>)	běžný	-	-	
Bělozubka šedá (<i>Crocidura suaveolens</i>)	běžný	-	-	
Ježek západní (<i>Erinaceus europaeus</i>)	běžný	-	-	
Ježek východní (<i>Erinaceus concolor</i>)	běžný	-	-	
Krtek obecný (<i>Talpa europaea</i>)	běžný	-	-	
Vrápenec malý (<i>Rhinolophus hipposideros</i>)	HIST	KO	EN	1, 2, 3, 4, 6
Vrápenec velký (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>)	HIST	KO	CE	
Netopýr velký (<i>Myotis myotis</i>)	běžný	SO	VU	1, 2, 3, 4, 6
Netopýr vousatý (<i>Myotis mystacinus</i>)	řidký	-	-	
Netopýr Brandtův (<i>Myotis brandtii</i>)	ojedinělý	O	-	
Netopýr řasnatý (<i>Myotis nattereri</i>)	běžný	-	-	
Netopýr vodní (<i>Myotis daubentonii</i>)	běžný	-	-	
Netopýr pestrý (<i>Vespertilio murinus</i>)	běžný (?)	O	DD	1, 2, 3, 4
Netopýr večerní (<i>Eptesicus serotinus</i>)	běžný	-	-	
Netopýr rezavý (<i>Nyctalus noctula</i>)	běžný	-	-	
Netopýr stromový (<i>Nyctalus leisleri</i>)	ojedinělý	SO	DD	1, 2, 3, 4, 6
Netopýr hvízdavý (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	řidký	-	-	
Netopýr parkový (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	řidký	SO	DD	1, 2, 3, 4
Netopýr nejmenší (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)	ojedinělý	-	DD	1, 2, 3, 4
Netopýr černý (<i>Barbastella barbastellus</i>)	řidký	SO	-	
Netopýr ušatý (<i>Plecotus auritus</i>)	běžný (?)	-	-	
Netopýr dlouhouchý (<i>Plecotus austriacus</i>)	běžný (?)	O	-	
Veverka obecná (<i>Sciurus vulgaris</i>)	běžný	O	NE	1, 6
Sysel obecný (<i>Spermophilus citellus</i>)	ojedinělý	KO	CE	1, 4, 6
Bobr evropský (<i>Castor fiber</i>)	HIST	KO	VU	1, 4, 6
Křeček polní (<i>Cricetus cricetus</i>)	běžný (?)	O	-	
Norník rudý (<i>Clethrionomys glareolus</i>)	běžný	-	-	
Ondatra pižmová (<i>Ondatra zibethicus</i>)	běžný	NEP, INV	-	

Druh	Výskyt	Ochrana (původ)	Červený seznam ČR	Mezinárodní ochrana
Hryzec vodní (<i>Arvicola terrestris</i>)	běžný	-	-	
Hrabošík podzemní (<i>Microtus subterraneus</i>)	řídý	-	-	
Hraboš polní (<i>Microtus arvalis</i>)	běžný	-	-	
Hraboš mokřadní (<i>Microtus agrestis</i>)	řídý	-	-	
Myšice křovinná (<i>Apodemus sylvaticus</i>)	běžný	-	-	
Myšice lesní (<i>Apodemus flavicollis</i>)	běžný	-	-	
Myška drobná (<i>Micromys minutus</i>)	běžný	-	-	
Myš domácí (<i>Mus musculus</i>)	běžný	NEP	-	
Potkan (<i>Rattus norvegicus</i>)	běžný	NEP	-	
Krysa obecná (<i>Rattus rattus</i>)	ojetinělý	NEP	-	
Plch velký (<i>Glis glis</i>)	řídý (?)	O	DD	1, 6
Plšík lískový (<i>Muscardinus avellanarius</i>)	řídý	-	-	
Hranostaj (<i>Mustela erminea</i>)	běžný	-	-	
Kolčava (<i>Mustela nivalis</i>)	běžný	-	-	
Kuna skalní (<i>Martes foina</i>)	běžný	-	-	
Kuna lesní (<i>Martes martes</i>)	běžný	-	-	
Tchoř tmavý (<i>Mustela putorius</i>)	běžný	-	DD	1, 4
Norek americký (<i>Mustela vison</i>)	ojetinělý	NEP, INV	-	
Jezevec lesní (<i>Meles meles</i>)	řídý (?)	-	-	
Liška obecná (<i>Vulpes vulpes</i>)	běžný	-	-	
Zajíc polní (<i>Lepus europaeus</i>)	běžný	-	NT	1
Králík divoký (<i>Oryctolagus cuniculus</i>)	řídý	NEP	-	
Prase divoké (<i>Sus scrofa</i>)	řídý (?)	-	-	
Smec obecný (<i>Capreolus capreolus</i>)	běžný	-	-	
Muflon (<i>Ovis musimon</i>)	ojetinělý	NEP	-	

Vysvětlivky:

HIST - historický výskyt, v současnosti nepřítomen

KO - zvláště chráněný druh, kriticky ohrožený

SO - zvláště chráněný druh, silně ohrožený

O - zvláště chráněný druh, ohrožený

NEP - nepůvodní druh

INV - invazní druh

EX - vyhubený druh

CE - kriticky ohrožený druh

EN - ohrožený druh

VU - zranitelný druh

NT - téměř ohrožený druh

NE - nevyhodnocený druh

DD - taxon s nedostatečnými údaji

Mezinárodní ochrana:

1 - Bernská konvence,

2 - Bonnská konvence,

3 - Dohoda o netopýrech,

4 - Směrnice ER o stanovištích,

5 - CITES,

6 - ČS IUCN/2003

8.5 Péče o handicapovaná zvířata (především obratlovce) (Řezníček)

V současné době významně přispívají k ochraně přírody různé dobrovolné zájmové i profesionální organizace i jednotlivci k ochraně řady druhů organismů (zejména vyšších obratlovců) prostřednictvím útulků pro handicapovaná zvířata. V Praze tyto organizace a útulky vznikaly již během let

sedmdesátých a osmdesátých minulého století, takže některé z nich už mají dlouhodobou tradici a zkušenosti. Co jim však chybí, jsou především finance a někdy i prostor, na kterém by mohly tuto záslužnou činnost vykonávat.

Jsou to:

- Útulek pro handicapovaná zvířata v Praze, v současné době umístěný v Praze 5 – Jinonicích, byl založen již v roce 1983. Původně byl umístěn v Unhošti u Kladna, potom v Chotilsku, Dolních Břežanech, v Belojanisově ulici v Praze 5, pak dočasně na území dvou hektarů v ovocném sadu v Jinonicích poblíž kostela sv. Vavřince. V roce 2005 byl přesunut asi o jeden kilometr východně směrem k Hlubočepům proto, že skončila nájemní smlouva s majitelem pozemku. Nový pozemek, na kterém se stanice dnes nachází byl přidělen Magistrátem hl. m. Prahy. Pozemek je oplocen, takže není přístupný lidem, což je velkou výhodou. Léčená zvířata nejsou rušena. Na pozemku se nachází dřevěná budova bývalé školy, která sem byla po demontáži přivezena a znovu postavena. Tam jsou umístována handicapovaná zvířata, která ze zdravotních důvodů nemohou být umístěna ve venkovních klecích. Nový pozemek má pouze 0,8 ha a je potřeby útulku malý. Kromě toho se s tímto pozemkem počítá v územním plánu hl. města Prahy pro výstavbu rodinných domů, podle jiných údajů má být zalesněn. Útulek bude tedy znovu přestěhován, tentokrát nad hranici přírodního parku Prokopské a dalejské údolí asi o 1,5 km směrem k Hlubočepům. Tím se snad také vyřeší problém se zásobováním vodou a elektřinou. Níže uvedené údaje o provozu pocházejí z léta 2006 a jsou čerpány z provozní knihy Záchrané stanice pro handicapovaná zvířata v Jinonicích.

Roční příjem je okolo 2 000 zvířat, z toho 80 % jsou ptáci. 60 % z celkového počtu přijatých ptáků se vypouští zpět do přírody, 30 % z nich uhynie a 10 % zůstává jako trvale handicapovaný podíl v útulku natrvalo. Mezi nejčastěji přijímané ptáky patří poštolka obecná, holub-domácí forma, kos černý, rorýs obecný a labuť velká. Mezi méně frekventovanými druhy záchrané stanice jsou sýkora koňadra, sýkora modřinka, rehek domácí, rehek zahradní, pěnkava obecná, dlask tlustozobý, zvonek zelený. Většina mláďat, která jsou přinesena do záchrané stanice, je opět vypouštěna. Dospělí ptáci přinesení do stanice jsou většinou zranění po kolizi s automobily, chycení kočkami nebo psy. Počet zranění způsobených psy v posledních letech výrazně vzrůstá. To je způsobeno rozšířením chovů některých malých, původně loveckých plemen psů, jako jsou teriéři. Druhým velkým problémem jsou psi na navíjecích vodítkách, která budí dojem kontroly na psem, avšak v dosahu 8 metrů od doprovodu mohou psi napadnout mnoho zvířat. Takto bývají napadeni mladí kosové, drozdi, hrdličky, ježkové, veverky. Uvedená zvířata se nejčastěji vyskytují v pražských parcích nebo na sídlištích v ostrůvcích okrasných konifer. Poslední dobou jsou zaznamenávány i střety srnčí zvěře s automobily, které většinou končí úmrtím zvěře. Těchto případů je v Praze hlášeno ročně okolo 20. Nejproblematictější úsek je na Strakonické silnici mezi Zbraslaví a Lahovicemi. Zajíc polní v posledních letech kolonizoval i sídliště, nejvíce jich je pozorováno a hlášeno ze sídlišť Barrandov, Petrovice, Horní Měcholupy. Zde jsou pravidelně sekány trávníky nakrátko, takže jsou mláďata zajíců často nacházena dětmi. Významný podíl mezi nalezenými savci tvoří fretky, které unikají ze zajetí. Velkým problémem je vypouštění akvarijních zvířat do volné přírody. Tento problém se týká například želv nádherných (*Pseudemys scripta*) dovážených k nám jako malá zvířata ze Spojených států. V malých bytech se však tyto želvy 1,5 kg těžké stávají přítěží, a proto jsou často vypouštěny do různých vodních nádrží nebo do Vltavy. Podobným problémem jsou takzvané trpasličí formy králíků, kteří často dorůstají velkých rozměrů. Proto jsou rovněž vypouštěni do volné přírody. Velkou módou mezi chovateli zvířat se stává psoun prériový, který se nedá ochočit a je kousavý. Kuna skalní kolonizovala celé území

Prahy. Proto jsou často přinášena mláďata těchto šelem, nebo i dospělí jedinci sražení autem nebo spadlí do různých větracích šachet nebo kanálů. Kuna skalní je významným regulátorem početních stavů potkana (*Rattus norvegicus*).

- Zookoutek a stanice pro handicapovaná zvířata ve Zbraslavi. Vznikl na počátku 70. let minulého století pod záštitou Lesního závodu Konopiště polesí Zbraslav Okrouhlo.

V květnu 2006 byli v této stanici chováni tyto druhy fauny pocházející většinou z volné přírody České republiky: bažant obecný (*Phasianus colchicus*), káň lesní (*Buteo buteo*) poštolka obecná (*Falco tinnunculus*), pušтік obecný (*Strix aluco*), výr velký (*Bubo bubo*), jezevec lesní (*Meles meles*), kuna skalní (*Martes foina*), tchoř tmavý (*Putorius putorius*), fretka (*Putorius sp.*), dva páry a 4 mláďata prasete divokého (*Sus scrofa*).

- Zookoutek a stanice pro handicapovaná zvířata v Malé Chuchli. Také tento útulek vznikl péčí Státních lesů (dnes Lesů České republiky), LHC Praha. Stejně jako stanice ve Zbraslavi, chová i tato stanice ukázky druhů české fauny a zároveň pečuje o donesená handicapovaná zvířata.
- ZOO Praha. Významná instituce, která vedle svého vlastního poslání významně a celosvětově přispívá k záchraně ohrožených druhů živočichů. Vedle toho se však podílí i na záchraně handicapovaných zvířat české fauny.
- 4. ZO ČSOP Praha „Botič – Rokytka“. Vlastník navrhovaného MZCHÚ Triangl. Dále navíc pečuje o další MZCHÚ PP Pitkovická stráň a PP Rohožník – lom v Dubči.

8.6 Použitá literatura

Bergmann P. (1996): *Zimování kachen rodu Aythya a hohola severního (Bucephala clangula) na Vltavě v Praze*. – Sylvia, 32, 1-18. Praha.

Bergmann P. (2002): *Změny v početnosti zimujících vodních ptáků na Vltavě v Praze v poslední čtvrtině 20. století*. – Sylvia, 38, 61-74. Praha.

Bergmann, P. & Šimek, J. (1996): *Sčítání vodních ptáků ve středních Čechách a na Vltavě a Labi v zimě 1995-1996*. – Zprávy ČSO, 58, 9-14. Praha.

Dolejš K. a kol. (1968): *Botanické zajímavosti okolí Prahy*. Okresní muzeum v Roztokách u Prahy.

Dostál, J. (1989): *Nová květena ČSSR*. 1. a 2. díl. Praha, Academia 1989. Praha.

Dostál, J. (1958): *Klíč k úplné květeně ČSR*. Praha, NČSAV 1958. Praha.

Dostál, P. (1994): *Botanické zajímavosti Thomayerových sadů*. Biol. Chem. Zem., 3, 1994, 2, 63-64. Praha.

Fišerová, J., Bergmann, P. (2004): *Zimní sčítání vodních ptáků ve středních Čechách*. – Vltava, Labe 2001-2 a 2002-3. – Zprávy ČSO, 39. Praha.

Hejný, S., Slavík, B. (ed.). (1997-2004): *Květena České republiky*. 1.-7. díl. Praha. Academia Praha.

Hudec K. (ed.) (1983): *Fauna ČSSR - Ptáci 3 I/II*. Academia. Praha.

Hudec K. (ed.) (1994): *Fauna ČR a SR - Ptáci 1*. Academia. Praha.

Hudec K. a Šťastný K. (eds.) (2005): *Fauna ČR - Ptáci 2 I/II*. Academia. Praha.

- Juříčková, L. (1995): *Měkkyší fauna Velké Prahy a její vývoj pod vlivem urbanizace*. –Natura Pragensis, 12, 212 p., Praha.
- Klika, J. a kol. (1949): *Šárka*. Praha. Pražské nakladatelství 1949. Praha.
- Klonfarová, H.(1998): *Průvodce naučnou stezkou Barrandovské skály – Chuchelský háj*. Základní článek hnutí Brontosaurus. EVANS Praha.
- Kovanda, J. et al. (2001): *Neživá příroda Prahy a jejího okolí*. – Academia a ČGÚ Praha, 215 p., Praha.
- Kříž, J. (1999): *Geologické památky Prahy*. – ČGÚ Praha, 278 p., Praha.
- Kříž, J. (1994): *Chráněná příroda Prahy 8*. Obvodní úřad v Praze 8. 1994. Praha.
- Kubát, K. a kol.(2002): *Klíč ke květeně České republiky*. Praha, Academia 2002. Praha.
- Kubíková, J. a kol.(2005): *Chráněná území České republiky, svazek XII*. Praha. Praha, AOPAK ČR Praha a EKOCENTRUM Brno.
- Kubíková, J. a kol.(1979): *Pražská příroda a její ochrana*. Praha, PSSPOP Praha.
- Kubíková, M., Kříž, J.(1981): *Prokopské údolí. Průvodce naučnou stezkou*. PSSPOP Praha.
- Kubíková, M.(1990): *Naučná stezka Roztocký háj – Tiché údolí*. Praha, PÚPPOP Praha.
- Loubová, J. a kol.(1995): *Mezi Botičem a Rokytkou*. Praha, ČSOP Praha.
- Ložek, V. a kol.(2005): *Chráněná území České republiky, svazek XIII. Střední Čechy*. AOPAK ČR Praha a Ekocentrum Brno.
- Pacáková-Hošťálková, B. a kol.(2000): *Pražské zahrady a parky*. Praha, Společnost pro Zahradní a krajinářskou tvorbu. Praha.
- Strejček, J. a kol. (1985): *Přírodovědný význam Prahy*. – Staletá Praha, 15, 302 p., Praha.
- Šťastný K., Bejček V. a Hudec K. (1997): *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice*. 1985-1989. – H&H Jinočany.
- Tichotová, P.(1998): *Nové právní předpisy v ochraně životního prostředí*. SEVT Praha.
- Vávra, J. (2004): Klasifikace zvláště chráněných území Prahy na základě rozboru jejich motýlí fauny. – Natura Pragensis, 16, 185 p., Praha.
- Ziegler, V. (1994): *Sedimenty české křídové pánve na území hl. m. Prahy*. – Natura Pragensis, 11, 86 p., Praha.

▪ Další literatura, týkající se zoologické části koncepce

- Amerling, K., S. (1852): Fauna čili zvířena česká I. - B. Rohlíček, Praha, 220 et IV. pp.
- Anděra, M. (1984): Základní biologický průzkum luk na pozemcích VÚŽV Praha 10 - Uhřetěves v povodí Říčanky a Rokytky. Nepublikováno, msc. depon. u autora.
- Anděra M., Beneš B., 2001: Atlas rozšíření savců v České republice. Předběžná verze. IV. Hlodavci (Rodentia) – část 1. Křečkovití (Cricetidae), hrabošovité (Arvicolidae), plchovití (Gliridae). – Národní muzeum, Praha, 156 str.
- Anděra M., 2000: Atlas rozšíření savců v České republice. Předběžná verze. III. Hmyzožravci (Insectivora). – Národní muzeum, Praha, 108 pp.

- Anděra M., Beneš B., 2001: Atlas rozšíření savců v České republice. Předběžná verze. IV. Hlodavci (Rodentia) – část 1. Křečkovití (Cricetidae), hrabošovití (Arvicolidae), plchovití (Gliridae). – Národní muzeum, Praha, 156 pp.
- Anděra M., Beneš B., 2002: Atlas rozšíření savců v České republice. Předběžná verze. IV. Hlodavci (Rodentia) – část 2. Myšoviti (Muridae), myšivkoviti (Zapodidae). – Národní muzeum, Praha, 116 pp.
- Anděra M., Červený J., 2004: Atlas rozšíření savců v České republice. Předběžná verze. IV. Hlodavci (Rodentia) – část 3. Veverkoviti (Sciuridae), bobroviti (Castoridae), nutrioviti (Myocastoridae). – Národní muzeum, Praha, 76 pp.
- Anděra M., Hanzal V., 1995a: Atlas rozšíření savců v České republice. Předběžná verze. I. Sudokopytníci (Artiodactyla), zajíci (Lagomorpha). – Národní muzeum, Praha, 64 pp.
- Anděra M., Hanzal V., 1996: Atlas rozšíření savců v České republice. Předběžná verze. II. Šelmy (Carnivora). – Národní muzeum, Praha, 85 pp.
- Anonymus (1980): Karlické údolí. Zpravodaj ČSOP Praha - západ 1980/1.
- Baruš, V., Oliva, O. (Eds.) (1992): Plazi - Reptilia. - Fauna ČSFR, Sv. 26, Academia, Praha, 222 pp.
- Bergmann P. (1996): Zimování kachen rodu *Aythya* a hohola severního (*Bucephala clangula*) na Vltavě v Praze. *Sylvia* 32:1-18.
- Bergmann P. (2002): Změny v početnosti zimujících vodních ptáků na Vltavě v Praze v poslední čtvrtině 20. stol. *Sylvia* 38: 61-74.
- Bergmann, P. & Šimek, J. (1996): Sčítání vodních ptáků ve středních Čechách a na Vltavě a Labi v zimě 1995/1996. *Zprávy ČSO* 58: 9-14.
- Cepáková E., Hulová Š., 2002: Current distribution of the European souslik (*Spermophilus citellus*) in the Czech Republic. – *Lynx* (Praha), n. s., 33: 89-103.
- Červený J., Anděra M., Koubek P., Homolka M., Toman A., 2001: Recently expanding mammal species in the Czech Republic: distribution, abundance and legal status. – *Beiträge zur Jagd- und Wildforschung*, 26: 111-125.
- Čihař, J. (1981): Zoologický výzkum Velké Prahy se zřetelem k urbanizačním faktorům (ryby, obojživelníci, plazi). - Závěrečná tematická práce resortního výzkumného úkolu R 21/730, Národní muzeum v Praze, msc. depon. v NM.
- Frič, A. (1872): Obojživelníci a plazi země české. - *Práce zool. odd. pro přírod.*
- Frič A., 1872: Obratlovci Čech. - *Archív pro přírodovědné prozkoumání Čech*, 2(4): 1-188. *Archiv přírodověd. prozkoumání Čech* Tom 2, IV odd.: 99-106.
- Fišer et al. (2005): Norek americký, jeho vliv na autochtonní faunu a možnosti jeho eliminace. Sborník referátů z Mezinárodní konference Aktuální problematika ochrany vodních ekosystémů. Průhonice 17. – 19. 5. 2005
- Fišerová, J. & Bergmann, P. (2004): Zimní sčítání vodních ptáků ve středních Čechách – Vltava, Labe 2001/2002 a 2002/2003.
- Fuchs, R. et al. (2002) Atlas hnízdního rozšíření ptáků Prahy. *Consult*, Praha, 319 pp.
- Glückselig, M., CH. (1851): Böhmens Reptilien und Amphibien. - *Lotos* 1: 105-114, 136-141, 181-190, 193-199, 218-228, 245-251.

- Hanák, V. (1983): K výskytu a ekologii obratlovců v Praze. - *Natura Pragensis*, studie o přírodě Prahy 2: 3-75.
- Hanák V., Benda P., Hanzal V., 1995: Přehled poznaného rozšíření netopýrů v ČR. – *Bulletin ČESON*, 5: 3-15.
- Hanák, V. (1985): Přehled obratlovců Prahy. - *Staletá Praha* 15: 163-182.
- Hlaváč, V., Beran, V., & Růžicková, O. (2005): Poznatky z biologie norka amerického (*Mustela vison*) ve středním Posázaví. Sborník referátů z Mezinárodní konference Aktuální problematika ochrany vodních ekosystémů. Průhonice 17. – 19. 5. 2005
- Holář, V. (2005): Bramborníček černohlavý (*Saxicola torquata*) hnízdí v Praze. *Zprávy ČSO* 60: 52 p.
- Hudec K. (ed.) 1983: *Fauna ČSSR - Ptáci 3 I/II*. Academia.
- Hudec K. (ed.) 1994: *Fauna ČR a SR - Ptáci 1*. Academia.
- Hudec K. a Šťastný K. (eds.) 2005: *Fauna ČR - Ptáci 2 I/II*. Academia.
- Jirsík, J. (1935): Jak žijí zvířata. *Přírodopis živočišstva*. - H. Buchsbaum, Moravská Ostrava-Přívoz, 951 pp.
- Kerouš, K. (1987): Zpráva o výskytu plazů a obojživelníků v navrhované oblasti klidu v Praze 4. - Nepublikováno, msc. depon. na AOPK v Praze.
- Kerouš, K. (1996): Studie výskytu tříd Amphibia a Reptilia v letech 1986 - 1993. - *Natura Pragensis*, studie o přírodě Prahy 13: 3-51.
- Komárek, J. (1941): *Neznámá tvář Prahy*. - Praha.
- Loos, K. (1913): Die Smaragdeidechse (*Lacerta viridis*, Laur.) in Böhmen. - *Lotos* 61: 264-265.
- Machala, L. (1974): Ještěrka zelená (*Lacerta viridis*) v Praze. - *Akvárium terárium* 17: 153.
- Mourková, J. & Bergmann, P. (2005): Zimní sčítání vodních ptáků ve středních Čechách v zimě 2003/2004. *Zprávy ČSO* 60: 5-18 pp.
- Němec, J., Ložek, V. (eds.) (1996): *Chráněná území ČR 1. Střední Čechy*. - Consult, Praha, 319 pp.
- Kubíková J., Ložek V., Špryňar P. a kol. (2005): *Praha In: Mackovčín P. a Sedláček M. (eds.): Chráněná území ČR, Svazek XII. AOPK ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 304 pp.*
- Kubíková et al. (1985): *Staletá Praha XV. Sborník Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody. Panorama. Praha, 304 pp.*
- Opatrný, E. (1979): Beitrag zur Erkenntnis der Verbreitung der Reptilienfauna in der Tschechoslowakei. - *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Fac. Rer. Nat.* 63: 243-255.
- Opatrný, E. (1986): 4. Übersicht der Ergebnisse der Herpetologischen faunistischen Untersuchung. - *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Fac. Rer. Nat.* 87: 105-117.
- Palacký, J. (1857): Aufforderung. - *Lotos* 7: 256.
- Pecina, P. (1980): Příspěvek k poznání zvířeny navrhované Státní přírodní rezervace Zvolská Homole. - *Bohemia centralis* 10: 215-237.
- Pecina, P. (1993): Opětovný výskyt ještěrky zelené (*Lacerta viridis*) v areálu pražské zoo. - *Gazella* 20: 117-119.

- Plesník, J., Hanzal, V. & Brejšková, L. [eds.] (2003): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci. – Příroda, Praha, 22: 184 pp.
- Podaný, Č. (1941): Herpetologická fauna v Praze a okolí. - Věda přírodní 20: 117-118.
- Prach, K. (1861): Plazi a obojživelníci země České. - Živa 9: 144-162, 348-388.
- Příhoda, A. (1988): Užovka hladká (*Coronella austriaca*) – poznámky k ekologii a etologii. – Bohemia centralis 17: 211-215.
- Purkyně, C., Jaroš, Z., Král, J., Nohejl, J., Pavlovič, R., Turek, A., Veger, Z., Veselovský, Z. (1956): Dvacet pět let ZOO Praha. - Orbis, Praha, 102 pp.
- Rehák I. (1989): Revize fauny hadů Československa. – Msc., kandidátská disertační práce PŘF UK Praha, 291 pp.
- Rotter, J. (1957): Příspěvek k poznání plazí fauny Prahy a okolí. - Musejní zprávy pražského kraje 2/7-8: 113-116.
- Souček, Z., Kolman, P., Zavadil, V. (1993): Rozšíření žab ve Středních Čechách III - vodní skokani (*Rana esculenta* synklepton). - Bohemia centralis 21: 7-34.
- Strejček, J. (1958): Výskyt ještěrky zelené (*Lacerta viridis viridis* LAUR.) v Českém středohoří. - Ochrana přírody 13: 128-129.
- Strejček, J. (1989): Zvířena Královské obory není nijak chudá. – Nika 10 (1-2): 42.
- Šístek (1987): Inventarizace výskytu plazů a obojživelníků v CHPV Meandry Botiče a CHPV Obora Uhřetěves v Praze 10. - Nepublikováno, msc. depon. AOPK ČR, Praha.
- Šístek (1988): Plazi a obojživelníci Jižního Města. – Nika 9 (5-6): 91-92.
- Šťastný, K., Bejček, V. & Hudec, K. (2006): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v ČR. Aventinum. (v tisku).
- Šťastný K., Bejček V. a Hudec K. 1997: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 1985-1989. H&H Jinočany
- Štěpánek, O. (1936): Ke článku Dra Záleského "Ještěrka zelená u Prahy". - Časopis Národního musea, Příroda 110: 127-128.
- Štěpánek, O. (1949): Obojživelníci a plazi zemí českých se zřetelem k fauně střední Evropy. - Archiv pro přírodovědný výzkum Čech, svazek 1 (nová řada), 1, 122 pp.
- Voženílek, P., Vondráček, J. (1973): Obojživelníci a plazi Severočeského kraje. - Vlastivědný sborník Litoměřicko 10: 119-129.
- Záleský, M. (1935): Ještěrka zelená (*Lacerta viridis* Laur.) u Prahy. - Časopis Národního musea, Příroda 109: 144-146.
- Zavadil, V., Dittrich, M., Šapovaliv, P. (1988): Rozšíření ocasatých obojživelníků ve Středočeském kraji. - Bohemia centralis 17: 169-209.
- Zavadil, V., Šapovaliv, P. (1990): Rozšíření žab ve Středočeském kraji - I. - Bohemia centralis 19: 147-234.
- Zavadil, V., Kolman, P. (1992): Rozšíření žab ve Středních Čechách - II. - Bohemia centralis 21: 141-220.

▪ Obecně právní předpisy

Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky. Usnesení vlády České republiky ze dne 25. 5. 2005, č. 620. MŽP Praha 2005.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Vyhláška 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti ve znění pozdějších předpisů

Směrnice 79/409/EHS, o ochraně volně žijících ptáků

Směrnice 92/43/EHS

Mezinárodní úmluva o ochraně evropské flóry, fauny a přírodních stanovišť – Bernská úmluva (Bern 1979)

CBD – úmluva o biologické rozmanitosti (Rio de Janeiro 1992)

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů - Bonnská úmluva (Bonn 1981)

▪ Internetové odkazy

Evropsky významné lokality: <http://stanoviste.natura2000.cz/>

Ptačí lokality (SPA): <http://ptaci.natura2000.cz/>

AOPK ČR: [http:// www.nature.cz](http://www.nature.cz)

Otakárek ovocný (*Iphiclides podalirius*), PR Prokopské údolí

foto V. Ziegler

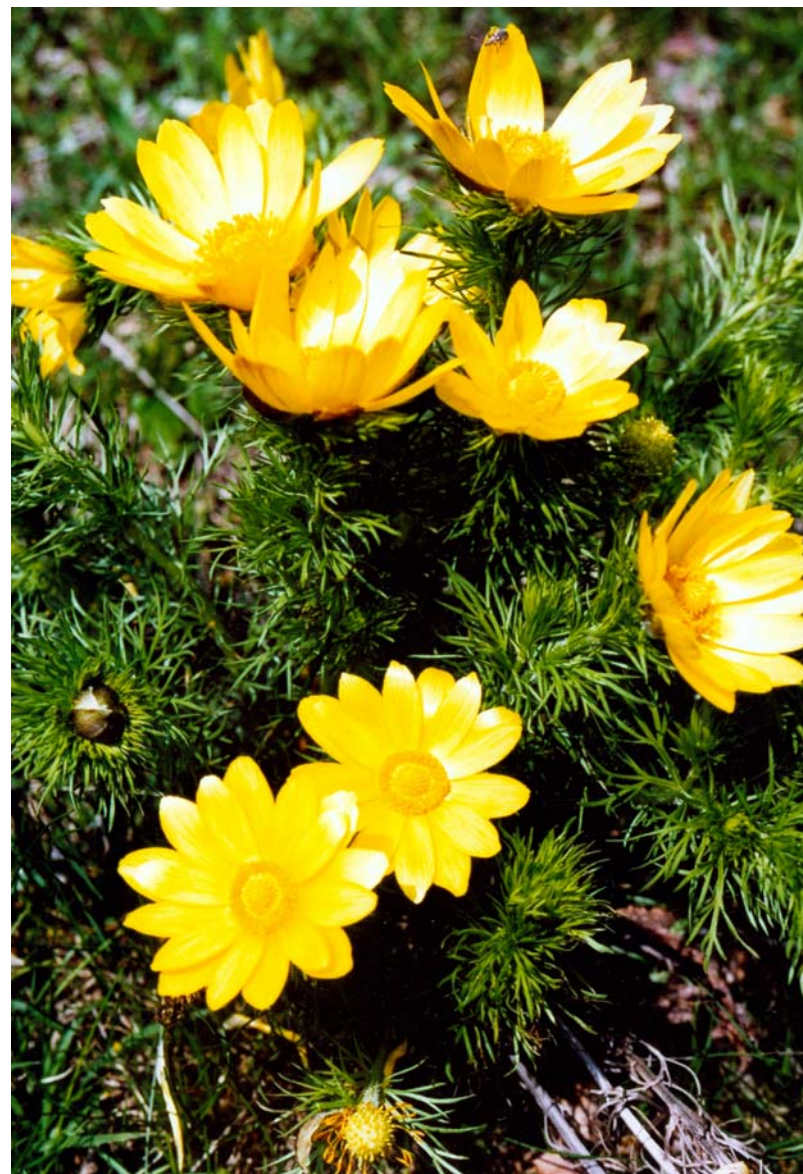

Zvonek broskvolistý (*Campanula persicifolia*), NPP Cikánka I.

foto P. Dostál

Vlnice chlupatá (*Oxytropis pilosa*), NPP Lochkovský profil
foto P. Dostál

Hlaváček jarní (*Adonis vernalis*), PP Sedlecké skály
foto P. Dostál

Černohlávek velkokvětý (*Prunella grandiflora*), NPP Cikánka I.
foto P. Dostál

Třemdava bílá (*Dictamnus albus*), NPP Cikánka I.
foto P. Dostál

9 OCHRANA PŘÍRODY V SEKTOROVÝCH POLITIKÁCH KRAJE

Mezi výchozí podklady pro zpracování předkládané koncepce patří ostatní strategické a koncepční dokumenty, které již byly pro území hl. m. Prahy zpracovány v uplynulém období. Současně však platí i opačný vztah, tj. po zpracování předkládané koncepce bude nutno zajistit její promítnutí do příslušných rozvojových a strategických dokumentů hl. m. Prahy.

V následujícím textu jsou v návaznosti na problematiku ochrany přírody a krajiny komentovány jednak dva základní rozvojové dokumenty – Strategický plán a Územní plán hl. m. Prahy – a dále příslušné oborové koncepce, které mají výraznější vztah k řešené problematice:

- Zásady dopravní politiky hlavního města Prahy,
- Zásady péče o zeleň v hlavním městě Praze,
- Zásady dalšího rozvoje systému cyklistických tras na území hl. m. Prahy po roce 2002,
- Integrovaný krajský program snižování emisí a zlepšení kvality ovzduší na území hl. m. Prahy,
- Generel odvodnění hl. m. Prahy,
- Krajská koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty na území hl. m. Prahy.

U dalších oborových koncepcí hl. m. Prahy, které byly analyzovány (Generel zásobování vodou, Plán rozvoje vodovodů a kanalizací, Plán odpadového hospodářství, Územní energetická koncepce, Studie obsluhy města hromadnou dopravou osob) nebyly identifikovány významné vazby s ochranou přírody.

9.1 Strategický plán hl. m. Prahy

Strategický plán hl. m. Prahy je dlouhodobým koncepčním dokumentem, který stanovuje cíle, priority a cesty při řešení klíčových otázek rozvoje města na období 15 až 20 let. Byl schválen v roce 2000, každoročně je zpracovávána monitorovací zpráva o jeho naplňování.

V současné době probíhá zpracování aktualizace Strategického plánu hl. m. Prahy. Zpracovatelem aktualizace strategického plánu je odbor strategické koncepce Útvaru rozvoje města ve spolupráci s ostatními odbory MHMP a s organizacemi města. Významným úkolem návrhové části předkládané koncepce ochrany přírody proto bude:

- připravit doporučení a podklady pro aktualizaci strategického plánu v oblastech ochrany přírody,
- identifikovat možné střety při formulaci strategií v oblasti ochrany přírody a v dalších oblastech a navrhnout jejich řešení.

V následujícím textu je uveden přehled těch částí stávajícího Strategického plánu hl. m. Prahy, které jsou významné z hlediska předmětu řešení této Koncepce.

Významné cíle a aktivity strategického plánu

Vlastní text strategického plánu je rozdělen do 11 kapitol:

- Strategie pro Prahu
- SWOT analýza

- Příležitost a výzva
- Role Prahy a ekonomika města
- Kvalita života
- Kvalita prostředí
- Dopravní a technická infrastruktura
- Řízení a správa
- Prostorový rozvoj
- Od strategické vize ke skutečnosti
- Partnerství pro Prahu.

Šest „tématických kapitol“ (Role Prahy a ekonomika města, Kvalita života, Kvalita prostředí, Dopravní a technická infrastruktura, Řízení a správa a Prostorový rozvoj) formuluje strategické cíle, principy realizace těchto cílů a doporučené aktivity. Z hlediska ochrany přírody jsou významné zejména následující cíle a aktivity.

▪ Kapitola „Kvalita prostředí“

Jedná se o hlavní část z hlediska ochrany přírody a krajiny, a to zejména vzhledem k následujícím cílům a aktivitám:

P 1. Postupné zkvalitnění všech složek životního prostředí na území hlavního města Prahy

P 1.1 Redukovat znečištění ovzduší na hygienicky přijatelnou úroveň

- Snižovat prašnost prostředí cílenou výsadbou vhodné zeleně, častějším kropením ulic atd.

P 1.2 Zlepšit kvalitu povrchových a podzemních vod

- Zpracovat generely malých vodních toků
- Program „Revitalizace vodních toků a ploch“ (viz P 3.1)

P 1.3 Snížit hlukové zatížení zejména v obytných a rekreačních zónách

- Instalovat protihlukové bariéry a vysazovat pásy zeleně podél komunikací

P 1.4 Důsledněji chránit, vhodně rozšiřovat a udržovat městskou zeleň

V rámci programu „Zeleň k městu patří“:

- Chránit stávající zeleň před necitlivými zásahy včetně vandalismu a neuvážených redukcí ve prospěch nové zástavby
- Postupně revitalizovat městskou a příměstskou zeleň, včetně obnovy a údržby stromořadí (ve spolupráci se správci inženýrských sítí), ozelenování znehodnocených ploch a vnitrobloků atd.
- Zajistit dostatečnou odbornou péči o zeleň
- Vhodně rozšiřovat zelené plochy, propojovat je do souvislejších a životaschopnějších celků

P 3. Trvale možný soulad městského a přírodního prostředí

P 3.1 Podpořit stabilitu městské a příměstské krajiny

- Program „Zeleň k městu patří“ (viz P 1.4)
- Vytvořit podmínky pro trvalou existenci zeleně uvnitř nových obytných zón; zahrádkářské kolonie v souvisle zastavěném území citlivě přeměňovat na veřejně přístupnou zeleň

- Umožnit dostatečnou prostupnost krajiny, např. vzájemným propojováním zelených enkláv do souvislejších a životaschopnějších celků s cílem posílit rekreačně-ekologický potenciál území (v souladu s celoměstským systémem zeleně)
- Posilovat retenční schopnost území s maximálním využitím přírodních prvků – ekologicky citlivě zabraňovat snižování kapacity koryt potoků a řek; zvážit vybudování dalších retenčních nádrží i s ohledem na možné rekreační využití; vhodně ozelenit a rozčlenit velké monofunkční areály s vysokým podílem zpevněných (nepropustných) ploch, zvýšit jejich prostupnost a retenční schopnost
- Revitalizovat vodní toky a plochy, rehabilitovat jejich vodohospodářskou, biologickou, krajinnotvornou a rekreačně-estetickou funkci (v příhodných úsecích menších vodních toků návrat k jejich přirozenému trasování, pravidelné čištění koryt a okolí toků, zpřístupnění břehů formou „přírodních promenád“, obnova a údržba břehových porostů, druhově vhodné zarybnění, celková rehabilitace vodních toků a ploch jako funkčních biokoridorů, resp. biocenter)

P 3.2 Zvýšit či alespoň zachovat stávající rozmanitost přírodních prvků

- Zachovat charakteristická rostlinná a živočišná společenstva udržením povahy jejich přirozeného stanoviště a širších vazeb (např. biokoridorů)
- Vytvořit a uplatňovat systém kategorizace městské i příměstské zeleně a krajinného rázu z hlediska zachování druhové rozmanitosti

P 3.3 Omezit a vhodně usměrnit rekreační využití chráněných území v rámci města

V rámci programu „Ochrana přírodně cenných lokalit“:

- Lépe informovat návštěvníky chráněných území; omezit volný pohyb ve zvláště cenných partiích, přísněji postihovat nedodržování stanovených pravidel
- Vyčlenit dostatek sportovně-rekreačních ploch mimo chráněná území, která tuto roli často suplují
- Vytvořit systém podpor pro vlastníky pozemků v chráněných územích
- Rozvíjet ekologickou výchovu a lokální patriotismus (nejen ekologický), s cílem přenést část ochranné a kontrolní funkce na širší veřejnost

P 3.4 Zachovat vizuální kvalitu pohledů a panoramat v pražské kotlině

- Citlivě posuzovat estetický vliv nových staveb na tvářnost okolí a jejich vizuální dopad na pražské panorama
- Pečovat o přírodní a architektonické dominanty i mimo chráněná území či Pražskou památkovou rezervaci

V informační rovině mají určitý vztah k předmětu řešení také aktivity formulované v rámci cíle P 4.4.

P 4. Rozvoj města respektující historické a kulturní dědictví

P 4.4 Zapojit veřejnost do řešení problémů rozvoje města

- Zlepšit informovanost o rozvojových záměrech města a funkčnost zpětné kontroly prostřednictvím občanů či občanských sdružení
- Vytvořit kvalitní informační zázemí sloužící pro rozhodování veřejných orgánů a posílení role veřejnosti v otázkách územního rozvoje

- Ve spolupráci se školami všech stupňů formovat již od nejmladší generace pozitivní a zodpovědný vztah k hmotnému i duchovnímu bohatství města.

▪ Kapitola „Prostorový rozvoj“

Tato kapitola je věnována zejména polycentrickému uspořádání města a harmonickému rozvoji všech jeho částí. Souvislost s předmětem řešení koncepce mají následující jednotlivé aktivity:

C 2 Rozvoj kvality prostorového uspořádání a architektury Prahy

C 2.1 Zachování, případně dotvoření charakteru jednotlivých částí města

- Při rozvoji jednotlivých částí města dbát na adekvátní nárůst ploch zeleně a u stávajících nepřipustit využívání pro jinou funkci bez zajištění plnohodnotné a stejně dostupné náhrady

C 2.2 Zpřístupnění a zatraktivnění veřejných prostorů města

- Regenerovat, kultivovat a doplňovat trasy atraktivní pro pěší pohyb a vytvořit z nich ucelenou síť
- Zpříjemňovat mikroklima veřejných prostorů vysazováním nové zeleně, využitím vodních ploch a zřizováním nových vodních prvků

C 2.3 Posílení klíčových hodnot vytvářejících současnou kvalitu prostorového uspořádání a architektury města

- Zlepšit estetickou kvalitu nábřeží a břehů Vltavy, včetně přilehlé zástavby.

Strategické priority hl. m. Prahy

V části „Od strategické vize ke skutečnosti“ jsou pak cíle a aktivity zpracovány průřezově a jsou navrženy konkrétní programy k realizaci. Kapitola je rozdělena do dvou částí:

- strategické priority hl. m. Prahy,
- další programy a aktivity, které by v uvedeném období měly být realizovány v běžném chodu města.

Těžištěm realizace strategické koncepce hlavního města je sedm strategických priorit:

- Integrace Prahy do evropských struktur
- Praha – centrum inovací a kvalifikovaných pracovních sil
- Podpora trhu s byty a zajištění dostupnosti bydlení
- Spolehlivě fungující doprava šetrná k životnímu prostředí
- Úsporné a udržitelné hospodaření s energiemi, vodou a dalšími zdroji
- Zkvalitnění správy města
- Přechod na polycentrickou strukturu města.

Z uvedeného přehledu je patrné, že cíle strategického řešení, které byly formulovány ve vztahu k ochraně přírody a krajiny, nebyly bohužel zařazeny mezi hlavní strategické priority. Návrh dosažení těchto cílů je vesměs obsažen v části věnované dalším programům a aktivitám.

Strategický plán navrhuje k realizaci následující programy se vztahem k ochraně přírody (pokud se daný program dotýká ochrany přírody jen částečně, je příslušná pasáž podtržena).

▪ Část „Udržitelná kvalita prostředí“

Program „Revitalizace vodních toků a ploch“

- Posílení jejich vodohospodářské, krajinotvorné, biologické a rekreační funkce. Zvyšování retenční schopnosti a estetické kvality území s maximálním využitím přírodních prvků a v koordinaci se systémem odvodnění města (snaha ekologicky citlivě řešit snižující se vodnost i kapacitu koryt potoků a řek, ve vhodných úsecích menších vodních toků návrat k jejich přirozenému trasování, pravidelné čištění koryt a okolí toků). Rehabilitace vodních toků a ploch jako funkčních biokoridorů, resp. biocenter (druhově vhodné zarybňování, celkové zvýšení biodiverzity, obnova a údržba břehových porostů atd.), zpřístupnění břehů formou „přírodních promenád“, zainteresování obyvatel na ochraně „jejich“ potoku či rybníčku. Monitorování znečištění i vodnosti toků a následná koordinace ozdravných opatření.

Program „Zeleň k městu patří“

- Ochrana stávající zeleně před necitlivými (neodbornými) zásahy a neuváženými plošnými redukcemi. Revitalizace, odborná údržba a vhodné rozšiřování městské i příměstské zeleně (včetně obnovy stromořadí, ozeleňování znehodnocených ploch a vnitrobloků apod.). Snaha o propojování zelených ploch do souvislejších a životaschopnějších celků (v souladu s celoměstským systémem zeleně). Vytvoření regulačních pravidel a motivačních stimulů pro majitele pozemků s cílem zainteresovat je na „kvalitativní i kvantitativní“ péči o zeleň.

Program „Ochrana přírodně cenných lokalit“

- Lepší informovanost návštěvníků chráněných území Prahy. Omezení, či alespoň usměrnění jejich volného pohybu ve zvláště ohrožených lokalitách, přísné postihy za nedodržování stanovených pravidel. Postupná revitalizace chráněných území a jejich očista od negativních civilizačních prvků (odpady, černé skládky, ohniště, nevhodné provizorní stavby aj.). Vyčlenění dostatku sportovně-rekreačních ploch mimo chráněná území, která tuto roli často supluje. Vytvoření systému podpor pro vlastníky (nájemce, správce) pozemků v chráněných přírodních celcích a místech důležitých pro územní systém ekologické stability, resp. celoměstský systém zeleně. Ekologická výchova a podpora lokálně-ekologického patriotismu s cílem přenést část ochranné a kontrolní funkce na občany samotné.

Program „Za tišší Prahu“

- Postupná instalace protihlukových bariér a výsadba „tlumících“ pásů zeleně podél frekventovaných komunikací, odhlučnění objektů ležících v ochranném pásmu letiště (osazování speciálních oken v nejvíce exponovaných zónách už začalo), omezení tzv. „sociálního hluku“ dekoncentrací celoměstských funkcí apod.

Program „Město na první pohled“

- Posuzování též estetického vlivu nových staveb na tvářnost okolí a pražské panorama. Omezení výstavby provizorních objektů, revize oprávněnosti těch stávajících. Tlak na majitele chátrajících budov a ploch. Ochrana přírodních a architektonických dominant i mimo chráněná území či Pražskou památkovou rezervaci. Zlepšení systému očisty ulic a veřejných prostranství. Zpřísnění a striktní uplatňování sankcí pro vandaly.

Program „Sídliště domovem“

- V návaznosti na program regenerace domovního a bytového fondu celková humanizace sídlištních celků, tj. například vytváření místních dominant a charakteristických prvků, centrálních veřejných prostorů a alespoň základní uliční struktury, zlepšení prostupnosti a vzájemné propojenosti obytných areálů, posílení bezbariérovosti aj. Potlačování monofunkční povahy sídlišť. Údržba a doplnění stávající sítě místních sportovišť a kulturních zařízení. Ochrana a posilování zeleně uvnitř sídlišť i v zónách dotyku s volnou krajinou. Zainteresování „sídlištních“ obyvatel, firem a vlastníků objektů na údržbě prostředí. Aktivní prevence a účinné („viditelné“) postihování vandalismu a zločinnosti – včetně účasti viníků na odstranění škod.

▪ Část „Doprava“

Program „Příznivé podmínky pro pěší a cyklisty“

- Oddělovat hlavní pěší trasy od kapacitní automobilové dopravy a zřizovat příjemné obytné nebo pěší ulice a zóny. Zvyšovat humanizaci a atraktivitu parteru pro pěší (zeleň, lavičky, mobiliář atd.). Dbát na kvalitní, bezbariérové a pokud možno přímočaré hlavní pěší vazby bez ztracených výšek. Přitom klást důraz na přístupové cesty ke stanicím a zastávkám hromadné dopravy. Budováním nových lávek, pasáží, průchodů, podchodů pro pěší snižovat účinky nepřírodních (liniové stavby aj.) i přírodních (Vltava aj.) bariér, bránících pěším vazbám mezi jednotlivými částmi města. Usilovat o legislativní změny v pravidlech silničního provozu ve prospěch pěších na území obcí. Dílčí program na podporu užívání jízdních kol (cyklistické stezky, úschovny kol apod.).

9.2 Územní plán

Územní plán hl. m. Prahy představuje jeden ze základních podkladových materiálů pro zpracování předkládané koncepce ochrany přírody a krajiny.

Územní plán hl. m. Prahy schválený Zastupitelstvem hl. m. Prahy usnesením č. 10/05 ze dne 9. 9. 1999, který nabyl účinnosti 1. 1. 2000 (dále ÚPn) je všestranným a komplexním a závazným materiálem poskytujícím informace o předpokládaném rozvoji hl. m. Prahy do roku 2010. Poskytuje formou textu, tabulek, schémat a grafických příloh údaje o stavu a předpokládaném vývoji města v oboru demografie, urbanismu, dopravy, inženýrské infrastruktury a životního prostředí. Podle ÚPn je řízena investiční a stavební činnost ve městě.

Ve svém pojetí a zpracování vytváří ÚPn na jedné straně nabídku a na straně druhé vymezuje - reguluje možnosti využití městského území a to i za cenu, že při naplňování těchto cílů musí nutně docházet ke kompromisům, protože některé požadavky jsou navzájem kontroverzní. Časově je uvažované řešení sice orientováno k roku 2010, není ale podmínkou, že v rámci tohoto horizontu budou všechna území navržená k využití zastavěna. V návrhovém výkresu jsou, kromě návrhových ploch, vyznačena také území, která by měla být naplněna až po roce 2010, protože jejich realizace vyžaduje poměrně náročné investice do infrastruktury nebo je jejich dopravní dostupnost vázána na realizaci celoměstského systému dopravy nebo jsou z urbanistického hlediska méně vhodná. Tato území by měla být využita až po vyčerpání návrhových ploch uvažovaných v horizontu 2010.

Z kapitol návrhu ÚPn, které mají zvláště významný vztah ke koncepci ochrany přírody je možné jmenovat:

- **Doprava**

V rámci této kapitoly jsou řešeny mimo jiné návrhy v oblasti městské hromadné dopravy, cyklistiky a pěší dopravy. Jedná se o způsoby přepravy osob, jejichž podpora úzce souvisí s cíly předkládaného dokumentu. U městské hromadné dopravy řeší ÚPn rozvoj především podzemní dopravy (výstavba nových úseků metra), stejně tak jako rozšiřování tramvajové dopravy. Dále byl v ÚPn rozšířen a doplněn systém cyklistických tras s ohledem na navrhované urbanistické řešení a na úpravu komunikační sítě města.

Naproti tomu významné střety se zájmy ochrany přírody je nutno očekávat v případě řešení návrhu komunikační sítě pro automobilovou dopravu, která je komentována samostatně v kapitole 3.1.4.

- **Životní prostředí**

Z okruhů řešených v této kapitole mají největší vazbu na předkládanou koncepci ochrany přírody okruhy „krajina“ a „územní systém ekologické stability“. V rámci návrhu ÚPn jsou hodnoceny negativní vlivy na krajinu, ÚSES je pak zvláště hodnocen v úrovni nadregionální, regionální a lokální.

- **Regulativy funkčního a prostorového uspořádání**

Jedná se o dvě kapitoly (zvláště závazná a směrná část), v nichž se řeší například struktura funkčního využití, prostorové uspořádání, limity území nebo ostatní regulativy.

- **Území se zvláštním režimem**

Jedná se o navržená a zobrazená území, pro která je doporučeno, vzhledem k jejich důležitosti v hierarchii města, zpracování podrobnějších regulativů, ať už formou zastavovacích podmínek nebo územněplánovacích podkladů. V návrhu ÚPn je také seznam těchto lokalit na území hlavního města Prahy.

- **Ochranná pásma, chráněná území, další omezení**

Z hlediska témat společných s koncepcí ochrany přírody je nejdůležitější částí této kapitoly „příroda a krajina“, která je dále rozdělena do kategorií:

- Zvláště chráněná území
- Územní systém ekologické stability
- Přírodní parky
- Historické zahrady
- Parky a parkové plochy
- Lesní porosty.

▪ Změna územního plánu č. 1000/00 z hlediska zpracovávaného úkolu

Změna 1000/00 v příloze č. 1. Regulativy funkčního a prostorového uspořádání zahrnuje poznatky, které lze vztáhnout i ke Konceptu ochrany přírody (KOP).

Jedním z cílů ÚP stanovených v oddílu 1 je respektování specifického obrazu města, na jehož výrazu se mj. významně podílejí jedinečné geomorfologické podmínky Prahy, zastoupení rozmanitých přírodních blízkých ploch a existence kulturně historických dokladů vývoje území. Z hlediska urbanistické koncepce uváděné v oddíle 2 je území Prahy rozděleno na tři historicky utvářená pásma: celoměstské centrum, kompaktní město a vnější pásmo. Jednotlivá pásma zcela logicky vyžadují rozdílný přístup k využití a dalšímu rozvoji území.

Důležitou přechodovou zónou, významnou nejen z pohledu rozvoje bydlení, ale především z pohledu ochrany krajiny a města, je vnější pásmo, představované převážně příměstskou krajinou se zbytky původního venkovského osídlení. „Podstatnými prvky tohoto pásma jsou zemědělský půdní fond, lesní porosty a pozemky určené k plnění funkce lesa, dále přírodní prvky zeleně, které přecházejí z volné krajiny do kompaktního města a celoměstského centra formou parků a parkově upravených ploch. Územní plán doplňuje uvedené stávající prvky v radiálních i tangenciálních směrech do spojitého systému zeleně. Součástí krajiny jsou vodní plochy a toky, které jsou spolu s přilehlým územím chráněny jako významná součást krajinného rázu a jako obohacení biodiverzity pro svou mikroklimatickou, hygienickou a estetickou hodnotu.“ (Oddíl 2, odst. 4)

Podstatnou a neoddělitelnou součástí urbanistické koncepce části funkčního uspořádání hlavního města Prahy je územní systém ekologické stability. Při jeho zpracování se vycházelo z územně technických podkladů (ÚTP) „Nadregionálního a regionálního ÚSES ČR“, 1996. Vlastní ÚSES byl dále doplněn o prvky lokálního významu a interakční prvky. „ÚSES představuje vybranou část systému zeleně a vodních prvků se zcela specifickými požadavky na realizaci.“ (oddíl 2, odst. 8)

Územnímu systému ekologické stability je samostatně věnován oddíl 9, který stanovuje jednotlivé prvky ÚSES, kromě interakčních, jako závazné. Plochy určené pro ÚSES mohou být využívány pouze jako plochy zeleně a vodní plochy, a to i v rámci polyfunkčních území nebo monofunkčních ploch. „Umísťování staveb v systému ÚSES je omezeno jen na příčné přechody inženýrských a dopravních staveb. Jiné umístění těchto staveb je výjimečně přípustné, a to pouze za podmínky zachování minimálních prostorových parametrů, daných příslušnou metodikou pro tvorbu ÚSES. Stavby procházející ÚSES by měly být uzpůsobovány tak, aby nevytvářely migrační bariéru pro organismy.“ (oddíl 9, odst. 3)

Z hlediska funkčního využití je území města rozděleno na polyfunkční a monofunkční plochy. Plochy zahrnující spíše přírodně blízké kategorie, jako jsou vodní plochy a suché poldry, přírodu, krajinu a zeleň, pěstební plochy, jsou řazeny do monofunkčních ploch.

Vybrané kategorie monofunkčních ploch jsou dále členěny na:

- vodní plochy a suché poldry:
 - VOP – vodní toky a plochy, plavební kanály,
 - SUP – suché poldry,
- příroda, krajina a zeleň:
 - LR – lesní porosty,

ZP – parky, historické zahrady a hřbitovy,
ZMK – zeleň městská a krajinná,
IZ – izolační zeleň,
NL – louky a pastviny,
● – hodnotná zeleň vyžadující zvláštní ochranu,

– pěstební plochy:

PS – sady, zahrady a vinice,
PZA – zahradnictví,
PZO – zahrádky a zahrádkové osady,
OP – orná půda, plochy pro pěstování zeleniny.

V jednotlivých kategoriích polyfunkčních ploch (např. obytná území, smíšená území, území výroby a služeb, zvláštní komplexy apod.) se vyskytují v doplňkovém funkčním využití především drobné vodní plochy (do 2 500 m²), zeleň, cyklistické stezky, pěší komunikace a prostory. Výjimku tvoří území sportu a rekreace, které považuje v případě ploch SO – sloužící oddechu¹⁶ zeleň a další formy společenstev přírodního charakteru za hlavní a nedílnou součást využití území.

Pro kategorii příroda, krajina a zeleň (plochy všech typů zeleně ve městě) jsou stanovena pravidla a ustanovení:

1) Na území města je vymezen a chráněn celoměstský systém zeleně. V monofunkčních plochách zeleně, které jsou součástí celoměstského systému zeleně, je přípustné umísťovat pouze stavby a zařízení související s provozem a údržbou těchto ploch. Nová výstavba a změny funkčního využití nesmějí být prováděny na úkor zvláště chráněných území přírody.

2) Značka „zeleň vyžadující zvláštní ochranu“ (●) upozorňuje na kvalitní vzrostlou a perspektivní zeleň ve stávající zástavbě, kterou je nutno zachovat. Zahrnuje dřeviny vysokého funkčního, estetického a kompozičního významu¹⁷. (Oddíl 5, (6) Příroda, krajina a zeleň)

Dále jsou stanoveny požadavky a prostorové parametry na umístění souvislé parkové plochy uvnitř jiné funkční plochy, ze které se následně stává monofunkční plocha ZP – park.

Doplňkové funkční využití musí respektovat hlavní funkční využití a je pouze součástí celkové koncepce monofunkční plochy zeleně.

Urbanistická koncepce se promítá do území prostřednictvím územních regulativů. Z hlediska živé a neživé přírody jsou důležité regulativy týkající se především následujících funkčních ploch. Změna 1000/00 je definuje následovně:

- 6a) LR – lesní porosty
Pozemky určené k plnění funkce lesa.

Funkční využití:

¹⁶ Dále je členěno na:

SO1 - přírodní a rekreační plochy
SO2 - golfová hřiště
SO3 - částečně urbanizované rekreační plochy
SO4 - zařízení turistického ruchu
SO5 - zvláštní rekreační aktivity
SO6 - naučné a poznávací aktivity
SO7 - zařízení pro organizovaný pobyt dětí v přírodě

¹⁷ §8 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů

Lesní porosty a porosty lesního charakteru, lesní školky, sady a zahrady, trvalé luční porosty, dětská hřiště.

Doplňkové funkční využití:

Drobné vodní plochy, cyklistické stezky, jezdecké stezky, pěší komunikace a prostory.

Komunikace účelové (sloužící stavbám a zařízením uspokojujícím potřeby území vymezeného danou funkcí), nezbytná plošná zařízení a liniová vedení TV (to vše pro uspokojení potřeb území vymezeného danou funkcí).

Výjimečně přípustné funkční využití:

Služební byty (pro uspokojení potřeb území o minimální výměře lesa 250 ha/1 byt).

Zařízení pro provoz a údržbu (související s vymezeným funkčním využitím).

– 6b) ZP – parky, historické zahrady a hřbitovy

Záměrně založené architektonicky ztvárněné plochy zeleně.

Funkční využití:

Parky, zahrady, sady, vinice, to vše na rostlém terénu, plochy určené pro pohřbívání, urnové háje, kolumbária, rozptylové louky a plochy určené pro pohřbívání zvířat v domácích chovech.

Doplňkové funkční využití:

Drobné vodní plochy, pěší komunikace.

Prostory a nezbytná plošná zařízení a liniová vedení TV (sloužící stavbám a zařízením uspokojujícím potřeby území vymezeného danou funkcí).

Výjimečně přípustné funkční využití:

Dětská hřiště, cyklistické stezky, jezdecké stezky, komunikace účelové.

Zahradní restaurace, nekryté amfiteátry, hvězdárny, rozhledny, kostely, modlitebny, krematoria a obřadní síně, nekrytá sportovní zařízení bez vybavenosti, drobná zahradní architektura.

Stavby a zařízení pro provoz a údržbu, ostatní stavby související s vymezeným funkčním využitím.

Obchodní zařízení s celkovou plochou nepřevyšující 200 m² prodejní plochy, nerušící služby (to vše platí jen pro hřbitovy).

Podzemní parkoviště. Výjimečně přípustné umístění podzemního parkoviště bude možné za předpokladu závazně stanovené parkové kompozice, přijatelné druhové skladby a stanovení mocnosti terénu.

– 6c) ZMK - zeleň městská a krajinná

Zeleň s rekreačními aktivitami, které podstatně nenarušují přírodní charakter území.

Funkční využití:

Přírodní krajinná zeleň, skupiny porostů, rozptýlené či liniové porosty dřevin i bylin, záměrně založené plochy a linie zeleně (parkové pásy), pobytové louky.

Doplňkové funkční využití:

Veřejně přístupná hřiště přírodního charakteru, dětská hřiště, drobné vodní plochy, drobná zařízení sloužící pro obsluhu sportovní funkce vodních ploch, cyklistické stezky, jezdecké stezky, pěší komunikace a prostory a komunikace účelové. Nezbytná plošná zařízení a liniová vedení TV (pro uspokojení potřeb území vymezeného danou funkcí).

Výjimečně přípustné funkční využití:

Zahradní restaurace, hvězdárny a rozhledny.

Parkovací a odstavné plochy (pro uspokojení potřeb území vymezeného danou funkcí).

Komunikace vozidlové, nadřazená plošná zařízení a liniová vedení TV, stavby a zařízení pro provoz PID.

Stavby a zařízení pro provoz a údržbu (související s vymezeným funkčním využitím).

– 6d) IZ – izolační zeleň

Zeleň s ochrannou funkcí, oddělující plochy technické a dopravní infrastruktury od jiných funkčních ploch.

Funkční využití:

Výsadby dřevin a travní porosty.

Doplňkové funkční využití:

Drobné vodní plochy, cyklistické stezky, jezdecké stezky, pěší komunikace a prostory, nezbytná plošná zařízení a liniová vedení technického vybavení.

Výjimečně přípustné funkční využití:

Komunikace vozidlové, parkovací a odstavné plochy se zelení, čerpací stanice pohonných hmot, stavby, zařízení a plochy pro provoz PID, nadřazená plošná zařízení a liniová vedení TV, stavby a zařízení sloužící železničnímu provozu (to vše při zachování dominantního podílu zeleně na pozemku).

Stavby pro provoz a údržbu (související s vymezeným funkčním využitím).

– 6e) NL – louky, pastviny

Funkční využití:

Trvalé travnaté kultury, solitérní porosty.

Doplňkové funkční využití:

Drobné vodní plochy, cyklistické stezky, jezdecké stezky, pěší komunikace a prostory, komunikace účelové (sloužící stavbám a zařízením uspokojujícím potřeby území vymezeného danou funkcí), nezbytná plošná zařízení a liniová vedení TV.

Výjimečně přípustné funkční využití:

Komunikace vozidlové.

Stavby a zařízení pro provoz a údržbu (související s vymezeným funkčním využitím).

Oddíl 6 změny č. 1000/00 vymezuje zastavitelné a nezastavitelné území. Je stanoveno, že:

Do zastavitelných území jsou zahrnuta všechna polyfunkční území s výjimkou území oddechu, které musí mít převážně přírodní charakter při omezené zastavitelnosti. (odst. 1)

Do nezastavitelných území jsou zahrnuty plochy: přírody, krajiny a zeleně, pěšební plochy včetně orných půd, vodní plochy, suché poldry, těžba surovin, urbanisticky významné plochy a území oddechu. (odst. 2)

Na území hlavního města existují nadřazené celoměstské systémy, tj. územní systém ekologické stability (ÚSES), celoměstský systém zeleně, stavby systému dopravy a technického vybavení, které jsou s určitými výjimkami závazné (např. v rámci ÚSES jsou interakční prvky směrné).

V rámci limitů využití území se do výkresu ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny promítají: zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma, registrované významné krajinné prvky, přírodní parky, CHKO Český kras, lesy, vodní toky a vodní plochy, údolní nivy.

Oddíl 15 stanovuje uspořádání funkčního využití ve velkých územích rekreace jako směrné, s výjimkou výše zmiňovaných nadřazených celoměstských systémů. Úprava území je podmíněna pořízením podrobnějšího podkladu.

9.3 Zásady dopravní politiky hlavního města Prahy

Dokument „Zásady dopravní politiky hlavního města Prahy“ byl schválen usnesením Zastupitelstva hlavního města Prahy č. 13/21 dne 11. 1. 1996. Jeho zpracovatelem je Ústav dopravního inženýrství hlavního města Prahy.

V tomto materiálu je stručně shrnuta celková koncepce a hlavní zásady řešení dopravního systému města, s cílem dosažení takové úrovně dopravního systému, která bude v souladu jak s nároky na přepravu (při zajištění předpokladů dalšího rozvoje města, tak i s požadavky ochrany životního prostředí. V zásadách dopravní politiky jsou uváděny hlavní principy dopravní politiky města, koncepce vývoje dopravní obsluhy města a hlavní úkoly veřejné správy při zajišťování plánovaných cílů.

Z hlediska koncepce ochrany přírody je významnější promítnutí uvedených zásad a záměrů v oblasti rozvoje dopravy do územního plánu (viz kap. 3.1.4, část Doprava).

9.4 Zásady péče o zeleň v hlavním městě Praze

Dokument byl schválen zastupitelstvem HMP usnesením č. 17/4 ze dne 25. 4. 1996. Pro jeho tvorbu sloužil jako hlavní podklad Systém zeleně města. Zásady péče o zeleň obsahují celkem tři části:

- Třídění městské zeleně - pro třídění městské zeleně byla v rámci tohoto dokumentu zvolena tři základní hlediska (funkční hledisko, hledisko majetkoprávních vztahů a hledisko významu ploch),
- Organizace péče o zeleň – v této části je uvedeno podrobnější členění dle významu zeleně a majetkoprávních vztahů. Jedná se o faktory, které mají významný vliv na péči o zeleň. Dále následuje podrobné rozdělení péče o zeleň v Praze podle druhu,
- Nástroje řízení péče o zeleň – jedná se především o legislativní nástroje. Vychází se ze skutečnosti, že všechny plochy zeleně bez rozlišení vlastnických vztahů podléhají režimu právních předpisů.

9.5 Zásady rozvoje systému cyklistických tras

Dokument „Zásady dalšího rozvoje systému cyklistických tras na území hl. m. Prahy po roce 2002“ byl schválen usnesením RHMP č. 0544 dne 29. 4. 2003. Předpokládá postupnou realizaci 450 km cyklistických tras. Základní systém těchto tras je zvolen tak, aby plošně pokryl celé území Prahy a cyklista měl minimální kontakt s intenzivní automobilovou dopravou. Podle podkladů Ústavu dopravního inženýrství hlavního města Prahy je v současné době vyznačeno 180 km cyklistických tras, z toho je 60 km vedeno po komunikacích bez automobilové dopravy, a to společně s pěším provozem,

po stávajících komunikacích v parcích a sadech nebo po nově vybudovaných samostatných komunikacích pro cyklisty a chodce.

Vztah základního systému cyklistických tras ke Koncepti ochrany přírody je dán především charakterem cyklistické dopravy jakožto alternativního způsobu přepravy v rámci města a jeho blízkého okolí. Kromě dostavby samotných cyklistických tras je kladen důraz na realizaci dalších cyklistických zařízení (například stojany na jízdní kola nebo úschovny) a také na informování veřejnosti a propagace akcí v oblasti cyklistické dopravy (tisk, internet, účelové tiskoviny apod.).

Další kroky byly podniknuty i v oblasti přepravy jízdních kol v prostředcích hromadné dopravy. Např. byla rozšířena možnost přepravy jízdních kol v metru.

9.6 Integrovaný krajský program snižování emisí a zlepšení kvality ovzduší

Integrovaný krajský program snižování emisí a zlepšení kvality ovzduší byl schválen usnesením Rady hl. m. Prahy č. 1461 ze dne 12. 9. 2006. Základním účelem programu je zajistit na celém území Prahy kvalitu ovzduší splňující zákonem stanovené požadavky a přispět k dodržení závazků, které Česká republika přijala v oblasti omezování emisí znečišťujících látek.

V programu jsou formulována dvě opatření s výrazným vztahem k problematice ochrany přírody a krajiny:

▪ Podpora cyklistické a pěší dopravy

Program vychází z předpokladu, že při zlepšení podmínek pro cyklistickou a pěší dopravu vzroste počet obyvatel, kteří tuto formu budou využívat (a to nejen pro rekreační jízdy). Vedle nahrazení části automobilové dopravy má podpora cyklistiky i význam osvětový, neboť zakládá u obyvatel odpovědnější přístup k životnímu prostředí. Cílem je tedy motivovat obyvatele, aby jízdní kolo využívali nejen pro rekreaci, ale i pro nezbytnou dopravu především na kratší vzdálenosti. Navržené podpůrné aktivity zahrnují:

- Podpora cyklistické dopravy:
 - zajištění bezpečnosti cyklistické dopravy v Praze,
 - vytvoření bezpečných úložných míst pro jízdní kola,
 - umožnění přepravy kol v autobusech MHD,
 - dobudování systému cyklistických tras,
 - informování veřejnosti.
- Zřizování pěších zón a ostatních druhů zklidněných komunikací ve vytipovaných lokalitách s přednostní realizací těch typů zón, které nevyžadují zásadní stavební úpravy komunikací. Součástí projektové přípravy bude dopravně-inženýrské posouzení jednotlivých záměrů.

▪ Zvyšování podílu zeleně v městské zástavbě

Hlavním cílem tohoto opatření je využití zeleně pro omezování koncentrací suspendovaných částic. Vegetační kryt váže prachové částice na svém povrchu a omezuje jejich opětovné zviření do ovzduší. Zatravněním, parkovými úpravami nebo zalesňováním volných ploch se obecně snižuje náchylnost

území k zvýšenému výskytu sekundární prašnosti. Jako hlavní úkoly pro realizaci tohoto opatření byly určeny:

- zvyšování zastoupení zeleně v souvislé zástavbě,
- snižování podílu orné půdy ve prospěch trvalých kultur,
- stanovení požadavků pro novou výstavbu s cílem zamezit snižování podílu zeleně v prostoru soustředěné zástavby v širším centru, úprava metodiky pro výpočet koeficientu zeleně.

9.7 Generel odvodnění

Dokument Generel odvodnění hl. m. Prahy, I. Koncepční fáze byl vzat na vědomí usnesením Rady HMP č. 1605 ze dne 8. 10. 2002. Od roku 2001 je postupně zpracovávána druhá, tzv. Detailní část tohoto dokumentu.

Hlavním cílem koncepční části bylo stanovení jasné koncepce odvodnění území hlavního města tak, aby bylo zajištěno bezpečné odvádění srážkových a splaškových vod a bylo zajištěno jejich čištění na takové úrovni, že nedojde k překročení přípustného stupně zatížení vodních toků.

Detailní část je postupně zpracovávána po jednotlivých ucelených povodích v detailní úrovni řešení. V roce 2004 a v roce 2005 pokračovaly práce na zajištění správy zpracovaného Generelu odvodnění HMP I. Koncepční fáze (GO HMP) a postupném zpracování II. Detailní fáze Generelu odvodnění hl. m. Prahy. Již zpracované části GO HMP jsou spravovány a aktualizovány, aby celý systém byl udržován v aktuálním stavu. V roce 2005 bylo dále vypracováno zadání a proběhl výběr zhotovitele pro zpracování dalších tří ucelených částí Generelu odvodnění hl. m. Prahy pro II. Detailní fázi v roce 2006.

9.8 Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty

Krajská koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty na území hl. m. Prahy na roky 2005-2015 byla schválena usnesením Rady hl. m. Prahy č. 0121 ze dne 1. 2. 2005.

Koncepce identifikuje následující základní předpoklady pro zapojení veřejnosti do řešení problémů životního prostředí v hlavním městě Praze:

- včasná harmonická výchova mladé generace - výchova, která bude respektovat nejen společenské, ale také ekologické a biologické zákonitosti a která bude postavena na současných vědeckých poznatcích o udržitelném rozvoji,
- motivace,
- informovanost obyvatel o stavu a vývoji životního prostředí a o ekologických problémech, o dopadech činností a chování člověka na životní prostředí a doporučených postupech pro jejich změnu, o akcích, které se dotýkají životního prostředí, a možnostech veřejnosti přispět k řešení environmentálních problémů obce. Informace by měly být poskytovány vhodnou a přístupnou formou, měly by být srozumitelné pro laickou veřejnost,
- akceschopnost,

- fungující systém ochrany životního prostředí respektující podíl veřejnosti na ochraně životního prostředí.

Cílové skupiny jsou v tomto dokumentu rozděleny do kategorií:

- děti, mládež a odborní pracovníci,
- veřejnost,
- veřejná správa,
- podniková správa a podnikatelé.

Současný stav environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty na území hlavního města Prahy je popsán v kapitole Situační analýza. V návrhové části jsou pak vymezeny prioritní oblasti a návrhy aktivit pro jednotlivé cílové skupiny, návrhy na zajištění realizace koncepce a návrh organizačního a finančního zabezpečení.

10 VYHODNOCENÍ ÚDAJŮ ANALYTICKÉ ČÁSTI, FORMULACE MOŽNÝCH VÝVOJOVÝCH TRENDŮ

V této kapitole jsou stručně a přehledně rekapitulovány zobecněné závěry analytické části. Vyplynou z hodnocených oblastí a na jejich základě je formulován další trend vývoje.

10.1 Lesní ekosystémy

Nízká lesnatost

Les se podílí cca 10 % na celkové výměře. Lesní ekosystémy nevytvářejí rozsáhlé komplexy. Ani v širším zázemí není lesnatost vyšší. Lesní porosty v posuzovaném území mají zásadní význam pro rekreaci, zvláště chráněná území, územní systém ekologické stability. Tyto funkce se často překrývají. S ohledem na nízkou lesnatost se často rekreace dostává do střetu s dalšími funkcemi lesa.

Doporučený trend:

Využít stávající všeobecný trend podpory zalesňování zemědělské půdy ke zvýšení lesnatosti řešeného území. Mezi hlavní kritéria posouzení vhodnosti ploch k zalesnění patří:

- případný střet se zvýšenými zájmy ochrany přírody a krajiny (například biotopy lučních a stepních společenstev, kompoziční hlediska),
- potřeba zvýšit biodiverzitu ekologicky labilního prostoru,
- koordinace s výhledovým funkčním využitím zalesňované lokality,
- vlastnické vazby k zalesňovaným pozemkům, respektive reálné možnosti zajistit potřebné pozemky,
- finanční náročnost zajištění pozemků a realizace vlastního zalesnění,
- odpovídající druhová skladba dřevin,
- zajištění následné údržby,
- nezbytné rozhodnutí o tom, zda bude zalesňování „nahodilý“ proces závislý na zájmu vlastníků pozemků nebo zda půjde o systémovou činnost, ve které se výrazně uplatní veřejný zájem o mimoprodukční funkce území.

Příznivý stupeň přirozenosti lesních porostů

V analýze byl zjištěn relativně příznivý stupeň přirozenosti lesních porostů. Podíl spíše přirozených porostů činí 41,3 % (Středočeský kraj 20,7 %, ČR 25 %). S tím i souvisí relativně nízký podíl nevhodných porostů 16,9 % (Středočeský kraj 38 %, ČR 25 %).

Doporučený trend:

- Zachovat a podporovat přirozený charakter lesů (uplatňovat jej v závazných stanoviscích příslušných orgánů k lesním hospodářským plánům a k záměrům na zalesnění zemědělské půdy). Na základě individuálního posouzení (zejména ekonomické náročnosti a smysluplnosti opatření) pokračovat v náhradě introdukovaných dřevin.

Vysoký podíl lesních porostů poškozených rekreační zátěží

Z hlediska rekreace jsou lesy atraktivní do hloubky 1-2 km. Lesní porosty na území hlavního města Prahy nevytvářejí rozsáhlejší komplexy. Z hlediska tohoto kritéria rekreační atraktivity lesa lze využít celou plochu lesních porostů.

V odborné literatuře se uvádí doporučená rekreační zátěž v rozpětí 50-100 návštěvníků na 1 hektar lesa. Z toho lze odvodit celkovou potenciální rekreační kapacitu pražských lesů 250 000 až 500 000 návštěvníků.

Pro rekreaci však není vhodné využívat celou plochu lesů. Na lesních porostech jsou například vymezeny prvky ÚSES, které vyžadují specifický režim. S ním se dostávají do střetu rekreační aktivity. Po odečtení plochy prvků ÚSES na lesních porostech zůstává „nekonfliktní“ (z hlediska ÚSES) plocha lesa 1 590 ha. V tomto případě by byla celková rekreační kapacita 79 500-159 000 návštěvníků. Kdyby se omezení týkalo jen regionální a nadregionální úrovně ÚSES, zvýšila by se rekreační kapacita na 116 000-232 000 návštěvníků.

Doporučený trend:

- Vytvořit alternativy pro rekreační aktivity, zvýšit lesnatost území, zpřístupnit pro rekreanty lesy v zázemí Prahy (tak, aby již přesun byl součástí rekreace).

Příznivé vlastnické poměry

Obce vlastní 46,2 % a stát 35,6 %, což představuje celkem 81,8 % pražských lesních porostů. S ohledem na zvýšený význam mimoprodukčních funkcí a potřebu nabídnout možnost rekreace v lesích je tento vysoký podíl výhodný.

Doporučený trend:

- Postupně, dlouhodobě, cílevědomě zvyšovat podíl „městských“ lesů v řešeném území a zalesnění provádět zejména na pozemcích ve vlastnictví města či státu. Na druhé straně nemůže být vlastnictví pozemku městem či státem jediným kritériem pro jeho návrh k zalesnění. Proces zalesňování musí mít systémový charakter, který zohlední všechny, především mimoprodukční, funkce území.
- Za posledních 100 let se výměra lesa zvýšila téměř o třetinu. Tento příznivý trend je potřebné urychlit.

Zdravotní stav lesů

Zdravotní stav lesů má kolísavý charakter, ale z hlediska dlouhodobého se stav zhoršuje. Škody na lesních porostech v důsledku rekreační zátěže jsou vysoké.

Doporučený trend:

- Na zhoršujícím se trendu zdravotního stavu lesů se významně podílí znečištění ovzduší v silně urbanizovaném území, zejména z dopravy. Řešení je podmíněno komplexním přístupem k problematice znečištění ovzduší ve správním území hlavního města Prahy. Vliv zimní údržby cestní sítě procházející lesními porosty nelze systémově vyhodnotit. Obecně lze konstatovat, že zasolování pozemků navazujících na cestní síť má negativní vliv na okolní vegetaci.

- Snížení škod z rekreace podmiňuje rozšíření rekreační atraktivity a vybavenosti dalších stávajících lesních porostů. Z dlouhodobého hlediska je nezbytný kvantitativní nárůst ploch rekreačních lesů.

10.2 Zemědělský půdní fond

Zemědělská půda se podílí na celkové výměře 42,1 %. Mimo zastavěné území se nachází cca 15 000 ha zemědělské půdy. Z toho je cca 5 800 ha zařazeno do I. třídy ochrany. Větší část zemědělské půdy obhospodařují velkovýrobním způsobem zemědělské podniky z okolních správních území.

Vysoká kvalita zemědělské půdy

Z provedených analýz vyplynula nadprůměrně vysoká kvalita zemědělské půdy, kterou vyjadřují třídy ochrany (dále jen TO). Průměrné celorepublikové hodnoty (I. TO 21,9 % a I. a II. TO 41,3 %) jsou ve správním území Prahy výrazně překročeny (I. TO 39,9 % a I. a II. TO 51,9 %). Neobnovitelný, přirozený, vysoký produkční potenciál zemědělských půd musí být i v urbanisticky exponovaném prostoru hlavního města zařazen mezi zásadní kritéria při rozhodování o změně stávajícího způsobu využití území. Zejména je nežádoucí trvalé znehodnocení tohoto potenciálu.

Doporučený trend:

- Prostory s nejkvalitnější zemědělskou půdou (cca 40 % zemědělské půdy) dlouhodobě ochránit před trvalým znehodnocením (zástavbou, zpevněnými plochami apod.). Zachovat návaznost na prostory s obdobně kvalitním ZPF na území Středočeského kraje. Za hlavní cíl lze považovat relativně setrvalé zachování vysokého přirozeného produkčního potenciálu ZPF.
- Ochranu ZPF využívat jako jeden z významných faktorů, který by měl zamezit souvislému rozšiřování zastavěného území.
- Preferovat mimoprodukční funkce ZPF zejména pro ochranu přírody a krajiny (například vytvářením „nárazníkových“ pásem kolem ZCHÚ), vodohospodářskou funkci (například zatravněním údolních niv, vymezením rozlivových území či vytvořením suchých poldrů).
- Zvýšit ekologickou stabilitu labilních segmentů krajiny zalesňováním zemědělské půdy.
- Zvyšovat rekreační potenciál rozšiřováním lesních porostů na zemědělskou půdu.
- Část zemědělské půdy využít pro velká území rekreace (především s náplní¹⁸ SO1, SO6 a SO7, případně SO3 a SO5) a pro doplnění a další systémový plošný rozvoj ZMK – zeleně městské a krajinné.

Vysoký stupeň zornění

Zemědělská půda ve správním území hlavního města Prahy má vysoké procento zornění, tj. podíl orné půdy z výměry zemědělské půdy. Celorepublikově průměrnou hodnotu 71,6 % Praha překračuje (73,4 %). Orná půda ovlivňuje nízkou heterogenitu prostředí a jeho ekologickou stabilitu. Z tohoto hlediska příznivěji působí jiné druhy pozemků zařazené do zemědělského půdního fondu, jako jsou trvalé travní porosty či extenzivní formy sadů. Velkovýrobně obhospodařované pozemky orné půdy

¹⁸ Viz regulativy územního plánu.

jsou také nepříznivé z hlediska obytného charakteru zázemí sídla (nízká rekreační atraktivita, zvýšená prašnost).

Stávající vysoký stupeň zornění souvisí především s přímými dotacemi zemědělské prvovýrobě, které jsou vázány mimo jiné na výměru orné půdy.

Doporučený trend:

- Preferovat a podporovat převod orné půdy do trvalých travních porostů (dle územního plánu posílit kategorii NL), a tím snížit zvýšenou erozivní ohroženost území, zvýšit retenční schopnost půdy.
- Motivovat uživatele ZPF k přechodu na ekologické zemědělství¹⁹.
- Chránit (například formou registrace významných krajinných prvků) a stabilizovat v území přestárle sady a zahrady, pokud se prokáže, že se jedná o biologicky hodnotné plochy.

Orientační vymezení údolních niv – významných krajinných prvků ze zákona

Vyhodnocení bonitovaných půdně ekologických jednotek lze využít jako jedno z kritérií pro vymezení VKP ze zákona.

Doporučený trend:

- V dosud nezastavěném území využívat analýzu BPEJ k vymezení rozsahu údolních niv, které by měly být chápány jako nezastavitelné území podél vodotečí.

Potenciální erozivní ohrožení ZPF

Analýza vymezila v území prostory, které jsou potenciálně ohroženy erozí.

Doporučený trend:

- Řešení protierozivní ochrany chápat jako jeden z faktorů požadující zvýšení ploch vegetace v území (lesní i nelesní). Realizaci vegetačních protierozivních opatření využívat ke zvýšení heterogenity krajiny a její ekologické stability.

Mimoprodukční funkce ZPF

Mimoprodukční funkce ZPF (vodohospodářská, biologická, rekreační apod.) představují v zázemí velkoměsta (ve srovnání s ostatními kraji) výrazně větší veřejný zájem než produkce konvečních zemědělských komodit.

Doporučený trend:

- Zvýšené mimoprodukční funkce ZPF chápat jako jeden z argumentů proti souvislému rozšiřování zastavěného území.

¹⁹ Zejména na zemědělské půdě ve zvláště chráněných územích - ZCHÚ (například jako suplování žádoucího managementu ZCHÚ) a jejich ochranných pásmech, v přírodních parcích či v údolních nivách.

Cena zemědělských pozemků

Vlastníci zemědělské půdy výrazně upřednostňují převod svých nemovitostí do kategorie zastavitelné plochy. V žádném jiném kraji není tak výrazný rozdíl mezi cenou zemědělského pozemku a stavebního pozemku.

Doporučený trend:

- Pro ochranu „volné krajiny“ účinně využívat územněplánovací dokumentaci. Zpřísnit režim povolování změn projednané a schválené ÚPD, ve kterém se nezastavitelné plochy mění na zastavitelné. Důsledně sledovat dodržování schváleného řešení v ÚPD a změny nezastavitelného území v zastavitelné povolit jen výjimečně na základě prokázaného zvýšeného veřejného zájmu.
- Systematickým, postupným nákupem klíčových pozemků do vlastnictví města zajistit ve veřejném zájmu stabilizaci rozhodujících ploch pro mimoprodukční funkce.

10.3 Vodní ekosystémy

V současné době probíhá zpracování plánů oblastí povodí, ve kterých se sleduje a vyhodnocuje situace z hlediska:

- ochrany přírody a krajiny zejména:
 - technické úpravy toku x přirozená řečiště,
 - nediferencované odstraňování splavenin při údržbě x přirozený splaveninový režim,
 - břehové porosty a jejich obnova v přírodě blízkém pojetí,
 - retenční a ekologické funkce údolních niv a jejich revitalizační potenciál,
 - vhodnost vodního prostředí pro vodní živočichy včetně ryb,
 - rozšíření invazních rostlin z hlediska potřeby jejich eliminace,
 - režim stávajících dešťových retenčních nádrží ⇒ transformace na víceúčelové využití,
 - migrační překážky,
- vodní retence území:
 - existence přirozených mechanismů zpomalování odtoků z povodí, jako například:
 - povrchy ploch v povodí,
 - vlastnosti půd v povodí,
 - kapacitní a hydraulická úprava koryt.

Stávající činnosti, které mohou významně ovlivnit stav a další vývoj vodních ekosystémů, lze zrekapitulovat následovně:

- probíhá projekt Obnova a revitalizace pražských nádrží (2003-2010) s cílem mj.:
 - zvýšení počtu rostlinných i živočišných druhů vázaných na vodní ekosystémy,
 - ochrany chráněných druhů,
 - zvýšení čistoty vod,
- biologické zhodnocení 25 rybníků včetně návrhu hospodaření,
- postupné zpracovávání generelů vodních toků,
- zpracován Generel odvodnění hl. m. Prahy (rok 2001):

- ⇒ určuje priority současnosti:
 - dobudování protipovodňové ochrany,
 - dořešení intenzifikace Ústřední čistírny odpadních vod,
 - likvidace kalů,
 - rekonstrukce vodovodní a kanalizační sítě,
- ⇒ formuluje hlavní problémy současnosti:
 - přetrvávající znečištění povrchových a podzemních vod,
 - úbytek nezastavěných a nezpevněných ploch.

Doporučený trend:

- Zapracování výsledků z plánování v oblasti vod týkajících se ochrany přírody a krajiny do územně plánovacího procesu při pořizování nového územního plánu.
- Koordinace potřebných opatření se sousedními správními územími včetně jejich realizace.
- Pokračovat v projektu Obnova a revitalizace pražských nádrží a průběžně vyhodnocovat míru účinnosti realizovaných opatření.
- Dopracování generelů vodních toků a na základě jejich vyhodnocení z hlediska ochrany přírody a krajiny promítnout závěry a opatření do územně plánovacího procesu při pořizování nového územního plánu.
- Zpomalit růst podílu zastavěných a zpevněných ploch a podporovat nové technologie, které snižují nepropustnost zpevněných ploch.
- Zvyšovat retardaci (zdržení) odtoku srážkových vod ze zastavěných pozemků.
- Ve volné krajině preferovat a územně chránit přírodní tvary a funkce vodních toků a niv.
- Podporovat polyfunkční využití údolních niv pro funkce, které svým charakterem nebo mírou intenzity nejsou protichůdné. Jedná se zejména o funkce: vodohospodářské (včetně protipovodňové), ekologické, rekreační.
- Důsledně eliminovat výskyt invazní rostliny v návaznosti na vodní toky a vodní plochy.
- S větším respektem přistupovat k přirozenému splaveninovému režimu a v odůvodněných případech jej preferovat (zejména v přirozených úsecích vodních toků).
- Vytvářet větší prostor pro péči o břehové porosty.
- Posilovat povodňové retenční schopnosti území například obnovou soustavy říčních ramen a nivních lagun.
- Důsledně a systematicky obnovovat migrační schopnosti vodních toků.
- Vyhodnotit existující ekologicky degradující, technicky a povodňově problematické konstrukce na vodních tocích a navrhnout vyřešení jejich střetů se zájmy ochrany přírody a krajiny (zvláštní i obecné ochrany).
- Dostatečně podporovat přírodní a krajinotvorná funkce vodních toků při jejich údržbě.
- Systémově dořešit koncepci nakládání s odlehčovanými dešťovými vodami a využití retenčních nádrží.
- Vytvořit podmínky pro zajištění vyhovujícího technického stavu všech vodních nádrží a jejich odbahňování.
- Podporovat opatření v krajině, která ve svém důsledku sníží zanášení vodních toků a vodních ploch smyvem a splachem z okolních pozemků.
- Záměry výstavby retenčních nádrží posuzovat také z hlediska jejich dopadu na přírodně, morfologicky a rekreačně hodnotné úseky vodních toků. Výrazné negativní dopady zařadit mezi rozhodující faktory podmiňující umístění těchto nádrží.

- Do řešení nového územního plánu promítnout požadavek na uvolnění údolních niv od častého výskytu nevhodného, degradujícího využití ploch (sklady, stavební dvory, navážky, manipulační plochy apod.), které nemá přímou vazbu na mimoprodukční funkce údolních niv.
- Postupně a systematicky vytvářet podmínky pro zajištění optimálního rozsahu potočních a říčních pásů zejména z hlediska jejich vodohospodářských, přírodních a rekreačních funkcí.
- Jen ve výjimečných případech připustit výstavbu inženýrských sítí v blízkém souběhu s vodotečemi²⁰.
- Rovnocenně s technickým řešením posuzovat možnosti zpomalování odtoků z povodí přirozenými mechanismy. Ve srovnatelných případech upřednostňovat přirozené mechanismy.
- Soustavně a účinně spolupracovat se samosprávami okolních správních území na vyřešení existujících či potenciálních příčin negativních dopadů na vodní ekosystémy a vodní režim na území hlavního města Prahy (například přímé vypouštění odpadních vod do vodotečí, splach ornice z okolních pozemků, zvýšení povodňového rizika, neúměrný odběr vod z vodotečí apod.).
- Z hlediska ochrany přírody a krajiny by byla výhodná koncentrace správy vodních toků²¹. Ta by umožnila jednodušší koordinaci s ostatními funkcemi území.

10.4 Stav krajiny

Územní systém ekologické stability

Prvky ÚSES jsou vymezeny především na:

- zvláště chráněných územích (82 %), nutno promítnout do managementu ZCHÚ,
- lesních porostech (65 %), nutno promítat do lesního plánování,
- podél vodních toků (62 %), výrazně závisí na rychlosti a kvalitě vodohospodářských úprav vodních toků,
- parcích, historických zahradách ⇒ vazba na rekreaci a druhovou skladbu parkové zeleně.

Dosud nefunkční prvky ÚSES představují plochu 820 ha. Interakční prvky funkční (358 ha) přenášejí stabilizující funkci ÚSES.

Rekapitulace a zobecnění zjištěných problémů lze promítnout do následujících problémových okruhů:

- Vymezení skladebných prvků ÚSES v územním plánu:

Skladebné prvky ÚSES jsou v územním plánu vymezeny orientačně. Ne vždy jsou vymezeny s ohledem na hranice parcel a konkrétní přírodní poměry v území. Přesto jejich vymezení patří mezi závazné části územního plánu. Proto jejich případné potřebné upřesnění v navazující podrobnější dokumentaci vyvolává potřebu změny územního plánu²². Tím se prodlužuje proces realizace záměru, i když je jinak v souladu s územním plánem. Z metodického pokynu pro zapracování ÚSES do územněplánovací dokumentace tato povinnost nevyplývá.

²⁰ Obsyp inženýrských sítí má drenážní efekt, který se může projevit až ztrátou vody ve vodoteči. V nezbytných případech požadovat zrušení pracovní drenáže ve výkopu a vybudování betonových přepážek ve výkopu tak, aby zpomalily či zcela znemožnily odtok podzemní vody obsypem inženýrské sítě.

²¹ Tím by byl vytvořen předpoklad pro systémový přístup k ochraně vodních ekosystémů. Přímý, a tím největší, zájem na dobrém stavu vodních ekosystémů na území hlavního města Prahy má zejména samo město. Vodohospodářsky významné toky by samozřejmě musely zůstat ve správě Povodí.

²² Na druhé straně je tak sníženo riziko samoučelných úprav vymezení prvků ÚSES.

- Vlastnictví pozemků:

Zajištění potřebných pozemků je zásadním problémem realizace ÚSES. Vlastníci pozemků, na kterých je vymezen ÚSES, nemohou být při jejich prodeji odměněni srovnatelně jako vlastníci stavebních pozemků. Tato skutečnost výrazně omezuje možnost získání potřebných pozemků v soukromém vlastnictví.

- Revitalizace vodních toků:

Velká část biokoridorů je vedena podél toků²³. Jejich funkčnost je podmíněna především revitalizací nefunkčních částí vodních toků a jejich nivy, vyřešením obnovy migrační prostupnosti toků a posílením retenční schopnosti navazujícího území.

- Invazní rostliny:

Funkčnost prvků ÚSES je ohrožována invazními rostlinami. Jejich likvidace je potřebná zejména u koridorů vymezených podél vodotečí.

- Doprovodná vegetace toků a povodně:

Vegetace v návaznosti na vodní toky může zvyšovat rozsah ploch ohrožených povodní a zvyšovat jejich škody. Při realizaci vegetačních úprav a obnově porostů v záplavových územích je nutné hledat kompromis přijatelný jak z hlediska vodohospodářského a protipovodňové ochrany na jedné straně, tak z hlediska ekologického a přírodního na straně druhé.

- Rekreační zátěž prvků ÚSES:

Prostory navazující na prvky ÚSES řešit jako nárazníkové zóny sloužící k ochraně ÚSES či ZCHÚ a přírodních parků. Rozšířenou a vhodně umístěnou nabídkou příležitostí k rekreačním či sportovním aktivitám usměrnit návštěvníky mimo prostory zvýšeného zájmu ochrany přírody a krajiny. Při trasování stezek (zejména hipo- a cyklo-) zohlednit požadovaný režim a management dané lokality. Plochy potřebné pro rekreaci (např. cyklostezky) umísťovat tak, aby nezasahovaly do minimálních parametrů ÚSES. Výjimky posuzovat individuálně a povolovat jen se souhlasem orgánu přírody.

Systém městské zeleně

- Vymezení a územní ochrana městského systému zeleně:

Na území města je vymezen městský systém zeleně (výkres č. 30 územního plánu). Jeho zapracování do územního plánu mu zajišťuje územní ochranu. Jeho přínos je podmíněn dlouhodobou stabilizací v území, realizací jeho dosud nefunkčních částí, rozšiřováním a doplňováním úměrně nárůstu nových urbanizovaných ploch.

- Inženýrské sítě a problémy realizace výsadeb dřevin:

Inženýrské sítě jsou často vedeny²⁴ přes lesní pozemky a plochy zeleně. Vyvolávají tak jejich rozdrobenost (fragmentaci). Ochranná pásma inženýrských sítí komplikují, případně zcela znemožňují realizaci uličních stromořadí, stromů na plochách zeleně a jejich rekonstrukci.

²³ V návaznosti na vodní toky je vymezeno 95,2 bkm ÚSES. To znamená, že více než 62 % vodních toků má přímou vazbu na ÚSES.

²⁴ Sleduje se efektivnost realizace jednotlivých sítí bez ohledu na celkové snížení možnosti využít území pro jiné funkce.

– Faktor času:

Ve snaze splnit požadovaný koeficient zeleně či jen z neznalosti jsou dřeviny vysazovány v blízkosti staveb. Zejména stromy v dospělém věku se tak dostávají do střetu s objekty (stínění, ohrožování stability staveb apod.). Stromy jsou následně „znetvořeny“ odřezáním „překážejících“ částí nebo jsou pokáceny. Proto již v projektové fázi je nutné prověřovat, jaká situace nastane, až stromy dorostou do dospělého věku.

Urbanistická koncepce musí obsahovat i koncepční řešení městské zeleně. V jednotlivých projektových stupních je nutné prověřovat, zda vyznačené plochy zeleně nemají formální význam, protože na nich nebude možné či účelné realizovat výsadby dřevin.

– Evidence ploch zeleně:

Velká část ploch stávající veřejně přístupné zeleně v majetku města není evidována v katastru nemovitostí jako „zeleň“. Následně pak není možné uplatnit režim vyhlášky č. 6/2001 Sb. hl. m. Prahy.

– Kontrola podmínek realizace:

Dlouhodobá funkčnost zeleně je mimo jiné podmíněna správnou realizací výsadeb. Absence či nedostatečná odbornost dotčených orgánů hájících zájmy ochrany přírody a městské zeleně při územních, stavebních a kolaudačních řízeních umožňuje neodpovídající realizaci výsadeb. V rámci úspor nejsou obvykle smluvně zajišťovány autorské dozory sadových úprav.

– Neodpovídající požadavky na druhovou skladbu:

Dotčené orgány často vyžadují původní druhovou skladbu i na plochách městského systému zeleně, který neplní funkci ÚSES, ve výrazně pozměněných přírodních podmínkách či na plochách, které jsou exponované z hlediska rekreace či estetických požadavků. Původní druhovou skladbu nelze v takových situacích odůvodněně vyžadovat.

– Následná péče o realizované výsadby:

Systémově není dořešena péče o realizovanou zeleň zejména na pozemcích soukromých investorů. Při kolaudaci se prokáže, že byl splněn předepsaný koeficient zeleně. Následně však neexistuje účinný nástroj kontroly realizovaných výsadeb a následné odpovídající údržby (například, zda jsou nahrazeny uhynulé dřeviny, či zda je zabezpečena odpovídající údržba).

– Vlastnické vztahy:

Z hlediska využití a údržby ploch veřejné zeleně jsou důležité vlastnické vazby k plochám zeleně. Významné jsou zejména následující skutečnosti:

- na pozemcích, které nejsou v majetku města, prakticky nelze ovlivnit realizaci systému městské zeleně ani zajistit péči o stávající zeleň,
- soukromé vlastnictví zpomaluje či zcela brání realizaci nových ploch zeleně dle schváleného územního plánu (chybí systémové opatření umožňující směnu nebo odpovídající výkup pozemků pro zeleň²⁵),
- pozemky v soukromém vlastnictví ležící v parcích a parkově upravených plochách nejsou osvobozeny od daně,

²⁵ Nový stavební zákon, platný od ledna 2007, rozšiřuje spektrum pozemků, které lze ve schválené ÚPD označit jako veřejný zájem. Tento nový institut půjde vztáhnout i na pozemky pro plochy veřejné zeleně.

- je vyvíjen vysoký stavební tlak na ochranná pásma zvláště chráněných území, okraje lesů a přírodních parků.
- Rozpočtová pravidla:
Příspěvky z rozpočtu města na údržbu parků a parkově upravených ploch zařazených do II.-IV. kategorie nejsou od roku 1997 účelově vázány. Tato skutečnost se projevila sníženou kvalitou jejich údržby, protože prostředky jsou využívány pro jiné účely.

Přírodní parky

Přírodní parky chápat jako možnost velkoplošného typu ochrany přírody a krajiny. Jedná se zejména o souvislost s vytvářením stepních porostů, parkových stepí a lesních porostů s přirozenou skladbou dřevin. Využití je tak k prohlubování pestrosti přírody a krajiny v hlavním městě Praze.

Jak na zvláště chráněná území (dále jen ZCHÚ), tak i na území s obecnou ochranou přírody působí negativně tři zásadní vlivy:

- tlak na výstavbu v těchto plochách a v bezprostřední blízkosti,
- nadměrná návštěvnost,
- realizace dopravních staveb.

Ohrožení vysokou návštěvností, zvláště části parků v sousedství sídlišť, bude nadále zvyšováno i s ohledem na rozvoj nových sídelních struktur bez adekvátních ploch zeleně.

Problém přírodních parků i ZCHÚ zvyšuje malá kapacita či úplná absence veřejně přístupných ploch zeleně s odpovídající rekreační vybaveností na stávajících obytných plochách či v jejich bezkonfliktně dostupné vzdálenosti. Trend se zhoršuje, protože v nových rozvojových plochách nejsou spolu s výstavbou realizovány adekvátní plochy veřejně dostupné zeleně. Z hlediska přírodních parků lze specifikovat především následující problémy:

- Ohrožení tlakem na výstavbu v parcích a v jejich zázemí. Z toho vyplývá nebezpečí zastavění prostorů, které utvářejí charakteristickou krajinnou matici a narušení pohledových horizontů. Rozvojové plochy bydlení v přírodních parcích nejsou v zásadě v rozporu s jejich posláním, pokud se jedná o citlivé doplnění stávajících jader obcí a jsou dodrženy navržené regulativy.
- Ohrožení stavební nekázní, narušení pohledových horizontů, měřítka krajiny, vzájemných vazeb nerespektováním regulačních podmínek.
- Ohrožení krajinného rázu realizací velkých dopravních staveb: budování dopravních staveb se dotýká přírodních parků Modřany-Cholupice, Radotínský a Chuchelský háj, Draháň-Trója a Říčanka.
- Potřeba korekce hranic přírodních parků ve vztahu ke skutečnému stavu a potřebě ochrany v daném místě.
- Nerovnoměrné rozložení parků (chybí na severovýchodě) je dáno historickým vývojem. Výskyt kvalitní zemědělské půdy a příznivé geomorfologické podmínky vytvářejí předpoklady pro intenzivní zemědělské využití území, které předurčuje charakter tohoto krajinného segmentu.
- Problematické jsou zahrádkářské kolonie, které většinou negativně působí svým neupraveným bezprostředním okolím a krajinný ráz ovlivňují i vysokým podílem okrasných dřevin, zejména jehličnanů. Velký tlak na výstavbu v přírodních parcích a na okolních pozemcích se projevuje snahou o přestavbu zahrádkářských a chatových osad na obytné plochy.

Významné krajinné prvky

V Praze je evidováno 35,9 ha registrovaných významných krajinných prvků a probíhá biomonitoring dalších 35,2 ha potenciálních VKP k registraci.

V roce 2004 proběhl na jednotlivých registrovaných významných krajinných prvcích a dalších přírodovědně hodnotných územích průzkum živých složek přírodního prostředí. Byly popsány negativní vlivy působící v současné době v dané lokalitě a stav kvality přírodního prostředí byl ohodnocen stupnicí 1-4, kdy 1 představuje kvalitu dosahující úroveň zvláště chráněných území a 4 prostředí, které je natolik ovlivněno lidskou činností, že původní záměr ochrany pozbývá smyslu. Z provedeného průzkumu mimo jiné vyplývá, že jsou ohroženy některé významné krajinné prvky. Jedná se o:

- VKP Stodůlky – mokřady U Paloučku, kde mokřad zanikl v důsledku technologické nekázně v průběhu stavebních prací. Zůstává rybníček v dolní části lokality s výskytem kriticky ohroženého skokana skřehotavého. Krajínově význam je výrazně snížen.
- VKP Smíchov – Pod Císařkou: bylinné porosty slatinného rázu (svazy *Phragmition*, *Caricion gracilis*) v místě akumulace vody výše položených pramenů jsou znehodnocovány skládkovou činností.

Mimo registrované VKP eviduje OOP MHMP přírodovědně hodnotná území, která je možné považovat za potenciální VKP nebo přírodní památky (viz výkres č. 29). Na těchto lokalitách probíhá biomonitoring. Přírodovědně hodnotná území nemají v současnosti územní ochranu. Jejich plošné vymezení je proto vyznačeno v problémovém výkresu, aby se zamezilo případným střetům s rozvojovými záměry u území.

Invazní druhy

Introdukce a svévolné rozšiřování tzv. invazních druhů souvisí zejména s některými skupinami obyvatel a jejich zájmovými organizacemi (myslivci, rybáři). Dlouhodobý cíl nápravy spočívá v osvětě a výchově.

Přednostně jsou invazní druhy rostlin (zejména křídlatka, bolševník a netýkavka) likvidovány v rámci ZCHÚ a na lesních plochách.

Důsledně vyžadovat zákaz vysazování domestikovaných kachen ve všech chráněných územích s vodními biotopy.

Stav urbanizované krajiny

Z provedených analýz vyplývá trend vývoje současně zastavěného území²⁶ Prahy. Pokud budeme považovat jeho rozlohu v roce 1966²⁷ za výchozí stav, tj. 100 %, je trend vývoje patrný z dále uvedeného přehledu. V něm jsou uvedeny také jeho hodnoty, pokud by byly využity rozvojové plochy vyznačené v územním plánu.

²⁶ Současně zastavěným územím se v daném případě myslí pojem specifikovaný ve stavebním zákoně. Současně zastavěné území může zahrnout lesní porosty, parky a jiné rozsáhlejší plochy zeleně. Stavební zákon rozlišuje režim v současně zastavěném území a mimo něj.

²⁷ K 1. 9. 1966 jsou poprvé vymezeny hranice současně zastavěného území z hlediska potřeb ochrany zemědělského půdního fondu. Tuto hranici mají mít vymezeny všechny obce. Za zábor zemědělské půdy za touto hranicí vzniká povinnost zaplatit odvody za zábor ZPF. Hranice současně zastavěného území se rozšiřuje územními rozhodnutími. Souvisle je vymezována při pořizování územního plánu.

rok	%	záměry	%
1966	100,0	návrhové období	145,3
1997	124,1	územní rezervy	151,1
2006	129,1		

Urbanizovanou krajinou a jejím stavem se zabývají dvě podkladové studie.

Materiál architekta Bašeho člení urbanizované území na základě existující diversity v zástavbě města do šesti odlišných zón (1, 2, 3, 4, 4a, 5). Liší se specifickým, buď výraznějším nebo méně výrazným zastoupením volné krajiny a veřejných prostor, a to v různých formách, podmínkách a způsobech užívání. Z toho následně vyplývá větší či menší možnost regeneračních korekcí (v případě relativně „stabilizovaných“ zón) nebo preventivních zásahů u zón, kde se předpokládá rozvoj a podstatné změny oproti dnešní situaci. Navrhuje následující opatření:

- Regenerační korekce v kompaktním městě, které rozlišuje podle povahy a rozsahu zásahu. Jako optimální území, kde je možné dobrý potenciál (z hlediska rozsahu volných ploch) regenerovat, jsou prostory zóny 4, tj. obytná sídliště.

Z hlediska koncepce ochrany přírody a krajiny představují sídliště velký potenciál dobře přístupné a kapacitní zeleně (veřejné, vyhrazené), kde je možné a kde je perspektivní provádět celou řadu regeneračních zásahů.

Zvláštní kategorií jsou plochy zóny 4a, jež obsahují problematické funkční plochy průmyslu a institucí, také nefunkční, bývalé průmyslové plochy (tzv. „brownfields“), jež představují značný potenciál cenných lokalit pro nové uspořádání města (nejen pro zástavbu), vzhledem k jejich poloze (dobrá dostupnost, přijatelné vzdálenosti vůči centru) někdy označované jako plochy „transformační“.

Jejich nové využití může být nesmírně atraktivním způsobem regenerace, i když s celou řadou překážek a problémů (vlastnictví, kontaminace půdy, náklady na rozsáhlé demolice, často problematické bezprostřední okolí - pokud jde o činný průmysl určitého typu, představující například znečištění, hluk).

Z hlediska přírodních ploch a složek je po provedených asanacích velká příležitost koncipovat území pro soubory 21. století, s aktualizovaným názorem na roli a rozsah ploch urbánní volné krajiny.

- Okolnosti, bránící regeneraci přírodního doprovodu

K naznačeným typům zástavby v zónách 1-4a a ke změnám, kterými město v průběhu historie prošlo, přistupují další okolnosti, které brání provést řadu žádoucích regeneračních korekcí. Jsou to především:

- statutárně (ze zákona) chráněná zastavěná území (památkové rezervace a zóny), kde mnohé z ozdravných zásahů nelze provádět z titulu narušení autenticity historického prostředí,
- povaha tržního hospodářství v interpretacích ČR, jež směřuje často opačným směrem, než snahy po optimálním prostředí (tržní ceny brání veřejnoprávním orgánům města a dalším institucím změnit tvrdé cenové podmínky při snaze vykoupit určité území, zejména má-li jít o jeho další funkci jako kultivované volné plochy, a intervenovat tak sice ve „veřejném zájmu“, ale bez garance návratnosti investičních prostředků),
- nedostatečné prostředky města a jeho uživatelů na regenerační korekce, mj. i z výše uvedených příčin,

- chybějící motivace k určitým potřebným zásahům z pozice města, které mají výrazně posílit „veřejný zájem“, vyjádřit důvěru a podporu těmto ne-tržním trendům (které ale trh může později využít ve svůj prospěch),
 - dosavadní priority města, vyjádřené v trendech jeho dosavadního směřování, zjevně zatím v protikladu k výše uvedeným koncepčním směřováním.
- Pro soubor „stabilizovaných“ území je navrhován soubor regeneračních zásahů (intervencí). Nelze předpokládat, že by zvrátily základní uspořádání zón, ale mohou, formou specifických zásahů, úprav provozu a regulace, zamezit pokračování některých současných nepříznivých trendů (neúměrné zvyšování rozsahu zástavby, atp.), vůči přírodnímu prostředí nepříznivých. Regenerační zásahy mohou navrhnout, lépe prosadit jiné trendy (např. zásahy ve prospěch zhodnocení veřejných prostor, at' kupř. omezením vozidlového provozu v pohybu nebo v klidu, tím posílit jejich pobytové funkce, atp.).
- Preventivní zásahy
- Dále doporučené, navrhované preventivní zásahy se týkají rozvojového příměstského území. Na rozdíl od předchozích zón 1-4a, pro které jsou navrhovány „regenerační korekce“, znamenají „preventivní zásahy“ do ještě nerealizovaných, ale již schválených záměrů územního plánu. Preventivní zásahy sestávají ze:
- systematického přístupu k plochám volné krajiny²⁸ (s upozorněním na potřebu komplexního přístupu, užití nových poznatků o kvalitách volné krajiny), vyjádřené například v podobě „krajinných plánů“, s následnými vyššími nároky při rozhodování o nezastavěných plochách, (měly by vyústit v definici a vymezení „nezastavitelných“ částí volné krajiny),
 - revize rozsahu (kapacit) a způsobu zástavby v okrajové zóně s cílem omezit její plošný rozsah při současném zvýšení diverzity typů zástavby (návrhem vyšších hustot zástavby, volbou kompaktnějších forem zástavby, renesancí komponovaných souborů, posouzením možností souvislé zástavby, kupř. uplatněním atriových domů, atp.),
 - z úvah o případných přesunech zástavby z určitých nevhodných lokalit do území „brownfields“,
 - dořešení vazeb nové a existující vesnické zástavby,
 - koncepce záměrných cesur mezi zastavěnými celky v tzv. „meziprostorech“, tj. prevence vzniku souvisle zastavěných prostor, kde dochází k promísení nejrozličnějších druhů zástavby,
 - systematictějšího vytváření prostorů a tras, které by nejen zachovaly specifika volné krajiny dnešní rozvojové zóny města, ale zdůraznily by významné rysy těchto prostorů s cílem vyšší kvality a širší nabídky životního prostředí, než jaká slibuje dosavadní zacházení s krajinou jako se zbytkovým prostorem kolem často stereotypně zřizovaných „suburbs“²⁹.
- Kromě výše uvedených součástí – zón je nezbytné vidět město jako celek. V tomto pohledu se stanou dosud definované zóny druhotnými součástmi komplexního pohledu, jednoho celku. Průvodní zpráva k územnímu plánu takový pohled registruje, ale v praxi se ukazují značné ekonomické i prostorové nároky takové koncepce, které oddalují zejména její časově dohledné realizace.

²⁸ Volná krajina, která v současné době v ČR ztrácí hodnotu „rodinného stříbra“, nemůže být nadále pojmána jen jako zbývající výplňový prostor mezi existujícími a rozšiřovanými zastavěnými prostory. Je většinovým prostorem s oprávněným nárokem na vlastní, systematickou koncepci.

²⁹ Například: snadnější dostupnost ploch volné „pobytové“ krajiny, které mají určité uvážené parametry, odvozené od velikosti přílehlých souborů (počtů obyvatel) – a to podle povahy a četnosti zájmů (denní, časté, občasné).

- Dosavadní způsob rozvoje Prahy, postavený do značné míry na tzv. „současných trendech“, tj. na principech vůdčí role individuálních zájmů developerů a tržních pobídek, zatím nedovoluje uskutečňovat komplexní programy, postavené na vyvážení komerce a kultury, jak prosadila řada evropských měst.

Architekt Havrda ve své studii specifikuje estetické hodnoty krajiny s rozlišením na historické jádro, urbanizovanou městskou krajinu a příměstskou krajinu. Při specifikaci estetických hodnot vychází mimo jiné z vlastního vyhodnocení:

- morfologické osnovy pražské krajiny,
- charakteru krajiny pražského regionu,
- charakteru pražské urbanizované krajiny,
- z charakteristik pražského osídlení,
- typů zástavby a zeleně v zástavbě.

Na základě analýzy stavu pražské krajiny navrhuje tyto cíle a opatření:

- Stanovit zásady diferencované péče o pražskou krajinu takto:
 - Stanovit cíle a pravidla diferencované péče o krajinu.
 - Vymezit zóny diferencované péče o krajinu podle míry dochovanosti přírodních hodnot a stupně ochrany, podle míry ovlivnění lidskou činností a osídlení, podle ekologické stability, podle intenzity zemědělské výroby a devalorizace a podle míry urbanizace.
 - Vymezit prostor Pražského regionu, na nějž budou aplikovány zásady péče o krajinu.
 - Zakotvit závazná pravidla v příslušných územně plánovacích dokumentacích.
 - Zajistit financování, koncepční a projektovou dokumentaci a způsoby realizace.
- Vymezit zastavěné území ve smyslu stavebního zákona č. 183/2006 Sb.
- Zvýšenou péčí věnovat přírodním a rekreačním oblastem příměstské krajiny, regeneraci jejích devastovaných a zanedbaných partií a posilování její ekologické stability.
- Chránit a rozvíjet celoměstský systém zeleně (CMS) takto:
 - Nepřipustit porušování CMS, zejména zelených klínů a os. Ve vnitřním městě zajistit jejich kontinuitu.
 - Zajistit, aby biokoridory vedené v CMS byly funkční.
 - Provéřit stav pozemků určených pro CMS. Stanovit program jeho realizace také na pozemcích, které nejsou ve vlastnictví města.
- Zajistit regenerace a revitalizace vltavských břehů takto:
 - Aktualizovat analýzu vltavských pobřežních území.
 - Zpracovat koncepci regenerace a revitalizace vltavských břehů s cílem vytvořit na vhodných místech rekreační, sportovní a přírodní prostředí a souvislé pásy parkové zeleně.
 - Zpřístupnit dosud nepřístupná nábřeží, vytvořit po celé délce pobřeží pěší a cyklistické stezky.
 - Nepřipustit obestavování nezastavěných břehů.
 - Zpracovat model financování a realizace.
- Provést inventarizaci nevyužitých, chátrajících a devastovaných areálů v zastavitelném území. U pozemků ve veřejném vlastnictví připravit způsob využití a regenerace či přestavby, u soukromých pozemků nebo u smíšeného vlastnictví připravit koncepční dokumenty a model realizace, podporovaný městem.

- Při umísťování velkých halových objektů nebo větších souborů zástavby v příměstské krajině vždy posuzovat vliv na krajinný ráz. Do volné krajiny takové stavby neumísťovat.
- Věnovat větší péči odbornému návrhu při zakládání a regeneraci veřejné zeleně a městského parteru.
- Vyhodnotit význam soukromé a vyhrazené zeleně z hlediska kvality prostředí a přírodních podmínek.
- Zpracovat vyhodnocení prostorových a vizuálních souvislostí na území hl. m. Prahy, vyhodnotit kvality a estetické závady. Na základě toho zajistit zpracování modelu, podmínek a metodiky posuzování nové výstavby v hl. m. Praze z hlediska prostorových a vizuálních souvislostí.

Systém zeleně hlavního města Prahy

Struktura systému zeleně je v územním plánu vyjádřena dvěma aspekty: individuálním – systém je složen z mozaiky základních ploch (každá základní plocha má jiné vlastnosti) a systémovým – systém zeleně budují především prostorové a funkční vazby mezi jednotlivými plochami.

Prostorová koncepce systému zeleně – zelené klíny, rozvojové osy a rozvojové uzly – byly zapracovány do ÚPn jako základ celoměstského systému zeleně. Výrazná významová hierarchie se stala základem systému péče o zeleň.

U členění ploch zeleně v územním plánu je určující funkční hledisko. Jako monofunkční plochy zeleně jsou v ÚPn stabilizovány následující kategorie:

- LR - lesní porosty: zahrnují lesní porosty a pozemky určené k plnění funkcí lesa, lesní školky a trvalé travní porosty,
- PP - historické zahrady, parky a parkově upravené plochy, hřbitovy (*ZP – parky , historické zahrady a hřbitovy*) zahrnují památkově chráněné plochy zahradní architektury, záměrně založené a architektonicky ztvárněné plochy zeleně, zelené parkové pásy a systémová stromořadí. Historické zahrady jsou jako památky zahradního umění zařazeny do operativního seznamu nemovitých kulturních památek hl. m. Prahy s ochranou dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů,
- ZN - přírodní nelesní plochy (*ZMK - zeleň městská a krajinná*),
- NL - louky a pastviny,
- IZ - izolační zeleň.

Pěstební plochy zahrnují:

- PSZ - sady a zahrady (*PS – sady , zahrady , vinice*),
- PZA – zahradnictví,
- PZO - zahrádky a zahrádkové osady.

Během zpracování KOP byla změnou č. 1000 upravena, zjednodušena legenda ÚPn. Nové změněné názvy jsou v předchozím výčtu uvedeny kurzívou.

Monofunkční plochy zeleně vyjma izolační zeleně a produkčních ploch tvoří spolu s některými polyfunkčními plochami celoměstský systém zeleně vymezený ve výkresech č. 30 a 31 územního plánu.

Nezanedbatelnou funkci má rovněž zeleň v polyfunkčních plochách, např. ve funkci doplňkové, tj. zeleň u rodinných domů a v areálech. K celoměstskému systému zeleně se ještě přidávají plochy sloužící oddechu, kde převažuje podíl zelených ploch a je minimální podíl zástavby.

Vegetace v polyfunkčních plochách mimo stabilizovaná území je chráněna koeficientem zeleně KZ, obsaženém ve směrné části ÚPn, a v některých případech značkou hodnotná zeleň vyžadující zvláštní ochranu.

Při analýze veškerých ploch zeleně (zahrnuta i zeleň v zástavbě) odpovídá dle ÚPn ukazatel 69-92 m²/obyvatele, při analýze pouze monofunkčních ploch zeleně je to 44-60 m²/obyvatele. Optimální ukazatel pro město nad 1 mil. obyvatel je dle Generelu zeleně 80 m²/obyvatele.

Z toho vyplývá, že v návrhu systému zeleně je relativně dostatek ploch, stávající plochy jsou však nerovnoměrně rozloženy. Nejméně je zeleň zastoupena v centru, výrazně chybí v severovýchodním sektoru, relativní dostatek je na jihozápadě a západě.

Tento problém prostorově řeší celoměstský systém zeleně jako součást ÚPn, v němž jsou stávající plochy zeleně doplněny o navržené plochy tak, aby bylo dosaženo relativně rovnoměrného zastoupení zeleně na území hl. m. Prahy.

Během platnosti ÚPn však byla schválena řada změn, které ve svém důsledku jsou příčinou úbytku ploch zeleně, zejména ve vnitřní Praze. Ve srovnání s plochou zeleně v územním plánu po jeho schválení ubylo schválenými změnami 5 % zeleně. Balance ploch zeleně v rámci celého území hl. m. Prahy ve vztahu ke změnám ÚPn není dostatečně průkazná (chybí například podrobnější vazba na hustotu osídlení). Balance nárůstu a úbytků zeleně je třeba sledovat konkrétně vztažené na menší celky s přesnější vypovídající hodnotou.

K zakládání parků a větších parkových ploch až na výjimky nedochází. Většinou je to způsobeno majetkovými vztahy na funkčních plochách zeleně.

Doporučený trend:

- Aktualizovat, korigovat a rozšiřovat „Systém zeleně hlavního města Prahy“.
- Vyhodnotit účinnost uplatňování „Zásad péče o zeleň v hlavním městě Praze“.
- Dále doplňovat a posilovat systémový charakter „Celoměstského systému zeleně“.
- Řešit návaznost systému na „zeleň za hranicí Prahy“.
- U připravované výstavby důsledně požadovat realizaci nových ploch veřejné zeleně, které by svým rozsahem odpovídaly navýšenému počtu obyvatel v dané lokalitě³⁰.

Prostupnost krajiny

Prostupnost územím lze sledovat z různých hledisek:

- Migrační propustnost pro organismy:

Mezi základní opatření lze na základě odborných a věrohodných podkladů zařadit:

- odstraňování migračních bariér při rekonstrukcích staveb a zařízení na vodních tocích,

³⁰ V současné době nová výstavba zvyšuje zátěž stávajících ploch zeleně. Její přínos ke zvětšení rozlohy veřejných ploch zeleně je nevýrazný. Reklamní slogany „bydlení v zeleni“ se vztahují ke stávajícím plochám zeleně. Svědčí o tom intenzivní snahy o umožnění výstavby v návaznosti na chráněná území a přírodní parky.

- na stávajících dopravních trasách stanovit problematická místa stávajících i potencionálních střetů; následně je monitorovat a podle konkrétních podmínek navrhnout technicky ekonomicky reálné řešení,
 - při přípravě rekonstrukce stávajících komunikací zohlednit výsledky monitoringu a podle konkrétních podmínek navrhnout řešení rekonstrukce včetně nezbytné migrační prostupnosti,
 - při projektování nových komunikací zohlednit požadavky na migrační prostupnost v území; migrace by měla probíhat především po rostlém terénu, nad terén či pod terén by migračním úseku měla směřovat vozidla.
- Nепrostupnost příměstské krajiny:
- Pro pěší a cyklisty je příměstská krajina obtížně prostupná. Jedná se především o:
- kolize s automobilovým provozem,
 - nevyhovující stav polních cest,
 - komplikované a pomalé budování účelových cest pro cyklisty a pěší,
 - příměstské lesy nejsou připraveny na zvyšující se tlak veřejnosti na možnost jízdy na koních a na kolech,
 - neoprávněný vjezd motorových vozidel do rekreačních prostor, případně vyvolaný provozem restauračních zařízení,
 - nízká respektovanost zákazu vjezdu motorových vozidel do lesů a přírodních parků,
 - nevhodnou lokalizací rekreačních a sportovních aktivit je omezena či zcela znemožněna migrace organismů i prostupnost pro člověka (např. golfové hřiště v blízkosti vodních toků a vycházkových tras).

Zvláště chráněné zájmy ochrany přírody a krajiny

Na přírodu CHKO Český kras lze pohlížet tak, že tvoří nedílnou součást přírody hlavního města Prahy. Přitom představuje důležitý koridor, propojující přírodu Prahy s přírodou Středočeského kraje.

K cílům ochrany přírody patří snaha udržet stav současné sítě maloplošných zvláště chráněných území v Praze a prověřit možnosti jejího doplnění o objekty vysoké až mimořádné přírodní hodnoty.

Území hlavního města Prahy je charakteristické vysokou ekosystémovou diverzitou. Činnosti a aktivity směřující do území je nutno regulovat tak, aby tato hodnota nebyla snižována.

Charakteristiku a problémy související se zvláště chráněnými zájmy ochrany přírody a krajiny uvádí následný přehled:

- Pestrost území:
Území charakterizuje obrovská pestrost geologických a geomorfologických poměrů, na kterou navazuje vysoká biodiverzita a s ní související vysoká schopnost regenerace pražské přírody. Dlouhodobý cíl trvale zachovat tuto přírodní danost území.
- Fyzická kontrola a ochrana ZCHÚ (zvláště chráněných území):
Městská policie a Policie ČR nemá dostatečný prostor se věnovat fyzické kontrole a ochraně ZCHÚ.
- Vysoký tlak na získání ploch pro novou výstavbu:
Existuje řada požadavků na povolení nové výstavby v návaznosti na ZCHÚ, případně i na úpravu jejich vymezení snížením jejich rozsahu, respektive jejich ochranného pásma.

- Typy ohrožení zvláště chráněných území:

Je nutné řešit zejména:

- dostatečnou a odpovídající formu údržby,
 - regulaci návštěvnosti, respektive rozšířit spektrum nabídky pro rekreanty,
 - „divoké“ skládky,
 - doplnit či aktualizovat vědecký výzkum lokalit ZCHÚ,
 - zachování starých ovocných sadů,
 - konkrétní vazbu na lesní hospodářské plány (posilovat přirozenou obnovu lesních porostů, zachování kosterních dřevin i po dosažení jejich mytního věku, dále snižovat podíl smrků),
 - kontrolu dodržování návštěvních řádů (např. volné pobíhání psů),
 - nevhodné aktivity (např. nadměrný sběr přírodnin či zkamenělin, „divoké“ horolezectví, bezdomovci, jízda na koni, jízda na horských kolech),
 - udržování bezlesí ve vybraných lokalitách.
- Objekty vysoké až mimořádné přírodní hodnoty bez statutu ZCHÚ:

Na území hlavního města Prahy jsou sledovány a hodnoceny lokality, které se svou přírodní hodnotou blíží ke ZCHÚ. Jejich rozmístění je patrné z grafické přílohy č. 29. Jedná se o lokality:

- Nebušická strouha,
 - Vltavské peřeje v Tróji,
 - Trója-ZOO,
 - Skály (k.ú. Kyje),
 - Triangl (k.ú. Hostivař),
 - Jižní svah Thomayerových sadů,
 - Kovářovic mez.
- Vybrané záležitosti ichtyofauny:

Z hlediska ichtofauny jsou v řešeném území významné oblasti:

- samotný tok Vltavy, zejména: proudné úseky od trojského jezu po proudnu níže pod ZOO – relikt proudného a peřejnatého úseku, úsek pod jezem na Štvanici, tůň a mrtvá ramena nahrazuje libeňský přístav, přístaviště pod Vyšehradem, ramena u Veslařského ostrova a u ostrova Císařská louka,
- soutok Vltavy a Berounky (rozrůzněné proudění, teploty a čistoty vod; relativně povolvnější břehy) je vhodné stanoviště pro juvenilní jedince,
- Dalejský potok (od železniční zastávky Hlubočepy proti proudu; vyhovuje charakter toku a malý počet nádrží) – nutno prověřit terénním výzkumem,
- Rokytka (relativně zvodnělý a dlouhý tok, který poproudově propojuje průtočné nádrže).

Hlavní problémy:

- migrační neprůchodnost,
- znečištění vod,
- rybníky jsou intenzivně obhospodařovány – nejsou ichtyologicky zvláště cenné,
- na území hl. m. Prahy neprobíhá ichtyologický výzkum.

- Vybrané záležitosti obojživelníků a plazů:

Hlavní problémy lze zrekapitulovat následujícím způsobem:

- stavební aktivity v posledních letech ničí poslední biotopy obojživelníků a plazů, přitom téměř všechny druhy obojživelníků a plazů (s výjimkou skokana hnědého) patří mezi zvláště chráněné druhy; potřeba realizovat kompenzační opatření,
- na území hlavního města neexistuje chráněné území, kde by byli obojživelníci hlavním předmětem ochrany – chybí potřebný management, zajišťující jejich prosperitu,
- rekreační zatížení vodních nádrží,
- potřeba ochrany obojživelníků při migraci – nutno zmapovat trasy (známé je střetové místo jarní migrace ropuch obecných s automobily v Divoké Šárce),
- vzrůstá negativní vliv cykloturistiky na obojživelníky a plazy – trasování cyklostezek,
- introdukční predátoři (zejména norek americký a střevlička východní),
- nezbytně chybí cílený dvouletý průzkum aktuálního stavu obojživelníků (vhodná stanoviště ničí jak stavební činnost, tak přirozené procesy - např. povodně 2002), který by se po pěti letech opakoval.
- Biologicky cenné lokality:
Biologicky cenné plochy, které nejsou dosud chráněny, jsou evidovány. Na některých probíhá biomonitoring, který podrobněji posoudí jejich hodnotu. Je třeba zajistit jejich územní ochranu před zástavbou nebo jiným trvalým znehodnocením.

Natura 2000

Na území Prahy je navržena jako jediná evropsky významná lokalita pro druh obratlovce z přílohy II směrnice o stanovištích – pro ochranu sysla obecného (*Spermophilus citellus*). Vyhlášení lokality v roce 2005 vyhláškou MŽP č. 184/2005 Sb., lokalita se stala národní přírodní památkou. Plocha je přibližně vymezena v Praze-Kbelích ulicemi Mladoboleslavská, Toužimská a Beranových. Je to v současnosti lokalita s nejpočetnější populací v ČR.

Další evropsky významné lokality byly v Praze vyhlášeny tyto:

- Petřín (de facto PP Petřínské skalky) – výskyt brouka roháče obecného (*Lucanus cervus*),
- Obora Hvězda (de facto PP Hvězda) – výskyt plže vrkoče útlého (*Vertigo angustior*),
- Břežanské údolí – území na hranici se Středočeským krajem; jeho severní část tvoří jižní svah PR Šance, jeho jižní část pak severní svah Závisti (to už je Středočeský kraj); předmětem ochrany je motýl přástevník kostivalový (*Euplagia quadripunctaria*),
- Blatov a Xaverovský háj (de facto PP Xaverovský háj a PR Klánovický les) – významné biotopy s výskytem vzácných a ohrožených druhů bezobratlých živočichů a hub; jde o tyto biotopy: bezkolencové louky na vápnitých, rašelinných nebo hlinitojílovitých půdách (*Molion caeruleae*), dále dubohabřiny asociace *Galio-carpinaetum* a staré acidofilní doubravy s dubem letním na písčitých pláních,
- Milíčovský les (de facto PP Milíčovský les a rybníky) – výskyt brouka tesaříka obrovského (*Cerambyx cerdo*),
- Lochkovský profil (de facto NPP Lochkovský profil) – výskyt motýla přástevníka kostivalového (*Euplagia quadripunctaria*),
- Radotínské údolí (de facto PR Radotínské údolí, součást CHKO Český kras) – členitý lesní a skalnatý komplex v okolí soutoku Radotínského a Mlýnského potoka; ochrana vyhlášena pro

výskyt motýla přástevníka kostivalového (*Euplagia quadripunctaria*) a pro výskyt rostliny včelníku rakouského (*Dracocephalum austriacum*).

Česká botanická společnost navrhuje přihlásit do ochrany podle NATURA 2000 ještě dvě další významné lokality, a to:

- Prokopské a Dalejské údolí (de facto PR Prokopské údolí, PP Ctírad, PP Pod Žvahovem, PP Pod školou, PP Železniční zářez, NPP U Nového mlýna, PP Opatřilka-Červený lom, NPP Dalejský profil a NPP Požáry) – významné lokality nejen geologické, ale také botanické; na zdejší biotopy jsou vázány výskyty nejen vzácných a ohrožených druhů rostlin, ale též bezobratlých živočichů,
- Hrnčířské louky (de facto PP Hrnčířské louky) – soustava rybníků s vodní a pobřežní vegetací, která přechází do rákosin a ostřicových, blatouchových a bezkolencových luk; významná lokalita bezobratlých živočichů, obojživelníků a plazů.

Ptačí oblast na území Prahy vyhlášena není.